

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

5/2018

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXX, Index 47 301

Číslo 5/2018 vychází 23. 7. 2018

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Advokátní tarif	č. 25
Důvod dovolání, že bylo rozhodnuto o uložení ochranného léčení	č. 24
Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	č. 23
Odměna advokáta	č. 25
Ochranné léčení	č. 24
Pokračování v trestném činu	č. 26
Popis skutku	č. 23
Porušení povinnosti při správě cizího majetku	č. 26
Přikázání věci	č. 22
Předběžná vazba	č. 27
Řízení o dovolání	č. 22
Subjektivní stránka	č. 23
Úmysl	č. 26
Úmysl nepřímý	č. 23
Úvěrový podvod	č. 22
Vyloučení soudce	č. 27
Výrok rozhodnutí	č. 23
Zmocněnec poškozeného	č. 25

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Insolvence	č. 80
Insolvenční správce	č. 80
Náhrada škody	č. 79
Náklady řízení	č. 68
Odpovědnost státu za škodu	č. 68, 76, 77
Ochrana obchodního jména (firmy)	č. 78
Ochrana vlastnictví	č. 70
Ochranné známky	č. 78
Pojištění odpovědnosti za škodu	č. 73
Poplatky soudní	č. 66
Právo na spravedlivé soudní řízení	č. 67
Příslušnost soudu věcná	č. 66
Služebnost (o. z.)	č. 72
Spoluvlastnictví	č. 71
Správce konkursní podstaty	č. 79
Srážky ze mzdy	č. 69
Stavební řízení	č. 77
Vlastnictví	č. 70
Výpověď z nájmu bytu	č. 75
Výživné	č. 74
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 77
Zastavení exekuce	č. 69
Zpeněžování	č. 80

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 22

č. 22

Úvěrový podvod

§ 211 odst. 1 tr. zákoníku

I. Pro posouzení toho, zda jde ve smyslu § 211 odst. 1 tr. zákoníku o nepravdivý údaj při sjednávání úvěrové smlouvy, musí být z obsahu sjednávané úvěrové smlouvy nebo úvěrových podmínek jako její součásti patrné, k jaké skutečnosti nebo informaci se konkrétní nepravdivý údaj vztahuje a zda jde o údaj podstatný pro uzavření smlouvy.

Přikázání věci, Řízení o dovolání

§ 260, § 265l odst. 1 tr. ř.

II. Postup podle § 265l odst. 1 tr. ř., jímž Nejvyšší soud výjimečně přikáže věc státnímu zástupci, může být odůvodněn i tím, že z obsahu spisu vyplývají pochybnosti o tom, zda věc byla dostatečně po všech stránkách objasněna, a o vině obviněného i jeho postavení před soud tedy vznikají vážné pochybnosti, a doplnění dokazování vyžaduje, aby věc byla došetřena v přípravném řízení. Přikázání věci státnímu zástupci podle § 265l odst. 1 tr. ř. zde není vázáno na splnění podmínek uvedených v § 260 tr. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 308/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.308.2017.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného R. M. podle § 265k odst. 1 tr. ř. ve vztahu k němu a s přiměřeným použitím § 261 tr. ř. i ohledně obviněných M. V. a R. Š. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 5 To 589/2015, a rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 2 T 120/2013, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. vrátil věc státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Lounech k došetření. Dovolání obviněného M. V. odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Lounech ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 2 T 120/2013, byli obviněni R. M. a M. V. (a obviněná R. Š., která dovolání nepodala)

č. 22

uznání vinnými pokusem přečinu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 a § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku, jehož se dopustili skutkem popsáním tak, že po předchozí společné domluvě na získání finančních prostředků z úvěru ve výši 350 000 Kč uzavřeli dne 19. 6. 2012 v P., okres L., obviněný R. M., jediný jednatel společnosti V., s. r. o., se sídlem P. 1, D. ul. (dále „společnost V.“), jako žadatel o úvěr, a obviněná R. Š., obchodní zástupkyně společnosti GE M. A., s. r. o., se sídlem P. 4, V. ul. (dále jen „společnost GE M. A.“), jako věřitel, smlouvu o úvěru za účelem financování nákupu vozidla zn. Ford S-Max 10-2.0 Eco Boost SCTI Titanium v ceně 700 000 Kč, přičemž nejprve obviněný M. V., otec R. Š., za kterou fakticky úvěrovou smlouvu sjednával, záměrně při vytváření žádosti o úvěr nadiktoval vyplňujícímu K. P. údaj o tom, že část kupní ceny vozidla ve výši 350 000 Kč byla již na účet R. Š., jako prodejce vozidla, zaplacená, přičemž si všichni byli vědomi toho, že uvedení této skutečnosti je jednou z rozhodujících podmínek pro schválení úvěru, a posléze takto vyplněnou smlouvu o úvěru na částku ve výši 350 000 Kč R. Š. a R. M. podepsali, přestože jim bylo známo, že k úhradě části kupní ceny vozidla nedošlo, přičemž úvěrová smlouva byla posléze po zjištění nesrovnalostí o původu vozidla stornována ze strany společnosti GE M. A., aniž došlo k vyplacení požadované částky.

2. Za tento pokus přečinu byli obvinění R. M. i M. V. odsouzeni podle § 211 odst. 4 tr. zákoníku každý k trestu odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců, jehož výkon jim byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu dvou let. Rovněž bylo rozhodnuto o vině a trestu spoluobviněné R. Š.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací usnesením ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 5 To 589/2015, odvolání obviněných R. M., M. V. i R. Š. jako nedůvodná podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti shora uvedenému usnesení odvolacího soudu podal obviněný M. V. prostřednictvím obhájce dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. pro nedostatky v právním posouzení skutku a požadoval, aby Nejvyšší soud usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 5 To 589/2015, a všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující zrušil a přikázal Okresnímu soudu v Lounech, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

5. Obviněný R. M. v dovolání podaném prostřednictvím obhájce odkázal na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V jeho obsahu nejprve poukázal na to, že v průběhu řízení proti němu vedeném byl rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 5. 3. 2014, sp. zn. 2 T 120/2013, obžaloby zproštěn, odvolací soud však usnesením ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. 6 To 169/2014, k od-

volání státního zástupce v neprospěch obviněných věc zrušil a přikázal provést dodatečné dokazování a rozhodnout v neprospěch obviněných, což se v nyní přezkoumávaném rozhodnutí stalo. Obviněný je však nepovažuje za správné, protože popis skutku, jak je uveden v napadeném rozsudku, postrádá popis takových okolností, z nichž by bylo možné dovodit, že znak uvedení nepravdivého údaje má vztah i k jeho osobě, neboť pro takový závěr není ve skutku ani v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí dostatek podkladů. Brojil tak proti správnosti závěru o tom, že i on naplnil všechny znaky pokusu přečinu úvěrového podvodu.

6. Uvedený nedostatek obviněný R. M. spatřoval především ve vztahu ke své osobě, protože podle skutkové věty nepravdivý údaj o uhrazení části kupní ceny uvedl obviněný M. V., jenž jej nadiktoval K. P. Ve vymezení skutku ani v následném odůvodnění nejsou takové skutečnosti, které by svědčily o tom, jakým způsobem se na trestném jednání obviněného M. V. a R. Š. obviněný R. M. podílel. V této souvislosti soudům obou stupňů vytkl, že ač uvedenou vadu namítal v průběhu celého trestního řízení, nevěnoval jí ani jeden ze soudů nižších stupňů potřebnou pozornost, a proto jde o vadu, pro niž nemůže přezkoumávané rozhodnutí obstát.

7. Podle obviněného se soudy dopustily zásadního hmotněprávního pochybení v tom, že nesprávně právně posoudily institut úvěrové smlouvy ze dne 19. 6. 2012, která byla sjednána na základě § 497 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, účinného do 1. 1. 2014 (dále jen „obch. zák.“). Poukázal na to, že u úvěrové smlouvy jde o konsenzuální kontrakt, u něhož není třeba nic dalšího reálně plnit, aby došlo k uzavření smlouvy. Smlouva o úvěru je tak uzavřena dnem jejího podpisu a ve smlouvě sjednané podmínky jsou smluvními stranami následně plněny, neboť plnění stran směřují téměř vždy do budoucna.

8. Vzhledem k tomu, že soudy se s těmito otázkami dostatečně nevypořádaly, neopodstatněně obviněnému vytýkají, že podepsal smlouvu, v níž bylo údajně vymezeno prohlášení stran o tom, že část ceny měla být zaplacená. Obviněný považoval za nejasný závěr o nepravdivém údaji, zřejmě se mělo ve smlouvě jednat o pasáž v části 2. smlouvy ze dne 19. 6. 2012, kde jsou uvedeny věty: „Část kupní ceny zaplacená klientem dealerovi: 350 000 Kč“, a „Část kupní ceny zaplacená prostřednictvím úvěru: 350 000 Kč“. Obviněný však poukázal na svědecké výpovědi svědka PaedDr. V. K., jenž smlouvu vytvořil a nebyl schopen vysvětlit, jaké má předmětné ustanovení důsledky, a na tvrzení pracovníků GE M. A., kteří se domnívali, že nepravdivý údaj vyplývá z logiky věci, a nikoliv z předmětného ustanovení smlouvy. Tyto okolnosti obviněného vedly k závěru, že výsledky provedeného dokazování nebylo objasněno, že šlo o nepravdivý údaj, pokud nebyla částka 350 000 Kč uhrazena předtím, než byl úvěr poskytnut, protože uvedení v omyl nelze dovozovat z neurčitého znění textu úvěrové smlouvy, z níž není jednoznačný projev vůle stran. Poukázal na to, že v textu uvedené části smlouvy

chybí sloveso a není tam ani obecně vymezen časový okamžik, kdy měla být uvedená částka zaplacená. Vzhledem k tomu, že soudy tyto vážné pochybnosti neodstranily ani po doplnění dokazování zaměřeném na tuto otázku, jednaly v rozporu se zásadou *in dubio pro reo*, pokud obviněného uznaly vinným.

č. 22

9. Další námitky obviněný vznesl proti konkrétnímu znění předtisku úvěrové smlouvy, do níž nemohl jakkoli osobně zasáhnout, protože se jednalo o formulářový dokument. Z textu smlouvy by použitým výkladem vyplývalo, že i společnost GE M. A. jako věřitel již převedla obviněnému do dispozice částku úvěru ve výši 350 000 Kč, což je v souvislostech, že šlo jen o sjednání smlouvy, nesmyslné. Obviněný zdůraznil, že z právního hlediska šlo o vadný dokument a o pochybení ze strany obviněného M. V., který společně se svědkem K. P. použil vadnou verzi vzoru formulářové úvěrové smlouvy, a proto byl *de facto* spoluobviněnými uveden v omyl, jelikož sám za daných okolností nemohl takový nedostatek smlouvy rozpoznat. Soudy se však všemi těmito skutečnostmi, které mají podstatný význam pro závěr o naplnění jednoho ze znaků skutkové podstaty přečinu, jímž byl uznán vinným, nezabývaly, a to ani k námitkám obviněného, a s uvedeným nesouladem se důkladně nevypořádaly. Rovněž vytkl, že se soudy s ohledem na to, že k plnění ze strany věřitele nedošlo, nezabývaly malou závažností činu pro společnost.

10. V závěru svého dovolání obviněný R. M. navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 2 T 120/2013, i usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 5 To 589/2015, zrušil a zprostil jej obžaloby v plném rozsahu.

11. K podaným dovoláním se za Nejvyšší státní zastupitelství vyjádřila u něj působící státní zástupkyně. K dovolání obviněného R. M. uvedla, že vyhověl podmínkám důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože vytýkal nesprávnost právní kvalifikace skutku, jímž byl uznán vinným, kterou spatřoval mimo jiné v nedostatku posouzení hledisek uvedených v § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

12. Obsah skutkových zjištění, jak jsou popsána ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, shledala správnými, avšak i přesto podle ní soudy pochybily, jestliže na jeho podkladě došly k závěru, že se všichni tři jmenovaní obvinění dopustili za splnění podmínek § 23 tr. zákoníku pokusu přečinu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1 tr. zákoníku. Tento závěr považuje za nesprávný, protože dostatečným způsobem nebyla zohledněna skutečnost, že pachatelem při sjednání úvěrové smlouvy může být pouze účastník takové smlouvy. Osoby, které jiným způsobem zasáhnou do skutkového děje ve smyslu uzavření úvěrové smlouvy na základě vadných údajů, mohou být pouze účastníky na takovém trestném činu ve smyslu § 24 tr. zákoníku, a to pouze v tom případě, pokud jednání pachatele dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu (přiměřeně viz usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 12. 1999, sp. zn. 6 To 575/99, uveřejněné pod č. 27/2001 Sb. rozh. tr.). U obviněného M. V. došla k závěru, že ho

nelze posuzovat jako spolupachatele trestného činu úvěrového podvodu, ale jeho jednání je jen účastenstvím.

13. Za nepodložený státní zástupkyně označila i závěr soudů obou stupňů o tom, že byly dostatečně objasněny všechny podstatné okolnosti pro naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 211 odst. 4 tr. zákoníku. V případech, kdy pachatel při sjednání úvěrové smlouvy uvedl nepravdivé údaje, dochází ke škodě pouze tehdy, pokud úvěr řádně nesplácí. V posuzované věci se však nepodařilo zjistit, že by úvěr neměl být ze strany společnosti V. splácen, neboť ohledně této skutečnosti nebyl pořízen jediný důkaz. Zdůraznila, že pachatel, který při sjednávání úvěrové smlouvy uvádí nepravdivé údaje, vždy jedná v úmyslu dosáhnout vyplacení úvěru. Pokud by škoda vznikla již samotným vyplacením úvěru, pak by pachatel trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 tr. zákoníku vždy jednal v úmyslu škodu způsobit. Právní teorie však připouští, že v případě základní skutkové podstaty podle § 211 odst. 1 tr. zákoníku pachatel nemusí mít takový úmysl. Proto se úmysl u kvalifikovaných skutkových podstat úvěrového podvodu musí vztahovat nikoliv pouze k vyplacení úvěru, ale též k okolnosti, že úvěr ve stanovené době popř. vůbec nebude splácen (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 5 Tdo 761/2005, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. 7 Tdo 837/2006). Poukázala rovněž na nutnost zvážit závěry uvedené Ústavním soudem v nálezu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 631/05, o vztahu testu proporcionality u přečinu podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zákoníku, u něhož se nevyžaduje vznik škody, a připomněla, že zdrženlivost je významná zejména tam, kde měl následně úvěrový vztah standardní průběh.

14. Státní zástupkyně připustila, že v úvěrové smlouvě byl uveden nepravdivý údaj, avšak nebylo dostatečně zvažováno, že nikoli každý nepravdivý údaj je trestný ve smyslu § 211 tr. zákoníku. Mohou to být jen údaje, které jsou pro případné rozhodnutí o poskytnutí úvěru rozhodující, musí být objektivně způsobilé rozhodnutí úvěrové instituce ovlivnit bez ohledu na to, zda taková nepravdivá okolnost skutečně uzavření úvěru podmínila. V posuzované věci však považovala za potřebné, aby soudy vyhodnotily, že úvěr nebyl v konečném důsledku poskytnut z důvodu uvedení nepravdivých údajů, ale proto, že si společnost GE M. A. zjistila, že motorové vozidlo, o jehož prodej šlo, se stejným VIN jezdí v Norsku. Pokud jde o podmínku složení částky 350 000 Kč, jednalo se o údaj, který svědčil o tzv. bonitě klienta a zprostředkovaně byl způsobilý deklarovat jeho schopnost úvěr splácet, jinak však v zásadě o ničem nevypovídal. Pokud by byl úvěr čerpán a řádně splácen, skutečnost, že nedošlo k úhradě částky 350 000 Kč na účet obviněné R. Š., by neměla pro naplnění podmínek úvěrové smlouvy žádný zásadní význam.

15. Ze všech uvedených důvodů státní zástupkyně vyjádřila pochybnosti, zda okolnost o předchozí úhradě 350 000 Kč byla jednou z rozhodujících podmínek pro schválení úvěru. S ohledem na uvedené argumenty státní zástupkyně

navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů ohledně obviněných R. M. a M. V., avšak i obviněné R. Š., která tento mimořádný opravný prostředek nepodala, a to z důvodu § 265k odst. 2 poslední věty tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

č. 22

16. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve posuzoval, zda byly splněny formální podmínky zákonem stanovené pro podání dovolání u obviněného M. V., a shledal, že v projednávané věci je jeho dovolání přípustné podle § 265a odst. 1 písm. h) tr. ř. a bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.

17. Zkoumal též, zda bylo toto dovolání podáno včas, a to z hledisek stanovených v § 265e odst. 1, 2, 3 tr. ř., podle něhož se dovolání podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Pokud se rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději. Lhůta k podání dovolání je zachována také tehdy, je-li dovolání podáno ve lhůtě u Nejvyššího soudu nebo u soudu, který rozhodl ve věci ve druhém stupni, anebo je-li podání, jehož obsahem je dovolání, dáno ve lhůtě na poštu a adresováno soudu, u něhož má být podáno, nebo který má ve věci rozhodnout. Poté Nejvyšší soud vyložil, proč shledal, že dovolání obviněného M. V. bylo podáno po uplynutí zákonem stanovené lhůty, tedy opožděně. V důsledku tohoto zjištění dovolání podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítl, aniž by z jeho podnětu přezkoumával správnost napadeného usnesení a předcházející řízení z hledisek stanovených v § 265i odst. 3 tr. ř.

18. K dovolání obviněného R. M. Nejvyšší soud shledal, že toto dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

19. Obviněný dovolání zaměřil zásadně proti nesprávnému právnímu posouzení skutku. Vytkl, že neměl být uznán vinným pokusem přečinu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku. Za vadné považoval, že skutek neobsahuje skutkový podklad pro závěr o tom, že někoho uvedl v omyl, protože údaj, který soudy považovaly za nepravdivý, dostatečně nezkoumaly ze všech potřebných hledisek, a to jak s ohledem na jeho vymezení v obchodním zákoníku, pokud jde o náležitost úvěrové smlouvy, tak i vzhledem k okolnostem, za nichž se on sám měl uvedeného trestného jednání dopustit.

20. Nejvyšší soud v takto uvedených argumentech shledal naplnění důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože obviněný vytýkal, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, jak byl soudem zjištěn, neboť

brojil proti tomu, že uvedený skutek byl nesprávně právně kvalifikován. Takto uplatněné dovolání koresponduje se zákonným vymezením citovaného důvodu a bylo v souladu s ním podáno na podkladě skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, který nemůže Nejvyšší soud měnit (srov. přiměřeně stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, či usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, aj.).

21. S ohledem na takto uplatněné výhrady Nejvyšší soud, protože neshledal důvod k odmítnutí dovolání obviněného R. M., z jeho podnětu podle § 265i odst. 1 tr. ř. přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo podáno dovolání v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Z obsahu dovolání obviněného R. M. plyne, že směřuje především proti tomu, že se u částky 350 000 Kč, která nebyla před sjednáním úvěrové smlouvy uhrazena, jedná o nepravdivý údaj ve smyslu § 211 odst. 1 tr. zákoníku. Pro tuto argumentaci vychází především z obsahu smlouvy samotné, tak jak byla sepsána, a má za to, že formulace, která je ve smlouvě uvedena, takovému závěru nesvědčí, jakož ani výsledky provedeného dokazování. S tímto jeho názorem se v zásadě ztotožnilo i Nejvyšší státní zastupitelství, které obdobnou argumentaci vzneslo ve svém písemném vyjádření. Oba shodně zmiňují, že z textu úvěrové smlouvy není pro účastníka smlouvy zřejmé, že proto, aby byl úvěr poskytnut, musela být tato částka, představující polovinu ceny vozidla, uhrazena předem.

23. Protože tato námitka má pro posouzení věci podstatný význam, je k ní třeba nejprve v obecné rovině uvést, že pokusu přečinu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo bezprostředně směřuje k dokonání toho, že při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, a spáchá takový čin v úmyslu jím způsobit větší škodu (podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku škodu dosahující částky nejméně 50 000 Kč), avšak k jeho dokonání nedošlo. V projednávané věci soudy shledaly, že obviněný se dopustil relevantního jednání v alternativě, že směřoval k tomu, aby při sjednávání úvěrové smlouvy uvedl nepravdivé údaje.

24. Nepravdivým údajem je takový údaj, jehož obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o němž je podávána informace, a to byť jen o některé důležité skutečnosti pro uzavření úvěrové smlouvy nebo pro čerpání úvěru (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1421/2013, usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. II. ÚS 2458/10, či nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 631/05).

č. 22

25. Tomuto právnímu vymezení však neodpovídají ve věci učiněná skutková zjištění a výsledky provedeného dokazování nekorespondují s tím, co soudy ve skutkovém stavu věci konstatovaly, jak zcela důvodně v dovolání namítal obviněný a na což případně i státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření rovněž poukázala.

26. Pro posouzení toho, zda jde o nepravdivý údaj při sjednávání úvěrové smlouvy, musí být z obsahu sjednávané úvěrové smlouvy nebo úvěrových podmínek jako její součásti patrné, k jaké skutečnosti nebo informaci se konkrétní nepravdivý údaj vztahuje a zda jde o údaj podstatný pro uzavření smlouvy. Aby bylo možné posoudit, zda jde o pravdivý, nebo nepravdivý údaj, má význam i to, jaké je zadání nebo jak zní otázka, na něž žadatel o úvěr potřebnou informaci nepravdivě podává.

27. Za nepravdivý údaj, který měli obvinění jako spolupachatelé do úvěrové smlouvy za účelem financování nákupu vozidla zn. Ford S-Max 10-2.0 Eco Boost SCTI Titanium v ceně 700 000 Kč uvést, je považováno to, že „obviněný M. V., otec R. Š., za kterou fakticky úvěrovou smlouvu sjednával, záměrně při vytváření žádosti o úvěr nadiktoval vyplňujícímu K. P. údaj o tom, že část kupní ceny vozidla ve výši 350 000 Kč byla již na účet R. Š., jako prodejce vozidla, zaplacená, přičemž si všichni byli vědomi toho, že uvedení této skutečnosti je jednou z rozhodujících podmínek pro schválení úvěru, a posléze takto vyplněnou smlouvu o úvěru na částku ve výši 350 000 Kč R. Š. a R. M. podepsali, přestože jim bylo známo, že k úhradě části kupní ceny vozidla nedošlo“. Předmětným nepravdivým údajem je tedy sdělení, že část kupní ceny ve výši 350 000 Kč byla na účet R. Š. zaplacená. Takto vyjádřená skutečnost však z obsahu samotné úvěrové smlouvy, jak je založena na č. 1. 114 a násl., neplyne. Zejména z jejího textu nejsou zřejmé okolnosti, jak se podávají ve skutkových zjištěních, protože ve smlouvě není uvedeno „část kupní ceny vozidla ve výši 350 000 Kč byla již na účet R. Š., jako prodejci vozidla, zaplacená“. Takto znějící text úvěrová smlouva neobsahuje.

28. Vzhledem k tomu, že se jednalo o úvěrovou smlouvu, bylo třeba též uvážit, co se považuje za úvěrovou smlouvu, kterou v době činu upravovalo § 497 až § 507 obch. zák. V této trestní věci však obsahová stránka úvěrové smlouvy sama o sobě vyvolává vážné pochybnosti, a to nejen text, ale i okolnosti, za nichž byla sjednávána. O tom svědčí mimo jiné i to, že samotný text smlouvy byl problémovým, a proto byl v celém trestním řízení podroben obsáhlému dokazování, které se soustředilo zejména na objasnění srozumitelnosti a významu právě toho, zda z něj plyne faktický závazek dlužníka k tomu, že mu bude úvěr ve výši 350 000 Kč poskytnut jen tehdy, jestliže bude předtím uhrazena částka 350 000 Kč jako druhá polovina ceny vozidla. Zcela obecným pohledem na uvedený text takový závěr jasně nevyplývá, protože obě podmínky, „část kupní ceny zaplacená klientem dealerovi...“ a „část kupní ceny zaplacená prostřednictvím úvěru...“ jsou gramaticky formulovány stejně, a přitom by podle uvedeného vý-

kladu měly být plněny v jinou dobu. Bylo proto třeba, aby bylo posouzeno, zda se jedná o nepravdivý údaj. Úvěrovou smlouvou ve smyslu § 211 tr. zákoníku se rozumí právě smlouva o úvěru podle § 497 a násl. obch. zák. Naproti tomu pod tento pojem nelze podřadit takové typy smluv, které spočívají nikoliv v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb (např. smlouvu o koupi najaté věci či tzv. leasingovou smlouvu; srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. Tpjn 301/2003, uveřejněné pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr.).

29. Při posuzování toho, zda se jednalo o nepravdivý údaj, resp. zda a za jakých okolností nebo v jakém časovém horizontu měla být dlužníkem uhrazena část kupní ceny vozidla ve výši 350 000 Kč, nelze odhlédnout ani od textu smlouvy na straně 5, kde je v bodě 9. v „Prohlášení stran“ uvedeno, že „klient souhlasí s tím, že úvěr v požadované výši bude věřitelem poskytnut formou doplacení kupní ceny ponížené o poplatek za uzavření smlouvy, tj. poukázáním částky na účet dealera“. Z této formulace je zřejmé, že úvěr bude hrazen v budoucnu, a není zde zmínka o předem uhrazené částce klientem, na niž nejsou vázány žádné podmínky tohoto prohlášení. Vzhledem k tomu, že jde o budoucí slovesný čas, a stejná formulace je v podmínkách smlouvy uvedena i u částky, již se zavázal za cenu vozidla zaplatit klient, je možné i tímto gramatickým výkladem dojít k závěru, že i uvedená polovina kupní ceny mohla být uhrazena až v budoucnu, a tedy nikoliv předtím, než byla úvěrová smlouva sjednávána. V tomto směru však soudy své úvahy nevedly.

30. Nejvyšší soud shodně jako obviněný a státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství vyjadřuje pochybnosti o dostatečnosti provedeného dokazování, ve shodě s nimi i Nejvyšší soud má za to, že toto nekoresponduje s tím, co se ve skutkových zjištěních uvádí. Lze zmínit, že dokazování bylo mimo jiné vedeno i za tím účelem, aby se smysl textu úvěrové smlouvy objasnil, a proto byly vyslechnuty další osoby, konkrétně svědci PaedDr. Mgr. V. K. (údajný autor textu této smlouvy) anebo T. Ž. (specialistka na vyšetřování podvodů ve společnosti GE M. A. od července 2014). Je však třeba uvést, že ani na podkladě jejich výpovědí se text v uvedené smlouvě nikterak neobjasnil, a to, co si měli obvinění myslet o tom, o jakou podmínku se v době podpisu smlouvy jedná, rovněž ne. Na závěr o vině obviněných a jejich vědomí o tom, že v době sepsání smlouvy měli jednat vědomě a že, ač tak byli povinni, neuhradili před uzavřením smlouvy částku 350 000 Kč, není ve smlouvě nic naformulováno, ač takový závěr musí vyplývat z jejího textu, podmínek nebo konkrétních ujednání a nelze na něj usuzovat až podle výsledků dodatečně provedeného dokazování.

31. Především je třeba poukázat na to, že svědek PaedDr. Mgr. V. K. uvedl, že „v době, kdy úvěr byl uskutečněn, resp. ten požadavek byl podán, to bylo tak, že kolonka ve smlouvě o složení určité částky byla povinná. Pokud by tato nebyla vyplněna a předpokládalo se, že byla plněna, pak by nemuselo dojít k odsouhla-

č. 22

sení úvěru“. Svědkyně T. Ž. vypověděla, že „správně by měl peníze vždy převzít dealer a předat je příslušné osobě“. K dotazu, jak to má kupující vědět, sdělila, že „je to uvedené v té smlouvě. Když se smlouva podepisuje, je tam uvedeno, že akontace byla zaplacená“. Jestliže se posoudí obsah těchto výpovědí osob, které pouze vykládají obsahovou stránku smlouvy a obvyklé postupy, jaké měly být údajně zachovány, pak mezi tím, co uvádějí, a skutečným zněním předmětné části textu smlouvy není shoda, neboť jimi tvrzené skutečnosti z textu smlouvy neplynou. Jestliže takový rozpor existuje, pak se nelze ztotožnit se závěrem, který soud prvního stupně učinil na str. 17: „Není pochyb o tom, že částka představující akontaci měla být zaplacená, což vyplývá přímo ze smlouvy, z níž je třeba vycházet. Soud vyslechl svědkyni T. Ž. a PaedDr. V. K., kteří oba odborně popsali náležitosti smlouvy a vyjádřili se k tomu, jak vyjádření obžalovaných ve smlouvě ovlivnilo rozhodnutí. Právě výpovědi těchto dvou svědků přesvědčily soud o tom, že znaky skutkové podstaty ze strany obžalovaných byly naplněny, a proto je vina na místě“. Za stejně vadný je pak třeba považovat i závěr odvolacího soudu vyjádřený na str. 7 přezkoumávaného usnesení, jestliže se s uvedeným závěrem soudu prvního stupně ztotožnil.

32. Nejvyšší soud z těchto důvodů shledal v souladu s námitkami obviněného R. M. i státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství v jejím písemném vyjádření, že pro učiněný právní závěr výsledky provedeného dokazování nedávají dostatečný podklad. Rozhodnutí soudů nejsou logická, ale naopak lze v jejich úvahách shledat nedůslednost a vážné rozpory (srov. přiměřeně např. usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 701/09, a ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 572/14). Jímí podaný výklad je nepředvídatelný a nekoresponduje s fixovanými závěry soudní praxe (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 1800/10). Závěr o tom, že obviněný R. M. naplnil po objektivní i subjektivní stránce znaku uvedení nepravdivého údaje, tudíž trpí vážnými nedostatky.

33. Kromě uvedeného Nejvyšší soud dále v podrobnostech zmínil i další vady, jimiž dosavadní řízení i přezkoumávaná rozhodnutí trpí a pro které je dosud provedené dokazování neúplné. Shledal, že výsledky dosavadního dokazování nedávají potřebný skutkový podklad pro závěr o vině obviněného R. M., ve vztahu k němuž jsou dovoláním napadená rozhodnutí přezkoumávána. Je totiž třeba přisvědčit zejména státní zástupkyni působící u Nejvyššího státního zastupitelství a obsahu jí zpracovaného vyjádření k dovolání, že byť se soudy snažily rozsah dokazování v maximální míře i nad rámec podané obžaloby rozšířit, nepodařilo se podle jeho výsledků dát dostatečný skutkový rámec pro závěr o vině všech obviněných, a proto je třeba považovat výsledky dokazování za nesouladné s § 2 odst. 5 tr. ř., neboť nebyl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. V návaznosti na takto nedostatečně objasněné skutkové i právní okolnosti nelze skutek, jak je popsán, posoudit jako pokus přechinu úvěrového podvodu

podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku. Napadené rozhodnutí je tím pádem rozhodnutím, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a proto Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného R. M. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 5 To 589/2015, a rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 2 T 120/2013, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

34. Vzhledem k tomu, že důvody, kvůli nimž dovolací soud rozhodl ve prospěch obviněného R. M., prospívají i obviněným M. V. a R. Š., Nejvyšší soud postupoval podle zásady *beneficium cohaesionis* (dobrodiní záležitosti v souvislostech) s přiměřeným použitím § 261 tr. ř., a proto rozhodl též v jejich prospěch. Uvedený důvod je totiž pro všechny tři obviněné společný a nejde o důvody, které by bylo nutné u každého z nich zkoumat samostatně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 15. 10. 1976, sp. zn. 5 Tz 86/76, uveřejněný pod č. 59/1977 Sb. rozh. tr.). Rovněž jde o takové důvody, které všem obviněným prospívaly již v době, kdy ohledně nich bylo vedeno trestní stíhání a soudy nižších stupňů k těmto důvodům ve svém rozhodnutí nepřihlédly (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2002, sp. zn. 4 Tz 65/2002).

35. Se zřetelem na všechny výše zjištěné nedostatky, ale rovněž i proto, že dokazování bylo omezeno jen na objasňování některých skutečností, zatímco jiné, zejména vztahující se k posouzení obhajoby obviněných a povahy úvěrové smlouvy nebo subjektivního vztahu obviněných k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby anebo skutečností rozhodných k uvážení subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, zůstaly zcela opomenuty, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že se věc přikazuje státnímu zástupci k došetření.

36. Postup podle § 265l odst. 1 tr. ř., jímž Nejvyšší soud výjimečně přikáže věc státnímu zástupci, může být odůvodněn i tím, že z obsahu spisu vyplývají pochybnosti o tom, zda věc byla dostatečně po všech stránkách objasněna, a o vině obviněného i jeho postavení před soud tedy vznikají vážné pochybnosti, a doplnění dokazování vyžaduje, aby věc byla došetřena v přípravném řízení. Příkazání věci státnímu zástupci podle § 265l odst. 1 tr. ř. zde není vázáno na splnění podmínek uvedených v § 260 tr. ř.

37. Pro takový postup jsou v předmětné věci splněny všechny zákonné požadavky, především proto, že po zrušení rozsudku nelze pokračovat v řízení před soudem, protože soudy do současné doby i nad rámec podané obžaloby objasňovaly skutečnosti, které však prozatím nevedly k jednoznačnému závěru o vině obviněných. V dokazování tedy bude nutné pokračovat a shromáždit další důkazy, jak o tom svědčí i vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, v němž právě na tyto nedostatky a vady poukázala. V této souvislosti je třeba zdůraznit roli státního zástupce, jenž je v trestním řízení primárně tím, kdo v souladu

č. 22

se zásadou obžalovací nese odpovědnost za to, aby „soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí o vině a trestu v souladu s podanou obžalobou. Obecné soudy se proto nesmějí nikdy stavět do pozice pomocníka veřejné žaloby usilujícího rovněž o odsouzení a nelze k takovému výkladu rolí těchto institucí dospět ani výkladem § 2 odst. 5 tr. ř. Toto ustanovení je totiž v souladu s ústavními principy spravedlivého procesu a z nich vyplývajícího rozvržení rolí jeho jednotlivých účastníků nutno vykládat tak, že je soud povinen doplňovat dokazování v rozsahu potřebném pro spravedlivé rozhodnutí, které nemusí být nutně odsuzující“ (srov. náleze Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07).

38. Posoudí-li se se zřetelem na shora vytyčené vady obsah důkazů v této věci a výhrady státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství jako osoby, která má právo vyjádřit se k podanému dovolání z hlediska § 265h odst. 2 tr. ř., je zřejmé, že sama státní zástupkyně zdůrazňovala takové vady, které nebyly obviněnými ani v jimi podaných mimořádných prostředcích uváděny, a vznášela také sama pochybnosti ohledně správnosti rozhodnutí o vině obviněných. V této souvislosti je zřejmé, že s ohledem na povahu zjištěných vad a výhrad, jež státní zástupkyně ve svém písemném vyjádření uvedla, tyto mají původ již v přípravném řízení, které nedostatečně objasnilo všechny potřebné skutečnosti rozhodné z hlediska přesvědčivosti důvodnosti postavení obviněných před soud (srov. náleze Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07).

Č. 23

Č. 23

Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek, Subjektivní stránka, Úmysl nepřímý, Výrok rozhodnutí, Popis skutku

§ 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, § 15 odst. 2 tr. zákoníku, § 120 odst. 3 tr. ř.

Přečin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku je úmyslným trestným činem (§ 13 odst. 2 tr. zákoníku), který je možno spáchat i s úmyslem nepřímým [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. Subjektivní stránka jeho skutkové podstaty neobsahuje žádný další tzv. fakultativní znak, jako je cíl, pohnutka, záměr či úmysl přesahující objektivní stránku skutkové podstaty. Ke spáchání tohoto přečinu se proto nevyžaduje, aby pachatel jednal ve snaze dosáhnout nějakého konkrétního výsledku (např. zproštění obžaloby obviněného, v jehož trestní věci svědeckou výpověď podává).

Zavinění pachatele se zde musí vztahovat i na to, že jako svědek v trestním řízení uvádí nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, popřípadě že zamlčuje takovou podstatnou okolnost. Postačí však jen hrubá (laická) představa pachatele, že sdělením nepravdivého podstatného údaje nebo jeho zmlčením může ohrozit zákonem chráněný zájem na správném zjištění skutkového stavu jako základu zákonného rozhodnutí (objekt trestného činu), pokud je s tím současně srozuměn (a to alespoň tak, že je s tím smířen ve smyslu § 15 odst. 2 tr. zákoníku). Na srozumění pachatele lze zpravidla usuzovat i z toho, že jde o údaj významný, a nikoliv jen podružného a nedůležitého charakteru.

V tzv. skutkové větě ve výroku rozsudku, jímž soud uznává obviněného vinným přečinem křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, je třeba uvést, v čem spočívalo jeho nepravdivé tvrzení jako svědka. Tato skutková zjištění poskytují základ pro právní závěr, že jde o okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí, a tedy o zákonný znak obsažený v tzv. právní větě výroku o vině.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1188/2017, ECLI:CZ:NS:2017:6.TDO.1188.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného O. H. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. 10 To 123/2017, jako odvolacího sou-

du v trestní věci vedené u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžskou pod sp. zn. 2 T 189/2015.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 23

1. Rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžskou ze dne 5. 10. 2016, č. j. 2 T 189/2015204, byl obviněný O. H. (dále jen „obviněný“, příp. „dovola- tel“) uznán vinným přečinem křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že dne 13. 3. 2014 při hlavním líčení před Okresním soudem v Rychnově nad Kněžskou v trestní věci sp. zn. 2 T 145/2013 vedené proti F. N., obžalovanému ze spáchání zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, jehož se dopustil ke škodě manželů V. a M. D., obžalovaný O. H. v procesním postavení svědka po zákonném poučení o povinnosti vypovídat pravdu a trestnosti křivé výpovědi, v úmyslu podpořit obžalovaného F. N. a jeho lživé obhajovací tvrzení o tom, že manželům D. předal dne 29. 12. 2010 v R. n. K. v hotovosti částku 1 500 000 Kč, záměrně lživě vypovídal, že byl přítomen tomu, jak F. N. ve svém vozidle na parkovišti u Městského úřadu v R. n. K. předal V. D. v přítomnosti M. D. v igelitové tašce peníze v objemu 1,5 mil. Kč, které V. D. ještě ve vozidle přepočítával.
2. Obviněný byl odsouzen podle § 346 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu dvou roků. Podle § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2, 3, 4, 5 tr. zákoníku mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 100 000 Kč, sestávající ze sta denních sazeb v částce 1 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání jednoho roku.
3. O odvolání, které proti tomuto rozsudku podal obviněný, rozhodl Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 1. 6. 2017, č. j. 10 To 123/2017-222, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

II. Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení krajského soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání, v němž uplatnil důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g), k) a l) tr. ř.
5. Nesprávné právní posouzení skutku spatřuje dovolatel v tom, že v odsuzujícím rozsudku se podle něj neodrazilo, zda věděl, že otázka předání peněz byla

pro trestní řízení ve věci F. N. podstatnou, či nikoli, ač se jedná o znak skutkové podstaty, pro který byl odsouzen. K naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku může podle obviněného dojít jen tehdy, pokud úmysl pachatele pokrývá všechny složky skutkové podstaty, jimiž jsou: A) jedná se o svědka, B) svědek vystupuje před soudem, C) svědek uvede nepravdu, D) nepravda se týká okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí. Nedostačuje proto zjištění, že vypovídal nepravdivě, pokud v popisu skutku není zohledněno, jaký mělo mít toto nepravdivé tvrzení dopad a že se týkalo okolnosti podstatné pro trestní řízení. Slovní spojení „... v úmyslu podpořit lživé obhajovací tvrzení.“ uváděný nedostatek nijak neodstraňuje.

6. Obviněný dále poukazuje na rozpornost výroku a odůvodnění rozsudku, jakož i na odlišnost posouzení v odůvodnění dalších rozhodnutí. Namítá, že je nepřipustné, aby skrze odůvodnění rozhodnutí byly napravovány vady a neurčitost samotného výroku. Rozpornost shledává již v tom, že ač výrok rozsudku vymezuje, že jednal v úmyslu podpořit F. N. a jeho lživé obhajovací tvrzení, odůvodnění zamítavého usnesení odvolacího soudu uvádí, že vypovídal záměrně lživě s cílem dosáhnout osvobodujícího rozsudku pro F. N. a zmařit snahu poškozených dosáhnout přiznání nároku na náhradu škody. Dále poukazuje na fakt, že ve výroku odsuzujícího rozsudku je uvedeno, že vypovídal záměrně lživě, ač usnesení odvolacího soudu vydané ve věci F. N. tuto výpověď označuje toliko za nevěrohodnou a stojící jako osamocený důkaz.

7. V další části dovolatel tvrdí, že z odsuzujících rozhodnutí dostatečně neplyne, jakými důkazy bylo prokázáno, že jeho výpověď je lživá, a poukazuje na účelovost jeho trestního stíhání, jež bylo závislé na výsledku řízení ve věci F. N. Dovolává se – pro případ posouzení těchto námitek jako skutkových – toho, že v případech, kdy skutková zjištění jsou v extrémním nepoměru s přijatým právním hodnocením, nemůže toto obstát.

8. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadené usnesení krajského soudu, tak jemu předcházející rozsudek okresního soudu a aby tomuto soudu věc vrátil k novému projednání.

9. Nejvyšší státní zástupce se k dovolání obviněného vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“).

10. Ten uvedl, že dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. odpovídá námitka dovolatele, že nalézací soud ve výroku o vině neuvedl, že dovolatel měl mít povědomost o tom, co bylo předmětem trestní věci odsouzeného F. N., jaký význam pro dané řízení dovolatelova výpověď měla a že dovolatel si byl tohoto významu své výpovědi pro dané řízení vědom, z čehož dovozuje, že takto popsany skutek nenaplní znaky skutkové podstaty přečinu podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Uvedené námitky považuje státní zástupce za zjevně neopodstatněné.

11. Státní zástupce nepovažuje za nezbytné, aby si dovolatel jako svědek v trestní věci F. N. musel být vědom konkrétního významu své výpovědi pro

rozhodnutí soudu. Toho si s jistotou nemůže být vědom žádný svědek již proto, že v trestním řízení jsou činěna opatření k tomu, aby svědci měli pokud možno nulovou znalost ostatních důkazů, obsahu obžaloby či postojů obhajoby – viz například § 67 písm. b) nebo § 209 odst. 1 tr. ř. Svědci musí být neznalí aktuálního důkazního stavu věci, v níž vypovídají, nesmějí znát ani aktuální obsah trestního spisu. Pokud by tato obecná neznalost stavu dokazování mohla být základem obecné obhajoby svědků, že přece nemohli znát konkrétní význam své výpovědi pro rozhodnutí soudu v dané trestní věci, pak by se žádný svědek nemohl dopustit křivé výpovědi.

12. Podle státního zástupce proto postačí, jestliže si byl svědek alespoň v hrubých rysech vědom toho, že jeho výpověď je pro rozhodnutí významná. V případě dovolatele muselo toto jeho vědomí nutně vzejít z toho, že byl slyšen soudem a že zodpovídal otázku předání či nepředání částky 1 500 000 Kč, což je částka značná jak z hlediska možných následků trestních, tak občanskoprávních. Jestliže tedy svědek podle výroku rozsudku úmyslně lhal o předání takové částky s vědomím, že soud bude na základě jeho výpovědi rozhodovat o vině či nevině F. N., je uvedený popis skutku dostatečným podkladem pro zvolenou právní kvalifikaci. S poukazem na citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, v níž byla řešena podobná problematika (usnesení ze dne 18. 7. 2002, sp. zn. 7 Tdo 367/2002, a usnesení ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1494/2014), pokládá státní zástupce právní posouzení skutku za správné a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. za nenaplněný a v této části podané dovolání za zjevně neopodstatněné.

13. V dalších částech svého dovolání uplatnil dovolatel podle posouzení státního zástupce již jen námitky procesní.

14. Ohledně dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. konstatoval, že podle dosavadní judikatury Nejvyššího soudu spočívá neúplnost výroku například v úplné absenci popisu skutku, jak je patrné například z rozhodnutí č. 36/2013 Sb. rozh. tr. Nesoulad mezi popisem skutku a jeho právním posouzením odpovídá dovolacímu důvodu podle písm. g) citovaného ustanovení. Proto dovolatelem namítané vady dovolacímu důvodu podle písm. k) citovaného ustanovení neodpovídají.

15. Pokud dovolatel uvádí, že odvolací soud rozporně uvedl, že dovolatel jednal s úmyslem dosáhnout odsuzujícího výroku pro F. N., pak státní zástupce uvedl, že v odůvodnění je obsažen údaj, že dovolatel jednal s cílem „dosáhnout vydání osvobozujícího rozhodnutí pro F. N.“. Takový závěr není nijak rozporný s výrokem usnesení ani dalšími částmi jeho odůvodnění.

16. K námitce dovolatele, že v trestní věci F. N. byla jeho svědecká výpověď vyhodnocena toliko jako „nevěrohodná“, a nikoliv jako „záměrně lživá“, státní zástupce s oporou o usnesení Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 19/2006 Sb. rozh. tr. uvedl, že otázka lživosti svědecké výpovědi je otázkou posouzení viny obviněného, a tedy otázkou předběžnou podle § 9 odst. 1 tr. ř. Nalézací soud po-

stupoval správně, když sám, bez ohledu na hodnocení svědectví dovolatele soudem v trestní věci F. N. jen jako nevěrohodného, učinil vlastní závěr, že dovolatel záměrně lhal. Proto nelze přijmout ani tvrzení dovolatele, že jako on by mohl být stíhání všichni svědci, jejichž výpovědi budou soudy označeny jako nevěrohodné. Z citovaného judikátu je patrné, že podkladem trestní odpovědnosti takových svědků může být pouze kladné vyřešení předběžné otázky, zda tito svědci úmyslně lhali. Žádný hromadný postih jen nevěrohodných svědků tedy nehrozí. Pokud dovolatel popírá svůj úmysl lživě vypovídat, aby pomohl F. N., jedná se o námitku proti učiněným skutkovým zjištěním.

17. Z hlediska dovolání je podstatné, že žádná z těchto zbývajících námitek neaplnuje tvrzený ani jiný dovolací důvod podle § 265b tr. ř. Extrémní nesoulad učiněných skutkových zjištění s provedeným dokazováním ve smyslu judikatury Ústavního soudu dovolatel nenamítá. Pokud v samotném závěru dovolání „extrémní nepoměr“ zmínil, je zřejmé, že měl na mysli pouze nesoulad mezi skutkovým zjištěním a právním posouzením. Tomu odpovídá i jím citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1572/2008, které se ve svém textu takovým nesouladem podrobněji nezabývá a v judikované věci jeho existenci odmítá.

18. Protože podle jeho posouzení konkrétní důvody uvedené dovolatelem dílem neodpovídají důvodům dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a dílem jsou zjevně neopodstatněné, navrhl státní zástupce závěrem svého vyjádření, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda je podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

20. Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda obviněným vznesené námitky naplňují jím uplatněné dovolací důvody.

21. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném

č. 23

nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud musí – s výjimkou případu tzv. extrémního nesouladu – vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

22. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán tehdy, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Jedná se o případy, kdy buď nebyl učiněn určitý výrok, který tak v napadeném rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou, anebo v rozhodnutí určitý výrok sice učiněn byl, ale není úplný. Za neúplný se považuje takový výrok napadeného rozhodnutí, který neobsahuje některou podstatnou náležitost stanovenou zákonem, např. pokud v případě výroku o vině není citována tzv. právní věta vyjadřující zákonné znaky trestného činu podle § 120 odst. 1 písm. c) tr. ř. K naplnění tohoto dovolacího důvodu však nepostačuje skutečnost, že jeden z výroků rozhodnutí ve věci samé je vadný, např. pokud je ve výroku o vině uvedena nesprávná doba spáchání skutku.

23. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k). Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. tedy může být naplněn ve třech různých situacích. K prvním dvěma (alternativa první) dochází tehdy, kdy rozhodnutí nadřízeného soudu je vydáno, aniž bylo napadené rozhodnutí meritorně přezkoumáno, tj. (1.) byl řádný opravný prostředek zamítnut z tzv. formálních důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) či b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí, nebo (2.) bylo-li odvolání odmítnuto pro nesplnění jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř., ačkoli oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo jí nebyla poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání (viz § 253 odst. 4 tr. ř.). Třetí případ (alternativa druhá) představuje situace, kdy řádný opravný prostředek byl zamítnut z jakýchkoli jiných důvodů, než jsou důvody uvedené výše (varianta první), ale řízení předcházející napadenému rozhodnutí je zatíženo vadami, které jsou ostatními dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

24. Z hlediska rozhodování dovolacího soudu je vhodné připomenout, že Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy. Fundovanou argumentaci tohoto mimořádného opravného prostředku má zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

25. Na podkladě těchto východisek přistoupil Nejvyšší soud k posouzení dovolání obviněného.

26. Úvodem lze konstatovat, že Nejvyšší soud přistupuje k posouzení námitek dovolatele obsažených v jeho mimořádném opravném prostředku ve shodě se státním zástupcem. Již na tomto místě lze zmínit, že podstatná část jeho dovolací argumentace není podřaditelná pod uplatněné důvody dovolání, resp. že v daném směru vznikají i jisté pochybnosti, naplněnost jakého z deklarovaných dovolacích důvodů chtěl obviněný tou kterou námitkou doložit.

27. Stran dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze ve shodě se státním zástupcem uvést, že formálním způsobem jeho obsahové zaměření naplňuje ta část argumentace, v níž namítá, že skutek popsáný ve výroku rozsudku soudu prvního stupně není podřaditelný pod soudem užitě zákonné znaky přečinu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Obviněný v dané souvislosti v odůvodnění svého dovolání sice namítá rozpornost skutkových závěrů nalézacího a odvolacího soudu a nepřipustné doplňování skutkových zjištění nezbytných pro vyvození jeho trestní odpovědnosti uvedeným přečinem v odůvodnění jejich rozhodnutí, takovému jeho zhodnocení vyznění napadených rozhodnutí soudů nižších stupňů však nelze přisvědčit.

28. Soud prvního stupně jasně v tzv. skutkové větě odsuzujícího výroku o vině uvedl, že dovolatel „záměrně lživě vypovídal, že byl přítomen tomu, jak...“, přičemž již předtím zmínil, že takto učinil „v procesním postavení svědka po zákonném poučení vypovídat pravdu a trestnosti křivé výpovědi, v úmyslu podpořit obžalovaného F. N. a jeho lživé obhajovací tvrzení“. K takto vyjádřenému skutkovému zjištění v odůvodnění svého rozsudku – v návaznosti na údaje, které dovolatel jako svědek v trestní věci obviněného F. N. sdělil – uvedl, že je „tedy nepochybné, že vypovídal zjevnou nepravdu o okolnosti, která měla podstatný vliv na rozhodnutí v dotčeném řízení“.

29. Vyložil-li odvolací soud skutková zjištění nalézacího soudu tak, že dovolatelem „popisované předání či nepředání většího množství peněz mezi F. N. manželi D. bylo zásadní, či dokonce klíčovou okolností pro posouzení viny F. N. tehdy obžalovaného ze spáchání zločinu zpronevěry dle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a obžalovaný vypovídal záměrně lživě s cílem dosáhnout vydání osvobozujícího rozhodnutí pro F. N. a zmařit snahu manželů D. dosáhnout přiznání nároku na náhradu škody v rámci adhezního řízení“, pak toto jeho zhodnocení nelze pokládat za nepřipustnou nápravu vady a neurčitost samotného výroku rozsudku soudu prvního stupně, jak namítá dovolatel.

č. 23

30. Zakládá-li trestnost pachatele přečinu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku to, že jako svědek uvedl před soudem nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí (soudem užitá tzv. právní věta), pak je třeba konstatovat, že popis skutku obsažený ve výroku rozsudku soudu prvního stupně je pro subsumpci pod znaky objektivní stránky tohoto přečinu zcela dostačující.

31. Byť to z argumentace dovolatele explicitně neplyne a není úkolem dovolacího soudu, aby dotvářel jeho konkrétní námitky či tyto přímo formuloval, lze usuzovat, že rozpor v rozhodnutích soudů nižších stupňů, resp. dotvoření skutkového základu nezbytného pro jeho odsouzení odvolacím soudem, shledává obviněný v tom, že na zjištění nalézacího soudu (dovolatel „záměrně lživě vypovídal“) navázal odvolací soud v odůvodnění svého usnesení tvrzením (resp. zde vyjádřeným zjištěním), že tak učinil „s cílem dosáhnout odsuzujícího (správně i dle znění rozhodnutí zprošťujícího) rozsudku pro F. N., a zmařit snahu poškozených dosáhnout přiznání nároku na náhradu škody“.

32. K takto prezentované námitce však nezbyvá než uvést, že skutková podstata dotčeného přečinu není formulována tak, že by vyjma zavinění, jakožto obligatorního znaku subjektivní stránky, vyžadovala ať již motiv (pohnutku), nebo cíl (účel) či konečně záměr, jakožto fakultativní znak subjektivní stránky. Proto pro závěr, že zákonné znaky přečinu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku byly dostatečně vyjádřeny v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku, není nezbytné (jak patrně dovolatel usuzuje), aby součástí popisu skutku bylo zjištění, že nepravdivé skutečnosti uvedl s cílem dosáhnout vydání zprošťujícího rozsudku etc. K vyslovení viny pachatele není třeba prokazovat, že při uvedení vědomě nepravdivých údajů sledoval vlastní cíl, tj. byl motivován k dosažení zamýšleného výsledku, byť zpravidla taková motivace bude v jeho jednání přítomna.

33. Základním předpokladem závěru o naplnění subjektivní stránky zmíněného přečinu je prokázání vědomosti pachatele o tom, že údaje jím v procesním postavení svědka sdělované neodpovídají skutečností, o nichž v tomto postavení (v případě posuzovaném před soudem) vypovídá a že jsou jejich vědomým opakem. Tak tomu je tehdy, jsou-li svědkem uvedené informace v přímé kontrapozici s tím, jakými poznatky, nabytými na základě jejich smyslového vnímání, ohledně sdělovaných fakt v době podání svědecké výpovědi disponoval. Pokud za těchto okolností svědek uvede údaje neodpovídající reálnému stavu, podal svědeckou výpověď lživou, resp. slovy zákona nepravdivou (uvedení nepravdy).

34. K trestní odpovědnosti pachatele je současně třeba, aby se nepravda či zamlčení – jak plyne i z dikce § 346 odst. 2 tr. zákoníku – vztahovaly k okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 892). Zavinění je tudíž třeba zjišťovat i v tomto směru. Lze poukázat na to, že i komentáře k trestnímu zákoníku se shodují v tom, že úmysl pachatele musí zahrnovat i skutečnost, že

jde o okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3246, stejně DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTO-LÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2717). Současně je třeba dodat, že ve shodě s tím, co lze z právní úpravy dovodit, též uvádějí, že postačí i úmysl eventuální.

35. Dovolatel dále brojí vůči způsobu popisu skutku ve výrokové části rozsudku i v tom směru, že soudům, jež uzavřely, že v pozici svědka vypověděl nepravdivě o okolnostech, za nichž podle tehdy obžalovaného F. N. došlo k předání hotovosti manželům D., vytýká, že v něm nevyjádřily jeho povědomost o tom, co bylo předmětem trestní věci, v níž byl vyslýchán, jakož i to, že věděl, že se jedná o podstatnou otázku.

36. Tvrdí-li v této souvislosti, že „ve výroku rozsudku není popsáno, že má být otázka předání či nepředání peněžních prostředků F. N. manželům D. podstatnou pro vedení trestního řízení“, pak je nutno konstatovat, že takové označení, které by do skutkové věty prakticky inkorporovalo část věty právní, není vyžadováno. Je naopak žádoucí, aby ve skutkové větě byl vyjádřen ten obsah svědecké výpovědi, který podle zjištění soudů byl nepravdivý, a jež má v podobě takto získaného důkazu, s ohledem na problematiku řešenou v dané věci, v níž svědek výpověď podal, podstatný význam pro rozhodnutí.

37. V tzv. skutkové větě ve výroku rozsudku, jímž soud uznává obviněného vinným přečinem klivě výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, je třeba uvést, v čem spočívalo jeho nepravdivé tvrzení jako svědka. Tato skutková zjištění poskytují základ pro právní závěr, že jde o okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí, a tedy o zákonný znak obsažený v tzv. právní větě výroku o vině. Není nezbytné výslovně uvést, že nepravdivý údaj svědkem sdělený, jehož obsah je v popisu skutku vyjádřen, má povahu okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí. V posuzované věci nelze mít pochybnost o dostatečnosti skutkového popisu, resp. o tom, že by snad skutková věta takový základ pro odůvodněnou hmotněprávní subsumpci nevytvářela.

38. K dalším výhradám odvolatele lze v obecnosti zmínit, že při řešení zavinění pachatele označeného přečinu je třeba přihlížet k tomu, co je vlastním důvodem vyvozování jeho trestní odpovědnosti. Důvod této kriminalizace svědka podle § 346 odst. 2 tr. zákoníku spočívá v jeho vědomém porušování povinnosti, o níž je před svým výsledkem příslušným orgánem (v daném případě soudem) poučován a jejíž splnění je předpokladem pro učinění správného skutkového zjištění a tím i zákonného rozhodnutí. Ve věci posuzované podal dovolatel svou svědeckou výpověď podle zjištění soudů lživě, tedy údaje v ní obsažené sdělil v rozporu se svou povinností vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet (§ 101 odst. 1 věta první tr. ř.). Z tohoto hlediska protiprávnost jednání svědka (a vědomost pachatele o ní) je třeba shledávat již v pouhém faktu, že svědek vědomě uvádí nepravdivé

č. 23

údaje [alternativa pod písm. a)] nebo údaje, o nichž má vědomost, zamlčuje [alternativa pod písm. b)]. Trestnost jeho jednání nastupuje v případě, že tak učiní o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí. Z hlediska zavinění se však nevyžaduje, aby měl svědek zcela jasnou představu o uvedeném zákonném znaku, resp. podmínkách jeho naplnění. Není tedy potřebné, aby si byl svědek zcela konkrétně vědom toho, že skutečnosti, o nichž svou výpověď podává, mají-li takový význam, označuje zákon v § 346 odst. 2 tr. zákoníku za okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí. Z hlediska vědomostní složky se totiž vyžaduje jen to, aby si pachatel v době páchání svého činu uvědomoval trestněprávně relevantní fakta, a nikoli již i to, aby měl vědomost o jejich zákonném vyjádření (např. po pachateli trestného činu se nevyžaduje, aby věděl, že movitou věc, již se zmocňuje a jež mu nenáleží buď vůbec, nebo nenáleží jen jemu, a kterou nemá ve své dispozici, označuje zákon pojmem cizí věc; rozhodující je, že si uvědomuje daná trestně relevantní fakta, tj. svůj takto vymezený vztah k ní).

39. Zavinění pachatele se musí vztahovat i na to, že jako svědek v trestním řízení uvádí nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, popřípadě že zamlčuje takovou podstatnou okolnost. Postačí však jen hrubá (laická) představa pachatele, že sdělením nepravdivého podstatného údaje nebo jeho zmlčením může ohrozit zákonem chráněný zájem na správném zjištění skutkového stavu jako základu zákonného rozhodnutí (objekt trestného činu), pokud je s tím současně srozuměn (a to alespoň tak, že je s tím smířen ve smyslu § 15 odst. 2 tr. zákoníku). Na srozumění pachatele lze zpravidla usuzovat i z toho, že jde o údaj významný, a nikoliv jen podružného a nedůležitého charakteru.

40. V uvedených souvislostech nelze odhlížet od výstižného vyjádření státního zástupce, který poukazy na konkrétní ustanovení trestního řádu doložil, že je žádoucí, aby svědek nebyl nikterak ovlivňován při podání své výpovědi znalostmi, které by získal na podkladě seznámení se spisem či na základě své přítomnosti při provádění důkazů. Požadavek na to, aby otázka trestní odpovědnosti svědka byla vázána i na prokázání jeho konkrétní vědomosti stran posouzení údajů obsažených v jeho výpovědi ve smyslu výše označeného zákonného znaku, byl ve své podstatě nesplnitelný. Povahu takové okolnosti může v konkrétním případě nabýt i informace, které svědek takový význam nemusí přisuzovat (např. má-li význam pro uzavření řetězce nepřímých důkazů apod.). Ostatně při řešení otázky zavinění k tomuto znaku objektivní stránky by mělo být zohledněno i to, že trestněprávní nauka (viz např. ŠÁMAL, P. a kol., opus cit. výše) sdílí názor, že „okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí, je taková okolnost, která má pro rozhodnutí důležitý význam, nikoli však nutně jediné rozhodující“, přičemž dodává, že „není též rozhodné, zda byla, nebo nebyla v řízení před uvedenými orgány a při jejich rozhodování vzata do úvahy“.

41. V posuzované věci navíc není důvod k tomu, aby se zpochybňovala vědomost dovolatele o významu jeho svědectví pro soudní rozhodování, neboť ten si

byl plně vědom toho, proč je má podat („Mám zde vypovídat o tom, že jsem viděl osobně předání peněz mezi obžalovaným a panem D.“ – str. 12 protokolu o hlavním líčení ve věci sp. zn. 2 T 145/2013). Stejně tak lze poukázat na to, že sám dovolatel nemohl pokládat své předvolání k podání svědecké výpovědi za nějakou marginální záležitost, neboť jako svědek uvedl: „Věděl jsem, o jakou částku peněz se má jednat, šlo o 1,5 mil. Kč. Toto mi řekl obžalovaný...“. Tvrdit, že by si svědek, vypovídá-li o předání hotovosti v této výši, neuvědomoval, že vypovídá o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, je zcela nepřipadné.

42. Lze ostatně poukázat na to, že takto k věci přistoupily i oba soudy nižších stupňů. Odvolací soud dovolatelem popisované předání peněz označil za „zásadní, či dokonce klíčovou“ okolnost pro posouzení viny F. N. Učinil-li současně závěr, že dovolatel „vypovídal záměrně lživě s cílem...“, pak lze soudit, že tímto skutkově vyjádřil to, co uvedl k formě jeho zavinění [„Okresní soud rovněž správně konstatoval formu zavinění obžalovaného jako úmysl přímý dle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, který se podává již ze samotného popisu jednání...“].

43. Nejvyšší soud následně vyložil, že další vznesené námitky již obsahově pod uplatněný dovolací důvod podřadit nelze. Uplatnil-li obviněný rovněž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., když poukázal na to, že své dovolání podává rovněž proto, že „v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný“, ve své argumentaci však vůbec nevyložil, v jaké skutečnosti shledává takto uplatněný dovolací důvod za naplněný. K věci se tudíž nelze vyjádřit než tak, že ve výroku usnesení soudu druhého stupně, jímž došlo podle § 256 tr. ř. k zamítnutí odvolání obviněného, zjevně vada ve smyslu obsahového vymezení tohoto dovolacího důvodu přítomna není.

44. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. spojil obviněný s tvrzením o vadě, která rozsudek soudu prvního stupně z jím vyložených důvodů měla zatěžovat ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolací soud tvrzení obviněného nepřisvědčil. Za daného stavu nemohlo dojít ani k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

45. Nejvyšší soud proto zjevně neopodstatněné dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 24

Č. 24 **Ochranné léčení,** Důvod dovolání, že bylo rozhodnuto o uložení ochranného léčení
§ 99 tr. zákoníku, § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř.

Námítka, že nebyly splněny podmínky pro uložení ochranného léčení ústavního a mělo být uloženo ochranné léčení ambulantní, je podřaditelná pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., neboť součástí rozhodnutí ve smyslu § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř., jímž bylo uloženo ochranné léčení, je i stanovení jeho formy.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 823/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.823.2017.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného R. A. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 14. 3. 2017, sp. zn. 55 To 69/2017, a usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. 5 T 133/2016, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Olomouci ze dne 8. 2. 2017, č.j. 5 T 133/2016-130, bylo obviněnému R. A. (dále jen „obviněný“, příp. „dovolatel“) podle § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku uloženo ochranné sexuologické ústavní léčení.
2. Pro úplnost je vhodné uvést, že obviněný byl v přezkoumávané trestní věci již předtím odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 8. 11. 2016, č. j. 5 T 133/2016-106, pro přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvaceti měsíců. Skutek obviněného spočíval v tom, že se dne 19. 2. 2016 v době od 2:04 hod. do 2:11 hod. v O. na tř. S. procházel kolem polikliniky, autobusové a tramvajové zastávky s obnaženým pohlavním údem, který mu vyčníval viditelně z jeho kalhot, a za tu dobu potkal nejméně dvě ženy,

kdy takto jednal, ačkoli byl rozsudkem Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 8 T 71/2004 ze dne 26. 10. 2004, který nabyl právní moci dne 26. 10. 2004, odsouzen mimo jiné za trestný čin výtržnictví dle § 202 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, k podmíněnému trestu odnětí svobody ve výměře deseti měsíců se zkušební dobou v délce dva roky a se současným uložením ochranného léčení sexuologického v ambulantní formě, které bylo ukončeno dne 22. 11. 2012.

3. Proti usnesení o uložení ochranného opatření podal obviněný stížnost, kterou Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 14. 3. 2017, sp. zn. 55 To 69/2017, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněný se ani s rozhodnutím odvolacího soudu neztotožnil a prostřednictvím své obhájkyne proti němu podal dovolání, v němž uplatnil jednak dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť měl za to, že napadeným usnesením bylo rozhodnuto o zamítnutí jeho stížnosti, přestože v řízení, které mu předcházelo, byl dán dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že rozhodnutí soudu nalézacího spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení; a také dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., jehož prostřednictvím namítal, že bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení.

5. V úvodu svého podání dovolatel prohlásil, že je s uložením ochranného sexuologického léčení smířen, nicméně kategoricky nesouhlasil s jeho ústavní formou. Ta vždy představuje radikální zásah do života člověka, je spojena s podstatným omezením osobní svobody léčeného a je institutem ve své podstatě výjimečným. Je-li soudem ukládána, mělo by k ní být přistupováno jako k subsidiárnímu řešení, přičemž by mělo být důkladným způsobem zkoumáno a posouzeno, zda nepostačí mírnější forma, tj. forma ambulantní. K tomu je nezbytné vždy zkoumat širší okolnosti daného případu. Mělo by být proto postaveno najisto, zda je nutné k tak krajnímu řešení přistoupit.

6. Následně obviněný ostře zkritizoval důkaz, který nižší soudy považovaly za stěžejní, a to znalecký posudek MUDr. T. K. Znalci vytkl, že bral za rozhodující skutky spáchané před 12 lety, když při svém výsledku uvedl, že závažnost skutku z roku 2016 nebyla nijak vysoká. Dovolatel se také ohradil proti tomu, že znalec tvrzenou patologickou sexuální agresivitou sám nediaagnostikoval, nýbrž ji převzal ze znaleckého posudku z roku 2004. Podle názoru obviněného je paradoxní, že v důsledku závažnější trestné činnosti z roku 2004 znalec i soud shledal jako dostačující pro dosažení účelu léčby ambulantní formu léčení, která evidentně měla svůj efekt, neboť v průběhu léčby se žádného

č. 24

excesivního jednání nedopustil. Naopak za ojedinělý trestný čin výtržnictví z února 2016, tedy za méně závažný delikt, mu bylo uloženo ochranné léčení v ústavní formě. Z tohoto důvodu zdůraznil, že měla být respektována zásada přiměřenosti, a dodal, že uložené ochranné léčení v ústavní formě není přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu a činům, které lze od jeho osoby v budoucnu očekávat.

7. Dovolatel dále připomněl, že z provedeného dokazování nevyplynula jeho snaha ženy nějak kontaktovat a už vůbec ne to, že by vůči nim vykazoval nějaké agresivní jednání. Nižší závažnost skutku shledal i sám znalec, a takové jednání tedy nemůže založit důvod pro uložení ochranného léčení v ústavní formě. Obviněný též uvedl, že ambulantní léčba v roce 2012 skončila. Vyslovil proto domněnku, že pokud by v ambulantní formě léčby bylo pokračováno, k jednání by nemuselo vůbec dojít.

8. Následně se dovolatel zaměřil na jím navrhované důkazy, jejichž provedení soudy zamítly. Šlo o revizní sexuologický znalecký posudek, ve kterém měly být vytýkané nesrovnalosti odstraněny a odborné otázky náležitě objektivizovány. Za závažné procesní pochybení považoval fakt, že v řízení nebyla vyslechnuta MUDr. P. E., ke které 8 let pravidelně docházel. Tento důkaz mohl mít velkou vypovídající hodnotu, neboť tato lékařka zná jeho zdravotní i duševní stav a průběh ambulantní léčby, a proto by byla schopná se odborně vyjádřit k otázce potřebnosti ústavní léčby. S její výpovědí pak měl být zkonfrontován znalec MUDr. T. K. Obviněný dále požadoval výslech své manželky R. A. ohledně jejich manželského a rodinného života a důkaz insolvenčním spisem, jenž by potvrdil nutnost, aby zůstal výdělečně činný a materiálně i nadále zabezpečoval rodinu, která se ocitla ve finančních problémech. Všechny tyto důkazy zůstaly ze strany nižších stupňů opomenuté, čímž se měly skutkové závěry nalézacího soudu ocitnout v extrémním nesouladu s provedenými důkazy. Tento svůj postoj dovolatel podpořil odkazem na příslušnou judikaturu Ústavního soudu.

9. Poté obviněný požádal dovolací soud v souladu s § 265o odst. 1 tr. ř. o odklad výkonu rozhodnutí, popřípadě jeho přerušení, pokud by bylo s jeho výkonem již započato. Opět přitom poukázal na svou rodinnou a finanční situaci.

10. V závěru svého podání dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 14. 3. 2017, sp. zn. 55 To 69/2017, a usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 8. 2. 2017, č. j. 5 T 133/2016-130, a případně podle § 265k odst. 2 tr. ř. také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby Okresnímu soudu v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III. Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, tedy obviněným prostřednictvím obhájce, jak ukládá § 265d odst. 1 písm. b) a odst. 2 tr. ř., a to v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. Splňuje též všechny obsahové náležitosti předepsané v § 265f odst. 1 tr. ř.

č. 24

IV. Důvodnost dovolání

12. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., posoudil Nejvyšší soud dále otázku, zda obviněným uplatněné dovolací důvody lze považovat za důvody uvedené v citovaných ustanoveních zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

13. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán tehdy, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí (první alternativa), nebo přestože byl v řízení předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) (druhá alternativa). Z obsahu dovolatelova podání je zřejmé, že se rozhodl pro druhou z uvedených variant, tj. ve spojení s dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a j) tr. ř.

14. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. je dán v případě, že bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení. Tyto podmínky jsou v případě ochranného léčení upraveny v § 99 tr. zákoníku, u zabezpečovací detence v § 100 tr. zákoníku, pro zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty v § 101–104 tr. zákoníku a též v § 26 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, a v případě ochranné výchovy v § 22 z. s. m.

15. Hlavní výhradou obviněného vůči rozhodnutím soudů obou instancí nebylo uložení ochranného léčení jako takového, nýbrž jeho forma. Ústavní formu léčení označil za stanovenou v rozporu se zásadou přiměřenosti podle § 96 tr. zákoníku, a za dostačující proto považoval spíše formu ambulantní. Takto vystavěná polemika zcela nepochybně do kontextu naposledy uvedeného dovolacího důvodu zapadá, neboť forma ochranného léčení je obligatorní náležitostí výroku, kterým bylo ochranné léčení uloženo a soud o ní musí vždy rozhodnout (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 30/1972 Sb. rozh. tr.).

16. S ohledem na dovolací argumentaci obviněného Nejvyšší soud neshledal důvody pro odmítnutí podaného dovolání, a proto přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

17. V obecné rovině je k této problematice vhodné uvést, že ochranné léčení je právním následkem trestného činu nebo činu jinak trestného a poskytuje ochranu společnosti před nebezpečnými duševně chorými osobami (postiženými duševní poruchou) nebo osobami závislými na návykových látkách jejich umístěním nebo ambulantní péčí ve zdravotnickém zařízení, a to s cílem jejich opětovného zařazení do běžného života.

18. Účelem ochranného léčení je terapeutické působení na pachatele trestného činu nebo činu jinak trestného. V tomto směru účel ochranného léčení navazuje na obecný účel ochranných opatření, jímž je individuální prevence, přičemž však ze tří hlavních komponentů individuálně preventivního působení tu má působit jen náprava a zajištění (zneschodnění), nikoli odstrašení. Konečným účelem je odstranění nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem, tedy vyléčení pachatele, anebo alespoň snížení nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem, ve smyslu dosažení alespoň takového léčebného efektu, kdy pobyt pachatele na svobodě není již nebezpečný. Jde tedy o zajištění ochrany společnosti před trestnými činy, popř. činy jinak trestnými, hrozícími v budoucnu ze strany pachatelů, jímž bylo ochranné léčení uloženo.

19. Ochranné léčení, zejména ve formě ústavní, je významným zásahem do ústavně garantovaných práv a svobod jednotlivce, a proto je při jeho ukládání nutno respektovat zásadu přiměřenosti upravenou v § 96 tr. zákoníku (která je ve vztahu speciality k zásadě přiměřenosti trestních sankcí podle § 38 tr. zákoníku). Podle prvního odstavce tohoto zákonného ustanovení ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům. Do druhého odstavce pak zákonodárce vtělil podmínku, podle níž újma způsobená uloženým a vykonávaným ochranným opatřením nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení jeho účelu.

20. Soudy nižších instancí obviněnému uložily ochranné léčení v ústavní formě na základě § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, podle něhož soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Pojem duševní poruchy je vymezen v § 123 tr. zákoníku. Nebezpečnost pobytu pachatele na svobodě je dána, je-li vysoce pravděpodobné, že znovu spáchá závažnější útok na zájmy

chráněné trestním zákoníkem, a to pod vlivem duševní poruchy (srov. rozhodnutí pod č. 11/1974 Sb. rozh. tr.). Splnění této podmínky by mělo vyplývat zejména ze znaleckého zkoumání, ale v souladu s ním i z dalších provedených důkazů. Pouhé doporučení znalce není dostatečným podkladem pro rozhodnutí soudu o této otázce (srov. rozhodnutí pod č. 59/1968 Sb. rozh. tr.).

č. 24

21. K podmínkám ochranného léčení v ústavní formě se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 502/02, v němž konstatoval, že tato forma ochranného opatření je mimořádně závažným omezením osobní svobody léčeného, které někdy může znamenat větší újmu než nepodmíněný trest odnětí svobody, a to zejména díky neurčitosti svého trvání. Vyžadoval proto mimořádnou pečlivost při hodnocení, zda jsou splněny podmínky pro jeho uložení a určitou proporcionalitu mezi nebezpečím ze strany pachatele na straně jedné a omezením jeho svobody na straně druhé. Doporučil vzít v potaz i závislost mezi spáchaným činem a intenzitou ochranného léčení, např. s ohledem na to, zda se jedná o skutek, za který by mohl být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, či nikoli, přičemž připadal-li by v úvahu pouze trest nespojený s přímým omezením na svobodě, bylo by možno uložit ochranné léčení v ústavní formě spíše ve výjimečných případech, které jsou odůvodněny konkrétními skutkovými okolnostmi. V dalším svém nálezu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3654/10, podmínil tento soud nařízení ochranného léčení ve formě ústavní pouze tehdy, neexistuje-li jiná eventualita, jak omezit konkrétní obavu, pro kterou může být nařízeno, platí zde tedy princip subsidiarity ochranného léčení ve formě ústavní.

22. Nejvyšší soud shledal, že výše popsané podmínky pro ukládání ochranného léčení dodržely nižší soudy jen zčásti. V přezkoumávané věci není pochyb o splnění požadavků § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku k uložení ochranného léčení jako takového, což ostatně ani sám dovolatel nijak nezpochybňoval a ve svém podání nenapadal. Naopak prohlásil, že s ambulantním sexuologickým léčením souhlasí. Za mnohem problematičtější považoval dovolací soud rozhodnutí o ústavní formě uloženého léčení, a to ve vztahu k zásadě přiměřenosti podle § 96 tr. zákoníku i judikatuře Ústavního soudu k dané tématice.

23. Lze předeslat, že Nejvyšší soud se do značné míry ztotožnil s uplatněnými námitkami obviněného. Ve shodě s ním hodnotil jako nesprávný postup soudů v tom smyslu, že své rozhodnutí o formě uloženého sexuologického léčení založily v podstatě na jediném důkazu, a to znaleckém posudku z oboru zdravotnictví, odvětví sexuologie a následném výsledku jeho zpracovatele MUDr. T. K. Přitom § 96 tr. zákoníku (který je jistě aplikovatelný i na rozhodnutí o konkrétní formě ochranného léčení) vyžaduje, aby soud přihlédl ke všem pro takové rozhodnutí podstatným okolnostem, mimo jiné i povaze a závažnosti spáchaného trestného činu nebo osobě pachatele a jeho poměrům.

24. Je potřeba zdůraznit, že delikt, kterého se obviněný dopustil, svou povahou nebyl nijak závažný. Soud mu za něj vyměřil mírný trest osmi měsíců odnětí svo-

č. 24

body, který podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvaceti měsíců. Nelze odhlédnout především od skutečnosti, že předmětný skutek postrádal agresivní prvek, když se dovolatel nijak nepokoušel procházející ženy oslovit či jiným způsobem kontaktovat. Nadto ani jeho předchozí, závažnější trestná činnost z roku 2004, na kterou soudy (v návaznosti na znalecovy závěry) opakovaně poukázovaly, nevykazovala takovou míru společenské škodlivosti, aby odůvodnila uložení obviněnému nepodmíněný trest odnětí svobody (a ústavní léčení). Na první pohled je zde proto zřejmý a vcelku výrazný nepoměr mezi charakterem a závažností nyní projednávaného protiprávního činu na straně jedné a jeho následkem v podobě ochranného ústavního léčení na straně druhé. Již tato okolnost sama o sobě (bez dalšího) vzbuzuje pochybnosti o přiměřenosti jeho uložení.

25. Dalším výrazným faktorem jsou i časové souvislosti. Mezi touto a předchozí trestnou činností dovolatele je rozestup dvanácti let, během něhož se obdobného jednání nedopustil, a to přesto, že duševní porucha musela být (vyjde-li se ze znalecových závěrů) u něho trvale přítomna. V průběhu této doby, konkrétně mezi lety 2004 až 2012, se bezproblémově podroboval uložené ambulantní sexuologické léčbě. Až tedy čtyři roky po jejím ukončení spáchal posuzovaný trestný čin, který je o dost méně závažný než skutky z roku 2004. Vyvstává proto otázka, proč by nyní nepostačovalo opětovné uložení ambulantního léčení, když i dovolatel s ním souhlasí, v minulosti se mu dobrovolně podroboval a v jeho průběhu sexuálně motivovaný trestný čin nespáchal. Nejvyšší soud nijak nezpochybňuje diagnózu obviněného, tj. patologickou sexuální agresivitu (k tomu ani není odborně způsobilý), přesto s ohledem na závažnost doposud spáchané trestné činnosti i délku doby mezi jednotlivými skutky pochybuje o tom, že nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, je natolik vysoké, aby odůvodňovalo nezbytnost uložení ústavní formy ochranného léčení. Rovněž přihlédně-li se k osobě a poměrům pachatele, tj. stabilnímu partnerskému svazku a rodinnému zázemí, stejně jako jeho proklamované ochotě podstoupit ambulantní sexuologické léčení, svědčí to spíše o tom, že právě tato mírnější forma ochranného léčení by u něho mohla postačovat.

26. Nejvyšší soud je proto přesvědčen, že zásada přiměřenosti v přezkoumávané věci dodržena nebyla. Stejně tak soudy nižších instancí nerespektovaly ani výše uvedené judikáty Ústavního soudu, především nikterak do svého rozhodnutí nepromítly závislost mezi spáchaným činem a intenzitou ochranného léčení, když za jednání vyznačující se velmi malou společenskou škodlivostí přistoupily k takto radikálnímu zásahu do osobní svobody dovolatele. Požadavek Ústavního soudu na mimořádně pečlivé hodnocení, zda byly všechny podmínky pro uložení ústavního léčení splněny, soudy také nesplnily, neboť ve svých rozhodnutích *de facto* převzaly názory MUDr. T. K., aniž by do nich promítly další okolnosti tohoto případu. Nejvyšší soud opět zdůrazňuje, že není kompetentním orgánem k hodnocení charakteru patologické sexuální agresivity. Přesto nemůže nepoznamenat,

že pokud obviněný do věku svých 40 let, během nichž u něj musela být tato trvalá duševní porucha přítomna, dvakrát v rozmezí 12 let spáchá málo závažné (v druhém případě až bagatelní) skutky, lze se domnívat, že je schopen své jednání do značné míry korigovat a ovládat. V tomto světle se nebezpečí z jeho strany hrozící nejví jako proporcionální k omezení jeho svobody.

27. Dále se Nejvyšší soud zabýval i těmi výhradami obviněného, jež podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

28. Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného rozhodl z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 14. 3. 2017, sp. zn. 55 To 69/2017, a jemu předcházející usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 8. 2. 2017, č. j. 5 T 133/2016-130. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal Okresnímu soudu v Olomouci, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Č. 25

č. 25 Advokátní tarif, Zmocněnec poškozeného § 151 odst. 6 tr. ř.

I. Zmocněnec poškozeného není oprávněn učinit za poškozeného, který je obětí trestného činu, prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný čin na jeho dosavadní život podle § 43 odst. 4 tr. ř. (§ 22 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů). Takové prohlášení oběti má osobní povahu, a proto pomoc zmocněnce, který je advokátem, k jeho sepsání nelze považovat za poskytnutí úkonu právní služby a zmocněnci za tuto pomoc nepřísluší odměna.

Při stanovení výše odměny ustanoveného zmocněnce poškozeného, který neuplatnil nárok na náhradu újmy způsobené mu trestným činem (§ 43 odst. 3 tr. ř.), se při určení tarifní hodnoty mimosmluvní odměny vychází z § 9 odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Advokátní tarif, Odměna advokáta
§ 151 odst. 2, 3 tr. ř.

II. Rozhodování o odměně advokáta podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. je vázáno návrhem advokáta, požaduje-li tedy advokát náhradu za promeškaný čas, musí dostatečným způsobem specifikovat, za jaké časové období náhradu požaduje a z jakého titulu.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 13 To 22/2017, ECLI:CZ:VSPH:2017:13.TO.22.2017.1)

Vrchní soud v Praze ke stížnostem zmocněnce nezletilé poškozené JUDr. J. N. a zákonné zástupkyně odsouzeného mladistvého XXXX^{o)} D. P.-F. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 1 Tm 5/2016, rozhodl tak, že stížnost zmocněnce JUDr. J. N. podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl a z podnětu stížnosti zákonné zástupkyně mladistvého odsouzeného podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. napadené usnesení zrušil v celém rozsahu a ve věci nově rozhodl.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“) ze dne 21. 12. 2016, č. j. 1 Tm 5/2016-533, bylo rozhodnuto tak, že se zmocnění JUDr. J. N. stanoví odměna a náhrada hotových výdajů za poskytnutou právní pomoc nezletilé poškozené YYYYY*) v trestní věci odsouzeného mladistvého XXXX*) v celkové výši 32 780,10 Kč, která se skládá z celkové odměny za 14 úkonů právní služby (21 000 Kč), paušální náhrady hotových výdajů (4 200 Kč), náhrady hotových výdajů (691 Kč), náhrady za promeškaný čas (800 Kč + 400 Kč) a odpovídající částce dané z přidané hodnoty (5 689,10 Kč). Do zbytku účtované a nepřiznané částky byl návrh zmocněnce ve výši 22 844,80 Kč zamítnut.

č. 25**II.****Stížnosti**

2. Proti tomuto usnesení podali včasnou stížnost zmocněnec poškozené JUDr. J. N. a matka mladistvého odsouzeného D. P.-F.

3. JUDr. J. N., který byl podle § 51a odst. 2 tr. ř. ustanoven opatřením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 14. 3. 2016, č. j. 4 Nt 4123/2016-5, zmocněncem nezletilé poškozené YYYYY*), brojí ve své stížnosti především proti stanovení výše odměny za úkon právní služby podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, v platném znění (dále jen „advokátní tarif“). Předmětem sporu je určení relevantní tarifní hodnoty za právní služby poskytované zmocněncem ustanoveným podle § 51a tr. ř. poškozenému, který neuplatnil nárok na náhradu újmy způsobené mu trestným činem.

4. Stěžovatel poukazuje na to, že vzhledem k relativně nedávným významným změnám trestního řádu v otázkách postavení zmocněnce poškozeného v trestním řízení jde o otázku dosud neujasněnou. Sam zastává názor, že je třeba vycházet analogicky z tarifní sazby, která je odvislá od právní kvalifikace skutku, pro nějž je vedeno trestní stíhání, jak tomu advokátní tarif výslovně stanoví pro obhájbu v trestním řízení (§ 10 odst. 3 advokátního tarifu). Svůj názor odůvodňuje tím, že charakter jím poskytovaných právních služeb se nejvíce blíží právě právním službám poskytovaným obhájcem a není důvod činit rozdíl mezi obhájcem *ex officio* a zmocněncem *ex officio*. V tomto případě by mu tak vzhledem k právní kvalifikaci skutku (§ 185 odst. 1, 3 tr. zákoníku s trestem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 12 let) podle § 10 odst. 3 písm. d) advokátního tarifu a dalších navazujících ustanovení advokátního tarifu příslušela odměna ve výši 2 480 Kč za jeden úkon právní služby.

5. Krajský soud v napadeném usnesení naproti tomu aplikoval § 10 odst. 5 advokátního tarifu, podle nějž při zastupování poškozeného v trestním řízení ve věci

náhrady újmy, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, se považuje za tarifní hodnotu částka 10 000 Kč; pokud byla poškozenému přisouzena jako náhrada újmy peněžní částka převyšující 10 000 Kč, považuje se za tarifní hodnotu tato peněžní částka. Dle této právní úpravy by stěžovateli příslušela odměna za jeden úkon právní služby ve výši 1 200 Kč (krajský soud sice tuto výši stanovil na 1 500 Kč, toto pochybení má však původ v jiném problému a je o něm pojednáno níže). Stěžovatel s tímto závěrem nesouhlasí a odkazuje na doslovné znění § 10 odst. 5 advokátního tarifu, které se zjevně vztahuje výhradně na zastupování poškozeného ve věci náhrady újmy způsobené mu trestným činem a předpokládá určité vyčíslení této újmy (které může být nižší, nebo naopak vyšší než 10 000 Kč).

6. Proti usnesení podala v zákonné lhůtě jako oprávněná osoba též zákonná zástupkyně odsouzeného. Ve své stížnosti uvádí, že nesouhlasí s přiznáním odměny zmocněnci za úkony právní služby při výsleších ze dne 19. 4. 2016, konkrétně svědků P. K. a R. F., a ze dne 29. 4. 2016, svědků A. F., L. S. a Ž. S., kteří odmítli vypovídat, z čehož usuzuje, že se nejednalo o výslech ve skutečném slova smyslu. Dále uvádí, že parkovné v souhrnné výši 80 Kč nemělo být zmocněnci přiznáno, neboť toto je již zahrnuto v režijním paušálu 300 Kč vázanému na přiznané úkony právní služby.

III.

Důvodnost stížností

7. Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) přezkoumal dle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i správnost řízení, které mu předcházelo, a dospěl k následujícím zjištěním a závěrům.

8. V případě stěžovatele skutečně nešlo o přiznání finanční náhrady způsobené újmy, jak předpokládá § 10 odst. 5 advokátního tarifu, ale o zastupování poškozené v rámci trestního řízení v užším smyslu (tj. v řízení o vině a trestu za spáchaný skutek, nikoliv v adhezním řízení o řádně uplatněném nároku na náhradu způsobené újmy podle § 43 odst. 3 tr. ř.). S možností ustanovit zmocněnce poškozenému i pro tyto případy počítá právě § 51a odst. 2 tr. ř. účinné od 1. 8. 2013, na které v této souvislosti stěžovatel odkazuje.

9. Stěžovatel má pravdu v tom, že z doslovného znění § 10 odst. 5 advokátního tarifu vyplývá, že nemíří na případy zastupování poškozených, kteří neuplatňují nárok na náhradu újmy způsobené jim trestným činem. Adekvátní ovšem není ani návrh stěžovatele, aby se v takovém případě určovala odměna zmocněnce stejně, jako je tomu u obhájce. Zde je totiž třeba předeslat, že navzdory legislativnímu i judikatornímu trendu v posilování postavení poškozeného v trestním řízení (jehož projevem je například i nové § 51a tr. ř., které je aktuálně další novelou rozšířeno na větší okruh osob), nadále není postavení poškozeného a jeho zájem na výsledku řízení v podobě rozhodnutí o skutku, pro který je trestní řízení vede-

no, rovnocenný s postavením a úlohou obhajoby. O tom ostatně svědčí například i skutečnost, že ačkoliv uvedená novela rozšířila práva zmocněnce v tom směru, že se může účastnit v zásadě shodných úkonů přípravného řízení jako obhájce, neumožnění účasti zmocněnce tak sice způsobí vadu úkonu, jejím následkem však nepochybně nebude, jak by tomu bylo u obhajoby, procesní nepoužitelnost takového úkonu. Výklad, který zastává stěžovatel, by navíc vedl k nedůvodné nerovnosti mezi zmocněnci poškozených, kterým by byla přiznána symbolická náhrada újmy nepřesahující 10 000 Kč, a těch zmocněnců poškozených, kteří nárok neuplatnili vůbec, případně jim nebyl přiznán (a jejichž odměna za jeden úkon právní služby by tak mohla být, v závislosti na právní kvalifikaci skutku, více než dvojnásobná). Z výše odměny určené obhájci v závislosti na právní kvalifikaci skutku by ostatně zjevně nešlo bez odpovídajících modifikací vycházet ani v případě pokračujícího trestného činu, kde by se poškozeného týkal jen některý z dílčích útoků, nebo v případě společného řízení pro více skutků apod.

10. Vrchní soud tedy dospěl k závěru, že žádné ustanovení advokátního tarifu neupravuje výslovně otázku tarifní sazby pro odměnu ustanoveného zmocněnce poškozeného v trestním řízení, který neuplatňuje nárok na náhradu újmy. Analogii je ovšem namíste používat jen tam, kde taková situace není upravena v příslušných právních předpisech vůbec. V § 8 odst. 1 advokátního tarifu je uvedeno, že není-li stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva v době započetí úkonu právní služby, jichž se právní služba týká. Ustanovení § 9 odst. 1 advokátního tarifu k tomu dodává, že nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi a není-li dále stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu částka 10 000 Kč. Z výše uvedeného výkladu se podává, že žádná další ustanovení advokátního tarifu jinak nestanoví, a je tedy třeba při stanovení tarifní hodnoty pro určení výše mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby zmocněnce při zastupování poškozeného, který neuplatnil nárok na náhradu újmy způsobené mu trestným činem, vycházet podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu z tarifní hodnoty 10 000 Kč, neboť se jedná o právo, jehož hodnota není vyjádřena v penězích. Jen pro doplnění lze k tomu dodat, že na tuto situaci tedy nedopadají ani závěry vyjádřené v rozhodnutí uveřejněném pod č. 2/2006 Sb. rozh. tr., v němž bylo uzavřeno, že odměna zmocněnce se určuje analogicky dle výše odměny obhájce, neboť za tehdejšího právního stavu byla tato otázka řešena pouze ve vztahu k adheznímu řízení, u nějž byla aplikace § 9 odst. 1 advokátního tarifu vyloučena, neboť šlo o právo vyjádřené v penězích (a to ať již ve vztahu k částce požadované, či přiznané).

11. Z uvedeného tedy vyplývá, že v případě ustanovených zmocněnců zastupujících poškozeného, který řádně uplatnil nárok na náhradu újmy způsobené mu trestným činem, se uplatní § 10 odst. 5 advokátního tarifu (a to i v případě, že mu nárok přiznán nebyl). V případech zmocněnců poškozených, kteří nárok

na náhradu újmy neuplatnili, se vychází z § 9 odst. 1 advokátního tarifu. V obou těchto případech je základní tarifní hodnota 10 000 Kč, a odměna tak bude stejná u zmocněnců poškozených, kterým byla přiznána náhrada újmy nepřevyšující 10 000 Kč, jakož i poškozených, kteří nárok neuplatnili, případně uplatnili, ale nebyl jim přiznán.

č. 25

12. Případná složitost věci, která je zpravidla dána u přísnějších právních kvalifikací, se pak obvykle projeví v počtu úkonů právní služby.

13. Stěžovatel dále namítal nepřiznání odměny za písemné podání prohlášení oběti (poškozené) ze dne 19. 10. 2016. Odměnu za tento úkon, v němž stěžovatel spatřoval podání ve věci samé [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu], mu krajský soud nepřiznal s tím, že jakékoliv podání nelze honorovat jako úkon právní služby a uvedené prohlášení mohlo být prezentováno při hlavním líčení. K této argumentaci stěžovatel dodal, že jde o argumentaci absurdní. V podstatě z ní vyplývá, že advokát vlastně nemusí činit podání žádná, neboť vše může soudu prezentovat ústně. Poukazuje dále na to, že zpracování takovýchto podání je naopak účelné, zrychluje a zpřehledňuje řízení; ostatně není ničím neobvyklým, že obecné soudy přímo požadují například písemné vyhotovení závěrečných řečí, ačkoliv to žádný předpis advokátům neukládá.

14. K této otázce je třeba v obecné rovině předeslat, že advokát je nepochybně tam, kde je to namístě, povinen činit určitá podání nejrůznějšího druhu, neboť to vyplývá z jeho povinnosti chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta. V případě, že je advokát odměňován podle ustanovení advokátního tarifu o mimosmluvní odměně, nelze však vycházet z toho, že mu přísluší právo na odměnu za každou jednotlivou věc, kterou ve prospěch klienta učiní. Advokátní tarif je chápán jako veřejnoprávní předpis a výčet úkonů právní služby je v § 11 odst. 1, 2 advokátního tarifu uveden taxativně a nelze jej svévolně rozšiřovat ani za použití odst. 3 téhož ustanovení, dle něž za úkony v odst. 1 a 2 neuvedené náleží odměna jako za úkony, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší. Například zmíněné písemné vyhotovení závěrečné řeči se z uvedených důvodů již ustáleně nepovažuje v právní praxi ani v advokátům dostupné literatuře za úkon právní služby, za který by dle advokátního tarifu příslušela odměna.

15. Co se týká přímo prohlášení poškozeného, který je obětí trestného činu, o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život, jedná se o zvláštní právo poškozeného, které je mu zaručeno v § 43 odst. 5 tr. ř. a jehož význam je zdůrazněn dále v § 212a tr. ř., dle něž má tento poškozený právo učinit své prohlášení ústně v hlavním líčení (a to, i když jej předtím učinil písemně). Právo učinit takové prohlášení, a to ať již v písemné, anebo ústní formě, je však specifickým osobním právem poškozeného, který je zároveň obětí trestného činu (srov. § 22 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů). Obsahem takového prohlášení je totiž subjektivní vyjádření poškozeného týkající se dopadů trestného činu do jeho života, zejména v otázkách dopadů

psychických, rodinných, majetkových, zdravotních a jiných, resp. tedy takových, které poškozený subjektivně vnímá jako významné. Toto prohlášení nemá vztah a nemůže být zaměňováno s uplatněním nároku na náhradu újmy způsobené trestným činem, je institutem zcela odlišného charakteru. Osobní povaha tohoto prohlášení a její vázanost na osobu poškozeného pak vyplývá i ze skutečnosti, že jej za něj není oprávněn podat a ani učinit jeho zmocněnec, jehož zmocnění se podle § 51 odst. 1 tr. ř. vztahuje na návrhy, žádosti a opravné prostředky. Prohlášení oběti podle § 43 odst. 5 tr. ř. však nemá charakter návrhu, žádosti ani opravného prostředku. Jedná se o určitou formu satisfakce pro oběť trestného činu, že pokud tohoto svého práva využije, je v řízení obligatorně proveden důkaz o dopadech, které měl trestný čin v jejím životě z jejího subjektivního hlediska. Jedná se o určitou dobrovolnou výpověď poškozeného o skutečnostech, které by jinak nemusely z pohledu orgánů činných v trestním řízení být relevantní pro náležité zjištění skutkového stavu, ale z jeho pohledu je důležité, aby zazněly. Nejde tedy o úkon, který by za něj měl podle zákona provést zmocněnec (stejně jako za poškozeného nemůže vypovídat), a nejedná se ani o úkon právní služby (tedy úkon, k jehož provedení by se předpokládalo využití právních znalostí). Pokud v tomto případě přesto umožnil nalézací soud zmocněnci učinit prohlášení za poškozeného, lze mít za to, že je zmocněnec odměněn dostatečně právě v podobě odměny za účast na příslušném hlavním líčení, v němž prohlášení přednesl, když jiná možnost odměny dle advokátního tarifu v úvahu stejně nepřipadá.

16. Jiné výhrady vůči ostatním přiznaným odměnám za jednotlivé úkony právní služby stěžovatel nevnesl a ani vrchní soud neshledal, že by krajský soud stěžovateli přiznal méně, než kolik by mu při aplikaci příslušných právních předpisů příslušelo. V napadeném usnesení sice krajský soud vycházel při stanovení výše odměny stěžovatele z nesprávného ustanovení advokátního tarifu určujícího tarifní hodnotu odměny, nicméně konečnou výši odměny stanovil nesprávně jen v tom ohledu, že stěžovateli přiznal víc, než kolik by mu příslušelo (k tomu blíže v další části odůvodnění), a v případě nepřiznání odměny za prohlášení obviněného nepochybil (byť se spokojil s poněkud skoupým a ne zcela adekvátním odůvodněním).

17. Vrchní soud tak dospěl k závěru, že stížnost zmocněnce JUDr. J. N. je nedůvodná a jako takovou ji zamítl.

18. Co se týká stěžovatelkou vznesených námitek, pak lze předeslat, že za ji namítané úkony spočívající ve výsledích svědků advokátu odměna přísluší. Vyšetřovací úkony byly řádně zahájeny, svědci se k výslechu dostavili, byli řádně poučeni o svých právech a povinnostech, načež využili jednoho ze svých zákonných práv nevypovídat. Záznamy z těchto výsledků jsou součástí spisového materiálu a je nesporné, že proběhly za účasti zmocněnce a že se jednalo o vyšetřovací úkony, jimiž se měly objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv poškozené a jejich výsledek mohl být použit jako důkaz v řízení před soudem (§ 51 odst. 2

tr. ř.). Za účast při těchto úkonech přísluší přítomnému zmocněnci odměna za právní služby podle § 11 odst. 1 písm. e) advokátního tarifu, a to za každé dvě započaté hodiny, bez ohledu na to, že svědci odmítli vypovídat.

č. 25

19. Přesto však stížnost byla důvodná, neboť v napadeném usnesení krajský soud přiznal zmocněnci poškozené více, než kolik by mu podle příslušných právních předpisů příslušelo.

20. Základní pochybení spočívá v nesprávném stanovení konečné výše odměny za jeden úkon právní služby. Výše již bylo uvedeno, že krajský soud vycházel ze správné částky tarifní hodnoty, tj. 10 000 Kč (která je stanovena shodně v § 10 odst. 5 advokátního tarifu a § 9 odst. 1 advokátního tarifu), z čehož dle § 7 advokátního tarifu dovedl sazbu odměny za jeden úkon právní služby ve výši 1 500 Kč. Opomněl však tuto částku snížit ještě o 20 %, tj. o 300 Kč, jak pro případy ustanovených zmocněnců v trestním řízení výslovně ukládá § 12a odst. 1 advokátního tarifu. Odměna za jeden úkon právní služby tak podle § 7, § 9 odst. 1, § 12a odst. 1 advokátního tarifu má správně činit 1 200 Kč.

21. Výčet jednotlivých úkonů, za které zmocněnci přísluší odměna, byl v napadeném usnesení stanoven správně, jednotlivé úkony mají oporu ve spisovém materiálu a odměna za ně přísluší.

22. Odlišně však mělo být rozhodnuto o náhradách za promeškaný čas. Rozhodování o odměně advokáta podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. je vázáno návrhem advokáta, požaduje-li tedy advokát náhradu za promeškaný čas, musí dostatečným způsobem specifikovat, za jaké časové období náhradu považuje a z jakého titulu. V tomto případě zmocněnec požadoval podle § 14 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu náhradu za 8 půlhodin promeškaného času v souvislosti s úkony prováděné v místě, které není sídlem advokáta, kterým bylo hlavní líčení konané ve dnech 18. a 19. 10. 2016 před Krajským soudem v Hradci Králové. Konkrétní časový úsek, za který náhradu promeškaného času požaduje, zmocněnec neuvedl. Podle § 14 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu náleží advokátu náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby při úkonech prováděných v místě, které není sídlem nebo bydlištěm advokáta, za čas strávený cestou do tohoto místa a zpět, a to ve výši 100 Kč za každou i jen započatou půlhodinu (§ 14 odst. 3 advokátního tarifu). Cesta ze sídla advokátní kanceláře zmocněnce do sídla krajského soudu je dle internetového portálu mapy.cz trasou o délce 26,5 km, která odpovídá 21 minutám cesty automobilem. Tuto cestu vykonal celkem 4×, čemuž tedy odpovídá náhrada ve výši 400 Kč, nikoliv požadovaných a v napadeném usnesení přiznaných 800 Kč. Krajský soud zmocněnci přiznal i další náhrady za promeškaný čas [a to podle § 14 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu i v souvislosti s přestávkami v hlavním líčení vyplývajících ze spisu], odpovídající celkem 12 náhradám podle § 14 odst. 3 advokátního tarifu. V takovém případě však postupoval v rozporu se zákonem, když zmocněnci přiznal nejen víc, než kolik mu dle příslušných právních předpisů přísluší (neaplikoval přitom

§ 14 odst. 4 advokátního tarifu), ale dokonce víc, než kolik sám zmocněnec navrhol.

23. V dalším vrchní soud reagoval na další výhrady stěžovatelky a vypořádal se s nimi. Uzavřel, že zmocněnci přísluší odměna ve výši 1 200 Kč za 14 úkonů právní služby, tj. 16 800 Kč, k čemuž přísluší 14 náhrad hotových výdajů podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu, tj. 4 200 Kč, náhrada za cestovní výdaje podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, tj. 691 Kč, 4× náhrada za promeškaný čas podle § 14 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu, tj. 400 Kč, celkem tedy 22 091 Kč.

24. Vzhledem k tomu, že zmocněnec doložil, že je plátcem DPH, výsledná částka 22 091 Kč se zvyšuje o 21 %, tj. o částku 4 639,11 odpovídající této dani (§ 151 odst. 2 věta za středníkem tr. ř.) a celková odměna a náhrada hotových výdajů zmocněnce JUDr. J. N. za zastupování poškozené YYYY^{*)} tak činí 26 730,11 Kč.

25. Na základě shora uvedených skutečností tedy vrchní soud napadené usnesení ke stížnosti zákonné zástupkyně mladistvého odsouzeného zrušil a sám zmocněnci přiznal nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů za zastupování poškozené ve stanovené výši.

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., § 8a tr. ř. a § 15 zákona č. 45/2013 Sb.

Č. 26

Č. 26 **Porušení povinnosti při správě cizího majetku, Pokračování v trestném činu, Úmysl**
§ 15, § 116, § 220 tr. zákoníku

V případech pokračování v trestném činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku je třeba, aby pachatel při každém z dílčích útoků způsobil alespoň částečně škodu úmyslně, byť třeba nedosahující výše škody nikoli malé, avšak musí být současně od prvního útoku veden jednotným záměrem směřujícím k úmyslnému způsobení škody nikoli malé všemi dílčími útoky v jejich souhrnu (§ 116 tr. zákoníku).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 5 Tdo 645/2017, ECLI:CZ:NS:2017:5.TDO.645.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného Ing. M. B. částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 7 To 145/2013, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Litoměřicích pod sp. zn. 24 T 102/2011, a to jen v těch výrocích, jimiž bylo podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodnuto o vině obviněného M. B., jakož i o trestu a o náhradě škody. Současně zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu soudu v Litoměřicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obviněný M. B. byl rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 24 T 102/2011, uznán vinným pokusem trestného činu porušování povinností při správě cizího majetku podle § 8 odst. 1 a § 255 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákon“). Za to mu byl podle § 255 odst. 3 tr. zákona uložen trest odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon byl podle § 60a odst. 1, 2 tr. zákona podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let za současně vysloveného dohledu nad obviněným. Podle § 53 odst. 1, odst. 2 písm. a) a § 54 odst. 3 tr. zákona mu byl uložen i peněžitý trest ve výši 800 000 Kč a stanoven ná-

hradní trest odnětí svobody v trvání jednoho roku pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán. Podle § 49 odst. 1 tr. zákona byl obviněnému také uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce správce konkursní podstaty a insolvenčního správce v trvání pěti let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byl poškozený podnik Služby pro zemědělství S., státní podnik v likvidaci, se sídlem K., S. (dále jen „Služby pro zemědělství S.“), odkázán se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti uvedenému rozsudku podali odvolání obviněný M. B., státní zástupce v neprospěch obviněného a poškozené Služby pro zemědělství S. Krajský soud v Ústí nad Labem o nich rozhodl ve veřejném zasedání konaném dne 16. 12. 2014 rozsudkem pod sp. zn. 7 To 145/2013 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek k odvolání obviněného a státního zástupce zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným zločinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Za tento trestný čin mu byl podle § 220 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce správce konkursní podstaty a insolvenčního správce v trvání pěti let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byly poškozené Služby pro zemědělství S. odkázány se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání poškozených Služeb pro zemědělství S. bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto. Podle § 259 odst. 1 tr. ř. byla věc vrácena soudu prvního stupně v rozsahu zrušení ohledně smluv uvedených v bodech 1., 2., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 22., 23., 24., 25., 26., 28., 29., 30., 31., 32., 36., 37., 39., 43. a 44.

3. Uvedené trestné činnosti se podle rozsudku odvolacího soudu obviněný (zjednodušeně uvedeno) dopustil tím, že jako konkursní správce úpadce Služby pro zemědělství S., ustanovený Krajským soudem v Ústí nad Labem dne 20. 10. 2000, v konkursním řízení vedeném pod sp. zn. 18 K 124/99, v době od 12. 12. 2007 do 24. 11. 2008 na základě kupních smluv specifikovaných v rozsudku pod body 1. až 13. výrokové části prodal nemovitosti zapsané do konkursní podstaty (nyní majetkové podstaty) na základě usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem (ze dne 15. 11. 2007, 12. 12. 2007, 31. 3. 2008 a 3. 11. 2008), kterými tento soud souhlasil s prodejem nemovitostí mimo dražbu. Obviněný přitom úmyslně porušil svou zákonnou povinnost podle § 27 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „zákon o konkursu a vyrovnání“ nebo jen „ZKV“), neboť nerespektoval soudem uloženou podmínku prodeje „zpeněžení za tržní cenu určenou nejvyšší nabídkou zájemců“. Samotné prodeje nemovitostí totiž veřejně neprezentoval.

val a pozemky navíc úmyslně prodal za nevýhodných finančních podmínek pro úpadce, čímž porušil svou zákonnou povinnost podle § 8 odst. 2 ZKV, podle níž měl postupovat při výkonu funkce správce konkursní podstaty s odbornou péčí. Uvedeného jednání se dopustil v rámci výkonu funkce správce konkursní podstaty úpadce, na kterého podle § 14 odst. 1 písm. a) a § 14a odst. 1 ZKV přechází prohlášením konkursu oprávnění nakládat s majetkem spadajícím do konkursní podstaty a jehož úlohou je péče o zabezpečování zájmů úpadce. Tímto jednáním podle rozsudku odvolacího soudu způsobil škodu na majetku zahrnutém do konkursní podstaty ve výši 44 612 316 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem podal obviněný M. B. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. V úvodu obviněný zrekapituloval dosavadní průběh řízení a namítl porušení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího pravidla *ultima ratio*. Podle přesvědčení obviněného měla být jeho věc řešena prostředky civilního práva, nikoliv trestního. Konkrétně poukázal na zákon o konkursu a vyrovnání, který upravuje nejen postup, ale i důsledky neplnění povinností správcem konkursní podstaty při prodeji majetku patřícího do konkursní podstaty úpadce. Upozornil na to, že pokud konkursní správce neplatně zpeněží úpadcovu věc náležející do konkursní podstaty prodejem mimo dražbu, nevznikne škoda spočívající v rozdílu mezi kupní a obvyklou cenou, neboť majetek úpadce se pro absolutní neplatnost kupní smlouvy nezmenšil. Na podporu svých tvrzení zmínil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2004, sp. zn. 29 Odo 31/2004, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3933/2010, uveřejněný pod č. 96/2013 Sb. rozh. obč.

6. Obviněný dále vytkl soudům nižších stupňů nesprávné právní posouzení skutku, který nenaplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku, a to především proto, že pachatelem tohoto trestného činu může být pouze speciální subjekt, tedy ten, kdo porušil podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat majetek. Obviněný vycházel z toho, že nebyl speciálním subjektem, protože ohledně nemovitostí mu nebyla uložena povinnost spravovat a opatrovat majetek, pokud reálně nenáležely do konkursní podstaty úpadce a byly do ní zařazeny nesprávně (což byl též podle odvolacího soudu důvod absolutní neplatnosti kupních smluv uzavřených obviněným jako správcem konkursní podstaty). Pokud totiž neměl obviněný žádná dispoziční práva k uvedeným nemovitostem, nemohl ani porušit žádnou povinnost k nim se vztahující.

7. Podle obviněného nebyla naplněna ani objektivní stránka skutkové podstaty daného trestného činu, neboť se nedopustil žádného protiprávního jednání. Předmětný nemovitý majetek totiž prodal v souladu s pokyny konkursního soudu jednak nejvyšší nabídce, jednak za ceny, za které se zemědělské pozemky obdobného charakteru v dané lokalitě běžně prodávaly a které odpovídaly tržní ceně stanovené odborným posudkem soudního znalce Ing. J. R. Obviněný zpochybnil závěry znaleckého posudku znaleckého ústavu I R A, spol. s r. o., zejména z toho důvodu, že tržní cenou nemovitosti není její faktická hodnota, ale částka, za kterou jsou zájemci ochotni nemovitost koupit. O nemovitosti totiž neprojevil zájem nikdo jiný než ty osoby, které je skutečně zakoupily. Obviněný také vedle absence protiprávního jednání zpochybnil způsobení následku a příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním a následkem v podobě vzniku škody, neboť pozemky byly prodány za odpovídající cenu. Nikdo navíc nenabídl cenu vyšší, naopak obdobné zemědělské pozemky se prodávají státními orgány za ceny i výrazně nižší. Odmítl, že by se při prodeji nechal někým ovlivňovat či jinak motivovat.

8. Obviněný v další části svého dovolání namítl, že nebyla naplněna ani subjektivní stránka skutkové podstaty uvedeného trestného činu, tedy zavinění v úmyslné formě. V rámci realizace prodeje majetku úpadce vycházel ze znaleckých posudků vypracovaných Ing. J. R. a jím stanovenou cenu používal při posuzování adekvátnosti nabídek. Nelze mu proto klást k tíži, že se spoléhal na jím opatřené znalecké posudky, jejichž závěr týkající se ceny považoval za odhady osoby znalé této problematiky. Svou obhajobu podpořil analogickým odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 5 Tdo 848/2010, podle něhož nelze zpravidla dovodit úmyslné zavinění u těch laických osob, které se spolehnou na právní rady advokáta jako osoby práva znalé, aniž by zde byly nějaké konkrétní okolnosti, ze kterých by mohly usuzovat na nesprávnost takových rad. Proto i u soudního znalce, stejně jako u advokáta, lze očekávat, že se jedná o osobu nadanou znalostmi dané problematiky, na jejíž odbornou radu nebo úsudek lze spoléhat.

9. Další dovolací námitka obviněného směřovala proti závěru odvolacího soudu, který jednotlivé prodeje pozemků neposuzoval individuálně, ale paušálně bez přihlídnutí ke specifickým okolnostem jednotlivých případů. Soud také nekriticky vycházel pouze ze znaleckého posudku obchodní společnosti I R A, spol. s r. o., který nestanovil obvyklou cenu předmětných nemovitostí přesně a správně. Podle jeho názoru nebylo možné takovým paušálním a tabulkovitě zpracovaným přehledem cen určit výši škody rovnající se rozdílu mezi skutečnou prodejní cenou a cenou stanovenou znaleckým posudkem. Namítl také, že soud rozdělil pozemky na dvě skupiny. První tvořily pozemky, které obviněný prodal celkem 13 kupními smlouvami označenými v odsuzující části výroku o vině napadeného rozsudku, u nichž soud vycházel z ceny určené znaleckým ústavem, naproti tomu druhou skupinu tvořily pozemky prodané 31 kupními smlouvami, avšak odvolací soud

zpochybnil cenu stanovenou stejným znaleckým ústavem. Podle obviněného tak nelze přijmout postup soudu druhého stupně, který prakticky bez zdůvodnění ve vztahu k jednotlivým pozemkům zčásti z téhož znaleckého posudku vycházel, považoval jej za správný, aby pak jinou jeho část odmítl jako vadnou.

č. 26

10. Další dovolací výhrada obviněného směřovala k tomu, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť byly opomenuty některé důkazy. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu vytkl, že soudy nižších stupňů neprovedly jím navržené důkazy zejména srovnávací kupní smlouvy, které by prokázaly, že ceny, za které jednotlivé pozemky prodal, odpovídaly skutečným tržním cenám obdobných nemovitostí v daném místě a čase. Zamítnutí jeho návrhu na doplnění dokazování v tomto smyslu dokonce soudy v podstatě neodůvodnily.

11. Závěrem svého mimořádného opravného prostředku obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 7 To 145/2013, a aby tomuto soudu přikázal věc znovu projednat a rozhodnout, současně připojil požadavek na projednání dovolání ve veřejném zasedání.

12. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření Nejvyššímu státnímu zastupitelství, podle jehož názoru lze část námitek obviněného považovat za relevantní uplatněnému dovolacímu důvodu. Na druhou stranu státní zástupce odmítl opakovanou námitku obviněného ohledně nesprávnosti závěrů znaleckého posudku ústavu I R A, spol. s r. o., jakož i námitku nezpůsobení škody. Přisvědčil stanovisku soudů nižších stupňů, že znalecký posudek byl zpracován přehledně, jasně a srozumitelně, v souladu se zákonem a jeho prováděcí vyhláškou. Námitky obviněného tak stojí mimo rámec uplatněného dovolacího důvodu. Podobný charakter měla i námitka o prodeji pozemků v souladu s pokyny konkursního soudu. Pod uplatněný dovolací důvod nelze podřadit výhradu týkající se tzv. opomenutých důkazů, jež prostřednictvím obviněného namítl porušení práva na spravedlivý proces, neboť rozhodnutí soudů nebyla zatížena uvedeným nedostatkem. Soudy nižších stupňů sice odmítly doplnit dokazování podle návrhu obviněného, avšak ve svých rozhodnutích svůj postup náležitě odůvodnily.

13. Státní zástupce přisvědčil obviněnému v tom, že skutek byl nesprávně právně posouzen, protože jeho jednání nenaplnilo znaky dokonání zločinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, ale jen jeho pokusu. Obviněný totiž porušil konkursním soudem uloženou podmínku „zpeněžení za tržní cenu určenou nejvyšší nabídkou zájemců“. Pokud jako správce konkursní podstaty zpeněžil věc náležející do konkursní podstaty prodejem mimo dražbu bez souhlasu konkursního soudu nebo v rozporu s podmínkami prodeje stanovenými konkursním soudem při udělení souhlasu, nepochybně tak porušil povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí a zároveň povinnost uloženou mu konkursním soudem, a proto byly jím

uzavřené kupní smlouvy absolutně neplatné. Tyto nemovitosti proto nepřestaly být úpadcovým vlastnictvím, takže obviněný nemohl svým jednáním způsobit na spravovaném majetku škodu. Situace však byla dále komplikována tím, že zemědělské pozemky byly ve skutečnosti majetkem státu, a nikoliv úpadce. Z hlediska trestní odpovědnosti za tento trestný čin (resp. jeho pokus) bylo však rozhodné, že obviněný jednal v úmyslu spáchat trestný čin a způsobit protiprávní následek. Jen pro okolnosti, které obviněný nemohl ovlivnit a které nepředpokládal, tak ke způsobení následku nedošlo (a dojít nemohlo). Správně proto mělo být jednání obviněného posouzeno jako pokus trestného činu na nezpůsobitelném předmětu útoku. Podle státního zástupce svědčily všechny zjištěné skutkové okolnosti o důvodnosti uplatnění trestní represe vůči němu.

14. Pokud jde o námitku „speciálního subjektu“, ztotožnil se státní zástupce se skutkovými zjištěními nižších soudů, pro stručnost na ně odkázal a učinil závěr, že obviněný M. B. jako správce konkursní podstaty úpadce měl vlastnosti vyžadované pro pachatelství předmětného trestného činu. Obviněný podle něj jednal vědomě v rozporu s podmínkami pro prodej pozemků obsaženými v usnesení, jímž konkursní soud udělil souhlas a jehož obsah mu byl velmi dobře znám. Musel být přitom srozuměn, s přihlédnutím k jeho pracovním zkušenostem, že takovým jednáním může způsobit nepříznivý následek v podobě škody na majetku úpadce. Státní zástupce také zcela odmítl námitku obviněného, že odvolací soud se v rámci posuzování prodeje pozemků dopustil jisté paušalizace, naopak postupoval při posuzování jednotlivých prodejů správně, individuálně a hodnotil všechny podstatné skutečnosti.

15. Vzhledem k uvedenému spatřoval státní zástupce shodně s dovolatelem vadu napadeného rozsudku ve výroku o vině dokonaným trestným činem, ačkoli se jedná o jeho pokus. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil jednak napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 7 To 145/2013, jednak všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem věc k novému projednání a rozhodnutí.

16. Vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství bylo zasláno k replice obviněnému, který tohoto práva využil, přičemž nadále setrval na všech svých dovolacích námitkách, jež podle jeho přesvědčení lze podřadit uplatněnému dovolacímu důvodu. Obviněný se neztotožnil s názorem státního zástupce ohledně znaleckého posudku ústavu I R A, spol. s r. o. Svou argumentací totiž jenom poukazoval na porušení práva na spravedlivý proces, práva na obhajobu a na to, že nebyla naplněna subjektivní stránka skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku, tedy zavinění v úmyslné formě. Rovněž považoval za důvodnou výhradu tzv. opomenutých důkazů, neboť v rámci trestního řízení předložil jiné důkazy pro

zpochybnění znaleckého posudku ústavu I R A, spol. s r. o., ale soudy nižších stupňů ho odsoudily na základě důkazu, proti kterému se nemohl bránit, čímž bylo porušeno jeho právo na obhajobu. Obviněný poukázal na skutečnost, že státní zástupce se ve svém vyjádření k dovolání ztotožnil s námitkou týkající se nesprávného posouzení skutku, avšak obviněný považoval každé vyslovení viny za porušení zásady použití trestní represe jako „*ultima ratio*“. Kromě toho zdůraznil, že v případě předmětných pozemků se jednalo o nemovitosti, které podle skutkových zjištění odvolacího soudu nenáležely do konkursní podstaty úpadce, což připustil i státní zástupce ve svém vyjádření k dovolání. S ohledem na tuto skutečnost obviněný nemohl být tzv. speciálním subjektem a nemohl se dopustit ani dokonaného trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku ani jeho pokusu. Nebyl totiž nositelem zákonem uložené ani smluvně převzaté povinnosti spravovat nebo opatrovat tento majetek, přičemž odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 5 Tdo 269/2015, který řešil podobný případ a podle kterého měla být posuzována i jeho trestní věc. Závěrem uvedl, že argumentaci státního zástupce nelze považovat za opodstatněnou a relevantní.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

18. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu svým obsahem odpovídaly.

IV.

Důvodnost dovolání

a) Obecně k námitkám obviněného a trestnému činu porušení povinnosti při správě cizího majetku

19. Pod uplatněný dovolací důvod lze podřadit námitky obviněného, jimiž napadenému odsuzujícímu rozsudku vytýkal, že nebyly naplněny obligatorní znaky objektivní stránky skutkové podstaty zločinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, a to jednání,

následek a příčinná souvislost, ale též zavinění jako obligatorní znak její subjektivní stránky a znak charakterizující subjekt.

20. Zločinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou, přísnější kvalifikace podle § 220 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku přichází v úvahu tehdy, pokud pachatel spáchá čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného. Podle § 220 odst. 3 tr. zákoníku bude pachatel potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, kterou se podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč.

21. V zásadě shodnou úpravu obsahoval i § 255 odst. 1 tr. zákona (účinný do 31. 12. 2009), který aplikoval soud prvního stupně. Podle něj se trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku dopustil, kdo jinému způsobil škodu nikoli malou tím, že porušil podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Podle § 255 odst. 2 písm. a) tr. zákona měl být přísněji potrestán, kdo spáchal čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženu povinnost hájit zájmy poškozeného, podle § 255 odst. 3 tr. zákona pak odnětím svobody na dvě léta až osm let měl být pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, kterou se i tehdy ve smyslu § 89 odst. 11 tr. zákona rozuměla škoda dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč.

22. Podstatou tohoto trestného činu je tedy jednání, kterým pachatel porušuje povinnost, jež mu vyplývá ze zákona nebo ze smlouvy a spočívá ve spravování nebo opatrování cizího majetku a jímž vzniká škoda na cizím spravovaném nebo opatrovaném majetku, aniž by bylo třeba, aby se tím pachatel nebo někdo jiný obohatil nebo získal jinou výhodu. Takové jednání pachatele musí být úmyslné, úmysl musí zahrnovat nejen porušení uvedené povinnosti, ale též způsobení škody nikoli malé (§ 3 odst. 3 tr. zákona, resp. § 13 odst. 2 tr. zákoníku), zatímco ve vztahu ke škodě velkého rozsahu jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby postačí zavinění z nedbalosti [§ 6 písm. a) tr. zákona, resp. § 17 písm. a) tr. zákoníku].

23. V daném případě s ohledem na to, že obviněný se měl podle zjištění soudů nižších stupňů dopustit jediného trestného činu více útoky, je třeba připomenout ustanovení o pokračování v trestném činu. Podle § 116 tr. zákoníku se pokračováním v trestném činu rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a v předmětu útoku. Dříve byla v podstatě shodná úprava obsažena v § 89 odst. 3 tr. zákona.

b) K námitce absence znaků charakterizujících objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku

č. 26

24. Obviněný zpochybnil naplnění objektivní stránky trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku s tím, že neporušil zákonem uložené povinnosti spravovat cizí majetek, nezpůsobil žádnou škodu, tedy chyběla i příčinná souvislost, k čemuž lze uvést následující.

25. Jednání pachatele uvedeného trestného činu spočívá v porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, která pro něj vyplývá ze zákona nebo ze smlouvy, neboli v tom, že pachatel jedná v rozporu s vymezením obsahu takové povinnosti ve smlouvě nebo v zákoně. K porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může dojít především konáním pachatele (aktivní činností), zejména takovými dispozicemi s cizím opatrovaným nebo spravovaným majetkem, při kterých pachatel neobdrží do opatrovaného nebo spravovaného majetku odpovídající protihodnotu. K porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může dojít též opomenutím takového konání, ačkoli měl pachatel uloženou zvláštní povinnost konat ve smyslu § 112 tr. zákoníku. Toto opomenutí pak může spočívat např. v nepožadování úroků za půjčku peněz či cenných papírů, v nedostatečné údržbě a opravách spravované nemovitosti, v nezajištění včasné a řádné sklizně úrody atd. Způsoby porušení povinnosti mohou být velmi různorodé. Povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek mají osoby, které spravují (zařizují) záležitosti jiných osob, pokud je v tom zahrnuta i péče o jejich majetek nebo nakládání s ním. Taková povinnost může být uložena některým ustanovením zákona nebo určitou smlouvou, avšak nemusí být výslovně takto nazvána, podstatné je, že jejím obsahem je to, co se rozumí opatrováním nebo správou cizího majetku. Může být dokonce formulována i zcela jinak, například jako péče o majetek, péče řádného hospodáře, odborná péče, náležitá péče, obhospodařování majetku, nakládání nebo hospodaření s majetkem, právo činit úkony s majetkem, převádět ho, obchodovat s ním, investovat ho a podobně. Vznik uvedené povinnosti, zejména nastává-li přímo ze zákona, není podmíněn svěřením majetku zvláštním aktem do péče (dispozice) pachatele, byť při jejím vzniku na základě smlouvy může tato smlouva obsahovat i ujednání o způsobu převzetí opatrovaného (spravovaného) majetku. Více k tomu srov. odbornou literaturu – např. komentář ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 2181 a násled.

26. V daném případě bylo obviněnému vytýkáno, že jako správce konkursní podstaty porušil své zákonné povinnosti řádně spravovat majetek spadající do konkursní podstaty. Podstata skutku spočívala v tom, že prodal nemovitý majetek z konkursní podstaty v rozporu s povinnostmi plynoucími z rozhodnutí konkursního soudu nikoli nejvyšší nabídkce a nikoli za cenu tržní, tedy současně v rozporu s § 27 odst. 2 ZKV, zároveň měl porušit § 8 odst. 2, § 14 odst. 1 písm. a) a § 14a

odst. 1 ZKV. Správou majetku se mimo jiné skutečně rozumí také činnost, která směřuje k tomu, aby nedocházelo ke znehodnocení konkursní podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní patří, aby majetek patřící do konkursní podstaty byl využíván v souladu se svým určením, jestliže tomu nebrání jiné okolnosti a aby se konkursní podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem k jejímu stavu a k obvyklým obchodním příležitostem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 197/2003, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 160 ročníku 2004, popř. podobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3037/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, č. 26 ročníku 2011).

27. V tomto smyslu se příliš neshoduje odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů s tím, co je uvedeno v jejich výrokové části, neboť podle popisu skutku bylo obviněnému kladeno za vinu, že nemovitosti neprodal v souladu s instrukcí konkursního soudu „za tržní cenu určenou nejvyšší nabídkou zájemců“, ale za ceny nižší, přičemž škoda podle soudů spočívá v rozdílu mezi cenou, za kterou byly nemovitosti prodány, a cenou obvyklou určenou znaleckým posudkem. Naproti tomu v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (s nímž v tomto směru vyjádřil souhlas i soud odvolací) se hovoří o tom, že obviněný se provinil tím, že nebyl „majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná“, resp. že „nenastal obvyklý přírůstek na majetku úpadce, který by bylo možno očekávat v případě, že obžalovaný by postupoval při zpeněžování konkursní podstaty s odbornou péčí a respektoval při zpeněžování podmínky stanovené soudem“ (viz nečíslovaná str. 60 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně). V tom Nejvyšší soud spatřuje jistý rozpor, neboť podle výroku neměl obviněný prodat (tj. za úplatu převést) nemovitosti uvedené ve výroku rozsudku soudu prvního stupně za cenu obvyklou, neboli vlastně směnit jedno aktivum (nemovité věci) za jiné (peníze), avšak stejně hodnotné, zatímco ve zdůvodnění je mu vytýkáno, že majetek úpadce nerozmnožil, neboli porušením svých povinností připravil úpadce o zisk z jím provedených operací (je mu tedy snad vytýkáno, že při prodeji nedosáhl nějaké určité marže?). V tomto směru působí rozsudek soudu prvního stupně minimálně vnitřně rozporně, neboť odůvodnění neodpovídá popisu skutku, a odvolací soud takovou nesprávnost přijal bez připomínek.

28. Z obsahu rozsudků soudů nižších stupňů je však patrné, že obviněnému je vytýkáno, že při výkonu funkce správce jako osoba oprávněná nakládat s majetkem konkursní podstaty ve smyslu § 14 odst. 1 písm. a) a § 14a odst. 1 ZKV nepostupoval s odbornou péčí, jak mu ukládá § 8 odst. 2 ZKV. V rozporu s povinností uloženou mu v § 27 odst. 2 ZKV prodal předmětné nemovitosti mimo dražbu, k čemuž sice měl souhlas soudu, ovšem nedodržel přitom podmínky plynoucí z rozhodnutí konkursního soudu. Za situace, kdy soudy nižších stupňů dospě-

č. 26

jí k jednoznačným skutkovým závěrům, že správce konkursní podstaty nesplnil podmínky prodeje mimo dražbu stanovené konkursním soudem, přesto takový prodej učinil, lze souhlasit s názorem, že tím naplňoval znak jednání skutkové podstaty trestného činu porušování povinností při správě cizího majetku ve smyslu § 255 odst. 1 tr. zákona, resp. porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku. V takovém případě je však třeba vyřešit otázky, zda skutečně obviněný M. B. jednal v rozporu s podmínkami stanovenými v usneseních konkursního soudu, jak vyplývá z formulace popisu skutku v rozsudecích soudů nižších stupňů, tedy „zpeněžení za tržní cenu určenou nejvyšší nabídkou zájemců“.

29. Přestože jde o vyřešení otázek výslovně skutkových, které, jak správně poznamenal státní zástupce ve svém vyjádření, nemohou být samy o sobě předmětem přezkumu v dovolacím řízení, není možné zcela pominout pochybnosti o správnosti skutkových zjištění soudů nižších stupňů, a to s ohledem na další pochybení, jichž se dopustily při právním posouzení dané věci.

30. Následkem, jehož naplnění obviněný též zpochybnil, se rozumí porušení zájmu chráněného daným ustanovením trestního zákona, jímž jsou majetková práva v nejširším smyslu. Pro naplnění základní skutkové podstaty (a dokonání trestného činu, kterým byl obviněný uznán vinným) se pak vyžaduje způsobení jinému škody nikoli malé, kvalifikační okolností je vznik škody značné, resp. škody velkého rozsahu. Jde však spíše o účinek, který se projevuje na předmětu útoku. U tzv. výsledných trestných činů se však tento znak skutkové podstaty mnohdy takto striktně neodlišuje a pod pojem následku je zahrnován i účinek (jako hmatatelný výsledek trestného činu).

31. Škodou na cizím majetku, která je znakem objektivní stránky trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku, se rozumí nejen zmenšení dotčeného opatrovaného nebo spravovaného majetku, ale i nedostatek přírůstku na něm, k němuž by při normálním běhu okolností, tj. nebýt poškozovacího jednání, došlo. Podle toho se rozlišuje skutečná škoda (*damnum emergens*) a ušlý zisk (*lucrum cessans*). Za skutečnou škodu, jež v dané věci připadá v úvahu, se považuje újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného, popř. může jít o hodnotu, kterou je nutno vynaložit k uvedení majetku do předešlého stavu (*restitutio in integrum*). Konkrétněji ve vztahu k přechínu podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku se skutečnou škodou rozumí především jakékoli zmenšení hodnoty (užitné i směnné) opatrovaného nebo spravovaného majetku, k němuž by nedošlo, kdyby byl majetek spravován nebo opatrován řádně. Je to zejména úbytek majetkových hodnot spočívající ve zkáze věci v důsledku její nedostatečné údržby, v promlčení pohledávky, v nutnosti zaplacení penále, pokuty, poplatku z prodlení, v poskytnutí plnění bez zajištění jeho návratnosti apod. (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2184–2185). Může ovšem jít i o prodej věci za nižší

než obvyklou cenu. Naproti tomu o ušlý zisk jde v případě, nedojde-li ke zvětšení (rozšíření, rozmnožení) spravovaného či opatrovaného majetku, které bylo možno důvodně očekávat s ohledem na obvyklý chod událostí, tedy nenastane-li obvyklý přírůstek na majetku (např. nesklizením úrody, nepřipsáním úroku, jeho neuplatněním, odpuštěním smluvní pokuty apod.).

32. V daném případě nebylo možné přezkoumat, zda soudy nižších stupňů uzavřely, že obviněný prodejem pozemků reálně způsobil škodu velkého rozsahu, či nikoli. Soud prvního stupně, který obviněného uznal vinným ve větším rozsahu (tj. více útoky téhož pokračujícího trestného činu), učinil závěr, že jednání obviněného směřovalo ke způsobení škody 58 887 862 Kč, avšak ke vzniku škody fakticky nedošlo, protože obviněný „nedodržel při uzavírání kupních smluv podmínky stanovené mu konkursním soudem“, a proto „jsou veškeré tyto smlouvy absolutně neplatné“ (viz nečíslovaná str. 61 rozsudku soudu prvního stupně). V předcházejících pasážích odůvodnění svého rozsudku totiž okresní soud uváděl, že škoda „byla zcela jasně prokázána znaleckým posudkem“ a spočívala v tom, „že nenastal obvyklý přírůstek na majetku úpadce“ apod. (viz nečíslovaná str. 60 rozsudku). Z důvodu absolutní neplatnosti kupních smluv pak soud kvalifikoval jednání obviněného pouze jako pokus trestného činu porušování povinností při správě cizího majetku podle § 8 odst. 1, § 255 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákona. Naproti tomu odvolací soud na straně 105 odůvodnění svého rozsudku konstatoval, že „škoda, charakterizovaná jako úbytek v konkursní podstatě, nevznikla, neboť se pozemky vrátí do majetku státu – pozemkového úřadu, kdy kupní smlouvy jsou tak zcela neplatné a plnění budou zcela vrácena“. Tento svůj závěr krajský soud zdůvodnil úvahou, podle níž nikdo nemůže na druhého převést více práv, než sám má, ale přesto považoval trestný čin za dokonaný. Není ani zřejmé, k jakému okamžiku měl být podle soudu druhého stupně trestný čin kladený obviněnému za vinu dokonán, zda se tak stalo okamžikem uzavření neplatných kupních smluv, nebo to bylo „završeno podáním návrhu na zaknihování do katastru nemovitostí“ (viz str. 106 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud také obviněnému kladl za vinu porušení § 8 odst. 2 ZKV, a nikoli § 27 odst. 2 ZKV jako soud prvního stupně. K otázce dokonání trestného činu se pak odvolací soud vrátil v jediném odstavci na str. 107 napadeného rozsudku, kde uvedl, že je třeba odlišovat hmotněprávní důsledky občanskoprávního vztahu od spáchání trestného činu s tím, že škodu je možno způsobit i neplatnými smlouvami. Podobně jako rozsudek soudu prvního stupně tak obsahuje i rozsudek soudu druhého stupně vnitřní rozpory, protože na některých místech soud zdůvodňuje, že činem obviněného škoda nevznikla, neboť jím uzavřené kupní smlouvy jsou absolutně neplatné (str. 105 odůvodnění jeho rozsudku), na jiných místech odůvodnění zase konstatuje, že neplatnost kupních smluv nemá na vznik škody vliv (str. 106 a 107), přičemž způsobení škody konstatoval i ve výrokové části rozsudku na str. 2.

33. Ohledně námitek týkajících se následku je třeba dát za pravdu dovolateli, s nímž ostatně souhlasil i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, v tom, že nemohl být shledán vinným dokonaným trestným činem, pokud je zároveň konstatováno, že jeden z obligatorních znaků skutkové podstaty, a sice následek v podobě škody na cizím majetku, nebyl naplněn.

34. Je sice pravdou, že existuje bohatá judikatura Nejvyššího soudu, podle níž neplatnost právního úkonu nutně neznamená, že nemohl být spáchán (dokonaný) trestný čin. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 7 Tdo 88/2010 (uveřejněného v časopise *Trestněprávní revue*, č. 6/2010, str. 185), jednání jako složka objektivní stránky trestného činu může mít navenek i podobu právního úkonu. Jinak řečeno, také prostřednictvím právního úkonu lze – při splnění dalších podmínek trestní odpovědnosti – spáchat trestný čin. Pro posouzení otázky, zda byl právním úkonem spáchán trestný čin, není podstatné, zda jde o úkon platný nebo neplatný, nýbrž to, za jakých okolností, v jakých souvislostech a s jakým cílem byl učiněn. Trestnost činu spáchaného prostřednictvím právního úkonu nemůže být vyloučena jen tím, že právní úkon je neplatný. Podobně se Nejvyšší soud vyjádřil i v usnesení ze dne 12. 3. 2003, sp. zn. 5 Tdo 265/2003, jež bylo publikované pod č. T 575 v sešitu č. 24 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2003. Poukázat lze též na rozhodnutí č. 36/2000 Sb. rozh. tr., v němž Nejvyšší soud řešil význam platnosti právního úkonu (resp. dnešní terminologií právního jednání) při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin, jehož objektivní stránka zahrnuje takové jednání. Z uvedené judikatury vyplývá, že trestněprávně relevantní jednání je nutno posuzovat z hlediska jeho smyslu a obsahu, nikoli s ohledem na jeho případnou platnost podle norem jiného právního odvětví.

35. V daném případě však nešlo o to, že by jednání obviněného označené za absolutně neplatný právní úkon, nenaplněovalo tento znak objektivní stránky příslušné skutkové podstaty trestného činu, ale že nevznikl následek v podobě škody. Pokud by soudy nižších stupňů skutečně dospěly k závěru, že kupní smlouvy uzavřené obviněným jako správcem konkursní podstaty s kupujícími byly absolutně neplatné, a nedošlo proto ke vzniku škody, nemohly by zároveň považovat tento majetkový trestný čin, jehož je škoda obligatorním znakem, za dokonaný. Za takové situace by bylo možné takové jednání, které ze subjektivního pohledu pachatele ke vzniku škody směřovalo, posoudit jako formu trestné činnosti, a sice jako pokus trestného činu. Nelze však souhlasit s takovou úvahou soudu druhého stupně, podle níž škoda sice reálně nevznikla, přesto její způsobení lze obviněnému jako tvrzenému pachateli vytýkat.

36. S tím úzce souvisí nezbytnost vyřešení otázky, zda, případně které, a z jakých důvodů byly kupní smlouvy uzavřené obviněným jako správcem konkursní podstaty na straně prodávajícího skutečně absolutně neplatné. Nelze přitom postupovat paušálně, jak to činily soudy nižších stupňů ve vztahu ke všem kupním

smlouvám, na což též obviněný správně upozorňoval v dovolání. K tomu je možno připomenout judikaturu civilních soudů, které otázku platnosti právních úkonů při zpeněžování konkursní podstaty opakovaně řešily. Především jde o rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 63/2005 Sb. rozh. obč., podle něhož souhlas konkursního soudu s tím, aby správce konkursní podstaty zpeněžil majetek podstaty prodejem mimo dražbu (§ 27 odst. 2 ZKV), není odkládací podmínkou ve smyslu § 36 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), nýbrž předpokladem platnosti právního úkonu, jímž správce konkursní podstaty majetek podstaty uvedeným způsobem zpeněží; jeho absence má za následek absolutní neplatnost takového právního úkonu (§ 39 obč. zák.). Posléze Nejvyšší soud dovodil absolutní neplatnost právního úkonu, jímž správce konkursní podstaty zpeněžil majetek spadající do konkursní podstaty, pokud nedodržel podmínky stanovené soudem. Například v usnesení ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2298/2008, vyslovil jasně, že předpokladem platnosti právního úkonu, kterým správce konkursní podstaty zpeněžil majetek podstaty prodejem mimo dražbu (§ 27 odst. 2 ZKV), je souhlas konkursního soudu s tímto způsobem zpeněžení; následkem nerespektování podmínek prodeje, stanovených konkursním soudem, je absolutní neplatnost takového právního úkonu (§ 39 obč. zák.).

37. Z těchto úvah dále vycházel Nejvyšší soud i v rozsudku ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3933/2010, uveřejněném pod č. 96/2013 Sb. rozh. obč., na který odkazoval i obviněný ve svém dovolání, podle něhož „je-li kupní smlouva, kterou správce konkursní podstaty protiprávně zpeněžil úpadcovu věc náležející do konkursní podstaty prodejem mimo dražbu, absolutně neplatná, nemá protiprávní jednání správce konkursní podstaty za následek vznik škody ve výši rozdílu mezi kupní cenou a obvyklou cenou věci v době zpeněžení, neboť majetek úpadce se neplatným zpeněžením nezmenšil“. Jinými slovy podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu je absolutně neplatným takový právní úkon spočívající v prodeji majetku konkursní podstaty mimo dražbu podle § 27 odst. 2 ZKV konkursním správcem, pokud při takovém prodeji nejsou respektovány podmínky stanovené konkursním soudem při vyslovení souhlasu k němu, absolutně neplatným prodejem pak ani nemůže být na majetku spadajícím do konkursní podstaty způsobena škoda, protože se jeho uskutečněním majetek úpadce reálně nezmenšil. Závěr o tom, nakolik byly obviněným respektovány podmínky stanovené konkursním soudem v nyní projednávaném případě, je závěrem skutkovým, jenž musí vyplývat z provedených důkazů, které je nutné pečlivě hodnotit individuálně ve vztahu ke každé jednotlivé kupní smlouvě.

38. Odvolací soud sice považoval kupní smlouvy uzavřené obviněným za absolutně neplatné, ovšem z jiného důvodu, než jaký vyplývá z konstantní judikatury, a sice vzhledem k porušení principu, že nikdo nesmí převést více práv, než sám má. Tato zásada odkazující na římskoprávní tradici, původně obsažená

č. 26

v Ulpianových Digestech (D 50, 17, 54 – „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“, zkráceně „*nemo plus iuris*“), ovšem neplatí absolutně a v moderní době je mnohdy prolamována ve prospěch ochrany nabytí vlastnictví v dobré víře. Takovým prolomením tohoto obecného principu jsou i prodeje majetku nesprávně zahrnutého do konkursní podstaty úpadce, nedošlo-li k vyloučení takového majetku tzv. excindační žalobou.

39. V tomto směru lze připomenout především rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 81/2005 Sb. rozh. obč., podle něhož ten, na koho správce konkursní podstaty v rámci zpeněžování (§ 27 ZKV) převedl majetek sepsaný do konkursní podstaty jako vlastnictví úpadce, se stává vlastníkem takového majetku bez zřetele k tomu, zda později vyšlo najevo, že majetek v době zpeněžení vlastnický náležel někomu jinému. Neuplynula-li tomu, kdo tvrdí, že jeho vlastnické právo k majetku zpeněženému správcem konkursní podstaty jako součást majetku konkursní podstaty vylučovalo příslušnost tohoto majetku ke konkursní podstatě, dosud lhůta k podání vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 ZKV, může se žalobou podanou podle tohoto ustanovení proti správci konkursní podstaty domáhat vyloučení náhradního peněžitého plnění získaného za zpeněžený majetek z konkursní podstaty. Se žalobou na určení vlastnického práva [§ 80 písm. c) o. s. ř.] podanou vůči tomu, kdo majetek zpeněžením nabyt, však taková osoba uspět nemůže. Byl-li výtěžek zpeněžení majetku sepsaného do konkursní podstaty vyplacen úpadcovým věřitelům, může se ten, kdo tvrdí, že výtěžek zpeněžení byl vyplacen neprávem, neboť podle hmotného práva měl ke zpeněženému majetku „lepší právo“ než úpadce, domáhat vydání bezdůvodného obohacení žalobou směřující vůči osobám, mezi které byl rozdělen; účinnému uplatnění takového nároku není na překážku ani případný negativní výsledek sporu o vyloučení majetku, jehož následným zpeněžením byl výtěžek získán, z konkursní podstaty.

40. Instruktivní v tomto směru je též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3655/2010, podle něhož „pro zajištění majetku úpadce za účelem jeho budoucího zpeněžení není třeba, aby u nemovitých věcí, o nichž je správce přesvědčen, že náležejí do podstaty, byl v katastru nemovitostí zapsán jako vlastník úpadce. Titulem pro nakládání s majetkem úpadce, včetně nemovitostí, je soupis majetku. Je-li určitá nemovitost sepsána, pak při zpeněžení majetku je dostatečným podkladem pro zápis vlastnického práva v katastru nemovitostí na další subjekt právě soupis majetku. Není proto nezbytné, aby byl úpadce jako vlastník nemovitosti v katastru nemovitostí zapsán“. Odkázat lze i na další pasáže z odůvodnění tohoto rozhodnutí.

41. Podle konstantní civilní judikatury tak ten, na koho správce konkursní podstaty v rámci zpeněžování podle § 27 ZKV převedl majetek sepsaný do konkursní podstaty jako vlastnictví úpadce, se stává vlastníkem takového majetku bez ohledu na to, zda později vyjde najevo, že majetek v době zpeněžení vlastnický náležel někomu jinému (pochopitelně není-li takový právní úkon z jiného důvodu

absolutně neplatný, jak bylo vyjádřeno shora). K tomu závěru dospěl Nejvyšší soud například i v rozsudku ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 782/2003.

42. Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí soudů nižších stupňů v nyní projednávané trestní věci jsou ve vzájemném rozporu, jde-li o důvody, pro které by měly být smlouvy uzavřené obviněným jako správcem konkursní podstaty neplatné, oba rozsudky jsou též vnitřně rozporné, uvedené problematice nevěnovaly náležitou pozornost, nevypořádaly se s námitkami obhajoby u každé jednotlivé smlouvy zvlášť a především neučinily dostatečné skutkové závěry (viz též dále) nezbytné pro posouzení předběžné otázky o platnosti, či naopak neplatnosti právních úkonů, kterými se měl obviněný dopustit trestného činu spočívajícího v nevěrné správě cizího majetku. Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu v otázce posouzení neplatnosti právních úkonů je značně zkratkovité a nepřesné. Tento soud se především vůbec nevypořádal se specifickou právní úpravou konkursního řízení podle zákona o konkursu a vyrovnání a s judikaturou ji vykládající. Pochybil též v tom směru, že posoudil jednání obviněného jako dokonaný trestný čin, ač sám dospěl k závěru, že s ohledem na absolutní neplatnost obviněným provedených právních úkonů (ovšem zjevně z nesprávného důvodu) reálně nenastal následek (správněji účinek) v podobě škody na cizím majetku. Do určité míry by mohly obstat závěry soudu prvního stupně, který považoval kupní smlouvy za absolutně neplatné z důvodu nerespektování podmínek stanovených konkursním soudem, což posléze bylo důvodem pro kvalifikování skutku jako pokusu trestného činu, neboť následek podle soudu prvního stupně nenastal (v tomto směru ovšem bude třeba znovu se vrátit k řešení skutkových otázek, jak bude rozvedeno níže). Rovněž bude nezbytné vysvětlit, v čem škoda na spravovaném majetku měla spočívat, zda šlo o ušlý zisk (*lucrum cessans*), jak by se z některých pasáží rozsudku soudu prvního stupně mohlo zdát, anebo došlo ke skutečné škodě (*damnum emergens*) spočívající ve zmenšení majetku nevýhodným prodejem za cenu nižší, než kterou měl obviněný získat.

43. Nejvyšší soud ze stejných důvodů přisvědčil též námitce obviněného, že ve věci absenteje i příčinná souvislost mezi jednáním, které mu bylo kladeno za vinu, a škodlivým následkem (účinkem) spočívajícím ve škodě vzniklé na majetku úpadce. Pokud totiž i odvolací soud dospěl k závěru (byť zřejmě na základě nesprávných úvah), že kupní smlouvy uzavřené obviněným, kterými měla být způsobena škoda, jsou absolutně neplatné a nemohla jimi být reálně škoda způsobena (viz též shora uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3933/2010, uveřejněný pod č. 96/2013 Sb. rozh. obč.), pak logicky ani jednání obviněného spočívající v porušení zákonné povinnosti vyplývající z § 27 odst. 2 ZKV (popř. v důsledku porušení jiné povinnosti mající za následek absolutní neplatnost právního úkonu, bude-li v souladu s právní úpravou a na ni navazující judikaturou dovozena) nemůže být onou příčinou vzniku následku v podobě škody, pokud vůbec nevznikla. Není tak tím rozhodným jevem vedou-

cím ke vzniku jiného jevu (škody), bez něhož by tento jiný jev nenastal způsobem, jakým nastal, tedy tzv. *conditio sine qua non*, protože soudy nižších stupňů uzavřely, že právě k onomu jinému jevu vůbec nedošlo (nenastal). To však současně neznamená, že by jednání, jež nevedlo k zamýšlenému následku, k němuž však podle přesvědčení pachatele směřovalo, nemohlo být postiženo jako zvláštní forma trestné činnosti, a sice vývojové stadium daného trestného činu (jeho pokus či příprava, je-li trestná).

c) K námitce absence znaku skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku charakterizujícího subjekt

44. Z výše uvedeného výkladu porušení zákonné povinnosti správcem konkursní podstaty je též zřejmé, že obviněný se nacházel v postavení speciálního subjektu, neboť byl nositelem zákonem uložené povinnosti řádně spravovat cizí majetek. Bylo bez pochyb zjištěno, že obviněný byl Krajským soudem v Ústí nad Labem ustanoven správcem konkursní podstaty úpadce Služby pro zemědělství S., měl tedy ve vztahu k tomuto úpadci a jeho konkursní podstatě povinnosti plynoucí ze zákona o konkursu a vyrovnání.

45. Na tom nemůže nic změnit ani později zjištěná skutečnost, že obviněný nesprávně zahrnul do konkursní podstaty některé věci, konkrétně nemovitosti, které posléze se souhlasem konkursního soudu prodával. Konkursní správce totiž vykonává svou pravomoc i ve vztahu k majetku, který, jak se později zjistí, nenáležel úpadci, resp. nebylo jeho právo postaveno najisto, avšak správce konkursní podstaty byl o vlastnickém právu úpadce přesvědčen (např. úpadce není jako vlastník zapsán v katastru nemovitostí, a to třeba z důvodu relativní neúčinnosti právního úkonu ve smyslu § 42a obč. zák. nebo § 16 ZKV), a proto jej v souladu s § 19 ZKV mohl zapsat do soupisu konkursní podstaty. Správce konkursní podstaty totiž byl oprávněn k takovému jednání i v případě pochybností, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náležela do konkursní podstaty, a bylo pak na vlastníku, aby své právo v řízení o vylučovací žalobě uhájil. Pokud by takovou žalobu včas nepodal, mělo se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota byla do soupisu pojata oprávněně (§ 19 odst. 2 ZKV), neboli nastala právní domněnka oprávněnosti zařazení takové hodnoty do konkursní podstaty. Do uplynutí lhůty k podání žaloby, případně do pravomocného skončení řízení o žalobě nesměl konkursní správce věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže by tím odvracel hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby (§ 19 odst. 3 ZKV). Pokud by věc po pravomocném zamítnutí takové žaloby, resp. po marném uplynutí lhůty pro její podání, prodal, přechází vlastnické právo na kupujícího bez ohledu na to, zda se později ukáže, že předtím úpadce nebyl vlastníkem věci. Z této právní úpravy a shora citované judikatury je tedy zřejmé, že povinnosti správce konkursní podstaty spravovat cizí majetek se

vztahují k veškerému majetku, jenž byl zaznamenán v soupisu konkursní podstaty, neboť ten může být konkursním správcem zpeněžen, i když nenáleží úpadci. Odkázat lze v tomto směru na již shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3655/2010. Pokud by vlastnické právo uzavřením kupní smlouvy, která by z jiného důvodu nebyla neplatná (viz výše), přešlo na kupujícího, nemohl by se původní vlastník domáhat neplatnosti takové kupní smlouvy jen proto, že úpadce nebyl vlastníkem. K možností obrany takového původního vlastníka srov. již shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 81/2005 Sb. rozh. obč.

46. Z uvedených důvodů proto nelze akceptovat námitky obviněného, podle nichž se nemohl dopustit trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, neboť ve vztahu k majetku, který nebyl, jak se později ukázalo, ve vlastnictví úpadce, neměl povinnost jej řádně spravovat. Nadto je vhodné poznamenat, že i kdyby nebylo uvedené specifické právní úpravy v zákoně o konkursu a vyrovnání, tyto výhrady by nemohly obstát ani z hlediska trestněprávní teorie, protože pomíjejí subjektivní přesvědčení obviněného (a jak vyplývá z výkladu učiněného shora zcela důvodně), že byl oprávněn s takovým majetkem nakládat, v čemž mu ostatně za pravdu dal i konkursní soud, který souhlasil s prodejem tohoto majetku mimo dražbu podle § 27 odst. 2 ZKV, tedy bylo by namístě uvažovat o tzv. nezpůsobilém pokusu trestného činu, a to konkrétně pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku. Tyto úvahy ovšem z důvodů shora vysvětlených nemají v této věci prostor.

d) K námitce absence zavinění jako znaku subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku

47. Pokud jde o námitku obviněného, že nebylo naplněno zavinění jako obligatorní znak subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, Nejvyšší soud obecně připomíná, že tento trestný čin vyžaduje úmyslnou formu zavinění (§ 13 odst. 2 tr. zákoníku, § 3 odst. 3 tr. zákona), přičemž postačí i úmysl nepřímý [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, § 4 písm. b) tr. zákona]. Zavinění přitom musí zahrnovat všechny znaky deskriptivně objektivní i normativní, u nichž však postačí laická představa, tedy především znaky charakterizující objektivní stránku trestného činu, tedy i příčinný vztah mezi jednáním pachatele a následkem (účinkem) trestného činu (např. rozhodnutí č. 20/1981 Sb. rozh. tr.). V daném případě se tedy musí úmysl obviněného vztahovat jak k porušení povinnosti spravovat cizí majetek, tak i ke škodě nikoli malé způsobené na něm právě takovým porušením. Pokud jde o zavinění ke škodě velkého rozsahu, která jako tzv. těžší následek podmiňuje použití vyšší trestní sazby, postačí zavinění z nedbalosti podle § 17 písm. a) tr. zákoníku [shodně § 6 písm. a) tr. zákona]. Jde-li o další okolnost zvlášť přitěžující spočívající v tom, že pachatel jedná jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, je zapotřebí

z povahy věci, aby o ní pachatel věděl ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku, shodně § 6 písm. b) tr. zákona (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2195).

č. 26

48. Obviněnému je třeba dát za pravdu, že soudy nižších stupňů se ve svých rozsudecích otázkám zavinění náležitě nevěnovaly, dostatečně nezdůvodnily, proč shledaly, že obviněný jednal úmyslně, a to navíc při každém jednotlivém dílčím útoku tvrzeného pokračujícího trestného činu (ve smyslu § 116 tr. zákoníku, příp. § 89 odst. 3 tr. zákona). Především nevysvětlily, do jaké míry či v jaké podobě byly naplněny jednotlivé složky zavinění k jednotlivým znakům skutkové podstaty tvrzeného trestného činu, zejména ve vztahu k jednání, následku a příčinné souvislosti.

49. Zde je namístě připomenout, že zavinění je vnitřní psychický vztah pachatele ke skutečností zakládajícím trestný čin a je vybudováno na dvou složkách, a sice na složce vědomostní (intelektuální) a složce volní. Složka intelektuální zahrnuje jak vnímání, tak i představu určitých okolností, může být v podstatě odstupňována tak, že subjekt o určitých okolnostech ví jistě, případně si určité okolnosti představuje jako možné anebo určité okolnosti nezná, neví o nich. Složka volní může být též odstupňována a vyjadřuje pachatelův kladný vztah k takovým okolnostem, které si logicky musí představovat alespoň jako možné, přičemž subjekt může některé okolnosti chtít, případně může být s určitými okolnostmi srozuměn, anebo na druhou stranu určité okolnosti nechce, není s nimi ani srozuměn, nemá k nim kladný volní vztah. Úmysl se od nedbalosti odlišuje především právě volní složkou, která u nedbalosti chybí, zatímco u úmyslu je dána vždy.

50. Trestný čin je podle § 15 odst. 1 tr. zákoníku (shodně podle § 4 tr. zákona) spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem (úmysl přímý, *dolus directus*), nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (úmysl nepřímý, *dolus eventualis*). Srozuměním podle § 15 odst. 2 tr. zákoníku se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.

51. O úmysl přímý tak jde především v případech, kdy pachatel ví jistě, že svým jednáním poruší nebo ohrozí zájem chráněný takovým zákonem, to znamená, že pak nemůže takový výsledek svého jednání nechtít (vědomí jistoty a chtění). Dále jde o úmysl přímý, pokud pachatel považuje za možné, že svým jednáním takové porušení nebo ohrožení způsobí, a zároveň je chce způsobit (vědomí možnosti a chtění). O úmysl nepřímý jde tehdy, když pachatel ví o možnosti, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit tento zájem, a pro ten případ je s tím srozuměn, a to alespoň do té míry, že je s tím smířen (vědomí možnosti a srozumění). Pokud by s tím srozuměn nebyl, ale bez přiměřených důvodů se spoléhal, že následek nezpůsobí, šlo by již o vědomou nedbalost.

52. Předpokladem právního závěru o formě zavinění jsou vždy náležitá skutková zjištění týkající se obou uvedených složek, na nichž je zavinění založeno, a to ve vztahu ke všem rozhodným okolnostem, které musí být zaviněním kryty, jak bylo naznačeno shora. V daném případě ovšem není zcela zřejmé, k jakým skutkovým závěrům soudy nižších stupňů dospěly, jde-li o naplnění obou složek zavinění (intelektuální a volní). Z odůvodnění výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, jakož i z odůvodnění téhož výroku v rozsudku odvolacího soudu nevyplývá, že by se soudy nižších stupňů touto otázkou náležitě zabývaly. Soud prvního stupně se věnoval formě zavinění pouze v jednom odstavci na stranách 60 až 61 jeho nečíslovaného rozsudku. Tento nedostatek nenapravil ani odvolací soud, jeho úvahy v tomto směru naznačují jednání v nepřímém úmyslu (str. 106–107), aniž by však náležitě vyložil existenci této formy zavinění na podkladě výsledků dokazování. Pouze uvedl, že na „nepřímý úmysl obviněného, tedy srozumění, nikoliv lhostejnost, lze spolehlivě usoudit z těch částí výroku rozsudku, kde se hovoří o jeho svévolném jednání spočívajícím v prodeji majetku za nevýhodných finančních podmínek po předchozím neuveřejnění záměru prodeje“, což je podle odvolacího soudu podepřeno provedenými důkazy. Jde tak o zcela nedostatečné a nepřesvědčivé odůvodnění vůbec neřešící vědomostní složku zavinění, která je předpokladem složky volní, nadto ani ze svévolnosti jednání pachatele ani z objektivní nevýhodnosti jeho postupu nelze dovodit volní složku, jak to učinil odvolací soud.

53. Soudy nižších stupňů se především dostatečně a náležitě nevypořádaly s obhajobou obviněného, podle níž nemovitě věci prodával vždy nejvyšší nabídce nejméně za cenu, kterou považoval za obvyklou. Nespoléhal se přitom na náhodu, ale na konkrétní odborné posudky Ing. J. R. Především soud prvního stupně se k těmto odborným závěrům i osobě znalce vyjadřoval velmi kriticky (str. 62 a následující jeho rozsudku), přesto nevysvětlil, zda s ohledem na vady se na ně mohl obviněný spoléhat, či naopak věděl, že jsou nesprávné, chybné, nebo dokonce se záměrně se znalcem domluvil na chybném stanovení ceny, popř. byl si vědom možnosti, že správné nejsou, přesto nic neučinil proto, aby takovou pochybnost rozptýlil. Dále není zřejmé, z čeho případná jistota nesprávnosti, popř. vědomí možné nesprávnosti vyplývaly, tedy z čeho takový skutkový závěr soudy nižších stupňů dovodily. Především soud prvního stupně v pasáži věnované obhajobě obviněného sice jeho postupu vytkl celou řadu pochybení, nevysvětlil však, jak tyto své závěry promítl do obou složek zavinění u obviněného, neuvedl, proč tedy měl obviněný jednat úmyslně, natožpak s jakou formou úmyslu a v jaké míře byly obě uvedené složky naplněny. Postupoval přitom skutečně zcela paušálně, jak důvodně vytýkal obviněný, když jediným konkrétním příkladem prodeje nemovitostí svědkyni N. R. dokládal nejen jistou nelogičnost a vnitřní rozpornost jeho výpovědi, ale i nesprávnost postupů obviněného při všech prodejkách. Takové paušalizující zdůvodnění na konkrétním případě, není-li bez dalšího použitelné

ve vztahu ke všem útokům, nemůže obstát. Ani samotná později zjištěná případná objektivní nesprávnost závěrů znalce Ing. J. R. nutně neznamená, že si jí byl i v době činu obviněný vědom, jak snad dovozoval odvolací soud na straně 91 *in fine* svého rozsudku.

č. 26

54. Soudy nižších stupňů se rovněž opomněly vypořádat s dalším subjektivním znakem, bez něhož by čin obviněného nemohl být spáchán v rozsahu, který shledaly, a sice s jednotným (společným) záměrem daným u každého z dílčích útoků tvrzeného pokračujícího trestného činu. Zde je namístě připomenout, že v případě, kdy je trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku, popř. dříve porušování povinností při správě cizího majetku, spáchán v pokračování více dílčími útoky, je třeba, aby každým z nich naplňoval skutkovou podstatu téhož trestného činu, a to v zásadě všech jeho znaků (s výjimkou rozsahu činu, který může být naplněn až v souhrnu všemi dílčími útoky), přičemž pachatel od počátku musí být veden jednotným záměrem. Úmyslně zaviněné musejí být všechny dílčí útoky téhož pokračujícího trestného činu a úmysl se musí vztahovat nejen k jednání, ale i k následku, resp. účinku. Je sice možné, že škoda nikoli malá bude u pokračujícího trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku naplněna až v souhrnu, tedy při součtu všech škod způsobených dílčími útoky (srov. zejména rozhodnutí č. 22/1991 Sb. rozh. tr.), nicméně vždy u každého dílčího útoku alespoň část této škody musí být zaviněna úmyslně. Nebylo by možno do série dílčích útoků zahrnout takové, u nichž by škoda byla zcela zaviněna nejvýše z nedbalosti, popř. nebyla vůbec zaviněna (pak by totiž nebyla naplňována skutková podstata stejného trestného činu, ale nanejvýš jiného trestného činu, např. podle § 221 tr. zákoníku, pokud by byla škoda zaviněna ryze z nedbalosti). I z těchto důvodů nepostačí (jinak správně) obecné tvrzení soudů nižších stupňů, že ve vztahu ke škodě nikoli malé je zapotřebí úmyslné zavinění, zatímco ke škodě velkého rozsahu postačí nedbalost. V tomto ohledu je třeba se náležitě zabývat každým dílčím útokem, nakolik v konkrétním případě obviněný jednal i s úmyslem způsobit na spravovaném majetku škodu, či nikoli, protože tento závěr má vliv na to, zda takový dílčí útok může být zařazen mezi ostatní útoky, které jsou součástí téhož pokračujícího trestného činu. Navíc již od počátku, tj. od prvního dílčího útoku, musí být pachatel veden jedním a týmž záměrem, tedy musí už od počátku zamýšlet alespoň v nejhrubších rysech i další útoky, které (objektivně nahlíženo) se jeví jako postupné realizování tohoto jediného záměru (srov. rozhodnutí č. 3/1972-I. Sb. rozh. tr.). Přitom jednotný záměr musí již od prvního dílčího útoku směřovat ke způsobení nejméně škody nikoli malé, byť třeba až ve spojení s dalšími dílčími útoky téhož pokračujícího trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku.

55. Závěrům o úmyslném zavinění (není zřejmé v jaké formě) a navíc o společném záměru neodpovídají ani některé pasáže odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, v nichž soud zmiňoval „laxní“ přístup obviněného. Je též s podivem,

že soudy nižších stupňů zcela odmítly, že by na úsudek obviněného mohly mít vliv i jeho neformální konzultace se samosoudcem rozhodujícím v konkursním řízení, naopak taková komunikace je běžná, soudce může sdělit svůj názor především na výklad jím stanovených podmínek, není-li si jím konkursní správce jist. I tyto skutečnosti mohou mít pochopitelně vliv na představy obviněného, a tím i na skutkové závěry k jednotlivým složkám zavinění.

e) K námitkám nedostatečných skutkových zjištění

56. Námitky nedostatečných skutkových zjištění by samy o sobě nemohly naplnit uplatněný ani jiný dovolací důvod, ovšem ve spojitosti s dalšími zjištěními pochybeními soudů nižších stupňů je třeba i k nim zaujmout stanovisko.

57. Dovolací soud totiž v návaznosti na zjištěné právní vady napadeného rozsudku (i jemu předcházejícího rozsudku soudu prvního stupně) musel dát obviněnému za pravdu, i pokud jde o námitky, že se soudy nižších stupňů řádně nevypořádaly se všemi skutečnostmi rozhodnými pro závěr, že spáchal trestný čin. Dovolací soud souhlasí především s argumentem obviněného, podle něhož soudy nižších stupňů neposuzovaly jednotlivé prodeje pozemků individuálně, jako dílčí útoky téhož tvrzeného pokračujícího trestného činu, ale paušálně, jak již bylo vytčeno shora.

58. Ostatně skutečnost, že již soud prvního stupně nevěnoval náležitou pozornost oddělenému posuzování jednotlivých útoků, dokládá i struktura jeho rozsudku. Výroková část jeho rozsudku obsahující 44 různých kupních smluv (každá navíc zpravidla k více nemovitostem), tedy 44 dílčích útoků tvrzeného pokračujícího trestného činu, končí téměř ve dvou třetinách jeho celkového rozsahu, tedy na straně 41 z celkových 67 nečíslovaných stran, následuje reprodukce důkazních prostředků až do strany 58, kde teprve začínají vlastní hodnotící úvahy soudu končící celkově na straně 66, přitom se v této pasáži prolínají závěry právní vycházející převážně jen z citace zákonných ustanovení a závěry skutkové. Odůvodnění výroku o trestu končí na straně 62, kde značně neorganicky začíná pasáž, v níž se soud prvního stupně snažil vypořádat s obhajobou obviněného. Podobně je na tom i rozsudek odvolacího soudu, byť ten je již obsáhlejší a zahrnuje části věnované konkrétním dílčím útokům, jimiž byl obviněný uznán vinným, vlastní úvahy odvolacího soudu po rozsáhlé části obsahující výrok a naraci jsou obsaženy na stranách 88 až 109 jeho rozsudku.

59. Nedostatky ve skutkových zjištěních spatřuje dovolací soud především při stanovení škody a předpokladů pro úsudek o zavinění obviněného. Soudy nižších stupňů vycházely při určení výše škody ze znaleckého posudku ústavu I R A, spol. s r. o., odmítly se však zabývat obhajobou obviněného, který navrženými důkazy zpochybňoval správnost jeho závěrů. Soud prvního stupně byl konzistentní alespoň v tom směru, že nepochyboval o jediné položce v tomto znaleckém

č. 26

kém posudku. Naproti tomu odvolací soud u většiny položek (v podstatě v téměř 3/4 případů, neboli v 31 případech z celkových 44) sám pochybnosti měl, a proto též rozsudek soudu prvního stupně zrušil, přesto na základě téhož důkazního prostředku, který rozhodně neměl za nepochybný a bezvadný a který navíc ani neprovedl, sám obviněného uznal vinným v menším rozsahu případů (ve 13 ze 44), ve zbytku pak věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. I on se důkazy předloženými obviněným odmítl zabývat. Nelze tak ani s ohledem na postoj odvolacího soudu dospět k závěru, že by důkazy předložené obviněným byly zjevně nadbytečné s odůvodněním, že skutkový stav byl bez důvodných pochybností prokázán důkazy jinými. Soudy nižších stupňů tak především nespektovaly § 2 odst. 5 tr. ř., podle něhož jsou povinny postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Lze tak akceptovat výhrady obviněného týkající se porušení jeho práva na obhajobu ve smyslu čl. 36 a následujících Listiny základních práv a svobod a na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, pokud soudy bez zákonných důvodů neprovedly jím navržené důkazy a své skutkové závěry učinily na základě neúplně provedeného dokazování.

60. Obviněný podal návrh na doplnění dokazování v hlavním líčení dne 29. 10. 2012, a to listinnými důkazy v podobě srovnávacích kupních smluv k nemovitostem, které by mohly prokázat, že kupní ceny, za které předmětné pozemky prodal, odpovídaly tržním cenám obdobných nemovitostí v daném místě a čase a že znalecký posudek ústavu I R A, spol. s r. o., není tak bezchybný, jak tvrdil soud prvního stupně. Tento návrh soud prvního stupně zamítl s odůvodněním, že zcela uvěřil znaleckému posudku, který měl za bezchybný, neboť srovnání je v něm provedeno na stovkách stran a vycházelo ze stovek smluv ve vlastní databázi ústavu (str. 58). S tím souhlasil i odvolací soud a doplnil, že by takové důkazy mohl obviněný přinášet stále nové a dokazování by se neustále doplňovalo o srovnatelné prodeje, takže by se jednalo o nikdy nekončící proces (str. 88). Nejvyšší soud má však za to, že není možné tímto způsobem znemožnit jedinou obranu obviněnému, který chce poukázat na konkrétní nesrovnalosti ve stěžejním důkazním prostředku, jakým byl právě znalecký posudek ústavu I R A, spol. s r. o. Je zapotřebí se s takovou obranou obviněného vypořádat, navržené důkazy provést, konfrontovat je s provedeným znaleckým posudkem, popř. též nechat znalecký ústav se k těmto předloženým listinám vyjádřit, nakolik případně s ohledem na jejich vyznění by bylo namístě revidovat jejich vlastní závěry, v případě pochybností případně opatřit znalecký posudek nový (tzv. revizní). Ani samotná okolnost, že důkazní prostředky opatřil obviněný, není důvodem pro jejich odmítnutí (§ 89 odst. 2 tr. ř.).

V dalším řízení proto bude třeba se řádně zabývat i skutkovými okolnostmi majícími vliv na posouzení otázky zavinění obviněného ve vztahu k případně zjiš-

těné škodě způsobené jeho protiprávním jednáním, popř. ve vztahu ke škodě jím zamýšlené.

61. Pro nedostatky skutkových zjištění, které se promítly do vadného právního hodnocení, je nyní předčasné vyslovovat jakékoliv závěry ohledně dalších námitek obviněného, které se týkaly nesprávné aplikace zásady *ultima ratio* a subsidiarity trestní represe. Obecně lze pouze připomenout potřebu respektovat již relativně bohatou judikaturu k této otázce, zejména stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaným pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr. (ze dne 30. 1. 2012, sp. zn. Tpjn 301/2012). Lze jen připomenout, že uplatnění trestní odpovědnosti a s ní spojených trestněprávních důsledků je pochopitelně možné i v případě, že trestný čin pachatele není dokonán, ale dospěje jen do stadia přípravy, je-li trestná, či pokusu. Na druhou stranu nelze zcela pominout ani případné důsledky, které má jednání osoby označené za pachatele trestného činu podle jiných právních odvětví.

62. Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší soud dal ve značné míře za pravdu obviněnému, pokud namítal nesprávné právní posouzení skutku odvolacím soudem, které nekoresponduje ani s odůvodněním rozsudku, jež navíc zřetelně vychází z chybné aplikace a výkladu mimotrestních právních norem. S ohledem na zkratkovitě a nedostatečné vyložení skutkových závěrů u jednotlivých dílčích útoků ovšem nemůže obstát ani rozsudek soudu prvního stupně. Pochybnosti vyvolávají především skutková zjištění nezbytná k posouzení platnosti jednotlivých smluv, resp. důvodů jejich neplatnosti, přičemž je třeba se vypořádat s tím, nakolik v každém konkrétním případě obviněný nerespektoval podmínky stanovené konkursním soudem při vyslovení souhlasu se zpeněžením majetku konkursní podstaty mimo dražbu. Je třeba se také jednotlivě zabývat tím, zda v tom daném případě obviněný jednal úmyslně a jeho úmysl se vztahoval i na způsobení škody, přičemž pozornost je třeba věnovat oběma složkám, na nichž je zavinění postaveno, anebo zda jednal pouze nedbale (pak popř. v jaké formě), laxně, bez náležité péče etc., a je pak na místě dovodit trestní odpovědnost za nedbalostní nevěrnou správu, či dokonce trestní neodpovědnost. Přitom není možné opomenout ani požadavky kladené na případné posouzení dílčích útoků jako jediného pokračujícího trestného činu (§ 89 odst. 3 tr. zákona, resp. § 116 tr. zákoníku), zejména jde-li o jednotný záměr, jenž musí být dán u každého dílčího útoku, a naplnění téže skutkové podstaty každým dílčím útokem téhož pokračujícího trestného činu.

63. Nejvyšší soud shledal napadený rozsudek odvolacího soudu v jeho odsuzující části vadným, stejně jako jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o vině i trestu. Na podkladě dovolání obviněného proto Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 7 To 145/2013, a to jen v tom výroku, jímž bylo podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodnuto o vině obviněného M. B.,

jakož i ve výrocích o trestu a o náhradě škody. Nejvyšší soud však nerušil současně i předcházející rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 24 T 102/2011, neboť výrok odvolacího soudu o tom, že tento rozsudek se v celém rozsahu ruší, zůstal tímto usnesením nedotčen. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. Nejvyšší soud zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu. Jelikož zjištěná pochybení měla dílem svůj původ již v rozsudku Okresního soudu v Litoměřicích, přikázal Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

64. Okresní soud v Litoměřicích zvaží, nakolik a v jakém směru je třeba s ohledem na výše uvedené závěry doplnit dokazování. Při plném respektu k zásadám ovládajícím dokazování, jak plynou z právní úpravy a uznávané judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu, zejména pokud jde o tzv. opomenuté důkazy, pak v součinnosti se stranami (zejména státním zástupcem jako veřejným žalobcem) učiní jasné skutkové závěry, které též promítne do formulace skutkové věty. Zjištěný skutek také řádně právně posoudí, přičemž jako předběžnou otázku nejprve vyřeší, zda, případně které, a z jakých důvodů jsou kupní smlouvy uzavřené obviněným stíženy absolutní neplatností. Své úvahy následně promítne i do řešení otázek aplikace trestněprávních norem. Přijaté skutkové závěry vyplývající z řádného vyhodnocení provedených důkazů také přesvědčivě vyloží v odůvodnění svého rozhodnutí způsobem odpovídajícím § 125 odst. 1 tr. ř. Především stručně vysvětlí, které skutečnosti vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, zejména pokud si vzájemně odporují. Z odůvodnění musí být též patrné, jak se soud vypořádal s obhajobou obviněného a jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny a trestu. K tomu je vhodné zachovat i jistou strukturu odůvodnění, z něhož musí být zřetelné části týkající se skutkových zjištění, hodnocení důkazů a právní kvalifikace skutku, resp. přesvědčivě zdůvodní případné další výroky mající ve výroku o vině svůj podklad (více k tomu srov. odbornou literaturu, např. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1690 a násl.; JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z. *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 3. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 314 a násl.).

Č. 27

č. 27

Vyloučení soudce, Předběžná vazba
§ 30 odst. 2 tr. ř., § 94 odst. 1 z. m. j. s.

Soudce, který v řízení o vydání do ciziny rozhodoval v rámci předběžného šetření o předběžné vazbě vydávané osoby (§ 94 odst. 1 z. m. j. s.), není vyloučen z rozhodování o návrhu státního zástupce, zda je její vydání přípustné. Rozhodování o předběžné vazbě v řízení o vydání do ciziny nezakládá důvod vyloučení soudce ve smyslu § 30 odst. 2 tr. ř. (ani *per analogiam*), neboť nejde o rozhodování o vazbě obviněného v přípravném řízení a následné rozhodování o vině a trestu po předložení věci státním zástupcem soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. 11 Tvo 27/2017, ECLI:CZ:NS:2018:11.TVO.27.2017.1)

Nejvyšší soud podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost Y. N. (J. A. N.) proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 11. 2017, sp. zn. 14 To 99/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 24. 11. 2017, sp. zn. 14 To 99/2017, rozhodl Vrchní soud v Praze tak, že podle § 30 odst. 1 tr. ř. soudce JUDr. K. Š. není vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci vydání do ciziny Y. N. (dále též jen „vyžádáný“) vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. Nt 406/2017. Z odůvodnění tohoto usnesení vyplývá, že vrchní soud neshledal žádné důvody pro vyloučení dotčeného soudce předvídané § 30 odst. 1, 2 tr. ř.

II.

Stížnost

2. Proti tomuto usnesení podal vyžádaný prostřednictvím svého obhájce stížnost, ve které namítá, že soudce JUDr. K. Š. rozhodoval ve věci přípustnosti vydání též o jeho stížnosti proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 10. 2016, sp. zn. Nt 416/2016, kterým byl vyžádaný umístěn do předběžné vazby, dále dne 11. 9. 2017 o jeho žádosti o propuštění z předběžné vazby a též o stížnosti proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. Nt 406/2017,

pokud jím bylo rozhodnuto o přípustnosti jeho vydání do USA. Vyžádaný tak namítá, že ve věci přípustnosti jeho vydání rozhodoval soudce, který rozhodoval o předběžné vazbě, a to i v rámci předběžného šetření, přičemž v rozhodnutích o předběžné vazbě vyjádřil svůj postoj k samotné přípustnosti vydání.

č. 27

3. Soudce JUDr. K. Š. rozhodoval o jeho stížnosti proti usnesení o umístění do předběžné vazby ve fázi předběžného šetření, na nějž je třeba podle znění § 94 odst. 2 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. m. j. s.“ nebo „zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních“), hledět jako na přípravné řízení, a rozhodování o předběžné vazbě je tak nutno považovat za rozhodování o vazbě v přípravném řízení. Z tohoto důvodu má za to, že JUDr. K. Š. je bez dalšího vyloučen z rozhodování soudu ve věci přípustnosti jeho vydání do ciziny. Současně poukazuje na skutečnost, že se soudce vyjadřoval k meritu věci také v rámci dalšího rozhodování o předběžné vazbě, což dokládá několika citacemi z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 14 To 99/2017, kterým bylo rozhodováno o jeho žádosti o propuštění z předběžné vazby. Vyžádaný také upozorňuje na to, že soudce předjímal obsah listin vyžádaných k doplnění extradičních materiálů. S ohledem též na tyto skutečnosti dovozuje, že soudce JUDr. K. Š. je vyloučen z rozhodování o stížnosti proti rozhodnutí o přípustnosti jeho vydání. Poukazuje rovněž na počínání dotčeného soudce u veřejného zasedání dne 24. 11. 2017, z něhož bylo zřejmé, že se nehodlá věci blíže zabývat, vyžádanému neumožnil přípravu obhajoby, když neposkytl obhájci dostatečnou lhůtu k seznámení se s extradičními materiály, nevyhověl ani žádosti o odročení veřejného zasedání, ani návrhu na doplnění dokazování znaleckým posudkem. Na základě toho dospívá k závěru, že jsou zde pochybnosti o nepodjatosti soudce JUDr. K. Š., a to jak z objektivního, tak i subjektivního hlediska, a jsou tak splněny předpoklady pro vyloučení dotčeného soudce podle § 30 odst. 1, 2 tr. ř. V závěru proto navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení zrušil, vyslovil podjatost soudce JUDr. K. Š. a vyloučil jej z rozhodování o přípustnosti vydání vyžádaného s tím, aby věc byla projednána znovu jiným soudcem.

III.

Důvodnost stížnosti

4. Nejvyšší soud z podnětu podané stížnosti přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost napadeného výroku i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost není důvodná.

5. V posuzované věci Y. N. vznesl námitku podjatosti předsedy senátu Vrchního soudu v Praze JUDr. K. Š. v řízení podle § 87 a násl. z. m. j. s. o vydání jmenovaného do ciziny, přičemž řízení podle výše označeného zákona je trestním řízením ve smyslu § 12 odst. 10 tr. ř.

6. Podle § 3 odst. 1 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních se subsidiární použití trestního řádu uplatní mimo jiné tehdy, není-li tímto zákonem daná otázka upravena. Protože zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních neobsahuje vlastní úpravu vyloučení orgánů činných v trestním řízení, je třeba při posuzování této otázky vycházet z obecné úpravy § 30 tr. ř.

7. Podle § 30 odst. 1 tr. ř. je z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen soudce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení, nemůže nestranně rozhodovat. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že výše uváděné pochybnosti zakládající vyloučení soudce musí být založeny na reálně existujících objektivních skutečnostech, které je vyvolávají. Jinak řečeno, pochybnosti o nestrannosti soudce musí vyplývat z faktických okolností odůvodňujících riziko jeho možného neobjektivního přístupu k věci nebo k osobám v ní vystupujícím. Pouhý subjektivní pocit soudce nebo stran, že soudce je pro podjatost vyloučen z projednávání určité trestní věci, není postačující pro posouzení otázky, zda je schopen nestranně vykonávat úkony trestního řízení, či nikoli (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1495/2015).

8. S námitkou vyžádaného, že ve shora označeném usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 9. 2017 týkajícím se předběžné vazby dotčený soudce předem předjímá přípustnost vydání s tím, že za této situace je u něj dán poměr k věci předvídaný § 30 odst. 1 tr. ř., se Nejvyšší soud neztotožňuje. Stěžovatelem uváděné citace totiž svědčí toliko o tom, že soudce, resp. senát vrchního soudu, je muž předsedal, při rozhodování o předběžné vazbě se zabýval i tím, zda se ve věci nejedná o zjevnou nepřipustnost žádosti o vydání. Takový přístup je zcela v souladu s právní úpravou a zajišťuje, aby byla maximálně šetřena práva osoby, o jejíž vydání se jedná (srov. KUBÍČEK, M., POLÁK, P. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 324–328). Proto námitky vyžádaného ohledně vyjádření názoru senátu vrchního soudu, potažmo JUDr. K. Š., na meritum věci (tj. na otázku přípustnosti extradice Y. N.) při rozhodování o propuštění z předběžné vazby, nejsou přílehlavé. Soud se v napadeném usnesení správně vypořádal s argumenty vyžádaného stran žádosti o propuštění z předběžné vazby a jejím nahrazením písemným slibem. Citace, které ve své stížnosti označil vyžádaný jako názory na meritum věci, jsou toliko vytrženy z kontextu celého odůvodnění, když byly součástí objasnění důvodů nutnosti setrvání vyžádaného v předběžné vazbě, a nikoliv vyjádřením názoru na přípustnost či nepřipustnost vydání vyžádaného. K citaci označené písmenem a) „extradiční materiály podezření z trestné činnosti vyžádaného do značné míry dokládají“ Nejvyšší soud odkazuje na celý kontext odůvodnění na straně 2 usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 14 To 99/2017, kde se soud zabývá též rozdílem mezi předběžnou vazbou a vazbou podle § 67 tr. ř. Vrchní soud

č. 27

srozumitelným a jasným způsobem připomněl, že podle § 94 odst. 2 z. m. j. s. se na předběžnou vazbu výslovně neužije § 73c písm. a) tr. ř. ukládající povinnost vyložit v odůvodnění rozhodnutí o vazbě podle trestního řádu skutečnosti odůvodňující podezření ze spáchání trestného činu, přičemž se současně zabýval i požadavkem, aby z extradičních materiálů nebyla patrná zcela zjevná nepodložená libovůle žádajícího státu, což reflektuje požadavek na co nejširší šetření práv vyžádaného bez toho, aby docházelo k meritornímu přezkumu. Totéž platí i o namítané citaci označené písmenem b) „překážky, pro které je vydání nepřipustné zatím ze spisu dovést nelze, a nic na tom nemění ani to, že je požadováno doplnění extradičních materiálů z USA“, jejímž prostřednictvím soud odůvodnil splnění požadavku na rozhodnutí o předběžné vazbě, a tedy omezení osobní svobody, v případě, kdy se nejedná o zcela zjevně nepřipustné vydání. Z odůvodnění usnesení především vyplývá, že tímto rozhodnutím soud nikterak nepředjímá názor ohledně přípustnosti vydání, ale toliko eliminuje zásahy do základních práv vyžádané osoby ve výjimečných případech zjevně neopodstatněnosti žádosti o vydání. Konečně pak k třetí namítané citaci c) „obsah extradičních materiálů, zaslaných z USA, je tak obsáhlý a konkrétní, že by postačoval k zatčení vyžádaného a jeho dodání k soudu ve smyslu čl. 1 Smlouvy mezi republikou Československou a Spojenými státy Severoamerickými č. 48/1926 Sb., o vzájemném vydávání zločinců“, Nejvyšší soud konstatuje, že ani tato nikterak nespvědčí o namítané podjatosti soudce, když z kontextu předcházejícího textu odůvodnění je patrné, že soud se zabývá tím, že vydání není zjevně nepřipustné, a na tomto místě pak spatřuje zesílené důvody předběžné vazby i v tom, že jsou zde dány i dostatečné podklady pro rozhodnutí o zatčení vyžádaného s odkazem na výše citovanou smlouvu. K těmto námitkám tedy Nejvyšší soud shrnuje, že jsou zcela irelevantní, když z odůvodnění usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 14 To 99/2017, je patrné, že soud se zabýval žádostí o propuštění vyžádaného z předběžné vazby, přičemž vyložil, v čem spatřuje trvalý důvod pro jeho ponechání ve vazbě, a tyto náležitě odůvodnil při zohlednění veškerých okolností.

9. Jestliže se vyžádaný zabývá též problematikou subjektivního a objektivního aspektu hodnocení nestrannosti soudce, pak Nejvyšší soud jím uvedené obecné závěry nikterak nezpochybňuje, avšak pro posuzovaný případ nejsou přílehlavé. Uváděné usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1199/11, tomtuto závěru v této věci zcela odpovídá, jelikož zde nejsou dány žádné skutečnosti objektivně zpochybňující nezávislost soudcovského rozhodování, které mohou na základě ověřitelných skutečností legitimně svědčit o nedostatku nestrannosti soudce, jak požaduje ve shodě s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva Ústavní soud právě v citovaném usnesení.

10. Nejvyšší soud se z hlediska § 30 odst. 1 tr. ř. zabýval též další stížnostní námitkou týkající se poměru soudce JUDr. K. Š. k věci, pokud má stěžovatel za to, že pochybnost o podjatosti je patrná z jeho jednání u veřejného zasedání dne

24. 11. 2017. K tomuto lze konstatovat, že se jedná toliko o subjektivní názor vyžádaného. Okolnost, že obhájci byly doplněné extradiční materiály zaslány dva dny před konáním veřejného zasedání a že jeho žádosti o odročení veřejného zasedání nebylo vyhověno, nemohou bez dalšího zakládat pochybnost o nestranosti soudce. Stejně tak rozhodnutí soudu o zamítnutí návrhu na doplnění dokazování opatřením znaleckého posudku nemůže samo o sobě zakládat jeho podjatost. Uváděné námitky jsou v podstatě jen vyjádřením nespokojenosti vyžádaného s průběhem řízení u stížnostního soudu.

11. Druhý okruh námitek vyžádaného se vztahuje k vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 30 odst. 2 tr. ř. Podle tohoto ustanovení z rozhodování ve věci, mimo jiných případů, je po podání obžaloby vyloučen soudce, který v projednávané věci v přípravném řízení nařídil domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor a pozemků, vydal příkaz k zadržení nebo k zatčení nebo rozhodoval o vazbě.

12. Nejvyšší soud připomíná, že k naplnění některého z taxativně stanovených důvodů podjatosti podle § 30 odst. 2 tr. ř. již přímo ze zákona postačuje existence zde předpokládané skutečnosti, aniž je třeba zkoumat, zda je současně dána i pochybnost o nepodjatosti dotčeného soudce. Jedná se o ustanovení, které nestranost soudce chrání absolutně.

13. Vyžádaný především namítal, že soudce JUDr. K. Š. je vyloučen z rozhodování o opravném prostředku proti meritornímu rozhodnutí o přípustnosti vydání do USA z toho důvodu, že rozhodoval o stížnosti proti usnesení o jeho vzetí do předběžné vazby v rámci předběžného šetření. Je toho názoru, že na danou situaci se má analogicky aplikovat § 30 odst. 2 tr. ř. a soudce má být automaticky vyloučen z rozhodování ve věci samé (z rozhodování o přípustnosti vydání do ciziny) s tím, že předběžné šetření podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních je v podstatě totožné s fází přípravného řízení trestního podle trestního řádu. Nejvyšší soud této argumentaci vyžádaného nepřisvědčil.

14. Výčet případů uvedených v § 30 odst. 2 tr. ř., kdy je soudce vyloučen z rozhodování ve věci samé v řízení před soudem pro svou předchozí účast na úkonech přípravného řízení (na rozhodovací činnosti), je taxativní. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních však v § 94 odst. 2, jehož znění se stěžovatel dovolává, pouze vymezuje, která ustanovení hlavy čtvrté oddílu prvního trestního řádu se v řízení o vydání do cizího státu při postupu ohledně předběžné vazby užijí přiměřeně s tím, že kde tato ustanovení (ale jen tato ustanovení) hovoří o přípravném řízení, rozumí se tím předběžné šetření. Je tak zřejmé, že se tím míní pouze některé případy rozhodování o vazbě v předběžném šetření, u nichž se přiměřeně aplikují ustanovení o přípravném řízení. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních v rámci úpravy předběžného šetření v řízení o vydání do ciziny tak nestanoví použití ustanovení o přípravném řízení ve vztahu k jiným částem trestního řádu, tedy ani ve vztahu k § 30 odst. 2 tr. ř.

č. 27

15. Tento závěr vyplývá zejména z odlišné povahy předběžného šetření a předběžné vazby v extradičním řízení a přípravného řízení a vazby v přípravném řízení. Předběžným šetřením (§ 92 z. m. j. s.) má být v zásadě zjištěno pouze to, zda jsou zde dány skutečnosti, které by bránily vydání osoby do cizího státu podle § 91 odst. 1 z. m. j. s., a jeho smyslem není posouzení důvodnosti trestního stíhání vyžádané osoby, popř. obstarávání důkazů ve věci vyžádaného k posouzení jeho viny, oproti účelu přípravného řízení ve vztahu k obviněnému (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 1997, sp. zn. 11 To 32/97). Stejně tak předběžná vazba podle § 94 odst. 1 z. m. j. s. je institutem zcela odlišným od vazby upravené v hlavě čtvrté oddílu prvním trestního řádu. Při rozhodování o vzetí vydávané osoby do předběžné vazby soud zkoumá jen existenci okolností odůvodňujících obavu z útoku vydávané osoby, nikoliv zda jsou zde dány předpoklady pro uvalení vazby vyžadované § 67 tr. ř. (např. požadavek, aby zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že se stíhaný skutek stal, že má veškeré znaky trestného činu a že obviněný je důvodně podezřelý z jeho spáchání). V rámci přípravného řízení a vzetí obviněného do vazby v přípravném řízení si tak soudce rozhodující o vazbě nezbytně musí učinit předběžný úsudek o skutku a vině obviněného, proto nemůže po podání obžaloby k rozhodování o věci samé přistupovat zcela nezaújatě a nestranně, a je z tohoto důvodu vyloučen z meritorního rozhodování o vině obviněného.

16. V případě rozhodování o předběžné vazbě podle § 94 z. m. j. s. soudce takové otázky neřeší a soud se zabývá toliko tím, zda je zde dána důvodná obava z útoku vyžádané osoby. Nic tedy nebrání tomu, aby stejný soudce (stejný senát) následně přezkoumal přípustnost vydání osoby do ciziny podle § 91 odst. 1 z. m. j. s., resp. podle § 95 odst. 1 z. m. j. s. po skončení předběžného šetření rozhodl o návrhu státního zástupce o tom, zda je vydání přípustné. Proto ustanovení o vyloučení soudce podle § 30 odst. 2 tr. ř. nedopadá na případy rozhodování o vzetí vydávané osoby do předběžné vazby v rámci předběžného šetření (k tomu srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: Komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 378, a dále DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád: Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 247., a přiměřeně též č. 44/1994-I. Sb. rozh. tr.). Lze tak uzavřít, že soudce, který v řízení o vydání do ciziny rozhodoval v rámci předběžného šetření o předběžné vazbě vydávané osoby (§ 94 odst. 1 z. m. j. s.), není vyloučen z rozhodování o návrhu státního zástupce, zda je její vydání přípustné. Rozhodování o předběžné vazbě v řízení o vydání do ciziny nezakládá důvod vyloučení soudce ve smyslu § 30 odst. 2 tr. ř., neboť *ani per analogiam* nejde o rozhodování o vazbě obviněného v přípravném řízení.

17. Nejvyšší soud na základě výše uvedeného shledal, že v posuzovaném případě nejsou dány žádné pochybnosti o podjatosti soudce JUDr. K. Š. (jen na okraj lze podotknout, že podjatost ostatních členů senátu 14 To Vrchního soudu v Praze namítána nebyla) z důvodu jeho poměru k věci podle § 30 odst. 1 tr. ř., ani zde

nejdou splněny předpoklady pro využití nástrojů absolutní ochrany nestrannosti soudce podle § 30 odst. 2 tr. ř., když na rozhodování o předběžné vazbě nelze analogicky aplikovat § 30 odst. 2 tr. ř. o rozhodování soudce o vazbě v přípravném řízení, a tedy ani s tím související automatické vyloučení soudce rozhodujícího o předběžné vazbě z rozhodování o přípustnosti vydání vyžádané osoby do ciziny. Nejvyšší soud neshledal námitky stěžovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 11. 2017, sp. zn. 14 To 99/2017, důvodnými.

č. 27

18. Protože Nejvyšší soud neshledal žádné relevantní důvody pro vyloučení předsedy senátu 14 To Vrchního soudu v Praze JUDr. K. Š., nezbylo než nedůvodnou stížnost zamítnout.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 66

Č. 66

Poplatky soudní. Příslušnost soudu věcná,

§ 138 o. s. ř., § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2007

V řízení o odvolání proti rozhodnutí, jímž soud prvního stupně nepřiznal účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odvolací soud nezkontroluje, zda soud prvního stupně je věcně příslušným k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni (§ 212a odst. 6 o. s. ř.).

V konkursních poměrech podle zákona č. 328/1991 Sb. zakládalo ustanovení § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2007 věcnou příslušnost krajského soudu k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni jen tehdy, šlo-li o spor mezi úpadcem – podnikatelem a správcem „jeho“ konkursní podstaty (správcem konkursní podstaty tohoto úpadce – podnikatele).

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 69 Co 307/2014.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 854/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.854.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 8. 7. 2014, č. j. 19 C 195/2014-81, nepřiznal Okresní soud v Olomouci žalobci (I., a. s.) [v řízení, v němž se žalobce žalobou z 16. 5. 2014 domáhal po žalovaných 1) JUDr. M. M., jako správci konkursní podstaty úpadce Č. S., a. s. (dále jen „úpadce Č.“), 2) Pivovaru L. a. s., 3) D. a. s., a 4) Finančnímu úřadu pro Kraj V., zaplacení částky 16 200 000 Kč s příslušenstvím (tvořeným zákonnými úroky z prodlení)] osvobození od soudních poplatků.

2. Okresní soud – vycházející z § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) – uzavřel, že v situaci, kdy konkursní podstata žalobce [úpadce podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“)] disponuje dostatečnou finanční hotovostí, žalobci nelze přiznat požadované osvobození jen na základě toho, že nemůže sám s tímto majetkem disponovat (ve spojení s předpokladem, že správce jeho konkursní podstaty neposkytne žalobci součinnost potřebnou k úhradě soudního poplatku).

3. K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 29. 9. 2014, č. j. 69 Co 307/2014-98, potvrdil usnesení okresního soudu.

4. Odvolací soud vyšel z následujících skutečností (patrných ze spisu):

[1] Rozsudkem ze dne 3. 9. 2002, č. j. 55 Cm 539/2001-65 (ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 3. 2004, č. j. 6 Cmo 2/2003-139), zamítl konkursní soud žalobu, kterou se žalobce domáhal ve vztahu k prvnímu žalovanému vyloučení nemovitostí označených žalobcem názvem „U J. j.“ (dále jen „nemovitosti“) ze soupisu konkursní podstaty úpadce Č (sepsaných do konkursní podstaty úpadce Č v režimu § 27 odst. 5 ZKV). Oba soudy uzavřely, že nemovitosti byly oprávněně sepsány do konkursní podstaty úpadce Č.

[2] Krajský soud v Brně (dále jen „konkursní soud“) usnesením ze dne 14. 12. 2004, č. j. 45 K 79/99-982, udělil „žalobci“ (správně prvnímu žalovanému) souhlas s tím, aby ve veřejné dražbě zpeněžil mimo jiné i ony nemovitosti.

5. Na tomto základě odvolací soud – vycházejí rovněž z § 138 odst. 1 o. s. ř., jakož i z § 8 odst. 2 a § 11 odst. 7 ZKV a z § 420 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“) – uzavřel, že nárok uplatněný žalobou je zřejmě bezúspěšným uplatňováním práva, což vylučuje přiznání osvobození od soudních poplatků bez ohledu na žalobcovy majetkové poměry. Podle odvolacího soudu:

[1] Je doloženo, že první žalovaný zpeněžil označené nemovitosti po pravomocném zamítnutí vylučovací žaloby (a potvrzení oprávněnosti jejich soupisu do konkursní podstaty úpadce Č).

[2] Konkursní soud udělil prvnímu žalovanému souhlas se zpeněžením označených nemovitostí ve veřejné dražbě.

[3] Bylo povinností žalobce tvrdit a prokázat v řízení o vylučovací žalobě všechny rozhodné skutečnosti o tom, že označené nemovitosti neměly být zařazeny do soupisu.

[4] Je nepochybné, že žalobci nelze vyhovět. Z okolností, na které odvolací soud poukázal, nelze dovozovat (jak činí žalobce) odpovědnost žalovaných za škodu vzniklou zpeněžením nemovitostí.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje (posuzováno podle obsahu dovolání) argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (§ 237 o. s. ř.),

namítaje (posuzováno opět podle obsahu dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I. K věcné příslušnosti soudu.

7. Dovolatel především namítá, že nebyla dána věcná příslušnost okresního soudu k projednání a rozhodování věci. Potud poukazuje na to, že je sám úpadcem a na § 432 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), s tím, že pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona se použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007). Odtud dovozuje, že z pohledu věcné příslušnosti měly soudy vycházet z § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2007, což plyne i z judikatury Nejvyššího soudu, konkrétně z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2316/2009 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 149/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 149/2011“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

II. K výkladu § 138 odst. 1 o. s. ř.

8. Potud dovolatel poukazuje na to, že smlouva o zřízení zástavního práva k označeným nemovitostem ze dne 30. 5. 1997 (uzavřená mezi žalobcem jako zástavním dlužníkem a Československou obchodní bankou, a. s., jako zástavním věřitelem) (dále jen „zástavní smlouva“), kterou měl zajistit pohledávku zástavního věřitele vůči pozdějšímu úpadci Č jako osobnímu dlužníku ze smlouvy o úvěru ze dne 30. 5. 1997, je absolutně neplatná (ve shodě se závěry obsaženými např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 29 ICdo 23/2013 (jde o rozhodnutí uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 11, ročníku 2014, pod č. 133), pro rozpor s § 196a zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), jelikož k převzetí závazku z titulu zástavního práva mohlo dojít jen s předchozím souhlasem valné hromady žalobce, což se nestalo.

9. Důsledky absolutní neplatnosti konkrétního právního jednání jsou obecně známé, proto na jeho základě první žalovaný nikdy neměl:

[1] zapsat označené nemovitosti ve vlastnictví žalobce do konkursní podstaty úpadce Č;

[2] a následně je zpeněžit ve veřejné dražbě (s tím, že dražbou získané prostředky připadly do konkursní podstaty úpadce Č).

10. Absolutní neplatnost právního úkonu jako důsledek skutečnosti, že právní úkon je v rozporu se zákonem, působí přímo ze zákona (*ex lege*) a od počátku (*ex tunc*), takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového úkonu vůbec nevzniknou (soudní výrok o neplatnosti právního úkonu není třeba). Uvedená povinnost vyplývá ze zásady *iura novit curia* a ze shora zmíněné povahy důsledků vyplývajících z absolutní neplatnosti úkonu podle § 39 obč. zák.

11. Skutečnosti svědčící pro závěr o absolutní neplatnosti právního úkonu nespádají do okruhu skutečností, jejichž existence se musí účastník dovolávat a ve vztahu k nimž (v oblasti procesních předpisů) má povinnost tvrzení (a následně důkazní břemeno) ve smyslu § 120 odst. 1, odst. 3 věty druhé o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2002, sp. zn. 28 Cdo 2070/2002).

12. Z uvedeného podle dovolatele vyplývá, že nelze připustit, aby odvolací soud přehlížel všechny skutečnosti a argumenty podpořené mimo jiné založenými listinnými důkazy.

13. Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy co do závěru, že jde o zřejmě bezúspěšné uplatňování práva, není správné, když takový závěr nevyplývá ze skutečností ve věci vedené před okresním soudem ani z judikatury vztahující se k důsledkům absolutní neplatnosti.

III.

Přípustnost dovolání

14. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř. (ve znění pozdějších předpisů, pro dovolací řízení rozhodném), když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (dovoláním předestřených) otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly beze zbytku vyřešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. V mezích položených právních otázek pak Nejvyšší soud přijal následující závěry:

I. K věcné příslušnosti soudu.

16. Potud dovolání zjevně není opodstatněné.

17. Dovolatel správně poukazuje na to, že insolvenčním zákonem byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434 insolvenčního zákona), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod č. 41/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 41/2011“).

18. Argumentace dovolatele k použitelnosti pravidla vyjádřeného v § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2007 (ať již s poukazem na R 41/2011, nebo s poukazem na R 149/2011), však pro poměry dané věci smysl nedává.

19. Podle § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2007, platilo, že krajské soudy dále rozhodují v obchodních věcech jako soudy prvního stupně „ve sporech z právních vztahů mezi podnikatelem, obecně prospěšnou společností, nadací nebo nadačním fondem a správcem majetku patřícího do jejich konkursní podstaty, popřípadě nuceným správcem, který jim byl ustanoven“.

20. Jinak řečeno, v konkursních poměrech podle zákona o konkursu a vyrovnání zakládalo § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2007) věcnou příslušnost krajského soudu k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni jen tehdy, šlo-li o spor mezi úpadcem – podnikatelem a správcem „jeho“ konkursní podstaty (správcem konkursní podstaty tohoto úpadce – podnikatele). Srov. k tomu v literatuře např. BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha, C. H. Beck 2006, s. 36–37. Podmínku, aby šlo o (byť jen bývalého) správce konkursní podstaty žalobce (úpadce), přitom zjevně nesplňuje (k 19. 5. 2014, kdy byla podána žaloba, nesplňoval) žádný ze žalovaných; první žalovaný je správcem konkursní podstaty jiného úpadce (úpadce Č) a vůči ostatním žalovaným byla žaloba podána jako proti členům věřitelského výboru úpadce Č.

21. Budiž dodáno, že usnesení, kterým okresní soud nepřiznal dovolateli (žalobci) osvobození od soudních poplatků (dle § 138 o. s. ř.), není rozhodnutím soudu o věci samé. I kdyby tedy okresní soud nebyl soudem věcně příslušným k projednání a rozhodnutí sporu v prvním stupni, ve vztahu k jeho usnesení by nešlo o vadu, která by bránila věcnému přezkumu usnesení v odvolacím řízení; srov. § 212a odst. 6 o. s. ř. (jež určuje, že usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé, lze přezkoumat jen z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení) a v judikatuře např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001, uveřejněné pod č. 23/2002 Sb. rozh. obč. Jinak řečeno, v řízení o odvolání proti rozhodnutí, jímž soud prvního stupně nepřiznal účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odvolací soud nezkoumá, zda soud prvního stupně je věcně příslušným k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni.

II. K výkladu § 138 odst. 1 o. s. ř.

22. Podle § 138 odst. 1 o. s. ř. na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.

23. V dané věci je pro výsledek dovolacího řízení určující, zda je správný dovolatelem zpochybňovaný závěr odvolacího soudu, že není důvod přiznat dovolateli (žalobci) osvobození od soudního poplatku, jelikož jde o zřejmě bezúspěšné uplatňování práva.

č. 66

24. K výkladu pojmu „zřejmě bezúspěšné uplatňování práva“ se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již vyjádřil (rozhodovací praxi obecných soudů ustálil) potud, že:

[1] O zřejmě bezúspěšné uplatňování práva jde ve smyslu § 138 odst. 1 o. s. ř. zpravidla tehdy, je-li již ze samotných údajů (tvrzení) účastníka nebo z toho, co je soudu známo z obsahu spisu nebo z jiné úřední činnosti nebo co je obecně známé, bez dalšího nepochybné, že požadavku účastníka nemůže být vyhověno. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 987/2013, uveřejněné pod č. 67/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 67/2014“).

[2] Pro závěr, zda jde o ... zřejmě bezúspěšné uplatňování práva ve smyslu § 138 odst. 1 o. s. ř., platí v řízení před soudem prvního stupně, v odvolacím řízení nebo v dovolacím řízení vždy shodná hlediska (srov. opět R 67/2014).

25. Pro posouzení, jak se obecná judikatorní východiska plynoucí z R 67/2014 uplatní v poměrech této věci, pak jsou rozhodné následující (rovněž ustálené) judikatorní závěry k řízení o vylučovací žalobě dle § 19 odst. 2 ZKV:

[1] Vylučovací žaloba podle § 19 ZKV je žalobou určovací. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, uveřejněný pod č. 81/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2005“), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 182/2004, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 9, ročníku 2004, pod č. 179, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 851/2003, uveřejněný pod č. 14/2007 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 540/2010, uveřejněný pod č. 34/2013 Sb. rozh. obč.

[2] Vylučovací žaloba dle § 19 odst. 2 ZKV je svou povahou (obdobně jako vylučovací žaloba ve vykonávacím řízení) žalobou procesní, jejímž prostřednictvím se (jen) pro dobu trvání konkursu konečným způsobem vymezuje příslušnost určitého majetku ke konkursní podstatě a ve které se soud o právu založeném předpisy práva hmotného vyjadřuje jen jako o otázce předběžné. V řízení o této žalobě jde o to, zda je dán (jakýkoli) důvod, pro který má být dotčený majetek ze soupisu vyloučen nebo zda je zde (jakýkoliv) důvod, jenž vyloučení majetku ze soupisu ve vztahu ke konkrétnímu vylučovateli brání. Podstatou vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 ZKV tedy je pro konkurs (ale i pro účastníky řízení o žalobě) závazným způsobem vyřešit právě otázku, zda majetek sepsaný do konkursní podstaty (některá z jeho částí) byl do soupisu pojat oprávněně a zda zde není silnější

právo jiné osoby než úpadce, které soupis tohoto majetku a jeho následné zpeněžení v konkursu vylučuje. Srov. opět R 81/2005 a následně pak např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 51/2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 12, ročníku 2006, pod č. 179, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 502/2006, uveřejněný pod č. 24/2009 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006, uveřejněný pod č. 110/2008 Sb. rozh. obč.

[3] Správce konkursní podstaty může vyloučit majetek z konkursní podstaty, i když vylučovatel v mezidobí neuspěl s vylučovací žalobou nebo lhůtu k jejímu podání zmeškal. Podstatné je, že skutečnosti vylučující soupis vyšly v konkursním řízení jednoznačně najevo, a že tím byly definitivně rozptýleny pochybnosti o příslušnosti majetku ke konkursní podstatě. Obdobně může postupovat konkursní soud při výkonu dohlédací činnosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 12/2005, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 7, ročníku 2007, pod č. 106).

[4] Tím, že zmešká lhůtu k podání vylučovací žaloby, vylučovatel o vlastnické právo k sepsanému majetku nepřichází; nastává toliko účinek popsáný v § 19 odst. 2 ZKV *in fine*. Má se tedy za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně a vylučovatel za trvání konkursu již nemá možnost vynutit si zákaz zpeněžení takového majetku a zabránit rozdělení výtěžku zpeněžení mezi úpadcovy věřitele (je po dobu trvání účinků konkursu zbaven práva s tímto majetkem nakládat, a dojde-li k jeho zpeněžení, nemůže úspěšně zpochybnit vlastnictví osoby, která tento majetek zpeněžením nabyla) [srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 12/2005].

[5] Jestliže ve smyslu § 19 odst. 2 věty druhé ZKV nastala nevyvratitelná domněnka správnosti soupisu určitého majetku do konkursní podstaty úpadce, pak platí, že plody a užitky nabyté z takového majetku do konkursní podstaty úpadce po dobu trvání soupisu jsou nabyty v dobré víře (§ 458 odst. 2 obč. zák.) bez zřetele k tomu, zda správce konkursní podstaty posléze příslušný majetek i tak vyloučil ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1786/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 11, ročníku 2011, pod č. 165).

26. Z takto podaného přehledu judikatury se podává, že po pravomocně prohraném sporu o vyloučení určitého majetku z konkursní podstaty (tedy poté, co nastala nevyvratitelná domněnka správnosti soupisu) již neúspěšný vylučovatel (zde žalobce) nemá možnost vynutit si zákaz zpeněžení takového majetku a zabránit rozdělení výtěžku zpeněžení mezi úpadcovy věřitele (je po dobu trvání účinků konkursu zbaven práva s tímto majetkem nakládat, a dojde-li k jeho zpe-

č. 66

něžení, nemůže úspěšně zpochybnit vlastnictví osoby, která tento majetek zpeněžením nabyla). Rovněž odtud plyne, že jakkoli správce konkursní podstaty může (má-li za to, že následně nastaly podmínky takového postupu) i pak sám vyloučit dotčený majetek z konkursní podstaty, neporušuje žádnou povinnost, jestliže po skončení excindačního sporu zpeněží majetek, jehož definitivní příslušnost ke konkursní podstatě založil právě výsledek excindačního sporu. Totéž platí o činnosti členů věřitelského výboru (zde věřitelského výboru úpadce Č) z titulu součinnosti poskytované správci konkursní podstaty při zpeněžování takového majetku. K údajům odvolacího soudu o pravomocném zamítnutí vylučovací žaloby lze toliko pro úplnost doplnit, že dovolání (žalobce) proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci č. j. 6 Cmo 2/2003-139 odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1130/2004.

27. Vzhledem k tomu, že žaloba ve skutkové rovině na jiných základech nespochívá [v podstatě se argumentuje tím, že již před rozhodnutím o vylučovací žalobě zde byla skutečnost (neplatnost zástavní smlouvy plynoucí z absence souhlasu valné hromady žalobce), která nedovolovala soupis nemovitostí do konkursní podstaty úpadce Č (z titulu zástavního práva, tedy v režimu § 27 odst. 5 ZKV)], je plně opodstatněný závěr odvolacího soudu, že jde (ve smyslu § 138 odst. 1 o. s. ř.) o zřejmě bezúspěšné uplatňování práva.

28. Ve vztahu k prvnímu žalovanému platí řečené tím více, že žaloba vůči němu je podána (srov. jeho identifikaci v žalobě) jako proti správci konkursní podstaty úpadce Č. Podle označení tohoto žalovaného v žalobě jde o žalobu proti konkursní podstatě reprezentované správcem konkursní podstaty, a nikoli o žalobu proti fyzické osobě, která (podle žalobních tvrzení) jako správce konkursní podstaty konkrétního úpadce způsobila třetí osobě škodu, za kterou nese (mohla by nést) vlastní majetkovou odpovědnost; srov. k tomu např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2225/2008, uveřejněného pod č. 63/2009 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3281/2010.

29. Zjevně nepřiléhavou je též argumentace dovolatele, že skutečnosti svědčící pro závěr o absolutní neplatnosti právního úkonu nespadají do okruhu skutečností, jejichž existence se musí účastník dovolávat a ve vztahu k nimž (v oblasti procesních předpisů) má povinnost tvrzení (a následně důkazní břemeno) ve smyslu § 120 odst. 1, odst. 3 věty druhé o. s. ř. Rozhodovací praxe obecných soudů je potud ustálena v závěru, že k důvodům absolutní neplatnosti právního úkonu soud přihlíží z úřední povinnosti, jen jsou-li z takového právního úkonu bez dalšího patrný (jako např. jde-li o právní úkon neurčitý nebo nesrozumitelný). Jinak je zkoumá (může zkoumat) jen na základě konkrétních tvrzení. Srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007, uveřejněný pod č. 71/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 71/2009“), a např. též z R 71/2009 vycházející usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1993/2010.

Tvrdí-li se, že k zástavní smlouvě nebyl udělen zákonem předepsaný souhlas valné hromady zástavce (zástavního dlužníka), což způsobuje neplatnost zástavní smlouvy, jde typicky o tvrzení skutkové (taková neplatnost neplyne bez dalšího ze zástavní smlouvy); potud má ten, kdo se takového tvrzení dovolává ve svůj prospěch, jak povinnost tvrzení, tak důkazní povinnost (srov. opět R 71/2009).

30. Dovolání tak ani potud není důvodné.

31. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu též nepodávají. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl.

č. 66

Č. 67**č. 67****Právo na spravedlivé soudní řízení**

§ 18 odst. 1 o. s. ř.

Z ustanovení § 18 odst. 1 věty druhé o. s. ř. nelze dovozovat povinnost soudu zajistit překlad jím vydaného rozhodnutí do jazyka, jemuž rozumí účastník řízení, který neovládá český jazyk.

Městský soud v Praze k odvolání žalobkyně potvrdil ve výroku o věci samé rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 15. 1. 2013, sp. zn. 6 C 9/2012.

(Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 19 Co 218/2013, ECLI:CZ:MSPH:2013:19.CO.218.2013.1)

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Soud I. stupně rozhodl výše uvedeným rozsudkem tak, že zamítl žalobu na určení, že žalobkyně je jedinou dědičkou po V. J., zesnulém 18. 10. 2004 (I.). Žalobkyni uložil povinnost zaplatit 1. žalované náklady řízení ve výši 22 554 Kč (II.) a 2. žalovanému ve výši 22 114 Kč (III.).
2. Takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala určení, že je dědičkou po manželovi V. J., a to na základě závětí ze dne 4. 11. 1999 a 14. 7. 2004. Upozornila na to, že zdělila veškerý majetek, když zesnulý oba žalované, své děti, vydědil.
3. Žalovaná navrhla žalobu zamítnout s tím, že závěť ze dne 14. 7. 2004 je neplatná, neboť neobsahuje podpis zůstavitele a předchozí závěť ze dne 4. 11. 1999 neobsahuje důvod vydědění. Konstatovala, že má nárok na zákonný podíl dědictví.
4. Žalovaný navrhl rovněž zamítnutí žaloby s tím, že je neopominutelným dědicem. Poslední závěť ze dne 14. 7. 2004 shledal neplatnou pro absenci podpisu zesnulého otce. Pokud jde o závěť ze dne 4. 11. 1999, uvedl, že je rovněž neplatná, a to pro absenci důvodů vydědění.
5. Soud provedeným dokazováním zjistil, že usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 18. 9. 2007 (č. j. 27 D 2065/2004-289), které bylo doručeno zástupci žalobkyně dne 25. 9. 2007, soud odkázal žalobkyni, aby do jednoho měsíce od právní moci usnesení podala žalobu, již by bylo určeno, že je jedinou dědičkou

po zesnulém V. J. Současně byla poučena o následcích nesplnění této lhůty. Podáním ze dne 27. 9. 2007 oznámil právní zástupce žalobkyně ukončení právního zastoupení a požádal o prodloužení lhůty k podání žaloby o dalších 30 dní s odůvodněním, že žalobkyně nehovoří česky. O prodloužení lhůty nebylo rozhodnuto. Dne 29. 10. 2007 požádala žalobkyně o ustanovení německy mluvícího právního zástupce a o překlad listin. Usnesením ze dne 9. 12. 2011 (č. j. 27 D 2065/2004-413) jí byla ustanovena advokátka JUDr. K. a žaloba o určení dědice byla podána dne 27. 1. 2012.

6. V. J. zanechal celkem 4 závěti, 1. ze dne 15. 3. 1980, sepsanou vlastní rukou s jeho podpisem, kde jedinou dědičkou majetku byla určena žalobkyně, 2. ze dne 20. 3. 1985, v níž znovu vše odkázal žalobkyni a o dětech se nezmínil, 3. ze dne 4. 11. 1999 psanou vlastní rukou, s datem a podpisem s tím, že univerzálním dědicem je opět žalobkyně a „všechny ostatní možné dědice ze zákona“ vylučuje. Poslední je závěť ze dne 14. 7. 2004, která je psána těsnopisem a nenachází se na ní vlastnoruční podpis zůstavitele. Touto poslední vůlí určuje žalobkyni výlučnou dědičkou s tím, že ostatní tzv. dědice ze zákona a jejich potomky vylučuje z pozůstalostního řízení, protože se k němu a jeho ženě řádně nechovali, okrádali ho a nepomáhali mu.

7. Soud se nejdříve zabýval tím, zda byla žaloba podána včas s přihlédnutím k § 175k odst. 2 o. s. ř., a dospěl k závěru, že nikoliv. Vyšel z toho, že usnesení, jímž byla žalobkyni uložena povinnost do jednoho měsíce od právní moci podat žalobu na určení dědice, bylo doručeno jejímu právnímu zástupci dne 25. 9. 2007, ostatním účastníkům potom 25. 9. a 26. 9. 2007. Lhůta k podání odvolání končila dnem 10. 10. 2007, a usnesení tak nabylo právní moci dne 12. 10. 2007 (nebyla vyznačena). Lhůta jednoho měsíce k podání žaloby tak končila 12. 11. 2007. Žaloba však byla podána až 27. 1. 2012. Na závěru o opožděnosti žaloby nic nemění ani žádost žalobkyně o ustanovení zástupce a o překlad soudních listin. V této souvislosti soud odkázal na rozhodnutí NSS 5 Azs 52/2004 a ÚS Pl. ÚS 20/05⁹⁾, které akceptuje právo účastníka jednat před soudem v mateřštině, ale konstatuje, že žádný právní předpis nedovozuje povinnost soudu zasílat účastníkovi řízení překlad rozhodnutí do jiného jazyka, než v jakém byl vyhotoven.

8. Kromě této argumentace se soud zabýval i platností závětí v návaznosti na § 476 odst. 1, 2, § 476a, § 480 a § 469a občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Dospěl k závěru, že závěť ze dne 14. 7. 2004 je neplatná pro absenci vlastnoručního podpisu zesnulého. Závěť ze dne 4. 11. 1999 je potom neplatná v části týkající se vydědění, neboť neobsahuje jména a příjmení či konkrétní určení, na koho se má vydědění vztahovat, a dále neobsahuje důvod vydědění. Na základě těchto závěrů potom konstatoval, že žalovaní jako potomci zůstavitele zůstávají neopominutelnými dědici, a náleží jim tak zákonný dědický podíl z jeho majetku. Žalobu ze všech uvedených důvodů v plném rozsahu zamítl. O nákladech řízení rozhodl dle § 142 odst. 1 o. s. ř.

II. Odvolání a vyjádření k němu

č. 67

9. Proti rozsudku podala žalobkyně odvolání. V něm především zpochybnila závěr soudu I. stupně o tom, že žaloba nebyla podána ve stanovené lhůtě. Poukázala na § 18 o. s. ř. s tím, že usnesení se stanovením lhůty a následně i rozsudek měla obdržet v překladu do svého mateřského jazyka. Uvedla, že jí byl ustanoven zástupce až usnesením z 9. 12. 2012 (právní moc 3. 1. 2012), a tudíž žaloba podaná 27. 1. 2012 byla podána včas. Současně odkázala na rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 2011/2005 ze dne 19. 9. 2005, který v obdobné situaci konstatoval, že doručení tak zásadního dokumentu, jako je rozsudek, bez překladu je právně neúčinné.

10. Pokud jde o závěť ze dne 4. 11. 1999, trvala na tom, že závěť je platná v plném rozsahu, tj. včetně vydědění. Argumentovala tím, že zákonná dědická posloupnost vyplývá z § 473 odst. 1 o. z., a pokud zůstavitel hodlal kromě manželky vydědit „všechny ostatní dědice ze zákona“, je zřejmé, o které osoby se jednalo. Kromě toho uvedla, že oba žalovaní se zesnulým otcem špatně vycházeli, 1. žalovaná si ponechala peníze, které pro otce vyzvedla na poště, přerušila v domě, v němž původně společně bydleli, vodovodní vedení, a zůstavitel tak neměl ve svém domě základní životní podmínky. To ho poté vedlo k odstěhování se do Prahy. 2. žalovaný se s otcem neustále hádal, nestaral se o něj a pomoc mu neposkytl. Kromě toho se oba žalovaní měli dopouštět krádeží v zůstavitelově bytě. Navrhla, aby odvolací soud napadený rozsudek změnil a žalobě vyhověl, případně aby rozsudek zrušil a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení.

11. Žalovaná navrhla potvrzení rozsudku jako věcně správného. Zdůraznila, že bylo věcí žalobkyně, aby si v přiměřené době zajistila překlad doručované písemnosti, a dodržela tak lhůtu k podání žaloby. Tuto lhůtu je třeba počítat od právní moci usnesení, nikoliv od právní moci usnesení, jímž byl žalobkyni ustanoven zástupce. Pokud jde o tvrzení žalobkyně ohledně důvodů vydědění, upozornila na to, že jsou nepodložená a nepravdivá a žalobkyně k jejich prokázání nenavrhla žádné důkazy. Uvedla, že těžko si lze představit, že by se s bratrem dopouštěli krádeží v bytě, od něhož měli klíče jen zůstavitel a žalobkyně.

12. Žalovaný navrhl rovněž potvrzení rozsudku jako věcně správného. Uvedl, že objektivní podmínky pro vydědění neexistovaly a závěť ze dne 4. 11. 1999 je neplatná s tím, že neobsahuje označení osob, které mají být vyděděny, ani samotný důvod vydědění. Žalovaný zůstává zákonným neopominutelným dědicem.

III. Důvodnost odvolání

13. Odvolací soud přezkoumal z podnětu odvolání žalobkyně rozsudek soudu I. stupně a řízení, které předcházelo jeho vydání, podle § 212 a § 212a o. s. ř.

postupem podle § 214 odst. 1 o. s. ř., a poté dospěl k závěru, že odvolání není důvodné

14. Soud I. stupně provedl dokazování v dostatečném rozsahu a na jeho základě zjistil spolehlivě a úplně skutkový stav věci. Provedené důkazy hodnotil postupem podle § 132 o. s. ř. a vyvodil z nich zcela správný právní závěr. Odvolací soud neměl důvod odchýlit se od závěrů, které na základě v řízení provedených důkazů učinil soud I. stupně. Neshledal potřebu dalšího dokazování a odkazuje na odůvodnění napadeného rozsudku.

15. Žalobkyně polemizuje se správností závěru soudu I. stupně ohledně překladu doručovaného rozhodnutí soudu, jímž jí byla stanovena lhůta k podání žaloby ve smyslu § 175k odst. 2 o. s. ř., a dovolává se § 18 odst. 1 o. s. ř. V této souvislosti je třeba zdůraznit, jak ostatně již odkazem na konkrétní judikaturu učinil soud I. stupně, že ze žádného právního předpisu nelze dovozovat povinnost soudu zasílat účastníkovi řízení překlad rozhodnutí do jiného jazyka, než v jakém byl vyhotoven. Pouze rozhodnutí soudu v českém jazyce, jakožto projev svrchovanosti českých státních orgánů nad územím České republiky, je zněním autentickým a pro všechny dotčené subjekty závazným. Zmíněné ustanovení občanského soudního řádu, stejně jako závazky plynoucí z Listiny základních práv a svobod či mezinárodních smluv, směřují především k situaci, kdy je nařízeno jednání, a účastník neznalý jednacího jazyka by tak nemohl bezprostředně reagovat na průběh jednání.

16. Žalobkyně podala svoji žalobu opožděně s odkazem na § 175k o. s. ř., dokonce s několikaletým odstupem. Sama tato skutečnost má za následek důvod k zamítnutí žaloby.

^{*)} Jde o rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 5 Azs 52/2004, uveřejněný pod číslem 376/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a o stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st. 20/05, uveřejněné ve svazku 39, ročníku 2005, Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu na str. 487.

Č. 68

č. 68

Náklady řízení, Odpovědnost státu za škodu
§ 142 odst. 2 o. s. ř., § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

Při určování poměru úspěchu a neúspěchu účastníka, který vedle nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu v řízení uplatnil rovněž nárok (nároky) na jiné peněžité plnění (objektivní kumulace), je zpravidla třeba vycházet ze vzájemného poměru tarifních hodnot takto uplatněných nároků, jež se stanoví podle § 8 a násl. advokátního tarifu.

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 44 Co 57/2014.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1435/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.1435.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se na žalované domáhala jednak zaplacení 914 700 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež jí měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 14 C 1675/99, jednak zaplacení 35 300 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody představované náklady prvního zastoupení v řízení o stížnosti žalobkyně podané k Evropskému soudu pro lidská práva.
2. Městský soud v Brně jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 10. 9. 2013, č. j. 43 C 24/2008-102, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 60 000 Kč s příslušenstvím (výrok I), žalobu „ve zbytku“ zamítl (výrok II) a rozhodl, že se žalované nepřiznává náhrada nákladů řízení (výrok III).
3. Krajský soud v Brně jako soud odvolací rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku v rozsahu příslušenství zrušil a řízení zastavil (výrok I rozsudku odvolacího soudu), v zamítajícím výroku jej změnil tak, že žalované uložil zaplatit žalobkyni 8 500 Kč s příslušenstvím, jinak jej co do částky 881 500 Kč s příslušenstvím potvrdil (výrok II rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III rozsudku odvolacího soudu).
4. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, který měl délku řízení vedeného před Okresním soudem v Hodoníně pod sp. zn. 14 C 1675/99

za nepřiměřenou, přičemž za odpovídající výši zadostiučinění považoval – po zohlednění kritérií uvedených v § 31a odst. 3 OdpŠk – částku 60 000 Kč. Co do příslušenství z uvedené částky vzala žalobkyně v průběhu odvolacího řízení odvolání zpět, proto odvolací soud v uvedeném rozsahu rozsudek soudu prvního stupně podle § 222a odst. 1 o. s. ř. zrušil a řízení zastavil. Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud shledal podle § 31 odst. 2 OdpŠk důvodným též požadavek žalobkyně na náhradu nákladů právního zastoupení v řízení před Evropským soudem pro lidská práva, a to co do částky 8 500 Kč s příslušenstvím. Co do zbývající částky 881 500 Kč s příslušenstvím pak zamítající výrok rozsudku soudu prvního stupně potvrdil. O nákladech řízení před soudy obou stupňů rozhodl odvolací soud podle § 224 odst. 2 ve spojení s § 142 odst. 2 o. s. ř. tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu, když „přihlédl k výraznému neúspěchu žalobkyně“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně v rozsahu, v němž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, a ve výroku o náhradě nákladů řízení včasným dovoláním, které však Nejvyšší soud podle § 243c odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

6. Podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží,

7. V případě řízení, jehož předmětem je částka skládající se z několika samostatných nároků odvíjejících se od odlišného skutkového základu, má rozhodnutí o každém z těchto nároků charakter samostatného výroku a přípustnost dovolání je třeba zkoumat ve vztahu ke každému z těchto nároků samostatně, a to bez ohledu na to, že tyto nároky byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 32 Odo 747/2002, proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. III. ÚS 537/03, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3157/2009).

č. 68

8. Tak je tomu i v posuzované věci, kdy odvolací soud rozhodoval jednak o nároku žalobkyně na zadostiučinění ve výši 914 700 Kč s příslušenstvím za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného před Okresním soudem v Hodoníně pod sp. zn. 14 C 1675/99, jednak o nároku na náhradu škody představovanou náklady právního zastoupení ve výši 35 300 Kč s příslušenstvím vynaloženými v souvislosti se stížností žalobkyně č. 21602/04 podanou u Evropského soudu pro lidská práva. Dovolání v rozsahu nároku na náhradu škody, o kterém rozhodoval odvolací soud, není přípustné s ohledem na § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř., neboť ohledně něj bylo odvolacím soudem rozhodnuto o nároku nepřesahujícím svou výši částku 50 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

9. Žalobkyně podaným dovoláním brojila též proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, přičemž měla za to, že odvolací soud posoudil otázku práva žalobkyně na náhradu nákladů řízení odchýlně od ustálené rozhodovací praxe, na kterou odkazovala.

10. Posouzení přípustnosti dovolání (v němž žalobkyně vymezila důvod a uvedla, v čem spatřuje splnění předpokladů jeho přípustnosti) do rozhodnutí odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení se neobejde bez současného posuzování jeho případné důvodnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2707/2013).

11. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 29 ICdo 34/2013, uveřejněného pod č. 5/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, platí: „Jestliže soudy nižších stupňů rozhodly, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před těmito soudy vedených, je pro posouzení, zda dovoláním napadenými výroky o nákladech řízení bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, určující výše nákladů řízení, jejichž náhradu takto dovolateli podle dovolání odepřely.“

12. V posuzované věci by přicházela v úvahu náhrada spočívající ve vynaložených nákladech na odměnu advokáta za zastupování žalobkyně ve smyslu § 137 odst. 2 o. s. ř., na jeho hotové výdaje a na daň z přidané hodnoty, kterou je advokát povinen odvést.

13. Dovolací soud pak v usnesení ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3378/2013, dospěl k závěru, že odměna advokáta za zastupování v řízení, jehož předmětem je náhrada nemajetkové újmy za nesprávný úřední postup či nezákonné rozhodnutí ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., se vypočte z tarifní hodnoty stanovené podle § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), dále jen „AT“.

14. Odměna za zastupování v řízení, jehož předmětem je náhrada škody v penězích, se vypočte z tarifní hodnoty stanovené podle § 8 odst. 1 AT.

15. Podle § 12 odst. 3 AT přitom platí, že při spojení dvou a více věcí, pro něž spojení ke společnému projednání není stanoveno jiným právním předpisem, se za tarifní hodnotu považuje součet tarifních hodnot spojených věcí. Aplikováno

na projednávanou věc, v níž uplatněné nároky spojila žalobkyně ke společnému projednání již v podané žalobě, to znamená, že se za tarifní hodnotu považuje částka 85 300 Kč (50 000 Kč + 35 300 Kč).

16. Odměna advokáta žalobkyně za celkem devět úkonů právní služby v řízení před soudem prvního stupně a v řízení před soudem odvolacím (převzetí a příprava zastoupení, podání žaloby, podání odvolání ze dne 17. 5. 2011, účast při jednání odvolacího soudu dne 19. 10. 2011, doplnění žaloby, účast při jednání soudu prvního stupně dne 3. 9. 2013, podání odvolání ze dne 9. 12. 2013, účast při jednání odvolacího 16. 7. 2014 a dne 17. 9. 2014) by tak podle § 7 bodu 5, § 8 odst. 1, § 9 odst. 4 písm. a) a § 12 odst. 3 AT činila 40 860 Kč. Jako náhrada hotových výdajů by advokátu žalobkyně náleželo podle § 13 odst. 3 AT za devět úkonů právní služby celkem 2 700 Kč. Náhrada advokáta žalobkyně za daň z přidané hodnoty z odměny a náhrady hotových výdajů by činila 9 147 Kč. Celkem by tak žalobkyni vynaložené náklady právního zastoupení před soudy obou stupňů (o nákladech řízení za předchozí dovolací řízení nebylo napadeným výrokem rozhodnuto) činily 52 707 Kč.

17. V projednávané věci je však třeba uvážit, že předmětem řízení byly dva nároky, přičemž žalobkyně měla plný úspěch pouze co do nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2707/2013), kdežto co do uplatněného nároku na náhradu škody byla převážně neúspěšná (tj. žalobkyně měla úspěch jen co do částky 8 500 Kč, v částce 26 800 Kč byla naopak neúspěšná).

18. Odvolací soud vyšel správně z toho, že se v případě objektivní kumulace nároků se o náhradu nákladů řízení účastníků rozhoduje jediným výrokem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 33 Cdo 4702/2015). I zde pak podle § 142 odst. 2 o. s. ř. platí, že měl-li účastník v projednávané věci úspěch pouze částečný, je třeba náhradu nákladů poměrně rozdělit. Při určování úspěchu či neúspěchu účastníka, který vedle nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu v řízení uplatnil rovněž nárok (nároky) na peněžité plnění (objektivní kumulace), je třeba vycházet ze vzájemného poměru tarifních hodnot takto uplatněných nároků, jež se stanoví podle § 8 a násl. AT. Činí-li tarifní hodnota nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 9 odst. 4 písm. a) AT 50 000 Kč, pak tarifní hodnota nároku na peněžité plnění vychází zásadně z výše tohoto plnění bez uplatněného příslušenství (§ 8 odst. 1 AT). V řešeném případě je tak tarifní hodnotou nároku na náhradu škody částka 35 300 Kč.

19. V posuzované věci to konkrétně znamená, že žalobkyně byla v řízení převážně úspěšná, přičemž žalovaná by jí podle § 142 odst. 2 o. s. ř. měla nahradit 37 % $\{[(50\,000 + 8\,500\text{ Kč}) - 26\,800] : 85\,300 \times 100\}$ jejich účelně vynaložených nákladů řízení. Z toho ovšem vyplývá, že výše náhrady nákladů řízení, která byla rozsudkem odvolacího soudu žalobkyni odepřena (19 501 Kč; tj. 37 % z 52 707 Kč), nepřevyšuje hranici pro přípustnost dovolání ve smyslu § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. Ani v rozsahu výroku o náhradě nákladů řízení tedy dovolání není přípustné.

Č. 69

Č. 69

Srážky ze mzdy, Zastavení exekuce

§ 262a odst. 2 o. s. ř. ve znění od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015, čl. IV bod 1 zákona č. 139/2015 Sb.

Exekuci srážkami ze mzdy manžela povinného a příkázáním jiné pohledávky manžela povinného, prováděnou na základě exekučních příkazů vydaných soudním exekutorem podle § 262a odst. 2 o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015, nelze od 1. 7. 2015 nadále provádět.

Nejvyšší soud k dovolání manželky povinného 2) zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 9 Co 1318/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1874/2016, ECLI:CZ:NS:2017:20.CDO.1874.2016.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Karvině usnesením ze dne 8. 10. 2015, č. j. 48 EXE 3305/2014-83, rozhodl, že ve vztahu k exekučnímu příkazu č. j. 181 EX 10675/14-57, ze dne 14. 11. 2014, kterým pověřený soudní exekutor Mgr. L. K. rozhodl o provedení exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů manželce povinného 2) od plátce mzdy společnosti V. I., s. r. o., se sídlem v P., jakož i ve vztahu k exekučnímu příkazu č. j. 181 EX 10675/14-116, ze dne 27. 11. 2014, kterým též soudní exekutor rozhodl o příkázání jiné peněžité pohledávky, kterou má manželka povinného 2) vůči Penzijní společnosti České pojišťovny, a. s., se sídlem v P., z titulu ve výroku uvedené smlouvy, se exekuce vedená na podkladě pověření Okresního soudu v Karvině ze dne 10. 11. 2014, č. j. 48 EXE 3305/2014-13, s účinností od 1. 7. 2015 zastavuje.

2. Krajský soud v Ostravě napadeným rozhodnutím usnesení okresního soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že důvod k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. po nabytí účinnosti zákona č. 139/2015 Sb., jímž byl novelizován občanský soudní řád a exekuční řád s účinností od 1. 7. 2015, nenastal. Byly-li v souzené věci exekuční příkazy postihující mzdu či jiný příjem manželky povinného či pohledáv-

ku ze smlouvy o penzijním připojištění náležející manželce povinného vydány před účinností zákona č. 139/2015 Sb., tj. přede dnem 1. 7. 2015 s tím, že byly doručeny plátcí mzdy či poddlužníku manželky povinného a exekuce na jejich podkladě začala být i před tímto datem prováděna, lze podle odvolacího soudu „jednoznačně konstatovat“, že právní účinky spojené s vydáním exekučního příkazu postihujícího výlučný majetek manželky povinného 2) nastaly a i po 1. 7. 2015 zůstávají zachovány. Samotné provádění srážek ze mzdy či jiného příjmu manželky či zpeněžení pohledávky, kterou má manželka povinného vůči penzijní společnosti ze smlouvy o penzijním připojištění, lze mít nikoli za procesní úkony nastalé po 1. 7. 2015, nýbrž za pomocné úkony, které nastalé právní účinky procesních úkonů s tím spojené provázejí. Odvolací soud však vytkl soudu prvního stupně, že se nezabýval námitkou manželky povinného 2), že vymáhaná pohledávka není pohledávkou náležející do společného jmění jejího a povinného 2).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Manželka povinného 2) v dovolání namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Uvedla, že účinnost zákona č. 139/2015 Sb. je koncipována na principu tzv. nepravé zpětné účinnosti, což vyplývá i z důvodové zprávy k návrhu tohoto zákona. S ohledem na zásady nepravé právní retroaktivity je nepochybné, že s účinností od 1. 7. 2015 žádné zákonné ustanovení v občanském soudním řádu či exekučním řádu neumožňuje vést k vymození dluhu náležejícího do společného jmění manželů exekuci srážkami ze mzdy manžela povinného či příkázáním jiné peněžitě pohledávky manžela povinného (s výjimkou příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu). Zachování účinků úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 139/2015 Sb., znamená, že nová právní úprava nijak nedopadá na srážky ze mzdy, které již byly provedeny do 30. 6. 2015; neznamená to však, že je možno v těchto srážkách pokračovat i po 1. 7. 2015, popř. že je možné zpeněžit pohledávku manželky povinného, kterou má vůči penzijní společnosti. Navrhla proto, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Oprávněná ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že přijetím argumentace dovolatelky by bylo nutné zastavit veškerá exekuční řízení, ve kterých byl vydán exekuční příkaz do dne 30. 6. 2015 a byl zvolen způsob provedení exekuce srážkami ze mzdy manžela povinného. Názor dovolatelky je neudržitelný, neboť by došlo ke vzniku právního vakua, kdy by ve všech již zahájených exekučních řízeních musely být vydány nové exekuční příkazy s jiným způsobem vedení exekuce, což by vedlo ke značným průtahům a k zásahům do základních majetkových a procesních práv oprávněné.

III.

Přípustnost dovolání

č. 69

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena [zda lze vést s ohledem na čl. IV bod 1 zákona č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), dále též jen „zákon č. 139/2015 Sb.“, a který nabyl účinnosti 1. 7. 2015, exekuci srážkami ze mzdy manžela povinného, přikázáním jiné pohledávky manžela povinného, byly-li exekuční příkazy vydány před tímto datem], přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 262a odst. 2 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015, výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, přikázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, přikázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze nařídít tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně.

Podle § 262a odst. 4 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 7. 2015, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu povinného, pro který lze nařídít výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů, lze vést výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.

Podle § 42 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění účinném od 1. 7. 2015, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu povinného, pro který lze vydat exekuční příkaz na majetek ve společném jmění manželů, lze vést exekuci přikázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.

Podle čl. II bodu 1 Přejícných ustanovení zákona č. 139/2015 Sb., není-li dále stanoveno jinak, použije se občanský soudní řád ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

Podle čl. IV bodu 1 Přejícných ustanovení zákona č. 139/2015 Sb., není-li dále stanoveno jinak, použije se exekuční řád a občanský soudní řád ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

Čl. IV bod 1 Přejícných ustanovení zákona č. 139/2015 Sb. vyjadřuje obecně platnou zásadu nepravé retroaktivity procesních norem, tedy aplikaci nových procesních norem pro dříve započatá řízení. Znamená to, že v řízení je pokračováno podle pozdějšího procesního práva (jeho změn). Ty účinky, které dosavadní procesní úprava spojovala s určitými procesními úkony, zůstávají zachovány i nadále (srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 2738, rovněž např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 3 Ads 111/2010). Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, k výkladu nepravé retroaktivity uvádí, že „obecně v případech časového střetu staré a nové právní normy platí nepravá retroaktivita, tj. od účinnosti nové právní normy se i právní vztahy, vzniklé podle zrušené právní normy, řídí právní normou novou. Vznik právních vztahů existujících před nabytím účinnosti nové právní normy, právní nároky, které z těchto vztahů vznikly, jakož i vykonané právní úkony se řídí zrušenou právní normou (důsledkem opačné interpretace střetu právních norem by byla pravá retroaktivita)“.

7. V souzené věci bylo exekuční řízení zahájeno dne 30. 10. 2014, soudní exekutor vydal exekuční příkaz dne 14. 11. 2014, č. j. 181 EX 10675/14-57, kterým postihl mzdu manželky povinného 2) M. K. u jejího zaměstnavatele V. I., s. r. o., se sídlem v P. Dalším exekučním příkazem ze dne 27. 11. 2014, č. j. 181 EX 10675/14-116, soudní exekutor přikázal oprávněné jinou peněžitou pohledávku, která vznikne M. K. za dlužníkem Penzijní společnost České pojišťovny, a. s., se sídlem v P.

8. Soudní exekutor tedy vydal oba exekuční příkazy v době, kdy v případě, že se jednalo o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, bylo možné k uspokojení pohledávky oprávněné provést srážky ze mzdy manžela povinného a postihnout jinou pohledávku manžela povinného. Exekuční příkaz má ve smyslu § 47 odst. 2 exekučního řádu účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu a vydání exekučního příkazu představuje procesní úkon provedený soudním exekutorem.

9. Otázkou zůstává, zda lze exekuci vést těmito způsoby i po 1. 7. 2015, kdy došlo ke změně právní úpravy a intertemporální ustanovení již blíže uvedený stav neupravují.

č. 69

10. Z pohledu nepravé retroaktivity platí, že i když bylo exekuční řízení zahájeno 30. 10. 2014, s účinností od 1. 7. 2015 se na toto exekuční řízení použije právní úprava exekučního řádu a občanského soudního řádu ve znění účinném od tohoto data. Pro posouzení, zda byl soudní exekutor oprávněn vydat exekuční příkaz, kterým postihl mzdu manželky povinného a jinou pohledávku manželky povinného, je rozhodující právní úprava účinná do 30. 6. 2015. Stejnou úpravou se řídí nárok oprávněného, aby jeho pohledávka byla uvedenými způsoby exekuce uspokojena, jakož i vykonané právní úkony, které k provedení těchto způsobů exekuce směřovaly. Jestliže od 1. 7. 2015 právní úprava nadále uvedené způsoby exekuce neupravuje, nelze jimi od 1. 7. 2015 exekuci nadále provádět. Právní spojení, že „právní účinky zůstávají zachovány“, je třeba vykládat tak, že se jedná o právní účinky vzniklé po dobu „působení“ staré právní úpravy.

11. Dospěl-li odvolací soud k jinému právnímu závěru, je tento závěr nesprávný.

12. Nejvyšší soud proto usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 70

č. 70

Vlastnictví, Ochrana vlastnictví
§ 1021 o. z., § 1022 o. z.

Vstupuje-li soused za účelem realizace oprávnění uvedených v § 1021 a § 1022 o. z. na cizí pozemek bez souhlasu vlastníka, aniž by ho k tomu opravňovalo rozhodnutí orgánu veřejné moci a aniž by šlo o případ nouze (§ 1037 o. z. ve spojení s § 14 o. z.), zasahuje neoprávněně do držby i do vlastnického práva vlastníka pozemku.

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 3. 2016, sp. zn. 14 Co 296/2015, jakož i rozsudek Okresního soudu v Břeclavi ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 11 C 129/2012, a věc vrátil Okresnímu soudu v Břeclavi k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3844/2016, ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.3844.2016.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Břeclavi („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 21. 5. 2015, č. j. 11 C 129/2012-133, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby žalovanému byla uložena povinnost zdržet se vstupu na pozemek parc. č. 729 – zastavěná plocha a nádvoří a na pozemek parc. č. 730/1 – orná půda, vše v katastrálním území P. (výrok I.). Výrokem II. uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 3 000 Kč.

2. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobce je vlastníkem pozemků parc. č. 727/2, 729, 730/1 a 730/2 v k. ú. P. a staveb, jež jsou součástí pozemků parc. č. 730/1 a 729. Žalovaný s manželkou mají ve společném jmění manželů mimo jiné pozemek parc. č. 731 v k. ú. P., jehož součástí je dům, který stojí přímo u hranice se sousedními pozemky žalobce parc. č. 729 a 730/1. Z rozhodnutí Městského úřadu M., stavebního úřadu z 21. 6. 2001, ve kterém bylo rozhodováno o změně umístění stavby rodinného domu žalobce, soud zjistil, že kromě jiného bylo stavebníkovi uloženo, aby stavba opěrné zídky na pozemku parc. č. 729 byla provedena minimálně v odstupu 90 cm od zdiva rodinného domu žalovaného na pozemku parc. č. 731. Dále bylo zjištěno, že žalobce do prostoru

č. 70

mezi domem žalovaného a zídou navedl zeminu. Z podnětu žalobce vedla přestupková komise města M. řadu řízení proti žalovanému ohledně tvrzeného neoprávněného vstupování žalovaného na pozemek žalobce za účelem odstraňování zeminy z prostoru mezi opěrnou zídou a domem žalovaného, odřezávání oplocení, odstraňování dřeva z uvedeného prostoru a dalších, ve kterých žalovaný nebyl shledán vinným. Rovněž Policie České republiky věc odložila (č. l. 126). Ze znaleckého posudku (čl. 83) vypracovaného z podnětu Policie České republiky soud zjistil, že obvodová zeď domu žalovaného je nadměrně zatížena zemním tlakem od navržené zeminy v prostoru mezi opěrnou zdí a obvodovou stěnou uvedeného domu, což vede k nepříznivému stavu domu, který může být příčinou porušení ohrožujícího život a zdraví osob. Na základě těchto zjištění soud dospěl k závěru, že žalovaný vstupuje na pozemek žalobce z důvodu údržby své nemovitosti, a že tak činí bez souhlasu žalobce, ten se však dopouští jednání, byť na svém pozemku, kterým způsobuje nepříznivý stav domu žalovaného. Soud prvního stupně posoudil věc podle § 1021 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (dále jen „o. z.“), podle kterého jsou sousedé v obecné rovině povinni neporušovat vlastnická práva vlastníka sousedního pozemku tím, že by svévolně a libovolně vstupovali na jeho pozemek. Mají však právo na sousedův pozemek vstoupit v zákonem předvídaných případech, za účelem údržby své nemovitosti nebo hospodaření na ní, pokud tohoto účelu nelze dosáhnout jinak. Soud uzavřel, že žalobě nelze vyhovět, neboť bez dalšího nelze žalovanému uložit povinnost, aby se zdržel vstupu na sousední pozemek žalobce, tedy zakázat mu vstup bez výjimky, protože by mu bylo odňato právo upravené v § 1021 o. z.

3. Krajský soud v Brně jako soud odvolací k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 3. 3. 2016, č. j. 14 Co 296/2015-160, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v zamítavém výroku I. a změnil ve výroku II. o náhradě nákladů řízení tak, že uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně 3 630 Kč. Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

4. Odvolací soud dospěl shodně se soudem prvního stupně k závěru, že žalobě nelze vyhovět. Dovodil, že vlastník má právo domáhat se ochrany svého vlastnického práva u soudu (§ 1042 o. z.), ale je mu zakázána činnost, již by nad míru přiměřenou poměrům závažně rušil práva jiných osob, stejně tak konání takových činů, jejichž hlavním účelem by bylo jiné osoby obtěžovat či poškodit (§ 1012 o. z.). Žalobce v žalobě tak, jak ji formuloval, požadoval vyslovení zákazu jakéhokoliv vstupu žalovaného na své pozemky. Takovému požadavku brání zákonná úprava v § 1021 a § 1022 o. z. zajišťující právo vstupu souseda na sousední pozemky nejméně za účelem údržby své nemovitosti, ale i úprava v § 2900 a násl. o. z., umožňující odvrácení hrozící škody. Obdobná úprava existovala i v době podání žaloby. Odvolací soud vzal za prokázané, že žalobce a žalovaný jsou vlastníky sousedních pozemků, přičemž na pozemku žalovaného

parc. č. 731, na samé hranici s pozemkem žalobce parc. č. 729, je postaven dům žalovaného. Mezi pozemkem žalobce a pozemkem žalovaného existuje značný výškový rozdíl, jenž již v minulosti působil problémy při údržbě domu žalovaného, který v souladu s kolaudačním rozhodnutím střechou přesahuje nad pozemek žalobce. Předchozímu vlastníku nemovitostí žalobce bylo při povolování stavby na jeho pozemcích uloženo zbudovat na pozemku parc. č. 729 ochrannou zídku, což také učinil. Poté, co vlastnické právo k nemovitostem nabyl žalobce, začalo mezi účastníky docházet ke sporům. Odvolací soud vzal za prokázané, že vstupy žalovaného na pozemek žalobce z důvodu odstranění zeminy přiléhající ke stěně domu žalovaného, které žalovaný činil za účelem údržby svého domu, byly zcela důvodné, neboť znaleckým posudkem bylo prokázáno, že stěna jeho domu je nadměrně zatížená tlakem od navršené zeminy mezi obvodovou zdí domu a opěrnou zídou a že již došlo k poškození zdi projevujícím se vodorovnou trhlinou. Odstraněním oplocení, které žalobce umístil nad střechu domu žalovaného, a branky zabraňující žalovanému v přístupu ke zdi jeho domu, se žalovaný snažil předejít vzniku škody na svém majetku, přitom se předtím pokoušel domoci nápravy u stavebního úřadu a o umožnění vstupu žádal i žalobce.

5. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že vlastníku sousední stavby nelze zakázat vstup na bezprostředně sousedící pozemek souseda, neboť právo vstupovat na něj za účelem údržby stavby či k odvrácení hrozící škody zakládají příslušná ustanovení občanského zákoníku, a proto rozhodnutí soud prvního stupně jako správné potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 občanského soudního řádu („o. s. ř.“) a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.

7. Žalobce předkládá k řešení právní otázku, zda právo vstupovat na cizí pozemek za účelem údržby a úprav sousední nemovitosti může dosáhnout stejné „intenzity“ (obsahu) jako práva z věcného břemene. Přípustnost dovolání podle něj zakládá i procesní pochybení soudů obou stupňů, které odepřely provést jím navržený důkaz výsledkem stran sporu jako účastníků řízení, zejména výsledkem žalobce. Závěr odvolacího soudu, že důkaz výsledkem účastníka je přípustný pouze tehdy, nelze-li dokazovanou skutečnost prokázat jinak, což podle odvolacího soudu v dané věci nebylo splněno, považuje za chybný. Žalobce je přesvědčen, že pokud dal ke svému výsledku souhlas, měl jej soud vyslechnout. Při výpovědi hodlal upřesnit žalobu a konkrétně specifikovat a časově upřesnit zásahy žalovaného do vlastnického práva, což nebylo možné pro složitou problematiku právní úpravy učinit již v žalobě. Chtěl pod dohledem soudu dosáhnout dohody se žalo-

vaným. Žalobce dovozuje, že podmínky § 131 odst. 1 o. s. ř. k provedení důkazu výsledkem účastníka byly splněny a odmítnutím tohoto důkazu mu bylo odepřeno právo na soudní ochranu a na spravedlivé rozhodnutí. Žalobce zpochybňuje i skutková zjištění, ze kterých soudy vycházely.

č. 70

8. Žalovaný tvrdí, že dovolání není přípustné. Pokud by ho dovolací soud shledal přípustným, považuje rozhodnutí nalézacích soudů za správná. Z jeho pohledu byla žaloba podána zcela bezdůvodně, neboť rušitelem pokojného stavu byl žalobce, který po koupi sousedních nemovitostí je začal přestavovat a přistavovat, umístil na pozemcích vedlejší stavby a měnil hmotové poměry na svých pozemcích bez správních povolení, a tedy bez možnosti žalovaného tento stav z pozice bezprostředního souseda ovlivnit. Není to žalovaný, kdo zasahuje do vlastnického práva žalobce a kdo vytváří kolizní situace, ale žalobce. Již několik let trvající stav je takový, že celá boční obvodová zeď domu žalovaného je jednáním žalobce zavalena zeminou do výše téměř pod okap. Žalovaný se omezil pouze na nezbytná jednání k ochraně svých nemovitostí. Věcně a místně příslušný stavební orgán konal vlažně a po bezmála šesti letech nedospěl k žádnému rozhodnutí. Civilní žaloba na uložení konkrétních sanačních povinností žalobci leží od roku 2015 u příslušného soudu, který dosud neprovedl žádný úkon.

III.**Přípustnost dovolání**

9. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

IV.**Důvodnost dovolání**

10. Rozsudek odvolacího soudu není v souladu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1281/2002, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 1541, z něhož se mimo jiné podává, že v případě nesouhlasu souseda se vstupem na jeho pozemek podle tohoto ustanovení rozhoduje soud – to zakládá přípustnost dovolání. Protože § 127 odst. 3 obč. zák. obsahově odpovídal § 1021 o. z., je tento právní názor i nadále použitelný (k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4480/2015).

11. Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc (dále jen „orgán veřejné moci“). Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud (§ 12 o. z.).

12. Ve stavu nouze nebo v naléhavém veřejném zájmu lze na nezbytnou dobu a v nezbytné míře použít vlastnickou věc, pokud účelu nelze dosáhnout jinak (§ 1037 o. z.). Z § 1039 o. z. vyplývá, že i za takové použití sousedního pozemku náleží jeho vlastníkově náhrada.

13. Vlastník umožní sousedovi vstup na svůj pozemek v době, rozsahu a způsobem, které jsou nezbytné k údržbě sousedního pozemku nebo k hospodaření na něm, nelze-li tohoto účelu dosáhnout jinak; soused však nahradí vlastníku pozemku škodu tím způsobenou (§ 1021 o. z.).

14. Nemůže-li se stavba stavět nebo bourat, nebo nemůže-li se opravit nebo obnovit jinak než užitím sousedního pozemku, má vlastník právo po sousedovi požadovat, aby za přiměřenou náhradu snášel, co je pro tyto práce potřebné (§ 1022 odst. 1 o. z.). Žádosti nelze vyhovět, převyšuje-li sousedův zájem na nerušeném užívání pozemku zájem na provedení prací (§ 1022 odst. 1 o. z.).

15. Je třeba přisvědčit dovolateli, že odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, resp. přijetí právního názoru tam uvedeného, by žalovanému umožnilo na sousední pozemek vstupovat za účely uvedenými v § 1021 a násl. o. z. podle jeho úvahy.

16. Již literatura k obdobně formulovanému § 127 odst. 3 obč. zák. dovozovala, že toto „ustanovení nedává právo, aby soused svémocně je provedl. Musí se dovolit vlastníka sousedního pozemku. Jestliže nesvolí, pak teprve přichází v úvahu cesta soudní (včetně možnosti vydání předběžného opatření)“ (HOLUB, M., BIČOVSKÝ, J., WURSTOVÁ, J. *Sousedská práva*. Linde Praha, a. s. 2. vydání, 1999, s. 148).

17. Z citovaných § 1021 a § 1022 o. z. nevyplývá, že by soused, hodlající provést údržbu svého pozemku včetně stavby na něm stojící a provádět stavební práce či obvyklé úkony hospodaření, mohl vstupovat na cizí pozemek bez souhlasu jeho vlastníka. Nejprve musí vlastníka o povolení vstupu požádat a sdělit mu důvody, proč na jeho pozemek potřebuje vstoupit, resp. jej jinak užít, a v případech uvedených v § 1022 o. z. se s ním domluvit na přiměřené náhradě. Jestliže k dohodě o vstupu a jeho podmínkách nedojde, může se ten, kdo požaduje vstup na sousední pozemek či jeho užití, domáhat rozhodnutí orgánu veřejné moci, a to buď soudu (§ 1021 a násl. o. z. ve spojení s § 12 o. z.), nebo stavebního úřadu [§ 141 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)]. V rozhodnutí o povolení vstupu je třeba vymezit jeho podmínky, zejména v jaké době, na jakou část pozemku a případně i s jakými mechanismy může žalobce na pozemek žalovaného vstoupit. Viz blíže usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4480/2015, www.nsoud.cz, a další judikaturu tam citovanou. Z ní implicitně vyplývá, že soused nemůže za účelem údržby svého pozemku či stavby, resp. provádění prací vstupovat na sousední pozemek bez svolení vlastníka, příp. rozhodnutí orgánu veřejné moci (šlo vždy o žaloby toho souseda, jemuž druhý ve vstupu bránil).

18. Vstupuje-li však soused za účelem realizace oprávnění uvedených v § 1021 a § 1022 o. z. na cizí pozemek bez souhlasu souseda, aniž by jej k tomu opravňo-

valo rozhodnutí orgánu veřejné moci, aniž by šlo o případ nouze (§ 1037 o. z. ve spojení s § 14 o. z.), zasahuje neoprávněně do držby (viz § 1004 o. z.) i do vlastnického práva vlastníka pozemku (§ 1042 o. z.), a ten se proti tomu může bránit jak držební, tak vlastnickou žalobou. V řízení o vlastnické (případně držební) žalobě pak nemůže žalovaný úspěšně namítat, že realizoval svá práva vyplývající z § 1021 a násl. o. z.

19. Je-li vydáno rozhodnutí ukládající žalovanému povinnost zdržet se vstupu na pozemek (§ 1042 o. z., § 126 obč. zák.), neznamená to naprostý a bezvýjimečný zákaz; i v tomto případě se rozhodnutí týká předmětu řízení, vymezeného nejen žalobním petitem, ale i skutkovým dějem, o který se opírá. Vstoupí-li pak osoba, které byla uložena povinnost zdržet se vstupu na sousední pozemek (povinný) na tento pozemek za podmínek uvedených v § 14 a § 1037 o. z. a k návrhu oprávněného bude nařízen výkon rozhodnutí, ukládajícího žalovanému povinnost vstupu se zdržet, je tu důvod pro jeho zastavení. „Důvod zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. přichází v úvahu, jde-li o povinnost něčeho se zdržet nebo něco strpět, jestliže povinný uloženou povinnost neporušuje“ (DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 2237). Dovolená svépomoc totiž vylučuje protiprávnost jednání, na ni se zákaz budoucího jednání vyslovený soudem z povahy věci nevztahuje. Stejně tak se žalovaný, jemuž byla uložena obecná povinnost zdržet se vstupu na sousední pozemek, může – nastanou-li nové skutečnosti měnící dosavadní skutkový stav – v dalším řízení domáhat, aby mu byl tento vstup umožněn za účelem uvedeným v § 1021 a v § 1022 o. z., v žalobě konkrétně vymezeným a za podmínek stanovených soudním rozhodnutím.

20. V dané věci oba soudy měly za to, že žalobě na uložení povinnosti zdržet se vstupu na sousední pozemek nelze vyhovět, neboť by tím žalovanému údajně znemožnily výkon práv uvedených v § 1021 o. z.; již proto spočívá jejich rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci. Odvolací soud pak zmínil dva okruhy jednání žalovaného, jejichž právním posouzením se zabýval.

21. Ve věci šlo jednak o odstranění a odvoz zeminy přiléhající k jeho domu; soud měl za to, že v řízení bylo prokázáno, že „vzniklý stav projevující se vodorovnou trhlinou může ohrozit život i zdraví osob“. Jestliže by bylo současně prokázáno, že jde o akutní hrozbu (stav nouze) a odstranění zeminy vyžadující vstup na pozemek žalobce představuje nejpřiměřenější opatření k odstranění nouzového stavu, pak by bylo možno považovat toto jednání za oprávněné ve smyslu § 1037 o. z.; skutková zjištění to umožňující však odvolací soud výslovně neučinil a v této části je jeho právní posouzení věci předčasné, a tudíž nesprávné.

22. Dále šlo o jednání žalovaného, který odstranil žalobcovo oplocení a branku; i zde podle rozsudku odvolacího soudu vstoupil žalovaný na pozemek žalobce „za účelem odvrácení mu hrozící škody svépomocně“; soudy však nekonkretně

zovaly, v čem měla hrozící škoda spočívat, a neuvedly, v čem spatřují splnění podmínek svépomocného výkonu práva. I v této části spočívá – předčasné – rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

23. Pro úplnost dovolací soud dodává, že např. ve stanovisku Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 27. 6. 1972, Cpj 59/71, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 65/1972, se uvádí, že zápůřčí žalobou je možné se v zásadě domáhat ochrany proti již vykonaným zásahům, které trvají anebo jejichž opakování hrozí. Lze odkázat i na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1626/96, publikovaný v Soudních rozhledech č. 7/1999, podle kterého zákaz neoprávněného rušení vlastníka věci podle § 126 odst. 1 obč. zák. (nyní § 1042 o. z.) přichází v úvahu tam, kde neoprávněné rušení vlastníka ze strany rušitele trvá, resp. pokračuje, anebo tam, kde sice již přestalo, avšak existuje konkrétní nebezpečí jeho opakování v budoucnu. Splnění uvedené podmínky je základním předpokladem pro vyhovění žalobě; tím se budou soudy v dalším řízení zabývat. Vzhledem ke skutkovým okolnostem této věci bude třeba též vážit jednání účastníků z hlediska dobrých mravů (viz nyní § 2 odst. 3 a též § 8 o. z.) a pokusit se o smírné řešení (§ 99 odst. 1 o. s. ř.), respektující jak právo žalovaného na ochranu jeho nemovitosti, tak i právo žalobce na to, aby vstup žalovaného na jeho pozemek byl za účely uvedeným v § 1012 a násl. o. z. (jsou-li podmínky pro něj stále dány) vymezen dobou i rozsahem.

24. K dalšímu obsahu dovolání: Dovolatel vymezil přípustnost dovolání pouze odkazem na § 237 o. s. ř. Z obsahu dovolání se však podává, že dovolatel patrně považuje za právní otázku, jejíž řešení odvolacím soudem není v souladu s ustálenou judikaturou, zda odepřením provedení důkazu výsledkem účastníka řízení nedochází k odepření práva na přístup k soudu a na spravedlivý proces.

25. Nejvyšší soud opakovaně vyslovil, že výsledek účastníka řízení je jen jedním z důkazních prostředků sloužících k prokázání tvrzení účastníka a nelze jej zaměňovat s vyličením rozhodných skutečností (§ 79 odst. 1 o. s. ř.). Nemůže tak sloužit k realizaci procesních práv účastníka. Rozhodne-li soud o věci samé bez výsledku účastníka, nejedná se o takový postup, kterým by byla účastníku odňata možnost jednat před soudem. Neprovedení tohoto důkazu mu nijak nebrání vyjádřit se k věci či k ostatním důkazům (srov. rozsudek ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 4892/2010, Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu č. C 9959, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1998, sp. zn. 2 Cdon 2078/97, Soudní rozhledy č. 12, 2000, s. 367). Je jen na úvaze soudu, které z navržených důkazů provede a které bude považovat za nevýznamné pro posouzení věci; v odůvodnění pak uvede, z jakého důvodu důkaz neprovedl. Obecné soudy tedy samy rozhodují, které skutečnosti jsou k dokazování relevantní, které z navržených důkazů provedou, případně zda a nakolik je potřebné dosavadní stav dokazování doplnit, které skutečnosti mají za zjištěné, které dokazovat netřeba atd. (viz např. nález

Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03). K upřesnění žaloby neslouží výpověď účastníka a žalobce měl dost možností žalobu upřesnit, resp. vysvětlit, čeho se domáhá a proč. Ostatně i dovolání se pohybuje na samotné hranici projednatelnosti, pokud jde o vymezení jeho přípustnosti i specifikace dovolacího důvodu.

č. 70

26. Nejde tedy o právní otázku, která dosud nebyla judikaturou řešena a která by mohla založit přípustnost dovolání. Nicméně soud prvního stupně odůvodnil neprovedení požadovaného důkazu jen tím, že by bylo nadbytečné „s ohledem na výše uvedené skutečnosti“; toto odůvodnění považuje dovolací soud za nedostatečné. Odvolací soud pak na odvolací tvrzení (ovšem blíže nerozvedené a postrádající upřesnění, co by měla taková výpověď přivést), že „odvolateli nebyla umožněna účastnická výpověď“, nereagoval, patrně i proto, že tato výtka byla příliš stručně formulována a při jednání před odvolacím soudem ji odvolatel neopakoval. Soud prvního stupně tak řízení zatížil vadou řízení uvedenou v § 242 odst. 3 o. s. ř. *in fine*.

Č. 71

č. 71

Spoluvlastnictví

§ 1139 odst. 2 o. z., § 153 odst. 2 o. s. ř.

Žalobu, aby soud rozhodl o neshodě o změně dříve uzavřené dohody o správě společné věci (o hospodaření se společnou věcí), je třeba posoudit podle § 1139 o. z.

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 12 Co 156/2016, a částečný rozsudek Okresního soudu v Rokycanech ze dne 14. 3. 2016, sp. zn. 5 C 142/2015, a věc vrátil Okresnímu soudu v Rokycanech k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2792/2016, ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.2792.2016.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 18. 5. 2015, č. j. 17 C 414/2013-237, ve znění opravného usnesení ze dne 11. 11. 2015, č. j. 17 C 414/2013-261, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala, aby byla žalovaným uložena povinnost uzavřít s žalobkyní konkrétní, v žalobě popsanou dohodu o hospodaření se společnými věcmi, nebytovými prostory o výměře 562,1 m² v 1. a 2. nadzemním podlaží bytového domu na pozemku st. p. č. 2961/1, v katastrálním území S., obci P., zapsaném na listu vlastnictví č. 13234, vedeném Katastrálním úřadem pro město P., Katastrálním pracovištěm P., a pozemkem par. č. 2961/2, ve stejném katastrálním území, vedeném na listu vlastnictví č. 2200 týměž katastrálním úřadem. Uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalovaným na náhradě nákladů řízení 31 500 Kč.

2. Městský soud v Praze k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 2. 2. 2016, č. j. 12 Co 307/2015-279, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil a změnil výrok o nákladech řízení před soudem prvního stupně tak, že výše nákladů činí 29 200 Kč. Rozhodl také, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovaným na náhradě nákladů odvolacího řízení 12 600 Kč.

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně je vlastníci ideální jedné poloviny domu na pozemku par. č. 2961/1 v katastrálním území S.; žalovaní

jsou podílovými spoluvlastníky téže nemovitosti s velikostí podílů: žalovaný 1) id. 2/18, žalovaná 2) id. 2/6 a žalovaná 3) id. 1/18. Jedná se o bytový dům s nebytovými prostory v prvním a druhém nadzemním podlaží (provozně propojené prostory o celkové rozloze 562,1 m², sloužícími jako herna, bar a kanceláře). Nebytové prostory užíval žalovaný 1) od roku 2005 na základě nájemní smlouvy. Ke dni 2. 8. 2007 se stal sám podílovým spoluvlastníkem nemovitosti a k předmětným nebytovým prostorům uzavřel podnájemní smlouvy s třetími osobami (spol. S. TIP, a. s., S. Group, a. s., C. a. s., B. WIN, a. s., I. a. s. a S., a. s.) za účelem provozování kasina. Od roku 2005 nedošlo mezi účastníky ke změně dohody o užívání předmětných prostor ani nebyla uzavřena nová nájemní smlouva. V dubnu roku 2011 se stala spoluvlastnicí podílu ve výši id. 1/2 žalobkyně, která koupila podíl od dědiců původní spoluvlastnice N. K.

4. Žalobkyně nesouhlasí s konkludentní dohodou spoluvlastníků, podle které nebytové prostory užívá a o jejich užívání rozhoduje výhradně žalovaný 1) a za jejich užívání platí ostatním spoluvlastníkům náhradu. Navrhla proto ostatním spoluvlastníkům konkrétní změnu dohody o správě společné věci, ti ji však nepřijali; proti žalobkyni s podílem id. 1/2 tak stojí ostatní s podílem celkem ve stejné výši; proto žádá o rozhodnutí soud.

5. Soud prvního stupně posoudil věc podle § 1129 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také „o. z.“), i když ve skutečnosti žalobkyně přehlasována nebyla, šlo o rovnost hlasů. Upozornil, že nabytím spoluvlastnického podílu žalovaným 1) nájemní smlouva zanikla podle § 584 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním účinném znění (dále také „obč. zák.“); proto nemohla být platně uzavřena smlouva podnájemní a třetí osoby, tak v současné době užívají předmětné prostory bez právního důvodu. Ačkoli soud v tomto případě není vázán konkrétním návrhem řešení, zvolený způsob nesmí překročit návrh žalobkyně co do předmětu sporu – rozhodnout lze pouze o konkrétní neshodě, nikoli celkově upravit spoluvlastnický vztah. Podle judikatury dovolacího soudu se nelze žalobou podle § 139 odst. 2 obč. zák. domáhat, aby soud fakticky převzal správu nad věcí, nejsou-li se spoluvlastníci schopni dohodnout na základních otázkách hospodaření se společnou věcí. Soud prvního stupně uzavřel, že žalobě nelze vyhovět a zároveň není dán prostor ani pro jiné řešení, neboť soud nemůže účastníkům uložit povinnost, která nemá oporu v hmotném právu. Podstata sporu spočívá v tom, že žalobkyně nesouhlasí se způsobem užívání předmětných prostor třetími osobami. Užívají-li však třetí osoby předmětné prostory za konkludentního souhlasu části spoluvlastníků, není řešením sporu nahrazení projevu vůle spočívající ve stanovení podmínek budoucího nájmu, nýbrž nanejvýš udělení souhlasu s žalobou na vyklizení.

6. Odvolací soud vyšel ze shodných skutkových zjištění a ztotožnil se rovněž s právním hodnocením, že žalobkyně se – s ohledem na užívání prostor třetími osobami – navrhovaným způsobem úpravy správy společné věci domáhat ne-

může. Rovněž zopakoval, že nejsou dány podmínky pro jiné rozhodnutí o věci, neboť rozpory účastníků jsou tak zásadního charakteru, že by soudem zvolené řešení představovalo faktické převzetí správy společné věci; to by však bylo rozporné např. s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4347/2007 (dostupný, stejně jako další odkazovaná rozhodnutí dovolacího soudu, na webových stránkách Nejvyššího soudu <http://nsoud.cz>). Důvodem pro zamítnutí žaloby je také v existenci dlouhodobé konkludentní dohody o užívání předmětných prostor. Podle judikatury dovolacího soudu (rozsudek ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4455/2008) změna v osobě jednoho ze spoluvlastníků není podstatnou změnou, která by měla vliv na vázanost spoluvlastníků uzavřenou dohodou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku krajského soudu podává žalobkyně (dále také „dovolatelka“) dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Tvrdí, že rozhodnutí závisí na otázce hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

8. Důvodem podání dovolání je tvrzené nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Dovolatelka namítá, že se mezi účastníky nejedná o rozpory zásadního charakteru; neakceptováním dohody žalovanými vznikla mezi stranami jednorázová neshoda o způsobu užívání nebytových prostor. V rozhodnutí, na které odkázaly soudy obou stupňů (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4347/2007), dovolací soud uvedl, že neshoda ohledně změny dohody o hospodaření se společnou věcí je řešitelná žalobou podle § 139 odst. 2 obč. zák. Jestliže odvolací soud dílčí spor o užívání části společné věci posoudil jako zásadní rozpor v základních otázkách hospodaření se společnou věcí, odchýlil se od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a odepřel žalobkyni právo domáhat se ochrany práva u soudu, neboť nepřistoupil ani k jinému než navrhovanému řešení.

9. Odvolací soud nesprávně aplikoval rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4455/2008, když dovodil, že se žalobkyně nemůže domáhat změny dohody, pokud se podstatným způsobem nezměnily okolnosti. Odkazované rozhodnutí totiž řešilo situaci, kdy se změny dohody domáhal menšinový spoluvlastník na úkor většinových spoluvlastníků. Žalobkyně je však vlastníci id. 1/2 předmětné nemovitosti. Pokud zbytek spoluvlastníků vystupuje jednotně proti žalobkyni, dochází k patové situaci, kdy ani jedna ze stran nemůže prosadit rozhodnutí. Právě k řešení takové situace sloužil § 139 odst. 2 obč. zák., nyní § 1139 odst. 2 o. z.

10. Důvodem k zamítnutí žaloby nemůže být ani to, že nebytové prostory dosud bez právního důvodu užívají třetí osoby. Žalobkyně se domáhá změny stávající dohody spoluvlastníků o hospodaření s nebytovými prostory, na základě které nyní nebytové prostory užívá výhradně žalovaný 1). Tato dohoda mezi účastníky nijak nesouvisí se skutečností, že žalovaný uzavřel s třetími osobami podnájemní smlouvy. Na základě změny dohody spoluvlastníků o užívání nebytových prostor mohou spoluvlastníci případně rozhodnout, jaké kroky podniknou vůči třetím osobám, které prostory fakticky užívají.

11. Navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek spolu s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. Žalovaní se k dovolání nevyjádřili.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud projednal dovolání v souladu s § 3028 odst. 1 o. z. podle tohoto zákona. Po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

14. Dovolání je přípustné, neboť otázku, zda se spoluvlastník může domáhat v soudním řízení změny uzavřené dohody o správě společné věci, užívané třetí osobou, a to podle § 1139 a násl. o. z., dovolací soud dosud neřešil.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Podle hlavy II. – ustanovení přechodných a závěrečných – dílu 1 – přechodných ustanovení – oddílu 1 – všeobecných ustanovení – § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., o. z., tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

16. Rozhodnutí soudu o sporu spoluvlastníků podle § 1139 o. z. je konstitutivním rozhodnutím, jímž dochází ke vzniku, změně či zániku práva a jemu odpovídající povinnosti mezi účastníky řízení, proto je pro něj rozhodující nejen skutkový, ale i právní stav v době vyhlášení rozhodnutí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4258/2014, usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2865/16; viz též pro § 1139 o. z. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III., Praha: Leges,

str. 1172). Proto dovolací soud věc posoudil podle nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

17. Navrhne-li některý ze spoluvlastníků soudu, aby rozhodl, že rozhodnutí většiny spoluvlastníků nemá vůči němu právní účinky, aby takové rozhodnutí zrušil, nebo je nahradil svým rozhodnutím, uspořádá soud právní poměry spoluvlastníků podle slušného uvážení. Soud může zejména rozhodnout, zda se má změna uskutečnit bez výhrad, s výhradami či proti zajištění, anebo zda se uskutečnit vůbec nemá (§ 1139 odst. 1 o. z.).

18. Způsobem uvedeným v odstavci 1 soud rozhodne také tehdy, domáhá-li se jeho rozhodnutí některý ze spoluvlastníků proto, že se při rozhodování o společné věci nedosáhlo potřebné většiny (§ 1139 odst. 2 o. z.).

„Spoluvlastnictví věci vyvolává dvě skupiny právních vztahů, jednak mezi spoluvlastníky a osobami třetími, jednak mezi spoluvlastníky samotnými“ (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 31 Cdo 503/2011, uveřejněný pod č. 17/2013 Sb. rozh. obč.).

19. Jestliže jsou mezi rovnodílnými podílovými spoluvlastníky tak zásadní neshody, že nejsou schopni se dohodnout na základních otázkách hospodaření se společnou věcí, nemohou se s odkazem na § 139 odst. 2 obč. zák. domáhat, aby soud svým rozhodnutím fakticky převzal správu společné věci, neboť postupem podle uvedeného ustanovení lze řešit toliko jednorázovou neshodu vzniklou mezi spoluvlastníky (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4347/2007).

20. Žaloba požadující, aby soud rozhodl o neshodě o změně dohody o hospodaření se společnou věcí (nyní o správě společné věci), se opírá o § 139 odst. 2 obč. zák. (nyní o § 1139 o. z.), neboť se jedná o neshodu při hospodaření se společnou věcí (při správě společné věci) – viz opět rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4347/2007.

21. V dané věci jsou sporné strany spoluvlastníky nemovitosti, žalující společnost až od roku 2011 a v rozsahu id. 1/2, žalovaní v souhrnu též v rozsahu id. 1/2. Část společné nemovitosti – nebytové prostory – užívají třetí osoby na základě smlouvy uzavřené s prvním žalovaným (soud prvního stupně považuje tyto smlouvy za neplatné). Odvolací soud uvedl, že spoluvlastníci jsou vázáni dohodou o hospodaření se společnou věcí (v poměrech nového občanského zákoníku „o správě společné věci“), uzavřené konkludentně „nejpozději od roku 2007“; ze spisu se podává, že žalobkyně se domáhá nahrazení této dohody novou, podle které sporné prostory nebudou nadále ve výlučném užívání žádného z účastníků, budou pronajímány podle principu nejvyšší nabídky nájemného a výtěžek i náklady se budou dělit podle výše spoluvlastnických podílů. Protože se nepodařilo dosáhnout potřebné většiny hlasů k uzavření dohody, domáhá se žalobkyně podle § 1139 odst. 2 o. z. nahrazení vůle žalovaných v soudním řízení.

22. Odvolací soud především uvedl, že požadovanému rozhodnutí brání výše citovaný právní názor vyslovený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 12.

2009, sp. zn. 22 Cdo 4347/2007, že by tedy vyhovět žalobě znamenalo převzetí správy společné věci soudem. Tak tomu však není. V této věci nešlo o to, že by snad žalobkyně požadovala upravit režim vztahů mezi spoluvlastníky v takovém rozsahu, že by ve skutečnosti soud převzal správu společné věci, domáhala se jen nahrazení souhlasu žalovaných s uzavřením dohody o konkrétním výkonu správy společné věci; nepřesáhla tak hranice, na které zmíněné rozhodnutí poukazovalo. Nejedná se o situaci, která by nebyla jednorázovým zásahem soudu řešitelná. Ze spisu je zřejmé, že předmětem sporu je výhradně budoucí způsob užívání předmětných nebytových prostor. Ostatní části společné věci jsou užívány spoluvlastníky v souladu s dohodou, přičemž změny dohody o užívání těchto částí společné věci se žalobkyně nedomáhá. Již proto spočívá rozhodnutí odvolacího soud na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

23. Nesprávné právní posouzení věci je založeno také tím, že odvolací soud dovolatelce upřel právo domáhat se změny dříve uzavřené dohody spoluvlastníků o správě společné věci.

24. Odvolací soud odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4455/2008, ve kterém se uvádí, že účastníci dohody podílových spoluvlastníků o hospodaření se společnou věcí „jsou svými smluvními projevy vázání, nedojde-li ke změně poměrů nebo není-li dohoda nahrazena novou dohodou všech spoluvlastníků“. Tento právní názor na danou věc nedopadá; netvrdí se v něm, že by dohodu nebylo možné změnit, ale to, že až do změny je závazná. Do doby, než dohoda změněna bude, je jí spoluvlastník (i jeho právní nástupce) vázán. Otázka, zda je dovolatelka vázána předchozí dohodou spoluvlastníků o správě společné věci, tak není pro souzenou věc podstatná, neboť existenci současné dohody dovolatelka nezpochybňuje a nezpochybňuje ani její závaznost; právě až nyní podanou žalobou se domáhá rozhodnutí soudu o její změně na základě § 1129 odst. 1 o. z. ve spojení s § 1139 odst. 2 o. z.

25. Podle § 11 o. z. obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků v části čtvrté tohoto zákona se použijí přiměřeně i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností. Stejně jako závazek, i dohoda spoluvlastníků o správě společné věci tak může být změněna. O změnitelnosti dohody o správě společné věci ostatně nebylo pochyb ani za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 626/2007, uveřejněný např. v časopise Právní rozhledy 13/2008, s. 497, podle kterého „rozhodnutí o hospodaření se společnou věcí mohou spoluvlastníci kdykoliv změnit za podmínek uvedených v § 139 odst. 2 obč. zák.“), ani za účinnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811 (srovnej ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl III., s. 622, a tam uvedenou judikaturu, podle které „dohoda podílníků společné věci o správě

není pro vždy závazná“). Viz též výše uvedený právní názor vycházející z obsahu rozhodnutí ve věci sp. zn. 22 Cdo 4347/2007.

26. Pro případ, kdy se při rozhodování záležitosti týkající se společné věci nedosáhne potřebné většiny hlasů, dává zákon kterémukoli ze spoluvlastníků právo navrhnout, aby rozhodl soud, aniž by toto právo jakkoli dále podmiňoval (srovnej § 1129 odst. 1 a § 1139 odst. 2 o. z.). Není tak správné ani tvrzení, že případné rozhodnutí soudu o správě společné věci – o jejím dalším užívání a dohodě o něm – by nemělo oporu v hmotném právu. Závěr, že se jedná o rozhodnutí o významné záležitosti (správu mimořádnou), dovolatelka nezpochybnila, a tak se jím dovolací soud nezabýval.

27. Není správný ani názor soudu prvního stupně, jehož právní posouzení věci akceptoval odvolací soud, že žalobce měl nejprve žalovat nahrazení souhlasu žalovaných s žalobou na vyklizení sporných prostor, užívaných třetími osobami.

28. Nejvyšší soud opakovaně uvedl, že vlastnickou – vindikační nebo negatorní – žalobu může podat kterýkoliv z podílových spoluvlastníků vůči každému, kdo neoprávněně zasahuje do jeho spoluvlastnického práva (srov. rozsudky ze dne 3. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1794/96, ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 28 Cdo 2496/2006, ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 2243/2006, ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 800/2014, ze dne 17. 5. 2016, sp. zn. 33 Cdo 4540/2015). Dovolací soud v rozhodnutí sp. zn. 2 Cdon 1794/96 dále uzavřel, že „trpění ani souhlas ostatních podílových spoluvlastníků ... s užíváním předmětu spoluvlastnictví třetí osobou není sám o sobě pro rozhodnutí v této věci určující. Rozhodující skutečností je, zda užívání předmětných nemovitostí žalovaným ... je oprávněným či neoprávněným zásahem do práv žalobce na jeho ochranu při výkonu práv vyplývajících z jeho spoluvlastnictví. Sporné konání žalovaného by mohlo být oprávněné, pokud by mu právně relevantním způsobem vzniklo právo předmětné pozemky užívat“. Již z toho je zřejmé, že právní názor soudu prvního stupně není v souladu s judikaturou dovolacího soudu. Žalobkyně nepotřebuje k podání žaloby na vyklizení souhlas žalovaných spoluvlastníků; v řízení o takové žalobě ovšem budou moci žalované třetí osoby (které nebyly účastníky řízení o soudní úpravu poměrů spoluvlastníků) namítat, že jim svédčí právo založené žalovanými (existenci takového práva se dovolací soud, vázán obsahem dovolání, nezabýval).

29. V této souvislosti soudy zjevně vyšly mimo jiné z úvahy, že užívají-li nyní sporné prostory třetí osoby, je předčasné rozhodovat o způsobu jejich užívání (o jejich správě), patrně proto, že rozhodnutí nebude ihned realizovatelné. To není správný názor. Užívání sporných nebytových prostor třetími osobami sice představuje faktickou komplikaci, ovšem v případě, že je neoprávněné, samo o sobě nebrání pronájmu třetí osobě (vyklizení lze provést později, resp. lze s neoprávněnými uživateli uzavřít nájemní smlouvy odpovídající konkrétní úpravě vztahů mezi spoluvlastníky); je-li toto užívání oprávněné, pak rozhodnutí o jiném než dosavadním způsobu užívání může být významné při ukončení dosavadních ná-

č. 71

jenných vztahů nebo, v případě, že tyto vztahy prozatím nebude možné ukončit, se uplatní v okamžiku, kdy právo nájmu zanikne jinak. Je možná i novace nájemní smlouvy tak, aby vyhovovala tomu, co bude nadále závazné mezi spoluvlastníky. Vyhovění žalobě by tak samo o sobě nemuselo být podnětem ke sporu o vyklizení dosavadních uživatelů, ale mohlo by vést jen k úpravě nájemného a k jinému dělení nákladů a výnosů z něj. Úvaha o nutnosti nejprve vyklidit dosavadní uživatele a teprve potom řešit spor mezi spoluvlastníky tak není případná – lze se napřed domáhat soudní úpravy poměrů spoluvlastníků a poté vyklizení třetí osoby ze společné nemovité věci, lze však postupovat i opačně, je-li věc užívána bez právního důvodu.

30. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

Č. 72

č. 72

Služebnost (o. z.)

§ 1029 odst. 1 o. z., § 1029 odst. 2 o. z., § 1022 odst. 1 o. z.

Žalobě o povolení nezbytné cesty (§ 1029 o. z.) nelze vyhovět, je-li nezbytná cesta žádána pouze pro účely zhotovení stavby (§ 1022 o. z.) nebo pro údržbu či obhospodařování nemovité věci v rozsahu spadajícím pod § 1021 o. z.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 18. 4. 2016, sp. zn. 58 Co 42/2016.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3398/2016, ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.3398.2016.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud ve Zlíně (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 15. 12. 2015, č. j. 28 C 8/2015-132, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zřízení služebnosti nezbytné cesty k části služebného pozemku parc. č. 207 – zahrada v katastrálním území M. u Z. ve vlastnictví žalovaných ve prospěch panujícího pozemku parc. č. 205 – orná půda v katastrálním území M. u Z. ve vlastnictví žalobkyně podle geometrického plánu pro vymezení rozsahu věcného břemene k části pozemku číslo plánu 2746-20141/2014, okres Z., obec Z., katastrální území M. u Z., mapová část N. 0-3/12 (výrok I.). Žalobkyni byla uložena povinnost nahradit žalovaným v obecné pariční lhůtě k rukám jejich zástupkyně náklady řízení ve výši 17 200 Kč (výrok II.).

2. Soud prvního stupně vyšel po provedeném dokazování ze zjištění, že žalobkyně je vlastníci pozemku parc. č. 205, nacházejícím se v katastrálním území M. u Z. Na tomto pozemku hodlá postavit dům typu „bungalov 13“. Stavební úřad ji v souvislosti s podanou žádostí o umístění stavby vyzval k doložení právního vztahu umožňujícího příjezd a přístup k pozemku. Žalobkyně dne 2. 10. 2015 uzavřela s původně žalovanou 3), T. V., smlouvu o koupi části pozemku parc. č. 2190. Nyní má přístup k pozemku parc. č. 205 přes pozemky parc. č. 2190/1 a 2190/2, na nichž je umístěna kůlna, postavená částečně ze dřeva a částečně z cihel. Po jejím odstranění bude mít přístup na pozemek parc. č. 205 po cestě v šíři cca 1 m, která představuje i spojení s veřejnou cestou ve vlastnictví obce. Nově

č. 72

zřízeným přístupem bude možné vést k zamýšlené stavbě domu i inženýrské sítě. Žalovaní jsou vlastníky pozemku parc. č. 207, jenž sousedí s pozemkem parc. č. 205 ve vlastnictví žalobkyně. Ta navrhla žalovaným odkoupení části jejich pozemku, a protože se svým návrhem neuspěla, dále navrhla uzavření nájemní smlouvy pro část pozemku ve tvaru trojúhelníku o rozměrech 2,28 m x 14,64 m x 14,5 m za roční nájemné ve výši 5 000 Kč. Žalovaní byli ovšem ochotni jednat pouze o pěším přístupu a ten také umožnit branou, kterou také používali právní předchůdci žalobkyně.

3. Na zjištěný skutkový stav soud prvního stupně aplikoval § 1029 odst. 1 a 2, § 1030 odst. 1, § 1302 odst. 1, § 1033 odst. 1 a § 1260 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). S odkazem na závěry vyplývající z rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 38/2005, a ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1995/2013, dovedl, že žalobkyně věděla, že kupuje pozemek bez spojení s veřejnou komunikací, že pozemek je ornou půdou a že jí přístup nemůže být umožněn jinak než obligačně. Pokud se následně rozhodla na pozemku postavit rodinný dům a za tím účelem žádat o zřízení služebnosti nezbytné cesty, lze takové jednání hodnotit jako hrubou nedbalost či úmysl. Současně měl soud prvního stupně za to, že po odkoupení části pozemku původně žalované 3) v šíři jednoho metru má navrhané zřízení nezbytné cesty sloužit toliko k pohodlnějšímu spojení pozemku žalobkyně s veřejnou cestou. Důvod pro zamítnutí žaloby shledal soud prvního stupně i v tom, že zřízení nezbytné cesty by mohlo žalovaným způsobit škody na jejich domě při průjezdu těžké stavební techniky na pozemek žalobkyně a rovněž by jim bylo znemožněno posunout vstupní bránu na geometrickou hranici pozemku parc. č. 207, čímž má být zabráněno vstupu třetích osob na tento pozemek.

4. Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně (dále „odvolací soud“) k odvolání žalobkyně rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.).

5. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně a na skutkový stav aplikoval § 1029 odst. 1 a 2 o. z. V obecné rovině vysvětlil, že institut nezbytné cesty představuje zásah do vlastnického práva jednoho vlastníka věci ve prospěch vlastníka jiného. Mezi zájmy obou vlastníků je tak třeba najít rovnováhu, která při absenci dostatečného spojení s veřejnou cestou umožní vlastníku nemovité věci přístup k ní za současného co možná nejmenšího zásahu do výkonu vlastnického práva vlastníka sousedního pozemku. Nebude tak možné zřídit nezbytnou cestu tehdy, pokud je žádána pouze k pohodlnějšímu spojení s veřejnou cestou. V poměrech projednávané věci odvolací soud dovedl, že není splněn předpoklad pro zřízení nezbytné cesty, spočívající v absenci dostatečného přístupu. Odkázal na skutkové zjištění soudu prvního stupně, kdy žalobkyně odkoupila od původně žalované T. V. část jejího pozemku, který jí nyní

slouží jako přístupová cesta k pozemku parc. č. 205. Má tak možnost nyní, byť s většími náklady a většími technickými nároky, pozemek užívat a obhospodařovat. Situace na místě jí rovněž umožňuje provést výstavbu rodinného domu i bez přístupu těžké stavební techniky na její pozemek, když přemístění stavebního materiálu z hranice jejího pozemku odkoupeného od T. V. je technicky řešitelné ručním, popřípadě pásovým způsobem a přeložením na mechanické prostředky. Ručně, popřípadě jinou vhodnou technikou, lze provést terénní práce. Odvolací soud současně uzavřel, že navrhované zřízení nezbytné cesty by žalobkyni umožnilo pouze pohodlnější obhospodařování jejího pozemku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Přípustnost dovolání vymezila s odkazem na § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, dále má za to, že otázka hmotného práva dopadající na daný skutkový stav nebyla dovolacím soudem jednoznačně vyřešena a v posuzovaném případě má být posouzena jinak. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci založila na argumentaci nesprávné aplikace podmínky dostatečného spojení s veřejnou cestou (§ 1029 odst. 1 o. z.) a negativní podmínky pro zřízení nezbytné cesty, spočívající v pohodlnějším obhospodařování jejího pozemku [§ 1032 odst. 1 písm. c) o. z.].

7. Rozpor s judikaturou dovolacího soudu žalobkyně shledala při řešení otázky pohodlnějšího spojení s veřejnou cestou, přičemž namítala, že se odvolací soud odchýlil od závěrů vyjádřených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 38/2005, v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1432/2007, a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1995/2013. Současně připomněla kritéria obsažená v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1897/2004, k nimž by měl soud při zřízení nezbytné cesty přihlídnout, aby byl naplněn požadavek minimalizace zásahů do vlastnického práva vlastníka zatěžovaného pozemku. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2711/2011, rovněž uvedla, že je na nalézacím soudu, aby po zvážení všech okolností konkrétního případu určil nejprůměrnější variantu vedení nezbytné cesty, a dovolací soud by jeho úvahu mohl přezkoumat pouze tehdy, byla-li by zjevně nepřiměřená.

8. Žalobkyně namítala, že na pozemek parc. č. 205 nemá fakticky žádný přístup. Připomněla, že sice od T. V. získala koupí část pozemku parc. č. 2190, po němž by měla ke svému pozemku přístup v šíři 1 m, nicméně ve zřízení přístupu jí prozatím brání stavba části bývalého výměnku, který přiléhá ke štítové zdi domu T. V. Odstranění stavby by přitom bylo spojeno s neúměrnými náklady. Zřízení

nezbytné cesty přes pozemek žalovaných v navrhovaném rozsahu a tvaru by si přitom žádné náklady nevyžádalo, pozemek parc. č. 207 by žalovaní mohli i nadále užívat bez omezení a ke stejnému účelu jako v současné době.

č. 72

9. Dále uvedla, že odvolací soud při posuzování podmínek dostatečného spojení s veřejnou cestou a pohodlnějšího přístupu k pozemku nevzal v úvahu, že pozemek parc. č. 205 je v katastru nemovitostí veden jako orná půda a ani ve skutečnosti se nejedná o běžnou zahradu, ale o pole. Pro jeho obhospodařování (zorání) je nezbytné při výměře 2 050 m² použít mechanizace (malého zahradního traktoru), přičemž ruční zrytí nepřichází v úvahu. Zamýšlená výstavba rodinného domu předpokládá, že žalobkyně stavebnímu úřadu doloží dostatečné spojení s veřejnou cestou, neboť pro provádění stavebních prací přístup na pozemek v šíři 1 m postačovat nemůže. Řešení zmiňované odvolacím soudem, tj. přesun stavebních hmot ručně či za pomoci pásových či jiných technických prostředků, podrobila kritice s tím, že nejenže není technicky proveditelné, ale současně je i v rozporu se stavebními předpisy a bylo by i finančně nákladné.

10. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1344/2012, žalobkyně dále uvedla, že nemá možnost dostat se na hranici vlastního pozemku, zanechat tam nebo popřípadě na sousedícím pozemku, který by mohl sloužit k parkování, osobní automobil, a i z tohoto pohledu není splněna podmínka dostatečného spojení s veřejnou cestou. Dále připomněla, že na jejím pozemku se nenachází žádná jiná stavba, aby mohl pozemek sloužit pouze jako zahrada kolem domu, pro jejíž údržbu by byl průchod o výměře 1 m dostačující. Argumentaci o tom, že v jejím případě jsou splněny podmínky pro zřízení nezbytné cesty, podpořila odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4985/2015, který vymezil tři podmínky, při jejichž existenci lze nezbytnou cestu zřídit (nemožnost řádného užívání nemovitosti, absence jiného napojení na veřejnou komunikaci a využití stávající cesty bez potřeby stavebních úprav). Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, popřípadě aby jej změnil a služebnost nezbytné cesty v souladu se žalobním návrhem sám zřídil.

11. Žalovaní se k odvolání nevyjádřili.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, u něhož to zákon připouští (§ 236 o. s. ř.), že bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 věta první o. s. ř.), že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že je splněna i podmínka povinného zastoupení dovolatele advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), zabýval se tím, zda je dovolání

žalobkyně z hlediska jednotlivých uplatněných námitek přípustné (§ 237 o. s. ř.) a pro případ přípustnosti i důvodné.

13. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

14. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

15. Požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v projednávání věci), je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu § 237 o. s. ř. či jeho části (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sen. zn. 29 NSČR 55/2013, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, jež jsou přístupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz, stejně jako ostatní dále citovaná rozhodnutí). Má-li být dovolání přípustné proto, že napadené rozhodnutí „závisí na řešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena“, musí být z jeho obsahu patrné, kterou otázku hmotného nebo procesního práva má dovolatel za dosud nevyřešenou dovolacím soudem. Argument, podle kterého „při řešení otázky hmotného, resp. procesního, práva se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu“, může být způsobilým vymezením přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. jen tehdy, je-li z dovolání patrné, o kterou takovou právní otázku jde a od které ustálené rozhodovací praxe se řešení této otázky odvolacím soudem odchyluje (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2014). Má-li být dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. proto, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, jde o způsobilé vymezení přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. jen tehdy, je-li z dovolání patrné, od kterého svého řešení otázky hmotného či procesního práva se má, podle mínění dovolatele, dovola-

cí soud odchýlit (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sen. zn. 29 NSČR 55/2013, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013).

č. 72

16. Žalobkyně vymezila shora popsané důvody přípustnosti dovolání odkazem na jejich zákonné znění obsažené v § 237 o. s. ř. Zřejmě si však neuvědomila, že ohledně téže právní otázky, která je předkládána k řešení, nemůže být současně naplněn důvod přípustnosti dovolání, spočívající v rozporu rozhodnutí odvolacího soudu s ustálenou rozhodovací praxí soudu dovolacího, a důvod přípustnosti založený na argumentu o právní otázce v praxi dovolacího dosud neřešené. Nebyla-li právní otázka hmotného či procesního práva v praxi dovolacího soudu dosud řešena, pak zde není žádná ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu, od níž by se mohl odvolací soud odchýlit. Z logiky věci dále vyplývá, že ohledně stejné právní otázky nemůže být současně naplněn ani důvod přípustnosti dovolání, spočívající v existenci právní otázky v praxi dovolacího soudu dosud neřešené, a požadavek, aby právní otázka již dříve dovolacím soudem řešená byla posouzena jinak. V souvislosti s tímto důvodem přípustnosti dovolání dovolací soud ve své rozhodovací praxi již uvedl, že dovolací námitka, aby dovolací soud otázku řešenou soudem odvolacím posoudil jinak, významově neodpovídá tomu, aby „dovolacím soudem (již dříve) vyřešená právní otázka byla (dovolacím soudem) posouzena jinak“ (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, uveřejněné pod č. 80/2013 Sb. rozh. obč.). Důvod přípustnosti dovolání, spočívající v rozporu rozhodnutí odvolacího soudu s ustálenou rozhodovací praxí soudu dovolacího, a požadavek, aby právní otázka již dříve dovolacím soudem řešená byla posouzena jinak, sice vedle sebe při řešení stejné právní otázky obstat mohou, nicméně v uvedeném směru žalobkyně v dovolání ničeho neuvedla.

17. Dovolání žalobkyně, pokud bylo založeno na námitce rozporu rozhodnutí odvolacího soudu s ustálenou rozhodovací praxí soudu dovolacího, jakož i na požadavku, aby dovolací soud již jím dříve vyřešenou právní otázku posoudil jinak, není přípustné. Přípustnost dovolání ovšem zakládá obsahově vymezená námitka žádající posouzení podmínky dostatečného spojení s veřejnou cestou (§ 1029 odst. 1 o. z.) a negativní podmínky pro zřízení nezbytné cesty, je-li cesta žádána jen za účelem pohodlnějšího spojení [§ 1032 odst. 1 písm. c) o. z.], v situaci, kdy žadatelka o nezbytnou cestu zamýšlí na pozemku postavit rodinný dům a pozemek i jinak obhospodařovat a užívat, přičemž dosavadní přístup na veřejnou cestu svými parametry takovému účelu údajně nevyhovuje. Protože za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. tato právní otázka nebyla v praxi dovolacího soudu dosud řešena, je dovolacímu přezkumu otevřeno posouzení, zda po 1. 1. 2014 nemůže být nedostatečný přístup k nemovité věci žadatele o nezbytnou cestu řešen pro účely zhotovení stavby či obhospodařování pozemku jinými právními prostředky než v režimu § 1029 a následujících o. z.

IV. Důvodnost dovolání

č. 72

18. Rozhodnutí o povolení nezbytné cesty je rozhodnutím konstitutivním, neboť teprve jím je založen právní poměr mezi osobou ze služebnosti zavázanou (vlastníkem pozemku) a oprávněnou (vlastníkem nemovité věci). Tento závěr je v judikatuře dovolacího soudu již pevně ukotven a není žádný důvod pro jeho revizi (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. 22 Cdo 999/2014, ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4242/2015, nebo ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 903/2016). Platil nejen v řízeních zahájených a skončených před 1. 1. 2014, v nichž bylo žádáno zřízení věcného břemene odpovídajícího právu cesty (§ 151o odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 – dále „obč. zák.“), ale plně se prosadí i za účinnosti úpravy obsažené v § 1029 a následujících o. z. Protože pozitivní zákonné podmínky pro povolení nezbytné cesty jsou v obou právních úpravách – až na některé odlišnosti – vymezeny zásadně totožně, lze přiměřeně použít i judikaturu, jež se vytvořila za účinnosti dosavadní právní úpravy (tento názor je vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4242/2015). Přestože negativně vymezené zákonné podmínky vtělené do § 1032 odst. 1 o. z. předchozí právní úprava neobsahovala, judikatura dovolacího soudu po vzoru úpravy obsažené v § 2 zákona č. 140/1896 ř. z. tyto podmínky rovněž reflektovala. Proto lze judikaturu dovolacího soudu, pokud se před 1. 1. 2014 zabývala otázkou pohodlnějšího spojení nemovité věci s veřejnou cestou, zásadně i nyní využít.

19. Hmotné právo v rámci řízení o povolení nezbytné cesty upravuje podmínky pro vznik, změnu či zrušení práva jen rámcově a dává široký prostor pro úvahu soudu, přičemž v hraničních případech jsou dány skutečnosti umožňující s jistou mírou přesvědčivosti zdůvodnit různá řešení. Rozhodnutí ve věci je tak v zásadě na úvaze soudu, která však musí být řádně odůvodněna a nesmí být zjevně nepřiměřená (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2595/2008); dovolací soud by pak úvahy soudů rozhodujících v nalézacím řízení mohl zpochybnit jen v případě, že by byly zjevně nepřiměřené (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1344/2012). Úvaha soudu, jež musí odpovídat požadavku zjevné přiměřenosti, například i při posouzení podmínky dostatečného spojení nemovité věci žadatele s veřejnou cestou či toho, zda se nežádá o nezbytnou cestu toliko za účelem pohodlnějšího spojení, vždy vychází z konkrétních okolností té které věci, jež zpravidla bývají individuálně dané. Proto je třeba závěr o obecném přesahu judikatury do poměrů jiné než dovolacím soudem řešené věci velmi pečlivě zvažovat.

20. Dovolatelka rozpor rozhodnutí odvolacího soudu shledává při posouzení podmínky dostatečného spojení nemovité věci žadatelky s veřejnou cestou a toho, zda se nežádá o nezbytnou cestu toliko za účelem pohodlnějšího spoje-

č. 72

ní, s konkrétními rozhodnutími dovolacího soudu. Tato rozhodnutí formulovala závěry v právních otázkách, které žalobkyně předkládá dovolacímu přezkumu, na podkladě zcela jiných skutkových okolností. V rozsudku ze dne 17. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 38/2005, se dovolací soud vyjádřil k podmínce pohodlnějšího spojení, pro něž nelze nezbytnou cestu zásadně zřídít v závislosti na skutkovém stavu, kdy žadatel o nezbytnou cestu měl přístup ke stavbě, k níž měla být zřízena, z jiného svého pozemku a nezbytná cesta měla pro něj představovat s ohledem na umístění stavby pohodlnější spojení. V usnesení ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1432/2007, posoudil dovolací soud otázku pohodlnějšího spojení s pozemkem žadatele o nezbytnou cestu na podkladě skutkových zjištění o tom, že o nezbytnou cestu je žádáno v souvislosti s dodávkou a uskladněním tuhých paliv do kolny, včetně jejich transportu na pozemek žadatele. V rozsudku ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1995/2013, Nejvyšší soud řešil otázku zřízení nezbytné cesty umožňující příjezd žadatele o nezbytnou cestu k rodinnému domu osobním automobilem v situaci, kdy dům byl užíván výhradně k bydlení, a dovolací soud vyjádřil názor, že k parkování vozidla na pozemku nezbytnou cestu zřídít nelze. Důvodem pro nevyhovění žadateli byla navíc i skutečnost, že vlastníci pozemku, který měl být zatížen, předložili žadateli dohodu o nájmu, který by příjezd na jeho pozemek řešil obligačně, což ovšem žadatel odmítl. V usnesení ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1344/2012, se dovolací soud vyjádřil k otázce přístupu ke garáži přes sousední pozemek na podkladě skutkového zjištění vyplývajícího ze znaleckého posudku, podle něhož přístup přes pozemek žadatele by si vyžádal neúměrné náklady, čímž došlo k naplnění podmínky obsažené v § 151o odst. 3 obč. zák., tj. že přístup ke stavbě nelze zajistit jinak. V rozsudku ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4985/2015, byla řešena otázka přístupu (příjezdu) žalující právnické osoby k provoznímu objektu určenému k jejímu podnikání přes pozemek jiného vlastníka v situaci, kdy způsob užívání objektu (zpracovna masa), frekvence příjezdu a ohled na bezpečnost silničního provozu neumožňovaly jiné řešení než zatížení sousedních pozemků žalovaného.

21. Podle § 1029 odst. 1 o. z. vlastník nemovité věci, na níž nelze řádně hospodařit či jinak ji řádně užívat proto, že není dostatečně spojena s veřejnou cestou, může žádat, aby mu soused za náhradu povolil nezbytnou cestu přes svůj pozemek.

22. Podle § 1029 odst. 2 o. z. nezbytnou cestu může soud povolit v rozsahu, který odpovídá potřebě vlastníka nemovité věci řádně ji užívat s náklady co nejmenšími, a to i jako služebnost. Zároveň musí být dbáno, aby soused byl zřízením nebo užíváním nezbytné cesty co nejméně obtěžován a jeho pozemek co nejméně zasažen. To musí být zvlášť zvaženo, má-li se žadateli povolit zřízení nové cesty.

23. Dovolací soud již výše uvedl, že od 1. 1. 2014 lze při rozhodování o povolení nezbytné cesty zásadně využít judikaturu k § 151o odst. 3 obč. zák., která byla vytvořena za účinnosti předchozí právní úpravy. Ta sice explicitně – na rozdíl od

§ 1029 odst. 2 o. z. – nestanovila, v jakém rozsahu může být věcné břemeno cesty zatěžující pozemek jiného vlastníka zřízeno, nicméně nezbytný korektiv vyplýval z čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu“.

24. Požadavek na minimalizaci zásahů do práv vlastníka zatěžovaného pozemku našel před 1. 1. 2014 odraz i v judikatuře dovolacího soudu. V rozsudku ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1897/2004, publikovaném pod č. 32/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud vyslovil: „Při zřizování nezbytné cesty rozhodnutím soudu je třeba dbát, aby právo vlastníka pozemku bylo omezeno co možno nejméně. Má-li vlastník stavby možnost zřídit přístup ke stavbě jinak, bez omezení vlastníka přilehlého pozemku, nelze právo věcného břemene cesty zřídit.“ Obdobně dovolací soud v rozsudku ze dne 23. 5. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2977/2009, uvedl, že „zřízení nezbytné cesty představuje vážný zásah do práva vlastníka pozemku, a proto je třeba vždy poměřovat výhodu, kterou cesta poskytuje, s újmou, která by vznikla zřízením cesty pro vlastníka zatížené nemovitosti. Soud může zřídit cestu jen v rozsahu zajišťujícím objektivně řádné užívání, byť i nepůjde o užívání komfortní“. Při úvaze o tom, zda a v jakém rozsahu by měl být vlastník sousedního pozemku zatížen, se v rozhodovací praxi uplatnil i závěr formulovaný v tom smyslu, že „pro rozhodnutí o zřízení nezbytné cesty je rozhodné, k jakému účelu stavba, ke které má být cesta zřízena, v době vyhlášení rozsudku (§ 154 odst. 1 o. s. ř.) v souladu se stavebními předpisy slouží. Tím bude určen i rozsah práva cesty, který je třeba v rozhodnutí uvést“ (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2977/2009).

25. V projednávané věci žalobkyně žádá povolení nezbytné cesty formou služebnosti pro účely stavby domu a obhospodařování pozemku parc. č. 205 v katastrální území M. u Z. K doložení dokladů o tom, že má k pozemku, na němž má být dům postaven, přístup, byla vyzvána příslušným stavebním úřadem, jenž má vydat rozhodnutí o umístění stavby.

26. Požadavek na minimalizaci zásahů do práv vlastníka pozemku, k němuž by měla být nezbytná cesta zřízena, musí být poměřován nejen s výhodou, které může žadatel o nezbytnou cestu dosáhnout, ale i s účelem, k němuž má nezbytná cesta sloužit. Soud by měl proto v každém jednotlivém případě zvažovat, zda ke splnění účelu, pro nějž je zřízení nezbytné cesty žádáno, nebude postačovat jiné opatření, které svým rozsahem, popřípadě intenzitou nebo časovým působením, vyhoví požadavku co možná nejmenšího obtěžování či zasahování do práv vlastníka zatěžovaného pozemku při respektu k právu vlastníka nemovité věci řádně ji užívat nebo obhospodařovat.

27. Zásah do práva vlastníka pozemku zřízením služebnosti nezbytné cesty (§ 1029 a následující o. z.) nebo nezbytné cesty formou obligace přichází v úvahu pouze tehdy, má-li sloužit dlouhodobému účelu, přičemž pravidlem bude zřízení

ve formě služebnosti; jinak by totiž hrozilo, že při každé změně vlastníka panující či služebné nemovitosti bude třeba zřizovat cestu znovu. Takový účel je naplněn zejména tehdy, má-li být přístup zřízen k již existující stavbě. K pouhému vybudování nové (zamýšlené) stavby však v poměrech právní úpravy účinné po 1. 1. 2014 zřízení nezbytné cesty zpravidla sloužit nemůže.

č. 72

28. Již občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 v § 127 odst. 3 obč. zák. ukládal vlastníku sousedního pozemku povinnost umožnit na nezbytně nutnou dobu a v nezbytném rozsahu přístup na jeho pozemek, popřípadě na stavbu na něm stojící, pokud to nezbytně vyžaduje údržba a obhospodařování sousedících pozemků nebo staveb. Judikatura podmínky, za nichž uvedené ustanovení bude naplněno, konkretizovala již ve Zprávě o rozhodování soudů ve věcech sousedských vztahů, projednané občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu SSR, Cpj 67/84, a schválené plénem Nejvyššího soudu SSR dne 23. 5. 1985, Pls 1/85. Zdůraznila, že účelem umožnění přístupu je provedení nezbytné údržby stavby či pozemku, popřípadě obhospodařování pozemku tak, aby nemovitosti byly v dobrém stavu. Znak nezbytnosti bylo přitom třeba posuzovat z objektivních hledisek (k tomu srovnej rovněž Zprávu o rozhodování soudů ve věcech sousedských vztahů, projednané a schválené občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR, Cpj 203/86, jež byla publikována pod č. 3/1988 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Aplikace § 127 odst. 3 obč. zák. ovšem nemohla sloužit ke zřízení trvalého průchodu či průjezdu po sousedním pozemku a ani navodit stav blížící se nebo se rovnající povinností plynoucí z věcného břemene (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2019/2000, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1281/2002, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4480/2015).

29. Z § 127 odst. 3 obč. zák. vychází v novém občanském zákoníku § 1021 o. z., který ve shodě s dosavadní úpravou akcentuje vázanost přístupu na pozemek jiného vlastníka na nezbytnou údržbu či obhospodařování pozemku. Ustanovení tak míří na případy běžné údržby a běžného hospodaření (srovnej ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 448). Povolení nezbytné cesty proto nebude přicházet v úvahu například tam, kde vlastník nemovité věci žádá, aby mu vlastník sousedního pozemku umožnil přístup za účelem posečení nebo rekultivace pozemku, popřípadě odstranění dřevin na pozemku se nacházejících. Umožnění přístupu podle § 1021 o. z. pak bude na místě nejen tehdy, půjde-li o údržbu či hospodaření jednorázové, ale i periodicky se opakující. Pokud žalobkyně namítala, že zřízení nezbytné cesty je potřebné k obhospodařování pozemku o výměře 2 050 m² malou zahradní mechanizací například při kosení trávy, pak právě oprávnění žádat po žalovaných 1) a 2) vstup na jejich pozemek ve smyslu § 1021 o. z. je opatřením přiměřeným účelu, který sleduje.

30. Podle § 1022 o. z., nemůže-li se stavba stavět nebo bourat, nebo nemůže-li se opravit nebo obnovit jinak než užitím sousedního pozemku, má vlastník právo po sousedovi požadovat, aby za přiměřenou náhradu snášel, co je pro tyto práce potřebné.

31. Citované ustanovení pamatuje, na rozdíl od případů podřaditelných pod skutkovou podstatu § 1021 o. z., na mimořádné situace, kdy užití sousedního pozemku je nezbytné pro provedení rozsáhlejších či závažnějších stavebních prací. Ty mohou spočívat nejen v dílčích stavebních zásazích představujících opravu či obnovu stavby, ale i její vybudování, či naopak demolici. Protože rozsah a intenzita využití sousedního pozemku mohou být poměrně značné, má vlastník i právo na přiměřenou náhradu za omezení vlastnického práva, které může být i trvalejšího charakteru (rozdíl mezi § 1021 a § 1022 o. z. je podán v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4480/2015, jež bylo publikováno v časopise Soudní rozhledy číslo 6, ročník 2016, s. 194). I přes relativně citelný zásah do práv vlastníka sousedního pozemku představuje § 1022 o. z. mírnější prostředek, jenž může sloužit k uspokojení žadatele o nezbytnou cestu, který na svém pozemku, k němuž nemá dostatečný přístup, hodlá zřídit stavbu. Právě v takové situaci se nachází žalobkyně, která jako druhý důvod pro zřízení nezbytné cesty uvedla výstavbu domu typu „bungalov 13“ na pozemku parc. č. 205. Nezbytnou cestu (ani jako obligační právo) však žalobkyni nelze zřídit, neboť k zajištění řádného užívání jejího pozemku může sloužit jiný právní prostředek, jehož prostřednictvím bude naplněn stejný účel, tj. výstavba domu.

32. Vedle soukromoprávního institutu, jenž s účinností od 1. 1. 2014 vlastníka zamýšlené stavby opravňuje žádat vlastníka sousedního pozemku o umožnění přístupu přes jeho pozemek na pozemek bez dostatečného přístupu, lze splnění obdobného účelu dosáhnout ve sféře veřejného práva postupem podle § 141 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Podle tohoto ustanovení „pro vytvoření podmínek k provedení stavby nebo její změny, nutných zabezpečovacích prací, nezbytných úprav, udržovacích prací a k odstranění stavby nebo zařízení může stavební úřad uložit těm, kteří mají vlastnická nebo jiná věcná práva k sousedním pozemkům či stavbám na nich, aby umožnili provedení prací ze svých pozemků nebo staveb, pokud mezi zúčastněnými osobami nedošlo k dohodě. Účastníkem řízení je ten, v jehož prospěch má být povinnost uložena, a ten, z jehož pozemku nebo stavby mají být práce prováděny“. Jeho použitelnost v případech, kdy užití sousedního pozemku je nezbytné pro účely údržby či oprav stavby, dovodila judikatura dovolacího soudu již za účinnosti předchozí právní úpravy (srovnej například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3903/2008). Za současného právního stavu však zásah správního orgánu do soukromoprávních poměrů bude mít spíše subsidiární význam, neboť občanský zákoník nabízí v § 1022 o. z. řešení, které prostředky soukromého práva zajišťuje potřebnou rovnováhu ve vztahu osoby, jež má být ve výkonu vlastnického práva za přiměřenou náhradu omezena, a osoby, jež je oprávněna za účelem výstavby užít sousední pozemek.

33. Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správné. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 73

Č. 73

Pojištění odpovědnosti za škodu

§ 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb.

Vynaložil-li pojištěný sám se souhlasem poškozené náklady na provedení demolice stavby, která byla poškozena jednáním pojištěného, přičemž k provedení demolice byla poškozená jako vlastník objektu povinna, má pojištěný podle § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, proti pojistiteli právo na úhradu těchto nákladů, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozené pojistitel.

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. 164 EC 79/2011, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2015, sp. zn. 68 Co 29/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4297/2015, ECLI:CZ:NS:2017:23.CDO.4297.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 19. 6. 2014, č. j. 164 EC 79/2011-140, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala po žalované zaplacení částky 863 358 Kč s příslušenstvím (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).
2. Rozhodl tak o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala na žalované shora uvedené částky z titulu nároku na plnění z pojistné smlouvy, která byla mezi účastníky uzavřena dne 26. 8. 2009 mimo jiné pro případ odpovědnosti za škodu způsobené při výkonu činnosti žalobkyně zapsané v obchodním rejstříku – provádění staveb, jejich změny a odstraňování. Žalobkyně se po žalované domáhala pojistného plnění s tím, že náklady, které vynaložila na zbourání části budovy, měl vynaložit objednatel (vlastník objektu – obec L.), a žalobkyně tak plnila pouze svoji prevenční povinnost ze závazkového vztahu a chtěla škodě zabránit.
3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že účastníci uzavřeli pojistnou smlouvu pro pojištění podnikatelských rizik – TREND 07, a to na dobu neurčitou s počátkem pojištění 1. 9. 2009. Mimo jiné bylo mezi účastníky sjednáno pojištění

odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a za škodu způsobenou v souvislosti s předmětem činnosti žalobkyně dle čl. III. pojistné smlouvy. Součástí pojistné smlouvy byly též Všeobecné pojistné podmínky žalované pro pojištění majetku a odpovědnosti P 100/05. V článku XIII. si účastníci sjednali, že zachraňovací náklady se rozumí účelně vynaložené náklady na: a) odvrácení vzniku bezprostředně hrozící pojistné události, b) zmírnění následků již nastalé pojistné události, c) odklizení poškozeného pojištěného majetku nebo jeho zbytků, pokud je povinnost toto učinit z hygienických, ekologických či bezpečnostních důvodů. Podle odst. 5 uvedeného článku účastníci dále sjednali, že pojistitel není povinen hradit zachraňovací náklady podle odst. 1 písm. a) a b) tohoto článku z pojištění odpovědnosti za škodu. Pojistná smlouva byla účinná od 1. 9. 2009. Žalobkyně, jako zhotovitel, uzavřela s objednatel, obcí L., písemnou smlouvu o dílo č. 876 ze dne 22. 12. 2008. Žalobkyně se zavázala pro vlastníka objektu č. p. na pozemku parc. č. st. 16/1, obec L., vykonávat stavební práce na projektu „Rekonstrukce objektu č. p. na bytové jednotky“. Objekt se sestával ze dvou budov, a to Budovy a Stodoly. V rámci stavebních prací měla žalobkyně provádět bourací práce na Budově, Stodola měla být bouráním nedotčena a zrekonstruována. Při zásahu do zdíva Budovy na úrovni prvního nadzemního podlaží však došlo k jejímu samovolnému zřícení a sousední objekt – Stodola – byl touto havárií poškozen. Došlo ke statickému narušení střešní konstrukce a provalení střechy, v důsledku čehož byla nařízena demolice Stodoly. Městský úřad Ú., odbor výstavby a životního prostředí, vydal rozhodnutí o neodkladném odstranění stavby, jímž bylo nařízeno vlastníkově stavby, aby neodkladně odstranil stavbu nejpozději do 60 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí, a to stavbu – dvorní objekt stodola.

4. Soud prvního stupně zdůraznil, že žalobkyně netvrdila a neprokazovala v projednávané věci okolnosti o pojistné události, která je spojena se vznikem její povinnosti nahradit škodu, která nastala v souvislosti s její činností a vztahem k objednateli dle smlouvy o dílo ze dne 22. 12. 2008. Svůj nárok omezila tak, že se jedná o náklady, které účelně vynaložila na splnění své prevenční povinnosti, aby škoda objednateli nenastala.

5. Po právní stránce soud prvního stupně věc posoudil dle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, a dospěl k závěru, že nárok žalobkyně na pojistné plnění není po právu.

6. K odvolání žalobkyně odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

7. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně; zopakoval důkaz Všeobecnými pojistnými podmínkami. Odvolací soud shledal porušení smluvní povinnosti žalobkyně, když nezjistila, že objekt Budovy a objekt Stodoly je konstrukčně provázán trémem, tedy v důsledku její činnosti při bourání Budovy došlo k poškození Stodoly, která byla staticky narušena, a bylo

č. 73

tak nutno přistoupit k její demolici dle rozhodnutí o neodkladném odstranění stavby Městského úřadu Ú., odbor výstavby a životního prostředí, ze dne 26. 5. 2010. Byl tedy prokázán první předpoklad odpovědnosti za škodu, kterou je porušení smluvní povinnosti ze strany žalobkyně. Uvedl však, že v řízení nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by obci L. – poškozenému vznikla v souvislosti s náklady vynaloženými na odstranění stavby Budovy (správně Stodoly) škoda, jako majetková újma, o kterou by se majetek obce L. zmenšil. Vzhledem k tomu, že chybí druhý z předpokladů odpovědnosti za škodu, kterým je vznik škody na straně poškozeného – obce L. v souvislosti s náklady vynaloženými na odstranění stavby, nenastala pojistná událost, a žalobkyně tak nemá nárok na výplatu pojistného plnění. Pojištěný má sice dle čl. I. bod 2 písm. iii) Zvláštních pojistných podmínek č. P 600/05 právo, aby mu pojistitel uhradil i jinou majetkovou škodu dle čl. VIII bod 1), zahrnující např. náklady na likvidaci zničené věci, musí se však jednat o náklady poškozeného. V projednávané věci se však o náklady poškozeného nejedná, neboť obec L. ničeho na odstranění stavby nevynaložila.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), uplatňujíc nesprávné právní posouzení věci dle § 241a odst. 1 o. s. ř.

9. K dovolání žalobkyně se žalovaná dle obsahu spisu nevyjádřila.

III.**Přípustnost dovolání**

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázek, zdali lze za škodu považovat i náklady na demolici a odstranění poškozené věci a zda tím, že sám pojištěný (žalobkyně) provedl demolici poškozené stavby, uhradil ve smyslu § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému. Při řešení první uvedené otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Druhá dovolatelkou předložená otázka je pak otázkou, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

č. 73

11. Dovolání je důvodné.

12. Dovolatelka poukazuje na nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem i soudem prvního stupně při řešení právní otázky, zda jsou splněny podmínky pro vyplacení pojistného plnění.

13. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu sice správně určil, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

14. Předně dovolatelka nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že ke škodě v souvislosti s náklady vynaloženými na odstranění stavby nedošlo, když nebyly ze strany poškozeného vynaloženy žádné prostředky na odstranění následků.

15. Dovolací soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že za škodu se obecně považuje majetková újma vyjádřitelná v penězích. Skutečná škoda znamená zmenšení (úbytek) majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí. Ušlým ziskem je pak újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde k rozmnožení majetkových hodnot, ačkoliv se to s ohledem na pravidelný běh věcí dalo očekávat (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 14/2005, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4851/2014).

16. Nejvyšší soud přitom ve své judikatuře posuzoval jako škodu případy, kdy došlo ke zřícení objektu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3074/2010), i situace, kdy škodu mohou představovat náklady demolice, které bude nutno objektivně vynaložit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2062/2016). Závěry uvedených rozhodnutí lze přitom vztáhnout i na projednávanou věc, kdy poškozená byla povinna podle správního rozhodnutí provést demolicí objektu.

17. V dané věci dne 26. 5. 2010 Městský úřad Ústěk, odbor výstavby a životního prostředí, vydal rozhodnutí o neodkladném odstranění stavby, jímž bylo nařizeno vlastníkově stavby (tedy obci L. u L.), aby neodkladně odstranil stavbu – dvorní objekt stodola. Povinnost demolice tedy stíhala dle uvedeného rozhodnutí vlastníka – poškozeného. Tento byl tudíž zavázán vynaložit náklady na demolicí. Tyto náklady jsou pak součástí škody, která poškozenému (vlastníkovi objektu) vznikla v důsledku jednání žalobkyně.

18. Odvolací soud proto první řešenou otázkou, zdali lze za škodu považovat i náklady na demolicí a odstranění poškozené věci, posoudil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

19. Dále se dovolací soud zabýval otázkou, zdali tím, že sama pojištěná (žalobkyně) provedla demolicí poškozené stavby, „uhradila“ ve smyslu § 44 odst. 3

zákonu č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému.

č. 73

20. Dle § 44 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě, uhradil-li pojištěný škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému, má proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozenému pojistitel.

21. Citované ustanovení hovoří o úhradě škody samotným pojištěným, aniž by byl pojem úhrada jakkoli blíže specifikován. Úhrada škody může být provedena jak v penězích, tak i v nepeněžní formě. Úhrada způsobené škody tak může být učiněna v jakékoli formě, která je schopna způsobit zánik závazku škůdce z odpovědnosti za škodu. Jestliže pojištěný sám se souhlasem poškozené provedl demolicí Stodoly, vynaložil náklady na provedení demoličních prací, k nimž by jinak byla povinna poškozená podle rozhodnutí Městského úřadu Ú. Nepeněžním (naturálním) způsobem uhradil škodu, za kterou poškozené odpovídal. Tímto způsobem bylo dosaženo stejného výsledku, jako kdyby poškozená sama vynaložila náklady na provedení demolice odstraňované stavby, a až následně ji tyto náklady uhradila žalobkyně v penězích. Není zde žádný logický důvod, aby v případě poskytnutí nepeněžního plnění byla aplikace § 44 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě vyloučena.

22. Vynaložil-li tedy pojištěný sám se souhlasem poškozené náklady na provedení demolice stavby, poškozené jednáním pojištěného, přičemž k provedení demolice byla poškozená jako vlastník objektu povinna, má pojištěný podle § 44 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě proti pojistiteli právo na úhradu těchto nákladů, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozené pojistitel.

23. Nejvyšší soud ze shora uvedených důvodů bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) napadené rozhodnutí odvolacího soudu jako nesprávné zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, se vztahují i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 74

č. 74

Výživné

čl. 97 odst. 2 zák. o rod., čl. 99 odst. 1 zák. o rod., čl. 457 obč. zák.

Plnění na základě absolutně neplatné dohody o jednorázovém vyplacení výživného splatného v budoucnu pro nezletilé dítě (odbytné) je bezdůvodným obohacením rodiče, který jako účastník neplatné dohody plnění přijal.

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 21 Co 425/2015, a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2929/2016, ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.2929.2016.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou dne 21. 5. 2014 u Okresního soudu Praha-východ domáhal zaplacení částky 350 000 Kč s příslušenstvím. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalovaná se na jeho úkor bezdůvodně obohatila, když od něj na základě jejich dohody o jednorázovém vyplacení výživného pro nezletilé děti ze dne 24. 5. 2012 převzala částku 350 000 Kč. Žalobce namítal, že uvedená dohoda je absolutně neplatná, neboť dohoda o jednorázovém vyplacení výživného může být uzavřena jen se souhlasem opatrovnického soudu. Na neplatnost uvedené dohody byla žalovaná opatrovnickým soudem upozorněna v rámci řízení o svém návrhu na zvýšení výživného.
2. Žalovaná nárok žalobce neuznala. Potvrdila, že dne 24. 5. 2012 uzavřela s žalobcem dohodu o jednorázovém vyplacení výživného pro nezletilé děti, avšak předmětem uvedené dohody bylo podle žalované vyplacení výživného na nezletilou K. a nezletilého J. ve výši 35 000 Kč, a proto žalovaná namítala, že dohoda, kterou předložil žalobce, byla „účelově zfalšována a dodatečně pozměněna“.
3. Okresní soud Praha-východ rozsudkem ze dne 11. 2. 2015, č. j. 6 C 244/2014-157, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 350 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z této částky od 5. 7. 2014 do zaplacení, co do zákonného úroku z prodlení z částky 350 000 Kč od 26. 5. 2012 do 4. 7. 2014 řízení zastavil a současně nepřiznal žalobci náhradu nákladů řízení.

č. 74

Soud prvního stupně došel k závěru, že dohoda o jednorázovém výživném, kterou účastníci uzavřeli dne 24. 5. 2012, je absolutně neplatná, neboť takovou dohodu nelze uzavřít bez ingerence opatrovníckého soudu, a že vztah z bezdůvodného obohacení z předmětné smlouvy vznikl pouze mezi rodiči jako účastníky smlouvy (žalovaná nemohla vystupovat při uzavírání smlouvy v pozici zákonného zástupce nezletilých), a proto byla v posuzované věci pasivně věcně legitimována pouze žalovaná, nikoliv nezletilé děti. Žalobce podle soudu prvního stupně prokázal, že částku 350 000 Kč předal žalované (soud prvního stupně z „procesní opatrnosti“ vedl žalobce k prokázání jeho tvrzení) a zároveň žalovaná neunesla důkazní břemeno o svém tvrzení, že žalobce pozměnil text předmětné dohody. Soud prvního stupně se neztotožnil s námitkou žalované o tom, že v posuzovaném případě nelze s ohledem na to, že předmětem řízení je výživné, aplikovat ustanovení občanského zákoníku. Soud prvního stupně nepřihlédl ke kompenzační námitce žalované (že pohledávka žalobce zanikla započtením vůči pohledávce nezletilých dětí na výživné), k námitce promlčení nároku žalobce ani k námitce žalované o postupu žalobce v rozporu s dobrými mravy.

4. K odvolání žalované Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 2. 2016, č. j. 21 Co 425/2015-253, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalované zaplacení částky 350 000 Kč a úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z této částky od 5. 7. 2014 do zaplacení a současně uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na nákladech řízení před soudy obou stupňů 193 600 Kč k rukám její právní zástupkyně. Odvolací soud došel k závěru, že dohoda rodičů o jednorázovém vyplacení výživného na nezletilé děti vycházela z § 97 odst. 2 zákona o rodině, a ve věci tak byly pasivně věcně legitimovány nezletilé děti, které získaly z plnění z neplatného právního úkonu prospěch. Byť ve vlastních zjištěních odvolacího soudu absentuje důvod neplatnosti předmětné dohody, lze se domnívat, že v souladu s právním názorem soudu prvního stupně byl spatřován v nedostatku schválení dohody opatrovníckým soudem. Podle odvolacího soudu žalovaná uzavřela předmětnou smlouvu v pozici zákonného zástupce svých nezletilých dětí, pro které byly určeny převzaté prostředky (žalovaná plnila funkci platebního místa), a proto je nesprávný závěr soudu prvního stupně o tom, že v posuzovaném případě vznikl závazkový vztah jen mezi žalobcem a žalovanou. Odvolací soud dále konstatoval, že žalobcem vyplacená částka by se řešila až v případném exekučním řízení stran dlužného výživného.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, ve kterém namítal, že věcná legitimace v případě bezdůvodného obohacení spočívajícího v plně-

ní z neplatné smlouvy je vždy dána jen na straně účastníků této neplatné smlouvy, a proto se v posuzovaném případě bezdůvodně obohatila na úkor žalobce jen žalovaná. K tomu dovolatel poukázal na to, že žalovaná nebyla oprávněna činit bez souhlasu opatrovnického soudu jako zákonný zástupce za nezletilé děti právní úkony přesahující rámec běžných záležitostí, že dohoda o jednorázové úhradě výživného může být opatrovnickým soudem schválena jen tehdy, je-li zajištěno vyplacení výživného v opakujících se dávkách, a že žalovaná podala bez ohledu na předmětnou dohodu návrh na zvýšení výživného, kterému opatrovnický soud vyhověl. Z uvedeného podle dovolatele vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu vedlo k „právnímu vakuu“ spočívajícímu v tom, že dovolatel nemůže částku 350 000 Kč uplatnit v opatrovnickém řízení jako uhrazené výživné, ale zároveň ani nemůže vrácení uvedené částky požadovat z titulu bezdůvodného obohacení na žalované. Dovolatel namítal, že odvolací soud se při posouzení otázky pasivní věcné legitimace odchýlil od právních závěrů vyjádřených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 33 Odo 369/2004, nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05, uveřejněného pod č. 156 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, ročník 2007, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2078/2011, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 33 Odo 1125/2004, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2004, sp. zn. 33 Odo 351/2004. Dovolatel navrhl, aby odvolací soud buď změnil rozhodnutí odvolacího soudu tak, že potvrdí rozsudek soudu prvního stupně, anebo aby rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobce uvedla, že dohoda o vyplacení výživného podle § 97 odst. 2 zákona o rodině se uzavírá vždy jen ve prospěch dítěte a oprávněnou osobou je jen dítě. Druhý rodič je pouze platebním místem, nemůže proto u něj dojít k bezdůvodnému obohacení. Rozhodnutí odvolacího soudu je podle žalované v souladu s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2235/2012, ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. III. ÚS 1556/13, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2824/2010, z nichž vyplývá, že výživné je určeno vždy pro nezletilé dítě, neboť má osobní charakter a není možné, aby se z něj obohatila třetí osoba.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání; protože řízení ve věci bylo zahájeno dnem 17. 10. 2014, postupoval přitom podle

zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“).

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

č. 74

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Z hlediska skutkového bylo zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá), že v listině označené „Dohoda rodičů o jednorázovém vyplacení výživného na nezletilé děti“ (dále jen „dohoda“) a podepsané žalobcem a žalovanou v M. dne 24. 5. 2012 si rodiče ujednali, že „otec poskytl částku 350 000 Kč při podpisu dohody matce na úhradu běžného výživného do následujícího data 24. 3. 2023“, že „otec se již nezavazuje přispívat na výživu dětí částkou 3500 Kč měsíčně“, že „matka se zavazuje nepodnikat žádné kroky proti otci ve smyslu napadnutí této dohody nebo navýšení požadovaných alimentů, nad požadovaných 3500 Kč na nezletilé, a to po celou dobu trvání této smlouvy, tj. do 24. 3. 2023“, a že „matka prohlašuje, že otec ke dni podpisu této dohody nemá dluh nebo nezaplacené výživné k ní nebo k nezletilým dětem v její péči“. Žalobce k povaze poskytnutého plnění při jednání u soudu prvního stupně dne 8. 10. 2014 uvedl, „že o částku 350 000 Kč si řekla žalovaná, kdy výživné, které mělo nabíhat od dosažení zletilosti dětí, mělo být vypláceno pouze v příspěvkové formě“ a při jednání dne 7. 1. 2015 doplnil, že „datum 24. 3. 2023 bylo společně zvoleno velmi orientačně s úvahou, že děti budou mít v různých obdobích různé potřeby“. Žalovaná spороvala výši poskytnuté částky, nikoliv její důvod, když při jednání soudu prvního stupně dne 23. 1. 2015 uvedla „že částka 35 000 Kč představovala „jednorázovou úhradu výživného dopředu na 10 měsíců“.

11. Za tohoto stavu věci bylo pro rozhodnutí odvolacího soudu určující vyřešení právní otázky, kdo je pasivně věcně legitimován v řízení o žalobě na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné dohody rodičů o jednorázovém vyplacení výživného splatného v budoucnu pro nezletilé dítě. Jedná se přitom o otázku vyplývající z aplikace procesního práva (občanského soudního řádu), takže skutečnost, že se tak děje v řízení, kde proti meritornímu rozsudku dovolání přípustné není [srov. § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], je nerozhodná (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1510/2013, uveřejněné pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2014). Vzhledem k tomu, že tato otázka dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

č. 74

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že se žalobce domáhá vydání bezdůvodného obohacení, které mělo vzniknout na základě plnění z absolutně neplatné dohody ze dne 24. 5. 2012 – s přihlédnutím k § 3028 o. z., podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „zákon o rodině“), a podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů účinném do 13. 6. 2012 (dále jen „obč. zák.“).

14. Podle § 97 odst. 1 zákona o rodině je výživné třeba platit v pravidelných opětujících se částkách, s výjimkou případů podle § 94 odst. 2 a § 97 odst. 2, které jsou splatné vždy na měsíc dopředu.

Podle § 97 odst. 2 zákona o rodině u výživného pro dítě může soud v případech hodných zvláštního zřetele rozhodnout o povinnosti složit peněžní částku pro výživné splatné v budoucnosti. Učiní přitom příslušná opatření zaručující pravidelnou výplatu měsíčních splátek odpovídajících stanovenému výživnému.

Podle § 99 odst. 1 zákona o rodině, změní-li se poměry, může soud i bez návrhu změnit dohody a soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti. Dojde-li k zrušení nebo snížení tohoto výživného za minulou dobu, spotřebované výživné se nevrací.

Podle § 457 obč. zák., je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.

15. Ve sporném civilním řízení je aktivně věcně legitimován ten účastník řízení, který je podle hmotného práva nositelem tvrzeného práva (aktivní věcná legitimace) nebo jemu odpovídající tvrzené povinnosti (pasivní věcná legitimace). Věcná legitimace není předpokladem účastenství (není ani podmínkou řízení), ale nachází svůj výraz v rozhodnutí soudu ve věci samé (je předmětem dokazování). Nedostatek aktivní nebo pasivní věcné legitimace je důvodem pro zamítnutí žaloby. Určení věcné legitimace v dané věci tak nutně předcházet závěr o právní kvalifikaci uvedené dohody.

16. Nehledě na spornost výše poskytnuté částky žalobcem, kterou soudy obou stupňů za použití přesvědčivých a přiléhavých argumentů vyřešily v prospěch žalobce, bylo mezi účastníky nesporné, že poskytnutá částka sloužila k úhradě běžného výživného na obě děti. Z obsahu dohody se podává, že takto měly být vypořádány veškeré nároky plynoucí z vyživovací povinnosti žalobce (rodiče, který o děti nepečoval a jemuž bylo soudním rozhodnutím uloženo platit výživné na děti v péči žalované), neboť podle dohody rodičů soudem stanovené výživné

již otec do budoucna (resp. do 24. 3. 2023) platit neměl, nebyl tu dluh na výživném, k jehož uspokojení by sjednaná částka měla sloužit, a žalovaná o zvýšení výživného po stejné období, převyšující dosažení zletilosti dětí, neměla žádat. Dohoda tak sledovala vyloučení možnosti žádat o zvýšení výživného v případě změny poměrů. Posoudil-li proto odvolací soud předmětnou dohodu jako smlouvu o jednorázovém vyplacení výživného na nezletilé děti „vycházející“ z § 97 odst. 2 zákona o rodině, tedy jako plnění, při němž nedochází k zániku vyživovací povinnosti, nemůže být jeho právní názor správný.

17. Z hlediska následků, které měl dotčené předmětný právní úkon založit, je třeba rozlišovat, zda následek měl spočívat v zániku vyživovací povinnosti (tzv. odbytné), či plnit úhradu vyživovací povinnosti formou zálohy na výživné, při které vyživovací povinnost nezaniká. V posléze uvedeném případě není v okamžiku rozhodování soudu známo, jak dlouho bude trvat stav odkázanosti dítěte na povinnou osobu a jaké budou jeho odůvodněné potřeby, a proto soud aplikací § 97 odst. 2 zákona o rodině nezprošťuje povinnou osobu vyživovací povinnosti na určité období (jde o zálohu). Účelem této právní úpravy je předcházet situacím, kdy by povinný nebyl schopen plnit svou vyživovací povinnost v důsledku změny poměrů.

18. Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 (která se na danou věc užije) umožňovala jednorázové vyplacení výživného splatného v budoucnu ve formě tzv. odbytného pouze u výživného rozvedeného manžela (ustanovení § 94 odst. 2 zákona o rodině) a v případě náhrady nákladů neprovdané matky (ustanovení § 95 odst. 2 zákona o rodině). Ohledně vyživovací povinnosti k nezletilým dětem judikatura dospěla k závěru, že dohoda rodičů nezletilého dítěte, podle níž jeden z nich se zavazuje složit ve prospěch nezletilého jednorázové částky k plné úhradě výživného do zletilosti dítěte, neodpovídá ustanovením zákona o rodině týkajícím se výživného, a nemůže proto být soudem schválena (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 1976, sp. zn. 1 Cz 93/76, uveřejněné pod č. 23 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, ročník 1982). Bylo tomu tak proto, že jednorázové složení částky výživného, jež by představovala výživné pro dítě až do dne jeho zletilosti bez změny, je v rozporu s § 99 odst. 1 zák. o rod., neboť nelze vylučovat možnost budoucí úpravy výživného v souladu se změnou poměrů oprávněného i povinného z vyživovací povinnosti. K uvedenému závěru je třeba doplnit, že jednorázová úhrada výživného pro nezletilé děti by nejen vylučovala změnu rozhodnutí o výši výživného (zvýšení či snížení), které má povinný rodič platit, ale i změnu v osobě rodiče, který by byl ze soudního rozhodnutí zavázán výživné plnit, v důsledku změny výchovného prostředí.

19. Od shora uvedeného závěru nemá Nejvyšší soud důvod se odchýlit ani v přezkoumávané věci. Soud neschválí dohodu o jednorázové „plné“ úhradě výživného nejen do dosažení zletilosti dětí, ale i po dosažení zletilosti, neboť s dosažením zletilosti nebyl a nadále není spojován zánik vyživovací povinnosti. Zákon o rodině spojoval zánik vyživovací povinnosti k dětem výlučně s jejich možností samo se

živit (ustanovení § 85 odst. 2 zákona o rodině), proto jakékoliv ujednání nositelů vyživovací povinnosti, z něhož by se podával odlišný okamžik zániku vyživovací povinnosti, by byl v rozporu s kogentním ustanovením § 85 odst. 2 zákona o rodině, a je proto nadbytečná úvaha soudu prvního stupně, že „dohoda je absolutně neplatná, neboť podle tehdy platného zákona o rodině nebylo v možnostech rodičů uzavřít mezi sebou dohodu o výživném bez ingerence opatrovnického soudu, který by obsah dohody poměřoval se zájmy nezletilých dětí“. Byl-li přesto u soudu podán návrh na schválení dohody rodičů, jejímž obsahem by bylo vypořádání vyživovací povinnosti k nezletilým dětem formou odbytného, musí být zamítnut (aniž by soud případně poměřoval dohodu se zájmy dítěte), protože soud neschválí dohodu rodičů, která je v rozporu se zákonem (srov. § 85 odst. 2 zákona o rodině a R 23/1982). Jak již bylo výše připomenuto, odlišná právní úprava umožňující zánik vyživovací povinnosti jednorázovým plněním se promítnutím zásady smluvní autonomie uplatnila toliko u rozvedených manželů a nákladů neprovdané smluky.

20. Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že plnění na základě absolutně neplatné dohody o jednorázovém vyplacení výživného splatného v budoucnu pro nezletilé dítě (odbytné) představuje vždy bezdůvodné obohacení. Bezdůvodné obohacení vzniká na straně rodiče, který jako účastník neplatné dohody plnění přijal (k tomu srov. § 457 obč. zák.), a proto bude v soudním řízení o vydání bezdůvodného obohacení z neplatné dohody o jednorázovém vyplacení výživného splatného v budoucnu pro nezletilé dítě tento rodič také pasivně věcně legitimován. Uplatní se tak závěr vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 33 Odo 369/2004, že spočívá-li bezdůvodné obohacení v plnění na základě neplatné smlouvy, jsou ve vzájemném vztahu pouze její účastníci. To platí bez ohledu na to, zda se v souvislosti s plněním z neplatné smlouvy obohatil i někdo jiný nebo zda v souvislosti s plněním z této smlouvy došlo k bezdůvodnému obohacení i na úkor někoho jiného.

21. V posuzovaném případě došlo mezi žalobcem a žalovanou (jako rodiči nezletilých dětí) dne 24. 5. 2012 k uzavření dohody, v níž se žalobce zavázal, že poskytne žalované jednorázovou částku na výživné splatné v budoucnu pro jejich nezletilé děti (odbytné). Jak správně uzavřel soud prvního stupně i odvolací soud, taková dohoda je absolutně neplatná. Odvolací soud však pochybil, když za pasivně věcně legitimované označil nezletilé děti, neboť – jak je výše uvedeno – z neplatné dohody o jednorázovém vyplacení výživného splatného v budoucnu pro nezletilé děti (odbytné) se mohla bezdůvodně obohatit jen žalovaná, a proto byla v řízení také pasivně věcně legitimována.

22. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud jej proto podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 75

Č. 75 Výpověď z nájmu bytu § 2291 o. z., § 2290 o. z.

Pronajímatel může vypovědět nájem bytu výpovědí bez výpovědní doby pro zvlášť závažné porušení povinností podle § 2291 o. z. jen tehdy, vyzval-li předtím nájemce k odstranění závadného chování (protiprávního stavu) a ten přes výzvu od svého jednání neupustil. Výzva je hmotněprávní podmínkou k podání výpovědi podle § 2291 o. z., nemusí být písemná, musí však obsahovat specifikaci (popis) závadného chování (protiprávního stavu) a k nápravě musí pronajímatel nájemci stanovit přiměřenou dobu. Napraví-li nájemce své chování (protiprávní stav) v poskytnuté (přiměřené) době, výpovědní důvod pomine.

V řízení podle § 2290 o. z. soud rozhoduje o oprávněnosti výpovědi z nájmu bytu, tedy zejména, zda uplatněný výpovědní důvod byl naplněn; neoprávněná je i výpověď, která je neplatná či zdánlivá.

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 5. 2016, zn. sp. 13 Co 33/2016, tak, že se rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 13. 11. 2015, sp. zn. 13 C 155/2015, mění tak, že výpověď ze dne 29. 3. 2015 z nájmu bytu č. 3 v 1. patře domu na adrese P. je neoprávněná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4249/2016, ECLI:CZ:NS:2017:26.CDO.4249.2016.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou došlou soudu dne 30. 4. 2015 se žalobkyně domáhala „určení neplatnosti“ výpovědi z nájmu bytu č. 3 o velikosti 2 + 1 s příslušenstvím, v prvním patře budovy na adrese P. (dále jen „Byt“), kterou jí dal žalovaný (pronajímatel) dopisem ze dne 29. 3. 2015 bez výpovědní doby a která jí byla doručena téhož dne. Výpověď odůvodnil tím, že dne 23. 3. 2015 byla přistižena při snižování stavu počítadla na vodoměru, a tímto jednáním zvlášť závažně poškodila jeho majetek. Žalobkyně jednak namítala, že žalovaný výpověď nedostatečně odůvodnil, zejména neurčil přesně, v čem spatřuje zvlášť závažné porušení nájemní smlouvy,

a jednak popřela oprávněnost výpovědi. Tvrdila, že stav počítadla na vodoměru nesnižovala, a nebyla proto ani 23. 3. 2015 při takovém jednání přistižena.

2. Obvodní soud pro Prahu 5 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 13. 11. 2015, č. j. 13 C 155/2015-55, žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

3. Po provedeném dokazování zjistil, že žalovaný jako pronajímatel a žalobkyně jako nájemkyně uzavřeli dne 1. 1. 2015 smlouvu o nájmu Bytu na dobu neurčitou s účinností od 1. 1. 2015 (nahrazující původní nájemní smlouvu z 1. 8. 2006). Dopisem ze dne 29. 3. 2015 (dále též jen „Výpověď“) žalovaný s odkazem na § 2291 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), vypověděl žalobkyni nájem Bytu bez výpovědní doby s odůvodněním, že ji dne 23. 3. 2015 přistihl při snižování stavu vodoměru, vodoměr byl navrtán a navrtaným otvorem bylo tenkým drátkem zastaveno počítadlo vodoměru, čímž snížila svou spotřebu vody a obohatila se na úkor ostatních nájemníků, přičemž takové jednání považuje za zvlášť závažné porušení nájemní smlouvy, dne 26. 3. 2015 ji předseda družstva písemně vyzval k úhradě částky ve výši 18 948 Kč, představující ztrátu na vodném a stočném, poučil ji o možnosti podat u soudu návrh na přezkoumání oprávněnosti výpovědi a vyzval ji k vyklizení bytu bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30. 4. 2015. Dále zjistil, že žalobkyně nebyla přistižena při snižování stavu počítadla vodoměru (jak je uvedeno ve Výpovědi), poškození vodoměru odhalil svědek P. P., vodoměr se nachází mimo byt žalobkyně na chodbě, kterou lze uzamknout, která se však zpravidla nezamykala, v letech 2012–2014, kdy byl evidován velký rozdíl mezi stavy na bytových vodoměrech a hlavním vodoměru, vykazoval vodoměr žalobkyně výrazně nižší spotřebu než v roce 2011, v němž byly poměrové vodoměry v domě nainstalovány. Žalovaný dne 26. 3. 2016 vyměnil poškozený vodoměr a písemně vyzval žalobkyni k okamžité úhradě ztráty na vodném a stočném ve výši 18 948 Kč. Uzavřel, že Výpověď obsahovala zákonem požadované náležitosti, poškozením vodoměru porušila žalobkyně své povinnosti nájemce zvlášť závažným způsobem, a byl tak dán výpovědní důvod podle § 2291 o. z. Za nerozhodnou považoval skutečnost, že zásah do vodoměru nemusela provést sama žalobkyně, neboť nikdo jiný na snižování spotřeby vody neměl zájem, stejně jako nelze přičítat k tíži žalovaného skutečnost, že přístup k vodoměru nebyl uzamykán (ačkoliv uzamykatelný byl).

4. Městský soud v Praze (soud odvolací) rozsudkem ze dne 20. 5. 2016, č. j. 13 Co 33/2016-87, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že Výpověď z nájmu Bytu je neplatná.

5. Měl za to, že soud prvního stupně z provedených důkazů učinil nesprávné právní závěry. Na rozdíl od soudu prvního stupně měl za to, že pro naplnění výpovědního důvodu podle § 2291 odst. 1 o. z. není rozhodné, kdo mohl mít ze závažného porušení povinnosti nájemce prospěch, ale kdo se takového porušení skutečně dopustil. Ustanovení § 2291 odst. 1 o. z. vyžaduje, aby své povinnosti

porušil přímo nájemce, z provedených důkazů však takový závěr učinit nelze. Žalovaný navíc nepostupoval podle § 2291 odst. 3 o. z., které ukládá pronajímateli povinnost pokusit se vyřešit věc smírně, pronajímatel musí vyzvat nájemce před doručením výpovědi, aby v přiměřené době odstranil své závadné chování (protiprávní stav). Sdělil-li žalovaný dopisem ze dne 26. 3. 2015 žalobkyni, že došlo k manipulaci s vodoměrem, vyzval ji k úhradě ztráty na vodném a stočném, aniž by určil lhůtu k plnění, a již 29. 3. 2015 jí dal výpověď z nájmu Bytu, nedostál své zákonné povinnosti stanovit přiměřenou lhůtu k odstranění závadného stavu. K Výpovědi se proto podle § 2291 odst. 3 o. z. nepřihlíží.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, vytýkal odvolacímu soudu, že § 2291 odst. 1 o. z. aplikoval velmi formálně a restriktivně. Nájemce odpovídá za měřidla energií a vody a jakýkoliv zásah do těchto přístrojů jde k jeho tíži, i když tedy samotná žalobkyně nebyla přistižena, jak poškozuje vodoměr, za jeho poškození nese odpovědnost. Porušila tak své povinnosti zvlášť závažným způsobem, a mohl jí proto dát podle § 2291 odst. 1 o. z. výpověď bez výpovědní doby. Nesouhlasil ani se závěrem odvolacího soudu o absenci poskytnutí přiměřené lhůty na odstranění závadného chování. Poškození vodoměru je specifickým porušením povinnosti nájemce, jeho výměnu musí provést pronajímatel, nájemce nemůže sám závadný stav odstranit, a pokud jde o úhradu odebrané vody, škodu bylo možné uhradit z kauce, nebylo proto nutné požadovat po žalobkyni další platby. Odvolací soud měl proto § 2291 o. z. vyložit tak, aby umožnil postihnout nájemce, který měřidlo vodoměru upravil a který má z této úpravy prospěch. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

7. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání pouze odkázala na žalobu a svá další vyjádření ve věci, ztotožnila se s právními závěry odvolacího soudu a navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto či odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

8. Dovolání podané včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, je přípustné, neboť otázka, za jakých podmínek a pro jaké porušení povinností může dát pronajímatel nájemci výpověď bez výpovědní doby podle § 2291 o. z., nebyla dosud dovolacím soudem řešena.

IV. Důvodnost dovolání

č. 75

9. Podle úpravy obsažené v o. z. (tedy s účinností od 1. 1. 2014) může pronajímatel nájemci vypovědět nájem bytu (domu), který mu byl přenechán k zajištění jeho bytových potřeb, výpovědi v tříměsíční době z důvodů uvedených v § 2288 odst. 1, 2 o. z., nebo výpovědi podle § 2291 o. z. bez výpovědní doby.

10. Podle § 2288 odst. 1 o. z. pronajímatel může vypovědět nájem na dobu určitou nebo neurčitou v tříměsíční výpovědní době,

a) poruší-li nájemce hrubě svou povinnost vyplývající z nájmu,

b) je-li nájemce odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný na pronajímateli nebo členu jeho domácnosti nebo na osobě, která bydlí v domě, kde je nájemcům byt, nebo proti cizímu majetku, který se v tomto domě nachází,

c) má-li být byt vyklizen, protože je z důvodu veřejného zájmu potřebné s bytem nebo domem, ve kterém se byt nachází, naložit tak, že byt nebude možné vůbec užívat, nebo

d) je-li tu jiný obdobně závažný důvod pro vypovězení nájmu.

Podle § 2291 odst. 1 o. z., poruší-li nájemce svou povinnost zvlášť závažným způsobem, má pronajímatel právo vypovědět nájem bez výpovědní doby a požadovat, aby mu nájemce bez zbytečného odkladu byt odevzdal, nejpozději však do jednoho měsíce od skončení nájmu.

Podle § 2291 odst. 2 o. z. nájemce porušuje svou povinnost zvlášť závažným způsobem, zejména nezaplatil-li nájemné a náklady na služby za dobu alespoň tři měsíců, poškozuje-li byt nebo dům závažným nebo nenapravitelným způsobem, způsobuje-li jinak závažné škody nebo obtíže pronajímateli nebo osobám, které v domě bydlí, nebo užívá-li neoprávněně byt jiným způsobem nebo k jinému účelu, než bylo ujednáno.

Podle § 2291 odst. 3 o. z., neuvede-li pronajímatel ve výpovědi, v čem spatřuje zvlášť závažné porušení nájemcovy povinnosti, nebo nevyzve-li před doručením výpovědi nájemce, aby v přiměřené době odstranil své závažné chování, popřípadě odstranil protiprávní stav, k výpovědi se nepřihlíží.

Z § 2288 odst. 1 a § 2291 odst. 1 o. z. je zřejmé, že zákon rozlišuje různé stupně intenzity porušení povinností nájemce a s tím související podmínky, za nichž může pronajímatel nájem bytu vypovědět. Jen „běžné“ porušení povinností není spojeno s naplněním žádného výpovědního důvodu. Aby pronajímatel mohl nájem vypovědět, musí nájemce porušit své povinnosti alespoň hrubým způsobem. V takovém případě mu pronajímatel může dát výpověď s tříměsíční výpovědní dobou [§ 2288 odst. 1 písm. a) o. z.] a výpovědi nemusí předcházet žádné upozornění pronajímatele ani žádná výzva ke zjednání nápravy (srovnej § 2288 o. z.).

11. Má-li pronajímatel za to, že nájemce porušil své povinnosti zvlášť závažným způsobem, tedy naprosto zásadně, může mu dát výpověď bez výpovědní

doby. Předtím, než přistoupí k podání výpovědi, však musí podle § 2291 odst. 3 o. z. vyzvat nájemce, aby své závadné chování odstranil (popř. odstranil protiprávní stav). Jde o hmotněprávní podmínku, která odráží závažnost důsledků spojených s výpovědí bez výpovědní doby („okamžitě“ skončení nájmu, povinnost nájemce byt vyklidit bez zbytečného odkladu, nejpozději do jednoho měsíce od skončení nájmu), a jen při jejím splnění může být výpověď oprávněná a platná. Nájemce má tak možnost k nápravě svého závadného chování (protiprávního stavu) a odvrácení skončení nájmu výpovědí bez výpovědní doby; napraví-li své chování (protiprávní stav) v poskytnuté (přiměřené) době, výpovědní důvod pomine. Výzva nemusí být písemná, ale aby tato hmotněprávní podmínka byla splněna, musí obsahovat specifikaci (popis) závadného chování (protiprávního stavu) a k nápravě musí pronajímatel nájemci stanovit přiměřenou dobu. Přiměřenost poskytnuté doby k nápravě závadného chování nájemce bude nutné posuzovat vždy individuálně s ohledem na závadné chování (protiprávní stav), které má být napraveno (odstraněno). Výpověď z nájmu bytu bez výpovědní doby může tedy dát pronajímatel nájemci teprve poté, co ho řádně vyzval k odstranění závadného chování (protiprávního stavu) a marně uplynula doba k nápravě tohoto závadného chování [srovnej obdobné závěry v odborné literatuře HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 473–474. ISBN 978-80-7400-287-8].

12. Ustanovení § 2291 o. z. tak umožňuje pronajímateli vypovědět nájemci, který porušuje své povinnosti zvláště závažným způsobem, nájem bytu výpovědí bez výpovědní doby, tedy tzv. okamžitě, zároveň však poskytuje nájemci možnost zabránit skončení nájmu tím, že své závadné chování (protiprávní stav) napraví (odstraní), tedy nejen že od něj okamžitě upustí, ale i nahradí škody (dluhy), které již vznikly. Účelem § 2291 o. z. je tedy „okamžitě“ skončení nájmu jen v případě, že nájemce, který porušuje své povinnosti zvláště závažným způsobem, ani přes výzvu pronajímatele od svého jednání neupustí. Může-li se k výpovědi bez výpovědní doby přihlížet jen v případě, že byla splněna podmínka předchozí výzvy k „nápravě“ zakotvená v § 2291 odst. 3 o. z., je zřejmé, že výpověď bez výpovědní doby je vhodná v případech, kdy pronajímatel primárně nepreferuje skončení nájmu, ale upřednostňuje okamžitou nápravu závadného chování (protiprávního stavu) nájemce, a tedy pokračování nájemního vztahu. V případě, že nájemce porušuje povinnosti zvláště závažným způsobem, má pronajímatel samozřejmě vždy možnost dát mu výpověď podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. s tříměsíční výpovědní dobou. V případě výpovědi podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. zákon nestanoví pro platnost výpovědi podmínku předchozí výzvy k odstranění závadného chování (protiprávního stavu), k oprávněnosti výpovědi je jen třeba, aby porušení povinnosti trvalo ke dni doručení výpovědi. Nájem však skončí až uplynutím tříměsíční výpovědní doby (§ 2286 odst. 1, § 1998 odst. 2 o. z.).

13. V případě výpovědního důvodu podle § 2291 o. z. musí jít nejen o porušení povinností zvláště závažným způsobem, ale také o jednání (protiprávní stav), které může nájemce napravit (odstranit). Je-li z povahy porušené povinnosti (protiprávního stavu) vyloučeno, aby nájemce své závažné jednání (protiprávní stav) napravit (odstranit), není ani důvod mu poskytnout přiměřenou dobu na „nápravu“. V takovém případě není na místě výpověď z nájmu podle § 2291 o. z. bez výpovědní doby, ale výpověď podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z. s tříměsíční výpovědní dobou. Tomu také odpovídá demonstrativní výčet zvláště závažného porušení povinností nájemce obsažený v § 2291 odst. 2 o. z., jenž obsahuje jen jednání či protiprávní stav, které lze napravit či odstranit (zaplacením dlužného nájemného, zanecháním poškození bytu nebo domu či působení jiných obtíží a uhrazením vzniklé škody, upuštěním od užívání bytu jiným způsobem, popř. k jinému účelu, než bylo dohodnuto). A odpovídá tomu i zařazení výpovědního důvodu pro odsouzení nájemce pro úmyslný trestný čin (spáchaný na pronajímateli nebo členu jeho domácnosti nebo na osobě, která bydlí v domě, kde je nájemcův byt, nebo proti cizímu majetku, který se v domě nachází) mezi výpovědní důvody s tříměsíční výpovědní dobou [§ 2288 odst. 1 písm. b) o. z.]. Byť by intenzitou mohlo jít o porušení povinností nájemce zvláště závažným způsobem, výzva k nápravě podle § 2291 odst. 3 o. z. by neměla smysl (nájemce není schopen pravomocný rozsudek „sám odstranit“).

14. Podle obsahu Výpovědi měl žalovaný zjevně za to, že protiprávní stav, který žalobkyni vytkl – poškození vodoměru, v jehož důsledku došlo ke snížení spotřeby vody v bytě – může žalobkyně odstranit tím, že zaplatí škodu, která mu vznikla nesprávným vyúčtováním vody v předcházejících letech. Po zjištění, že vodoměr patřící k bytu žalobkyně byl poškozen, však sice žalobkyni zaslal 26. 3. 2015 písemnou výzvu, aby uhradila škodu, kterou vyčíslil, žádnou lhůtu k zaplacení jí však nestanovil a v zásadě bezprostředně poté – již 29. 3. 2015 – jí dal Výpověď. I kdyby bylo možné přisvědčit žalovanému, že šlo o zvláště závažné porušení povinností, které mohla žalobkyně v přiměřené lhůtě napravit, nestanovil-li žalobkyni žádnou (natož přiměřenou) dobu na jeho odstranění, nesplňovala výzva náležitosti stanovené v § 2291 odst. 3 o. z. Nebyla tak splněna hmotněprávní podmínka pro oprávněné podání výpovědi, Výpověď je neplatná, a již proto k ní nelze přihlížet (§ 2291 odst. 3 o. z.). Protože žalovaný dal žalobkyni výpověď bez výpovědní doby podle § 2291 o. z., a tato Výpověď byla předmětem řízení, nemohl se soud zabývat tím, zda by vytýkaným porušením povinností žalobkyni byl popřípadě naplněn výpovědní důvod podle § 2288 odst. 1 písm. a) o. z.

15. Byť žalobkyně v petitu své žaloby navrhuje, aby soud rozhodl o neplatnosti Výpovědi, je z jejího obsahu zřejmé, že jde o žalobu podle § 2290 o. z., již se domáhá přezkumu oprávněnosti Výpovědi. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3862/2015, který byl dne 19. 10. 2016 přijat na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia k publikaci do Sbírky soudních

č. 75

rozhodnutí a stanovisek, zdůraznil, že § 2290 o. z. upravující žalobu na neoprávněnost výpovědi se uplatní i v případě výpovědi z nájmu podle § 2291 o. z. Žaloba podle § 2290 o. z. se obsahově liší od žaloby na určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu, kterou upravoval § 711 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“). Nejde o žalobu na určení, nájemce se v řízení podle § 2290 o. z. domáhá přezkoumání, zda je výpověď oprávněná, tedy „zkontrolování oprávněnosti (správnosti) výpovědi“. Soud se tak zabývá naplněností uplatněného výpovědního důvodu, zjistí-li, že výpovědní důvod nebyl dán, rozhodne, že výpověď je neoprávněná. S ohledem na účel a smysl § 2290 o. z. a následky, které výpověď z nájmu bytu pro nájemce má, je třeba přezkum oprávněnosti výpovědi podle tohoto ustanovení chápat v širším smyslu. Neoprávněná výpověď proto bude i neplatná či zdánlivá výpověď (bez ohledu na naplněnost výpovědního důvodu). Zjistí-li proto soud v řízení, že je výpověď z nějakého důvodu neplatná (absolutně, relativně) či zdánlivá, rovněž žalobě nájemce vyhoví, neboť ani taková výpověď nebyla dána „po právu“, tedy v souladu se zákonem.

16. Odvolací soud, ač nebyl petitem žaloby vázán (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 909/2003), převzal jeho nesprávné znění do výroku svého rozsudku a rozhodl o neplatnosti Výpovědi. Protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil [§ 243d písm. b) o. s. ř.] tak, že změnil rozsudek soudu prvního stupně, a rozhodl, že Výpověď je neoprávněná.

Č. 76

č. 76

Odpovědnost státu za škodu

§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., § 14a odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb.

Řízení o udělení povolení k restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, podle § 14a odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, je řízením, v němž správní orgán rozhoduje o občanských právech nebo závazcích účastníka ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované pod č. 209/1992 Sb.

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 55 Co 290/2014, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 8. 10. 2013, sp. zn. 41 C 9/2012-56, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 519/2015, ECLI:CZ:NS:2017:30.CDO.519.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se na žalované domáhá zaplacení 180 000 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež mu měla být způsobena nepřiměřenou délkou správního řízení o žádosti žalobce o udělení povolení k restaurování kulturních památek – nástropních a nástěnných maleb, které bylo u žalované zahájeno dne 18. 11. 2002 a nebylo dosud skončeno.

2. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 8. 10. 2013, č. j. 41 C 9/2012-56, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 180 000 Kč s úrokem z prodlení od 2. 2. 2012 do zaplacení (výrok I), žalobu co do úroku z prodlení z částky 180 000 Kč za den 1. 2. 2012 zamítl (výrok II) a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 16 685,90 Kč (výrok III).

3. Soud prvního stupně zjistil, že žalobce podal dne 18. 11. 2002 u žalované žádost o udělení povolení k restaurování v oboru restaurování nástropní a nástěnné malby a doložil přílohy. Žalovaná dopisy ze dne 12. 2. 2003, 24. 3. 2003, 3. 6. 2003 vyzývala žalobce k doplnění žádosti, na což žalobce reagoval předložením požadované dokumentace. Dne 29. 12. 2003 byl žalobce seznámen s podklady

č. 76

pro správní rozhodnutí; rozhodnutím ze dne 26. 1. 2004, č. j. 17859/2002-II, žalovaná žádost žalobce o vydání povolení zamítla. K rozkladu žalobce ministr kultury rozhodnutím ze dne 13. 5. 2004, č. j. 7982/2004, zamítající rozhodnutí žalované zrušil. Žalovaná pak rozhodnutím ze dne 11. 10. 2004, č. j. 17859/2002-II, žádost žalobce o vydání povolení opětovně zamítla. Ministr kultury následně rozhodnutím ze dne 12. 4. 2005, č. j. 5707/2005, rozklad podaný žalobcem jako nedůvodný zamítl a napadené rozhodnutí žalované potvrdil. Proti rozhodnutí ministra kultury brojil žalobce žalobou ve správním soudnictví, jež však byla rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 10. 2006, č. j. 5 Ca 174/2005-112, zamítnuta. Rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2008, č. j. 5 As 18/2007-157, byl uvedený rozsudek Městského soudu v Praze zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Městský soud v Praze pak rozsudkem ze dne 24. 2. 2010, č. j. 5 Ca 143/2008-288, rozhodnutí ministra kultury ze dne 12. 4. 2005, č. j. 5707/2005, zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Ministr kultury následně rozhodnutím ze dne 26. 8. 2010, č. j. 16911/2010, zrušil rozhodnutí žalované ze dne 11. 10. 2004, č. j. 17859/2002-II, a věc jí vrátil k dalšímu projednání. Žalobce se dopisy ze dne 15. 11. 2010 a 14. 2. 2011 žalované opakovaně dotazoval na stav řízení. Žádosti ze dne 28. 7. 2011 žalobce u žalované uplatnil nárok na přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nepřiměřené délky řízení. Dopisem ze dne 29. 2. 2012 žalovaná nároku žalobce nevyhověla. Žalobce tak dne 2. 4. 2012 uplatnil tvrzený nárok u soudu.

4. Po právní stránce soud prvního stupně hodnotil věc tak, že předmětné řízení jako celek svou délkou neodpovídá době, v níž mohl žalobce očekávat vyřízení své žádosti. V projednávané věci nebyly správním orgánem dodrženy ani lhůty pro vydání rozhodnutí, ani nebylo rozhodováno o jejich prodloužení. Ačkoliv žalobce projednání své žádosti opakovaně urgoval, žalovaná zůstávala v řízení nečinná, a to zejména po vydání zrušujícího rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 2. 2010, č. j. 5 Ca 143/2008-288. Celkovou dobu správního řízení, do které je podle soudu prvního stupně třeba započíst rovněž dobu trvání řízení před správními soudy v délce 4 a půl roku, lze tak podle soudu prvního stupně mít za nepřiměřenou. Nemajetkovou újmu, která tímto nesprávným úředním postupem žalované vznikla, není dle soudu prvního stupně třeba dokazovat, nýbrž lze vycházet z vyvratitelné domněnky vzniku újmy. Žalobci podle soudu prvního stupně náleží za celou dobu trvání správního řízení, tedy za „více než deset let“, přiměřené zadostiučinění v penězích. Žalobcem požadovaná výše peněžitého zadostiučinění podle soudu prvního stupně odpovídá okolnostem případu, tj. „složitosti věci, chování žalobce a žalovaného a významu řízení pro žalobce“. Ve skutkové složitosti věci, spojené s „náročností posuzování žádosti žalobce“, nelze podle soudu prvního stupně spatřovat důvod pro závěr o přiměřenosti trvání řízení, jak namítala žalovaná. Soud prvního stupně dále neshledal, že by se žalobce ve správním řízení dopustil „osobně či prostřednictvím svých zástupců“

nečinnosti, která by se měla odrazit na výši poskytnutého zadostiučinění. Předmět posuzovaného řízení je podle soudu prvního stupně zapotřebí mít za významný pro žalobce, neboť má vliv na profesní uplatnění žalobce, a tím i na jeho majetkové a osobní poměry. Soud prvního stupně neměl s odkazem na § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“, za důvodnou námitku promlčení části žalobou uplatněného nároku, když předmětné řízení dosud ani neskončilo. Za neopodstatněný měl soud prvního stupně pouze požadavek žalobce na zaplacení úroku z prodlení z požadované částky za den 1. 2. 2012, poněvadž k prodlení žalované došlo s ohledem na § 15 odst. 1 OdpŠk až dnem 2. 2. 2012. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud prvního stupně podle § 142 odst. 1 o. s. ř. a přiznal jejich náhradu v řízení „zcela úspěšnému žalobci“.

5. K odvolání žalobce i žalované Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) napadeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů řízení tak, že jejich výše činí 20 063 Kč, jinak jej v tomto výroku a ve výroku I potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na nákladech odvolacího řízení 15 439,12 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud nedoplňoval dokazování a vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně.

7. Z hlediska právního posouzení věci měl odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně za správný. Podle odvolacího soudu lze prvostupňovému rozsudku vytknout pouze skutečnost, že do odůvodnění rozhodnutí „nezpracoval“ hodnocení, jak k přiznané částce přiměřeného zadostiučinění došel. I přesto je podle odvolacího soudu třeba mít za to, že přiznané zadostiučinění odpovídá požadavkům zákona. S ohledem na skutečnost, že správní řízení bylo zahájeno dne 18. 11. 2002 a v době rozhodování odvolacího soudu nebylo skončeno, dospěl odvolací soud k základní částce odškodnění 165 000 Kč za celkem 12 let řízení při výchozí částce 15 000 Kč za jen rok trvání řízení (snížené v prvních dvou letech na polovinu); mimořádně dlouhá celková délka řízení přitom odůvodňuje zvýšení základní částky o 50 %, skutková a právní složitost věci naopak snížení této částky o 30 % a konečně význam řízení pro žalobce její zvýšení o 20 %. Výsledná částka peněžitého zadostiučinění tak podle odvolacího soudu dokonce přesahuje žalobcem požadované zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Změnu nákladového výroku prvostupňového rozhodnutí odůvodnil odvolací soud tím, že odměnu advokáta je třeba vypočíst podle § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb. O nákladech odvolacího řízení rozhodl odvolací soud podle § 224 odst. 1 ve spojení s § 142 odst. 1 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 76

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná v plném rozsahu dovoláním. Namítala, že odvolací soud při stanovení výsledné částky přiměřeného zadosti- učinění nesprávně posoudil kritérium významu řízení pro žalobce, když podle žalované řízení o udělení povolení k restaurování kulturních památek nespadá mezi typová řízení uvedená ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, dále jen „Stanovisko“, u nichž lze předpokládat zvýšený význam řízení pro poškozeného. Podle žalované odvolací soud rovněž pochybil, jestliže v odůvodnění napadeného rozhodnutí neuvedl, jakou délku řízení by bylo možno v tomto konkrétním případě považovat za přiměřenou; i ve vztahu k této otázce dovozovala žalovaná přípustnost dovolání z toho, že se při jejím řešení odvolací soud odchýlil od Stanoviska. Dále žalovaná namítala, že napadené rozhodnutí je nepřezkoumatelné, neboť v něm absentují hodnotící úvahy vedoucí k závěru o výši základní částky přiměřeného zadosti- učinění. Konečně měla žalovaná za to, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku „pasivní legitimace“ žalované za situace, kdy celková délka řízení sestává nejen z vlastního správního řízení, nýbrž významnou měrou rovněž z řízení před správním soudem; splnění předpokladu přípustnosti dovolání spatřovala žalovaná v tom, že uvedená otázka dosud nebyla v praxi dovolacího soudu řešena. Ze shora uvedených důvodů žalovaná navrhovala, aby dovolací soud zrušil jak rozsudek odvolacího soudu, tak soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalobce ve vyjádření k dovolání uvedl, že dovolání považuje za „zcela nedůvodné a nepřipustné“, neboť neobsahuje zákonem předepsané náležitosti. Žalobce proto navrhoval, aby Nejvyšší soud dovolání žalované odmítl a žalobci přiznal náhradu nákladů řízení.

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Námitka žalované týkající se vyřešení právní otázky, zda v dovolacím přezkumu může obstát rozhodnutí odvolacího soudu, jež postrádá náležitosti uvedené v § 157 odst. 2 o. s. ř., a je v důsledku toho nepřezkoumatelné, přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá, neboť i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněný pod č. 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3102/2014), což v případě žalované nebyly, když odvolací soud postup při výpočtu základní částky dostatečně zřetelně objasnil.

15. Dovolání je přípustné pro posouzení otázky, zda řízení o udělení povolení k restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, podle § 14a odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, dále jen „StPamP“, je řízením, v němž správní orgán rozhoduje o občanských právech nebo závazcích účastníků ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované pod č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“, neboť uvedená otázka nebyla v rozhodování Nejvyššího soudu dosud řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle čl. 6 odst. 1 věty první Úmluvy každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Podle čl. 38 odst. 2 věty první Listiny základních práv a svobod, dále jen „Listina“, každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nespráv-

ný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Podle § 31a odst. 1 OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

č. 76

17. V rozsudku ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 344/2014, Nejvyšší soud vysvětlil, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy a 38 odst. 2 Listiny, garantující mj. právo na projednání věci v přiměřené lhůtě (v dikci Listiny „bez zbytečných průtahů“), se v rozsahu garance tohoto práva vztahují nejen na řízení před soudem, ale i na ta správní řízení, v nichž správní orgány rozhodují o občanských právech nebo závazcích jejich účastníků.

18. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, dále jen „ESLP“, dovodila právní doktrína následující otázky, jejichž zodpovězení je rozhodující pro aplikovatelnost čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho civilní části (srov. KMEC a kol. Komentář k Evropské Úmluvě o ochraně lidských práv. C. H. Beck, Praha, 2012, s. 584):

[1] Je zde o spor o právo nebo závazek, který je opravdový a vážný a jehož rozhodnutí má přímý vliv na existenci, rozsah nebo způsob výkonu daného práva nebo závazku?

[2] Má toto právo nebo závazek svůj základ ve vnitrostátním právu?

[3] Je právo nebo závazek, o které se v daném případě jedná, civilní povahy?

19. V případě správního řízení je tudíž nezbytné nejprve zodpovědět uvedené otázky. Jsou-li zodpovězeny kladně, je nutné dojít k závěru o aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jelikož z tohoto ustanovení vychází rovněž Stanovisko, je třeba v takovém případě veškeré závěry ve Stanovisku vyjádřené aplikovat i na správní řízení, jež čl. 6 odst. 1 Úmluvy podléhají. Současně, hovoří-li Stanovisko o správních řízeních, má tím na mysli pouze ta správní řízení, na něž čl. 6 odst. 1 Úmluvy dopadá.

20. Je-li však odpověď na některou z výše uvedených otázek záporná, pak na dané správní řízení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedopadá, a tudíž nelze na posouzení přiměřenosti jeho délky a případnou satisfakci při porušení práva na jeho přiměřenou délku aplikovat ani Stanovisko.

21. V poměrech posuzované věci činí dovolací soud ze shora uvedeného následující závěry.

22. Žalobce se v dané věci žádostí podanou již dne 18. 11. 2002 domáhal na žalované udělení povolení k restaurování kulturních památek či jejich částí, konkrétně nástropních a nástěnných maleb, přičemž ke své žádosti doložil dokumentaci, kterou k výzvám žalované dále doplňoval. Řízení o žádosti žalobce nebylo dosud (tj. v době vydání dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu, srov. § 243f odst. 1 o. s. ř.) pravomocně skončeno.

23. Podle § 14a odst. 1 StPamP restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, může

provádět fyzická osoba, která je plně svéprávná a bezúhonná, na základě povolení (dále jen „povolení k restaurování“).

24. Dle § 14a odst. 3 StPamP povolení k restaurování uděluje ministerstvo kultury fyzické osobě po předchozím prokázání jejích odborných předpokladů.

25. Podle § 14a odst. 13 StPamP uchazeči ministerstvo kultury udělí za podmínek podle odstavců 1 a 3 povolení k restaurování, pokud je mu uznána odborná kvalifikace a bezúhonnost.

26. Z předestřené vyplývá, že odpověď na první dvě výše uvedené otázky nečiní větších problémů. Je totiž nepochybné, že předmětem posuzovaného správního řízení je právo – co do své podstaty – opravdové a vážné, přičemž rozhodnutí správního orgánu (tj. žalované) má přímý vliv na jeho existenci, neboť bez udělení povolení není žalobce oprávněn provádět restaurování příslušných kulturních památek nebo jejich částí. Že základ tohoto práva je dán vnitrostátním právem, vyplývá již ze shora citovaných českých právních předpisů.

27. Pochybnosti však může vyvolávat otázka, zda právo, o němž se v daném případě jedná, má civilní povahu.

28. Z judikatury ESLP se podává, že pojem „civilní práva a závazky“ nemůže být vykládán pouze s poukazem na právní řád žalovaného státu, nýbrž je třeba jej vykládat autonomně, neboť každé jiné řešení by mohlo vést k důsledkům neslučitelným s předmětem a účelem Úmluvy (srov. věc König proti Německu, rozsudek pléna ESLP ze dne 28. 6. 1978, stížnost č. 6232/73, § 88). ESLP neuznal ani argument, že se čl. 6 odst. 1 Úmluvy týká pouze sporů mezi soukromými osobami; v případě sporu mezi jednotlivcem a orgánem veřejné moci je podle ESLP nerozhodné, zda orgán veřejné moci vystupuje jako soukromá osoba nebo v pozici „suveréna“ (srov. tamtéž, § 90).

29. O spory týkající se svou povahou civilních práv či závazků, tak podle ESLP šlo např. v případě: práva pokračovat ve výkonu lékařské praxe a práva provozovat zdravotnické zařízení (srov. König proti Německu, rozsudek pléna ESLP ze dne 28. 6. 1978, stížnost č. 6232/73, § 91–95), výkonu lékařské praxe (srov. věc Běleš a další proti České republice, rozsudek ESLP ze dne 12. 11. 2002, stížnost č. 47273/99, § 43–44), práva na licenci k provozování veřejné dopravy (srov. věc Pudas proti Švédsku, rozsudek ESLP ze dne 27. 10. 1987, stížnost č. 10426/83, § 37–38) či práva být znovu zapsán do seznamu advokátů (srov. věc H. proti Belgii, rozsudek pléna ESLP ze dne 30. 11. 1987, stížnost č. 8950/80, § 46–48). ESLP se dokonce vyslovil v tom smyslu, že přiznává-li stát určitá práva, kterých se lze domáhat u soudu, mohou být tato práva považována v zásadě za civilní práva ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (srov. věc Kök proti Turecku, rozsudek ESLP ze dne 19. 10. 2006, č. 1855/02, § 36).

30. Rovněž odborná literatura uznává, že se čl. 6 odst. 1 Úmluvy může vztahovat na různá administrativní řízení, řízení týkající se výkonu odborné činnosti, svobodné profese, řízení v oblasti sociálního zabezpečení apod., dopadající do

majetkových práv nebo mající alespoň přímý dopad do majetkové sféry stěžovatele, byť by šlo o spory mezi soukromou osobou a nositelem veřejné moci (srov. KMEC a kol., op. cit., s. 591, body 27–28).

č. 76

31. V posuzované věci z § 14a odst. 13 StPamP bezpochyby vyplývá, že žalobce má při splnění zákonných podmínek na udělení povolení k restaurování právní nárok. Udělení povolení se pak týká výkonu jeho odborné činnosti – restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi –, a má tedy bezprostřední dopad do majetkové sféry žalobce. Nejvyšší soud z těchto důvodů uzavírá, že se v daném případě jedná o „občanské právo nebo závazek“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. To ve svém důsledku znamená, že na posuzované správní řízení lze aplikovat závěry vyjádřené ve Stanovisku.

32. Odvolací soud tudíž nepochybil, pokud vyšel z vyvratitelné domněnky o vzniku újmy žalobce a z částek ve Stanovisku uvedených pro odškodnění nemajetkové újmy způsobené v důsledku nepřiměřené délky řízení, na něž dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

33. Přílehlavý je taktéž závěr odvolacího soudu, že žalobce v řízení uplatnil pouze jeden nárok na odškodnění nemajetkové újmy vzniklé porušením práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, a že je proto z hlediska přiměřenosti délky řízení zapotřebí posuzovat správní řízení a na něj navazující řízení ve správním soudnictví jako jeden celek (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 968/2014).

34. Z uvedeného dále vyplývá, že otázka zvýšeného významu řízení pro poškozeného přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá, neboť ohledně ní nepředstavuje rozsudek odvolacího soudu jiné řešení, než jakého bylo dosaženo v judikatuře Nejvyššího soudu, pokud soudy nižších stupňů vyšly z toho, že se v daném případě jedná o řízení týkající se profesních aktivit jednotlivce, v němž se zvýšený význam předpokládá (srov. věc König proti Německu, rozsudek pléna ESLP ze dne 28. 6. 1978, stížnost č. 6232/73, § 111).

35. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemůže založit ani otázka posouzení přiměřenosti délky řízení, měl-li soud prvního stupně a stejně tak odvolací soud za to, že podle § 49 odst. 2 zákona č. 71/1967 Sb., správní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2005, měl správní orgán povinnost vydat rozhodnutí o žádosti žalobce v zákonem stanovené lhůtě, případně měl rozhodnout o přiměřeném prodloužení této lhůty, což se však nestalo. Otázku, jaká délka řízení by byla v daném zvláštním případě přiměřená, tak ani nebylo třeba řešit na základě obecných úvah o přiměřenosti celkové doby řízení vycházejících z kritérií § 31a odst. 3 písm. b) až d) OdpŠk (srov. část IV Stanoviska).

36. Dovolání je dále přípustné ve vztahu k otázce, který orgán má v uvedeném řízení jménem státu vystupovat, neboť při posouzení této otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

37. Dovolání je důvodné.

38. Podle § 6 odst. 1 OdpŠk ve věcech náhrady škody způsobené rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o regresních úhradách jednají jménem státu ministerstva a jiné ústřední správní úřady (dále jen „úřad“).

39. Ustanovení § 6 odst. 2 OdpŠk stanoví, že úřadem podle odstavce 1 je:

a) Ministerstvo spravedlnosti, došlo-li ke škodě v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení, a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o žalobě proti rozhodnutí územního celku v samostatné působnosti, a v případech, kdy škoda byla způsobena notářem nebo soudním exekutorem,

b) příslušný úřad, došlo-li ke škodě v odpovědi státní správy, jež náleží do jeho působnosti, a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o žalobě proti rozhodnutí vydanému v odpovědi státní správy, jež náleží do působnosti tohoto úřadu.

40. Není-li možno příslušný úřad určit podle odstavce 2, pak podle § 6 odst. 3 OdpŠk jedná za stát Ministerstvo financí.

41. Podle § 6 odst. 6 OdpŠk úřad určený podle odstavců 1 až 5 jedná za stát jako organizační složka státu i v řízení před soudem, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

42. Podle § 21a odst. 1 o. s. ř. za stát před soudem vystupuje:

a) Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových v případech stanovených podle zvláštního právního předpisu,

b) organizační složka státu příslušná podle zvláštního právního předpisu v ostatních případech.

43. Vystupuje-li před soudem za stát organizační složka státu příslušná podle zvláštního právního předpisu, pak podle § 21a odst. 3 o. s. ř. jedná před soudem jménem státu vedoucí organizační složky státu nebo jím pověřený zaměstnanec působící u této nebo jiné organizační složky státu. Podle § 21a odst. 4 o. s. ř. přitom § 21 odst. 4 a 5 platí obdobně.

44. Podle § 21 odst. 5 o. s. ř. věty druhé může v téže věci za právnickou osobu současně jednat jen jediná osoba.

45. Ustálená judikatura dovolacího soudu je vystavěna na názoru, že za stát může před soudem v téže věci jednat jen jedna jeho organizační složka (srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 12. 2003, sp. zn. 21 Co 595/2003, uveřejněné v časopise Soudní rozhledy 6/2005 pod č. 72, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1382/2014, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 968/2014). Důvodem požadavku na vystupování pouze jedné organizační složky za stát v téže věci je především zájem na kvalifikovaném zastupování a prevence vzniku rozporů v právním jednání za stát. Pokud by v téže věci zastupovalo žalovanou náraz více organizačních složek, za každou z nich musí před soudem jednat fyzická osoba

dle § 21a odst. 3 o. s. ř., jednání ve shodě za žalovanou by bylo ohroženo (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4845/2009).

č. 76

46. Jinak řečeno nelze připustit situaci, kdy by za stát ohledně jediného nároku jednaly dvě fyzické osoby s rizikem rozporů v jejich procesních úkonech (jedna by například proti státu uplatněný nárok uznala a druhá by jej popřela). Taková situace by byla v rozporu se základním pravidlem procesního práva, kterým je požadavek jednoznačnosti procesních úkonů (srov. DVORÁK, B. K § 21. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016).

47. Je-li žalobou proti státu uplatňován pouze jediný nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy, a to i v případě, že ke škodě (respektive újmě) došlo v působnosti dvou nebo více organizačních složek státu, může stát zastupovat jen jedna organizační složka státu. Pokud by skutkové okolnosti ohledně jednoho nároku měly vést k určení příslušnosti různých organizačních složek, je třeba s ohledem na výše uvedené zvolit pouze jednu organizační složku, která bude žalovanou zastupovat. Nelze současně upřednostnit některou jinak příslušnou organizační složku na úkor druhé, a proto bude za stát v souladu s § 6 odst. 3 OdpŠk jednat Ministerstvo financí, neboť to je ústředním orgánem státní správy pro hospodaření s majetkem státu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1382/2014).

48. V poměrech projednávané věci se jedná o jeden nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřeně dlouhým řízením. Ve věci rozhodovalo postupně Ministerstvo kultury, ministr kultury, Městský soud v Praze, Nejvyšší správní soud, Městský soud v Praze a nyní věc opětovně projednává Ministerstvo kultury. Vzhledem k uvedeným skutkovým zjištěním by pro fázi řízení vedenou před správními orgány bylo příslušné jednat za stát Ministerstvo kultury [srov. § 6 odst. 2 písm. b) OdpŠk], pro fázi řízení vedenou před správními soudy Ministerstvo spravedlnosti [za analogického použití § 6 odst. 2 písm. a) OdpŠk, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 968/2014]. Vzhledem k § 6 odst. 3 OdpŠk, ustanovení § 21 odst. 5 věty druhé o. s. ř. a výše nastíněným judikaturním závěrům je proto v posuzované věci příslušným úřadem, jednajícím jménem státu, Ministerstvo financí.

49. Označí-li žalobce jako žalovanou organizační složku nebo organizační složky, které nebyly příslušné za stát jednat, nejde o vadu podání ani o nedostatek podmínky řízení; soud je povinen z úřední povinnosti správnou organizační složku zjistit a začít s ní jednat, aniž by o tom vydával zvláštní usnesení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 33 Odo 67/2004).

50. S ohledem na to, že odvolací soud správnou organizační složku státu nezjistil a nezačal s ní jednat, je jím provedené posouzení otázky, který orgán má v uvedeném řízení jménem státu vystupovat, neúplné, a tudíž nesprávné.

51. Nejvyšší soud z uvedeného důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. v plném rozsahu zrušil. Protože se důvod pro zrušení

rozsudku odvolacího soudu vztahuje i na rozsudek soudu prvního stupně, když bude nutné, aby soudy v řízení jednaly s příslušnou organizační složkou státu, kterou je Ministerstvo financí, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. rovněž rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

52. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části věty první za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

53. Nejvyšší soud v této souvislosti dodává, že podle ustálené judikatury může stát v občanském soudním řízení vystupovat jako vedlejší účastník ve stejné věci, v níž je účastníkem řízení, vystupuje-li na stejné sporné straně a jedná-li za něj odlišné organizační složky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2829/2008). V úvahu tedy připadá, aby stát (jednající organizačními složkami, které by byly příslušné za stát jednat v jednotlivých fázích posuzovaného řízení, tj. Ministerstvem kultury a Ministerstvem spravedlnosti) vstoupil do řízení jako vedlejší účastník podle § 93 odst. 1 a 2 o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3737/2014).

Č. 77

Č. 77

Odpovědnost státu za škodu, Stavební řízení, Zadostiučinění (satisfakce)
§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

Na případ účasti vlastníka sousední nemovité věci ve stavebním řízení o vydání stavebního povolení dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a tudíž je nezbytné posuzovat přiměřenost jeho délky jako celek ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 7. 2015, sp. zn. 28 Co 95/2015.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5103/2015, ECLI:CZ:NS:2017:30.CDO.5103.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu I rozsudkem ze dne 27. 10. 2014, č. j. 25 C 51/2013-43, rozhodl o žalobě, již se žalobce domáhal zaplacení částky 360 000 Kč. Žalobci přiznal částku ve výši 165 000 Kč (výrok I). Žalobní návrh, aby žalovaná byla povinna zaplatit částku 195 000 Kč, soud prvního stupně zamítl (výrok II). Výrokem III pak rozhodl o náhradě nákladů řízení. Odvolací soud v záhlaví uvedeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé potvrdil a ve výroku o nákladech řízení jej změnil (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II). Žalované částky se žalobce domáhal jako náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou na sebe navazujících stavebních řízení o povolení přestavby budovy na pozemku parc. č. 131 v k. ú. O. u K. V., jež sousedí s nemovitými věcmi žalobce, budovou pozemku parc. č. 177 a pozemku parc. č. 125 v k. ú. O. u K. V. (dále jen „posuzované řízení“).
2. Odvolací soud vyšel z následujících skutkových zjištění soudu prvního stupně. Posuzované řízení bylo zahájeno dne 16. 8. 2000 u Magistrátu města K. V. (dále jen „stavební úřad“). Oznámením ze dne 7. 12. 2000, č. j. SÚ/6004/00/Tom-330, se žalobce dozvěděl o zahájení řízení o vydání stavebního povolení pro stavebníky: a) V. L. a b) R. M., Sdružení S., klempířství a pokrývačství. Žalobce jako vlastník sousedních nemovitých věcí byl účastníkem posuzovaného řízení.

Nesouhlasil s přestavbou budovy. V rámci řízení žalobce uplatňoval proti stavbě námitky. Dne 3. 1. 2001 přesto stavební úřad rozhodl o povolení předmětné stavby, proti čemuž podal žalobce odvolání. Okresní úřad Karlovy Vary dne 5. 4. 2001 odvolání rozhodnutím č. j. RR/48/2001/F zamítl. Žalobce reagoval podáním žaloby u Krajského soudu v Plzni. Ten rozsudkem ze dne 16. 3. 2005, č. j. 30 Ca 175/2001-62, rozhodnutí stavebního úřadu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Stavební úřad poté zjistil, že během dosavadního řízení byla stavba realizována a zkolaudována. Posléze bylo stavební povolení ze dne 3. 1. 2001 rozhodnutím Krajského úřadu Karlovarského kraje ze dne 8. 6. 2005 zrušeno a stavební úřad zahájil řízení o odstranění předmětné stavby, jež bylo však následně zastaveno. Žalobce se proti takovému postupu bránil odvoláním u Krajského úřadu Karlovarského kraje. Ten odvolání dne 24. 10. 2005 zamítl a napadené rozhodnutí potvrdil. Žalobce následně postupoval podáním správní žaloby, o níž rozhodl rozsudkem Krajský soud v Plzni dne 9. 10. 2007, č. j. 30 Ca 110/2005-62. Zrušil rozhodnutí Krajského úřadu Karlovarského kraje ze dne 24. 10. 2005 i rozhodnutí stavebního úřadu ze dne 15. 7. 2005. Krajský úřad Karlovarského kraje se následně prostřednictvím kasační stížnosti obrátil na Nejvyšší správní soud. Ten stížnost dne 22. 5. 2009 zamítl. Žalobce se poté podle § 80 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, domáhal opatření proti nečinnosti stavebního úřadu a Krajský soud přikázal stavebnímu úřadu, aby vydal rozhodnutí ve lhůtě 60 dnů ode dne doručení tohoto opatření. Stavební úřad dne 7. 4. 2011 předmětnou stavbu dodatečně povolil, proti čemuž se žalobce odvolal. Napadené rozhodnutí bylo dne 22. 8. 2011 zrušeno a věc byla vrácena k novému projednání a rozhodnutí ve věci. Stavební úřad dne 5. 4. 2012 opět předmětnou stavbu dodatečně povolil. Žalobce se opět odvolal. Krajský úřad Karlovarského kraje rozhodnutím č. j. 568/SÚ/12-4 napadené rozhodnutí potvrdil a odvolání žalobce zamítl. Rozhodnutí bylo žalobci doručeno dne 19. 7. 2012. Žalobce se již podáním správní žaloby dále nebránil.

3. Po právní stránce odvolací soud shledal, že podaná odvolání žalobce i žalované nejsou důvodná. Odvolací soud postupoval v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále též „ESLP“) vztahující se k čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a judikaturou Nejvyššího soudu vztahující se k náhradě škody způsobené při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, zejména stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněném pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko“). K aplikaci Stanoviska uvedl, že je uplatnitelné i v poměrech jiných (nejen soudních) řízení vedených orgány státu či územních samosprávných celků. Soud prvního stupně zcela správně zhodnotil posuzované řízení jako celek včetně řízení před orgány soudní moci. Za konec řízení určil okamžik právní moci posledního vydaného rozhodnutí ve věci (tj. 19. 7. 2012). Zjištěnou délku řízení 12 let posoudil jako nepřiměřenou. Podle názoru odvolacího soudu došlo k porušení práva žalobce na

č. 77

projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu § 13 odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“). Konstatoval, že žalobci vznikla presumovaná morální újma spočívající v nejistotě o právních předpokladech existence a užívání stavby. Celkovou délku řízení zhodnotil jako extrémně dlouhou, v postupu správních orgánů shledal opakovaně nedůvodné průtahy. Ačkoliv řízení nebylo skutkově složité, správní orgány se dle něj dopustily závažných procesních pochybení a jejich rozhodnutí musela být opakovaně rušena soudem pro nepřezkoumatelnost (rozsudky Krajského soudu v Plzni ze dne 16. 3. 2015, č. j. 30 Ca 175/2001-62, a ze dne 9. 10. 2007, č. j. 30 Ca 110/2005-62). Ve věci nepovažoval konstatování porušení práva za dostačující, tudíž přiznal žalobci odčinění ve formě peněžité kompenzace. Výpočet částky provedl v souladu s kritérii uvedenými v § 31a OdpŠk a Stanoviskem. Žalobce se podle odvolacího soudu nechoval obstrukčně. Na druhou stranu jeho urgency k urychlení řízení nepovažoval za tak významnou okolnost, že by ovlivnila zvýšení přiznávané částky. Chování žalobce tak na určení částky nemělo vliv. Vzhledem k tomu, že byla věc projednávána u krajského soudu i Nejvyššího správního soudu (tudíž objektivně musela trvat delší dobu), odvolací soud přiznávanou částku snížil o 30 %. Částku snížil o 20 % také s ohledem na nižší význam řízení pro žalobce. Žalobce se v posuzovaném řízení bránil tomu, aby stavba sousedního objektu neovlivnila dosavadní využití jeho skleníku. Nešlo však o skleník sloužící k podnikání žalobce, ale šlo o vedlejší stavbu na jeho pozemcích. Výsledek stavebního řízení, spočívající v povolení a kolaudování stavby, není pro rozhodnutí o uplatněném nároku žalobce rozhodující. Naopak odvolací soud navýšil částku z důvodu vadného postupu stavebního úřadu, a to o 50 %. Odvolací soud dále uvedl, že v této právní věci není významné tvrzení žalobce, že mu bylo znemožněno předmětný skleník v důsledku jeho trvalého zastínění (nepovolenou stavbou) užívat v souladu s jeho účelem, protože v případě újmy na majetku poškozené osoby se jedná o nárok na náhradu škody, jehož se žalobce v tomto řízení nedomáhal a tyto případné újmy není přiléhavé hodnotit při zvažování následků, k nimž došlo (mělo dojít) v osobnostní sféře poškozené osoby.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroku I napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného i procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Konkrétně dovolatelka vymezuje tyto otázky:

a) Zda jakýkoliv projev nemajetkové újmy tvrzený vedlejším účastníkem řízení odvozený z nesprávného úředního postupu v řízení, které není tzv. typovým řízením podle bodu IV. odst. 21 a násl. Stanoviska, je skutečností obecně známou, která se nedokazuje podle § 121 o. s. ř.?

b) Mohou soudy při posuzování nároků podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí ve spojení s § 31a OdpŠk mechanicky bez jakéhokoliv odůvodnění plně aplikovat Stanovisko i tehdy, jedná-li se o situaci výslovně předvídanou bodem I. odst. 4, 5 Stanoviska, resp. jde-li o nárok, na který se stanovisko vůbec nevztahuje, neboť lze zvažovat pouze nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 věty druhé OdpŠk, tj. ve formě průtahů ve správním řízení a žalobce je toliko tzv. vedlejší účastník správního řízení?

c) Zda zadostiučinění mnohonásobně překračující peněžní ekvivalent hodnoty práv, na kterých mohl být vedlejší účastník správního řízení dotčen, splňuje kritérium přiměřenosti zadostiučinění podle § 31a odst. 1, 2 OdpŠk?

d) Zda nárok na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 1 odst. 3 ve spojení s § 13 odst. 2 a § 31a odst. 1, 2 OdpŠk je právem ryze osobní povahy?

5. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci. Ve vztahu k první otázce dovolatelka namítá, že v daném případě se nejedná o některé z typových řízení. Žalobce netvrdil pouze takové projevy nemajetkové újmy, které jsou obvyklým následkem nepřiměřené délky řízení. Žalobce tvrdil také následky „neobvyklé“, které se vztahovaly k významu skleníku pro jeho otce, a jež navíc odvozoval nejen od nepřiměřené délky řízení, ale i od výsledku rozhodovací činnosti správních orgánů. Pouze v případě nejistoty platí vyvratitelná domněnka jejího vzniku, což neplatí tehdy, je-li nejistota spojována s jinou příčinou než nepřiměřeně dlouhým řízením. Nemajetková újma, u které není zjevné, že by ji utrpěla jakákoliv osoba ve shodném procesním postavení, se nepresumuje. Ve vztahu k druhé otázce dovolatelka odkazuje na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 344/2014. Dle tohoto rozhodnutí Stanovisko v dané věci aplikováno být nemělo. Ve vztahu k třetí otázce dovolatelka namítá, že zadostiučinění musí být přiměřené nemajetkové újmě poškozeného, jejíž intenzita je dána především významem předmětu řízení, který značně koreluje s tím, co je pro poškozeného v sázce. Dovolatelka odkazuje mimo jiné na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3412/2011. Ve vztahu ke čtvrté otázce dovolatelka uvádí, že z účastnického výsledku žalobce vyplynulo, že nemajetkovou újmu spatřuje mj. v důležitosti skleníku pro svého otce. Účelem zadostiučinění však není sanace tvrzených projevů nemajetkové újmy spočívající v tom, že v psychické sféře byly údajně zasaženy třetí osoby. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobu v plném rozsahu zamítne, případně aby napadený rozsudek společně s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalobce ve svém vyjádření k dovolání uvedl, že dovolání neobsahuje zákonem stanovené náležitosti a taktéž není důvodné. Namítá, že část argumentace žalované směřuje pouze proti skutkovým zjištěním, a nikoliv proti právnímu posouzení věci (např. otázka hodnoty práv žalobce dotčených stavebním řízením). Ve vztahu k první dovolatelkou vymezené otázce uvádí, že jde o otázku zmatečnou, neboť žalobce nebyl v posuzovaném řízení vedlejším účastníkem, ale vždy účastníkem přímým, nadto daná otázka nebyla soudy nižších stupňů řešena ani její řešení nebylo třeba. Z obsahu žaloby nevyplývá, že by žalobce nárokoval náhradu nemajetkové újmy z jiného titulu než z titulu nepřiměřené délky řízení. Jediným uplatněným nárokem v řízení byla náhrada nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení. Ve vztahu k druhé otázce uvádí, že na právních závěrech soudů nižších stupňů nic nemění skutečnost, že správní orgány byly při rozhodování vázány zákonnými lhůtami, v nichž měly rozhodnutí vydat. Žalobce v řízení nenárokoval újmu způsobenou zastíněním skleníku. Zastínění skleníku bylo pouze jednou z řady okolností, pro které žalobce s předmětnou stavbou nesouhlasil. Ve vztahu k třetí otázce uvádí, že se nejedná o otázku právní, ale otázku skutkovou, neboť v první řadě není dán a prokázán předpoklad žalované, že hodnota práv, na kterých byl žalobce dotčen, je mnohonásobně nižší. Nelze vycházet ze zavádějící a nesprávné argumentace žalované, že šlo jen o skleník. Žalobce v řízení brojil rovněž proti zastínění značné části svého pozemku, nepřipustnosti zřízení provozovny klempířství a pokrývačství v dotčené stavbě, rozporem účelu stavby s územním plánem, nárůstem dopravy v místě a podobně, tj. obecně zhoršením kvality bydlení v bydlišti žalobce pro něj a jeho rodinu. Nadto v řízení opakovaně došlo rovněž k poškození procesních práv žalobce. Ve vztahu k poslední otázce žalobce uvádí, že i zde dovolatelka vychází z nesprávných předpokladů (zastínění skleníku). Ani za předpokladu, že jedním z důvodů, které ve stavebním řízení žalobce uplatnil, bylo zastínění skleníku žalobce, využívaného převážně otcem žalobce (jehož újmu žalobce důvodně pociťuje jako újmu vlastní), není zastínění skleníku podstatou nároku žalobce. Žalobce navrhuje, aby dovolací soud dovolání, pokud je neodmítne, zamítl.

III.

Připustnost dovolání

7. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

8. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za niž jedná osoba, která má právnické vzdělání [srov. § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř.], dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

9. Dovolatelkou uváděný rozsudek ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 344/2014, byl schválen na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu dne 11. 1. 2017 k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, s následujícími právními větami: „Závěr, že nepřiměřená délka správního řízení způsobila účastníku řízení nemajetkovou újmu, je dán, jde-li ve správním řízení o spor o právo nebo závazek, který je opravdový a vážný a jehož rozhodnutí má přímý vliv na existenci, rozsah nebo způsob výkonu daného práva nebo závazku v jeho poměrech, má-li toto právo nebo závazek základ ve vnitrostátním právu a je-li soukromoprávní povahy. Jestliže správní orgán porušil ve správním řízení povinnost učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, jde sice o nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších odpisů), avšak vyvratitelná domněnka vzniku újmy se neuplatní.“

10. Rovněž ve výše uvedené věci bylo posuzovaným řízením řízení stavební, přičemž náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou tohoto řízení se domáhal jiný účastník řízení nežli žadatel o stavební povolení. Nyní posuzovaná věc je odlišná v tom, že zatímco ve výše uvedené věci byla účastníci posuzovaného řízení oprávněná z věcného břemene váznoucího na sousední nemovité věci, v této věci se odčinění nemajetkové újmy domáhá vlastník sousední nemovité věci. Napadené rozhodnutí tudíž závisí na vyřešení otázky, zda ve vztahu k vlastníkovu sousední nemovité věci dopadá na stavební řízení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a tudíž zda lze na posuzované řízení aplikovat závěry uvedené ve Stanovisku.

11. Dovolatelkou vymezená otázka výše uvedená pod písm. a) přípustnost dovolání nezakládá. Ze Stanoviska neplyne dovolatelkou dovozovaný závěr, že vyvratitelná domněnka vzniku nemajetkové újmy se vztahuje pouze na tzv. typová řízení, u nichž se předpokládá zvýšený význam pro účastníka. Naopak z části V, resp. z třetí právní věty, Stanoviska je zřejmé, že se vyvratitelná domněnka vzniku újmy vztahuje i na řízení, u nichž se jejich zvýšený význam pro účastníka nepředpokládá. Bude-li odpověď na otázku vymezenou v odst. 10 tohoto rozhodnutí kladná, pak odvolací soud při aplikaci vyvratitelné domněnky postupoval správně. Bude-li odpověď na tuto otázku záporná, pak vyvratitelná domněnka neměla být aplikována vůbec, bez ohledu na význam posuzovaného řízení, a tudíž by napadené rozhodnutí na vyřešení uvedené otázky nezáviselo.

12. V rozsudku ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3412/2011, Nejvyšší soud uvedl: „Zadostiučinění poskytované podle § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. v případě nepřiměřené délky řízení musí být přiměřené újmě poškozeného, jejíž intenzita je dána především významem předmětu řízení pro poškozeného. Je-li předmětem řízení peněžité plnění, není obecně důvodné, aby ji zadostiučinění přiznané v penězích svou výší přesahovalo, nadto několikanásobně, leda by pro mimořádnou výši zadostiučinění svědčilo některé z kritérií uvedených v § 31a odst. 3 písm. a) až d) OdpŠk.“ Odvolací soud při určení přiměřeného zadostiučinění význam posuzovaného řízení zohlednil, když dospěl k závěru, že význam ří-

zení pro žalobce byl nižší, přičemž z tohoto důvodu zadostiučinění snížil o 20 %. V posuzovaném řízení nebyla jeho předmětem peněžitá částka, tudíž v tomto řízení nelze aplikovat limitaci dle výše uvedeného rozhodnutí. Rovněž otázka uvedená pod písm. c) tudíž přípustnost dovolání nezakládá.

č. 77

13. Ani poslední dovolatelkou vymezená otázka přípustnost dovolání nezakládá, neboť z obsahu žaloby nevyplývá, že by se žalobce v řízení domáhal jiného nároku než náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení. Uváděl-li žalobce, že posuzované řízení bylo pro něj významné mimo jiné z toho důvodu, že stavbou došlo k zastínění skleníku, který využíval jeho otec, nelze jen z tohoto tvrzení dovodit, že by tím žalobce uplatnil jiný samostatný nárok, když šlo o okolnost vztahující se k hodnocení kritéria významu řízení pro žalobce.

IV.

Přípustnost dovolání

14. Dovolání není důvodné.

15. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

16. Ve výše uvedené věci sp. zn. 30 Cdo 344/2014 Nejvyšší soud dospěl k následujícímu závěru: „V posuzovaném případě byl výsledek stavebního řízení rozhodující pro výkon vlastnického práva účastníků, jež o stavební povolení žádali, neboť právě o jejich právu bylo v tomto řízení rozhodováno. Naopak v případě žalobkyně, jež je oprávněnou z věcného břemene na sousedící nemovitosti, výsledek daného řízení nemá přímý vliv na existenci, rozsah ani výkon jejího práva ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť o jejím právu není v řízení rozhodováno, ač rozhodnutím může být dané právo nepřímo dotčeno. Z toho důvodu nelze čl. 6 odst. 1 Úmluvy a na něj navazující judikaturu ESLP a judikaturu Nejvyššího soudu, včetně Stanoviska, na délku posuzovaného řízení aplikovat.“

17. Výše uvedený závěr však nelze bez dalšího aplikovat na situaci, kdy ve stavebním řízení jako jeho účastník vystupuje vlastník sousední nemovité věci. Ochrana vlastnického práva má své základy již v ústavněprávní rovině, konkrétně v čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Právní teorie vychází ze závěru, že vlastnické právo je omezeno jeho vnitřními a vnějšími limity. Pojmová neomezenost vlastnického práva, která bývá označována za jeden z jeho charakteristických rysů, je jen myšlenkovou konstrukcí, která se v praxi nikdy nemohla naplnit; výkon vlastnického práva je naopak vždy právním řádem nějak omezen [srov. SPÁČIL, J. Předmět a obsah vlastnického práva (§ 1011–1012). In: SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 134. ISBN 978-80-7400-499-5.].

18. Mezi vnější limity vlastnického práva patří rovněž ochrana tzv. sousedských práv (dříve upravených v § 127 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nyní upravených v § 1013 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Z důvodu ochrany těchto práv je rovněž vlastník sousední nemovité věci účastníkem stavebního řízení ve smyslu § 109 písm. e) zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů, aby již v tomto řízení vlastník mohl uplatnit své námitky ohledně neoprávněných imisí, jež by stavba mohla způsobit a které by vedly k zásahu do vlastnického práva souseda.

19. Pokud by vlastník uplatnil své námitky až v civilním řízení, pak, jde-li o imise způsobené samotnou stavbou, jsou tyto námitky nevýznamné, pokud nebyly uplatněny ve stavebním řízení, ač v něm objektivně uplatněny být mohly. Soused, který má za to, že stavba nebo její zřizování může způsobit imise, musí své námitky uplatnit ve stavebním řízení, příp. za podmínek § 1004 u soudu v tzv. posesorním řízení. Pokud by stavební úřad o námitce budoucích imisí sám rozhodl, soud by musel z jeho rozhodnutí vycházet (§ 135 odst. 2 o. s. ř.). To by platilo i v případě, že by tyto námitky nebyly ve správním řízení vzneseny, ač vzneseny být mohly; v územním i ve stavebním řízení totiž platí zásada koncentrace, jejímž účelem je, aby výstavba nebyla mařena námitkami vznesenými např. až po zahájení stavby. S námitkou, která nebyla v územním, příp. stavebním řízení včas vznesena, nelze proto nakládat později jinak (lépe) než s námitkou, která sice vznesena byla, nebyla však shledána důvodnou. Soud by mohl rozhodovat jen o imisích způsobených stavbou postavenou bez stavebního povolení anebo v rozporu s ním. Jinak řečeno: Poté, co byla stavba zřízena, nemůže soused, který byl účastníkem územního a stavebního řízení, uplatnit občanskoprávní námitky týkající se účinků zřízení stavby, které mohl uplatnit již v územním či stavebním řízení (a jejichž úspěšné uplatnění u soudu by vedlo k odstranění nebo ke změně stavby); pokud tak učiní, soud bez dalšího žalobu zamítne [SPÁČIL, J., DOBROVOLNÁ, E. § 1013 Omezení vlastnického práva – sousedské právo. In: SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 146. ISBN 978-80-7400-499-5.].

20. Rovněž Evropský soud pro lidská práva, podle jehož judikatury je třeba vykládat Úmluvu a podle tohoto interpretovat judikatorní použitelnost obecných závěrů zmiňovaného rozsudku Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 30 Cdo 344/2014, se ve své rozhodovací praxi již zabýval otázkou, zda ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy dopadá na stavební řízení, pokud nepřiměřenou délku tohoto řízení namítá vlastník sousední nemovité věci. Dospěl k závěru, že i v případě, kdy vlastník sousední nemovité věci v daném řízení poukazuje na nedodržení předpisů veřejného práva, je zřejmý jeho zájem zamezit zásahu do jeho majetkových práv. Práce na sousedním pozemku mohou ohrozit vlastníka sousedního pozemku v užívání jeho majetku a mohou také snížit jeho hodnotu (srov. rozsudek ESLP ze dne 25. 11. 1994 ve věci *Ortenberg proti Rakousku*, stížnost č. 12884/87,

nebo rozsudek ESLP ze dne 6. 3. 2012 ve věci Wurzer proti Rakousku, stížnost č. 5335/07).

č. 77

21. Z výše uvedeného je zřejmé, že stavební úřad před vydáním stavebního povolení posuzuje případné námitky souseda, přičemž rozhoduje o tom, zda námitky jsou či nejsou důvodné, tedy zda povolovaná stavba povede či nepovede k imisím ve smyslu § 1013 o. z. (resp. § 127 obč. zák.). Jde tudíž o právo soukromoprávní povahy, které má svůj základ ve vnitrostátním právu, přičemž stavebním úřadem je rozhodováno o rozsahu tohoto práva. V případě vlastníka sousední nemovité věci tak na stavební řízení dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a tudíž jeho délku je nezbytné posuzovat jako celek ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí OdpŠk dle kritérií uvedených v § 31a odst. 3 OdpŠk a vyložených ve Stanovisku, jak správně učinily soudy nižších stupňů.

VI.**Závěr**

22. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

Č. 78

č. 78**Ochranné známky, Ochrana obchodního jména (firmy)**

§ 10 odst. 1 obch. zák., § 12 odst. 1 obch. zák., § 8 zákona č. 441/2003 Sb., § 10 zákona č. 441/2003 Sb., § 2976 odst. 1 o. z., § 2988 o. z., § 39 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., § 6 zákona č. 221/2006 Sb.

Užívá-li vlastník svoji ochrannou známku tak, že naplní definiční znaky nekalé soutěže, pak je třeba proti takovému užívání ochránit toho, kdo je takovým jednáním zasažen, a to způsoby uvedenými v § 2988 větě první o. z., tedy i uložením povinnosti zdržet se užívání zapsané ochranné známky.

Právo k obchodní firmě patří mezi tzv. práva na označení a je považováno za jedno z tzv. průmyslových práv, ve sporech o nárocích z něj vycházejících je proto v prvním stupni věcně a místně příslušný Městský soud v Praze, který rozhoduje ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců.

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 7 Cmo 392/2014, a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 25 Cm 22/2013, a věc postoupil k dalšímu řízení Městskému soudu v Praze jako příslušnému soudu prvního stupně.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. 31 Cdo 3375/2015, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.3375.2015.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 16. 4. 2014, č. j. 25 Cm 22/2013-205, uložil žalované upravit obchodní firmu v zakladatelské listině tak, aby v žádné podobě a kombinaci neobsahovala slovo „tenergo“, a podat rejstříkovému soudu návrh na změnu zápisu obchodní firmy v obchodním rejstříku (výrok pod bodem I), zdržet se dále užívání názvu ve znění „tenergo“, zejména jeho užívání na obchodních dokumentech, listinách, prezentacích, užívání při obchodních jednáních, jakož i jiného užívání názvu „tenergo“ slovem či písmem, a to ode dne zápisu změny obchodní firmy žalované rejstříkovým soudem (výrok pod bodem II), zamítl žalobu s návrhem, aby žalované byla uložena povinnost zdržet se šíření

slovem, písmem či jiným způsobem tvrzení, že je pokračovatelkou žalobkyně, nástupkyní žalobkyně nebo subjektem jakkoli propojeným se žalobkyní (výrok pod bodem III), zamítl žalobu s návrhem na zaplacení přiměřeného zadostiučinění ve výši 100 000 Kč (výrok pod bodem IV), uložil žalované zveřejnit na vlastní náklady v tištěném deníku Hospodářské noviny omluvu (výrok pod bodem V), zamítl žalobu s návrhem na zveřejnění úplného znění pravomocného rozsudku na náklady žalované v tištěném deníku Hospodářské noviny (výrok pod bodem VI) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem VII).

2. Soud prvního stupně vyšel z nesporné skutečnosti, že oba účastníci řízení působí v oblasti energetiky, v níž se zabývají projektovou činností, působí i v oblasti měření a regulace a oba nabízejí výrobky a služby v oblasti kogeneračních jednotek, klimatizačních jednotek či tepelných čerpadel. Dále vyšel ze zjištění, že žalobkyně, pod obchodní firmou T. B., a. s., byla do obchodního rejstříku zapsána od 24. 7. 2000. Žalovaná společnost vznikla v roce 2002 s původní obchodní firmou NH D. s. r. o., kterou následně změnila na 1. NH B. s. r. o. a ještě později, až dne 9. 1. 2013, na t. team s. r. o. K témuž dni se jednatelem žalované stal bývalý zaměstnanec žalobkyně Z. J., který koupil rovněž všechny obchodní podíly žalované společnosti. Ve funkci jednatele ho 14. 2. 2013 vystřídal bývalý generální ředitel žalobkyně Ing. P. H., později se stal též jediným společníkem žalované. Obě společnosti měly ke dni rozhodnutí odvolacího soudu své sídlo na adrese B. Ing. H. působil ve funkci generálního ředitele žalobkyně na základě manažerské smlouvy, v níž se mimo jiné zavázal dodržovat zákaz konkurenčního jednání ve vztahu k žalobkyni. Dne 19. 12. 2012 byl jediným akcionářem z funkce odvolán, dne 28. 1. 2013 skončil jeho pracovní poměr u žalobkyně okamžitým zrušením. Důvodem byly jeho četné aktivity směřující k převedení řady obchodů žalobkyně na žalovanou. Soud prvního stupně sám měl prokázáno několik takových jednání Ing. H. Ing. H. původně připravoval založení zcela nové společnosti se stejnou obchodní firmou t. team s. r. o. a připravoval registraci ochranné známky. Přihlášku kombinované ochranné známky ve slovním znění „t. team 2012“ podala u Úřadu průmyslového vlastnictví žalovaná dne 17. 1. 2013, proti zápisu uplatnila žalobkyně námitky. Ke dni rozhodnutí soudu prvního stupně zůstalo řízení o zápisu ochranné známky ve stadiu zveřejněné přihlášky.

3. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že obchodní firmy účastníků řízení jsou zaměnitelné ve smyslu § 10 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), neboť obě obsahují jako součást obchodní firmy fantazijní dominantní prvek „t.“. Geografické označení „B.“ s dodatkem o formě obchodní společnosti „a. s.“ u žalobkyně ani druhové slovo „team“ s dodatkem o formě obchodní společnosti „s. r. o.“ nejsou způsobila obě firmy od sebe odlišit. Silný prvek obchodní firmy „t.“, jak soud prvního stupně dále uvedl, bude právě tím prvkem, který budou používat zákazníci, obchodní partneři či další subjekty, které s účastníky řízení přijdou do styku, neboť je tendence zkracovat úplné znění

obchodní firmy. Zdůraznil, že k záměně přispívá stejná oblast podnikatelské činnosti, sídlo na stejné adrese ve stejné budově a „personální návaznost klíčových zaměstnanců“. Uvedené důvody vedly soud prvního stupně jednak k tomu, aby uložil žalované společnosti obchodní firmu změnit, ale rovněž k rozhodnutí pod II. bodem výroku, totiž k uložení povinnosti neužívat slovo „t.“ v obchodních dokumentech, listinách, prezentacích či obchodních jednáních či „jiným slovem či písmem“, protože právě toto slovo je oním silným prvkem způsobitým podnikatele od sebe odlišit. Soud prvního stupně doplnil, že je-li podnikatel podle § 13a obch. zák. povinen používat na svých dokumentech údaje o své obchodní firmě a bylo-li žalované zapovězeno užívat slovo „t.“ v její obchodní firmě, pak v logice věci a v souladu s § 12 odst. 1 obch. zák. je, aby se stejný zákaz týkal též jiných dokumentů či jiného působení žalované ve vztahu ke třetím osobám, například při obchodních jednáních, prezentacích apod. Jednání žalované, které provázelo zejména počátky její podnikatelské činnosti pod obchodní firmou t. team s. r. o., naplnilo podle soudu prvního stupně všechny znaky nekalé soutěže podle § 44 odst. 1 obch. zák. Požadavek poskytnout přiměřené zadostiučnění formou písemné omluvy za prokázané jednání žalované zasahujícího do práv k obchodní firmě žalobkyně, tak i za jednání, které má znaky nekalé soutěže, považoval soud prvního stupně za zcela adekvátní, přiměřený a vystihující důsledek zásahu protiprávního jednání žalované do sféry práv a právem chráněných zájmů žalobkyně.

4. K odvolání žalobkyně i žalované Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 7 Cmo 392/2014-227, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

5. Odvolací soud zjevně vycházel z téhož skutkového stavu, který byl prokázán v řízení před soudem prvního stupně. Zjištěný skutkový stav i stejně právně zhodnotil. Ztotožnil se s právním posouzením soudu prvního stupně v otázce zaměnitelnosti obchodních firem účastníků a dodal, že „je nepochybné, že stav, kdy existují dvě osoby se zaměnitelnou firmou, je stavem závadným pro rozpor s § 10 odst. 1 obch. zák. V daném případě takovýto závadný stav nastolen byl, přičemž odstranit jej lze pouze změnou v zakladatelské listině a následně změnou zápisu v obchodním rejstříku, přičemž na této skutečnosti nemůže nic změnit ani fakt, že Úřad průmyslového vlastnictví zapsal ve prospěch žalované ochrannou známku „t. team 2012““. Odvolací soud naopak v zápisu ochranné známky vidí úmysl žalované zpochybnit evidentní zaměnitelnost obchodních firem obou účastníků. Připomněl, že zaměnitelnost je třeba posuzovat z pohledu průměrného zákazníka, kterému zůstane v paměti celkový dojem, který na něj firma učinila. V přirozenosti zákazníků je, že jim utkví jen určitá výrazná a rozlišující část. Žalovanou uváděné odlišující znaky nepovažoval odvolací soud za dostačující k rozlišení firem obou účastníků řízení i s přihlédnutím k tomu, že oba mají shodný předmět činnosti a totožné sídlo. Argumenty žalované, že pro vysoce specializovaný a úzký okruh zákazníků a rozhodujících partnerů není podstatný název firmy, ale

č. 78

osoba Ing. H., proto zákazníci dobře vědí, s kým jednají, odvolací soud odmítl s tím, že závadný stav je dán už tím, že vedle sebe existují dvě firmy s téměř totožným názvem, přičemž již tento fakt může u veřejnosti vyvolat možnost záměny a z toho vyplývající nebezpečí vzniku materiální a jiné újmy na straně žalobkyně, aniž by k takové újmě muselo skutečně dojít. K předpokladům, podle nichž se určité jednání v hospodářské soutěži posuzuje jako nekalé podle § 44 odst. 1 obchodního zákoníku, dodal, že žalovaná v důsledku jednání Ing. H. a Z. J. dosáhla podnikatelského úspěchu na úkor žalobkyně. Uvedení pánové ještě v době, kdy působili pro žalobkyni, Ing. H. navíc na vrcholném manažerském postu, vyvíjeli aktivity prezentující žalovanou jako subjekt navazující na činnost žalobkyně, jako její pokračovatel a člen koncernu, do něhož žalobkyně spadá, a pokusili se tak převzít několik konkrétních obchodních případů. To žalované pomohlo vytvořit si výhodnější startovací pozici, než jakou by měla, pokud by se na trhu musela etablovat sama a bez pomoci. Jestliže žalovaná tzv. „přetáhla“ žalobkyni zákazníky, jak odvolací soud dodal, bylo její jednání objektivně způsobilé přivodit žalobkyni újmu.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

6. Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání. Je přesvědčena, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a je podle jejího názoru přípustné, protože závisí na vyřešení otázky hmotného i procesního práva, která v části nebyla doposud Nejvyšším soudem řešena, a v části se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

7. Žalobkyně v reakci na dovolání žalované Nejvyššímu soudu navrhla, aby dovolání žalované pro nepřípustnost odmítl, a pokud tak neučiní, aby dovolání zamítl.

III.**Přípustnost dovolání**

8. Nejvyšší soud jakožto soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě a že bylo podáno osobou oprávněnou, zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), se zabýval nejprve přípustností dovolání.

9. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo

je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

10. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (srov. § 239 o. s. ř.), sám dospěje k závěru, že uvedená kritéria skutečně splněna jsou.

11. Dovolatelka je přesvědčena, že bylo prokázáno, že obchodní firmy mají dostatečné množství odlišných znaků, je tudíž podle ní zřejmé, že zaměnitelné nejsou. Jako příklad uvádí odlišný typ písma, odlišující slovo B. a team, dodatek označující právní formu, jiné sídlo a poněkud jiný předmět činnosti, protože se obě společnosti zabývají odlišnými energetickými systémy. Vše bylo, jak uvádí, v řízení prokázáno, odvolací soud se však s provedenými důkazy nevypořádal, své rozhodnutí řádně neodůvodnil, jeho rozhodnutí je tudíž nezákonné, nepřesvědčivé a nepřezkoumatelné.

12. Způsob hodnocení důkazů odvolacím soudem, podoba odůvodnění jeho rozsudku či procesní postup soudů obou stupňů však přípustnost dovolání nezakládají. Dovolání je přípustné jen pro řešení otázek právních. Dovolatelka však nezpochybňuje právní posouzení věci, jestliže předkládá vlastní skutkovou verzi vycházející z jiného hodnocení provedených důkazů, a tedy z jiného skutkového stavu, než ze kterého vyšel odvolací soud. Skutkovým stavem, který zjistily soudy nižších stupňů, je Nejvyšší soud vázán. Samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř.) nelze (ani v režimu dovolacího řízení podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013) úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (shodně srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sp. zn. 29 NSČR 29/2009, uveřejněné pod č. 108/2011 Sb. rozh. obč., v obdobných souvislostech za mnohé např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. IV. ÚS 191/96, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 7, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 1).

13. Dovolatelčiny výhrady, že odvolací soud v rozporu s judikaturou posuzoval znaky, které jsou podstatné pro závěr o zaměnitelnosti dvou obchodních firem, dovolací soud nesdílí. Odvolacím soudem patřičně zdůvodněný závěr o zaměnitelnosti obchodních firem vychází totiž z hledisek, které judikatura Nejvyššího soudu dlouhodobě zastává (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004). Způsobilá založit přípustnost dovolání není ani s tím související námitka, že se odvolací soud odchýlil od výkladu pojmu „průměrný spotřebitel“ a „přímý spotřebitel“. Je tomu tak proto, že přesto, že odvolací soud hledisko průměrného spotřebitele zvažoval, na výkladu obsahu tohoto pojmu své rozhodnutí nezaložil.

14. Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka, že odvolací soud posuzoval naplnění všech znaků skutkové podstaty nekalé soutěže v rozporu s dosavadní

praxi, konkrétně s rozhodnutím sp. zn. 32 Odo 840/2004. Dovolatelkou citované rozhodnutí se totiž znaků nekalé soutěže vůbec netýká. Nic bližšího dovolatelka netvrdí, dovolacímu soudu není tudíž vůbec zřejmé, jaký konkrétní rozpor má dovolatelka na mysli. Obecně vzato lze snad dodat, že oba soudy vycházely ze skutkových zjištění, na jejichž základě dospěly k právnímu závěru, že účastníci jsou soutěžiteli, jednání, které je napadáno, je jednáním v hospodářské soutěži, je s dobrými mravy soutěže v rozporu a je způsobilé přivodit újmu přinejmenším jednomu jinému soutěžiteli, konkrétně žalobkyni. Tato východiska zcela odpovídají definičním znakům nekalé soutěže podle § 44 odst. 1 obch. zák., z nichž ve svých rozhodnutích vychází též dovolací soud.

15. Ve vztahu k té části rozsudku, jíž byl potvrzen II. bod výroku rozsudku soudu prvního stupně, kterým bylo žalované uloženo zdržet se ode dne zápisu změny obchodní firmy do obchodního rejstříku užívání „názvu ve znění ,tenergo“, dovolatelka také namítá, že soud nesprávně interpretoval § 12 obch. zák., když toto ustanovení, které se vztahuje na užívání a zdržení se neoprávněného užívání obchodní firmy, vztáhl na užívání jen jednoho slova jako takového „slovem i písmem“. Takové rozhodnutí by znamenalo, že by žalovaná ani nikomu nemohla sdělit například, jaká byla dříve její obchodní firma. Je rovněž přesvědčena, že pojem „název ve znění ,tenergo“ je nejasný. Namítá však především, že slovo „tenergo“ je součástí její registrované kombinované ochranné známky, kterou je oprávněna používat, a zpochybňuje možnost soudu za takové situace jí užívání tohoto slova zakázat. Má za to, že soudy nepřipustné zasáhly do pravomoci Úřadu průmyslového vlastnictví. Z obsahu dovolání plyne, že žalobkyně předkládá Nejvyššímu soudu k řešení otázku plynoucí z kolize dvou práv, tedy práva k obchodní firmě a práva plynoucího ze zapsané ochranné známky, neboť se domnívá, že tuto otázku dovolací soud dosud neřešil. Dále je z obsahu jejího dovolání zřejmé, že je žalobkyně přesvědčena, že odvolací soud rozhodl v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně s rozhodnutím sp. zn. 23 Cdo 5184/2009, z něhož cituje část, z níž dovozuje, že v rámci žaloby na ochranu obchodní firmy nelze požadovat po žalovaném, aby se zdržel užívání ochranné známky, pokud nejsou dány důvody pro zrušení této známky a pokud není zahájeno řádné řízení o jejím zrušení (míněno zjevně řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví). Podle dovolatelky by tedy dovolací soud měl řešit otázky, zda je možné z titulu existujících práv k obchodní firmě uložit třetí osobě, aby se zdržela užívání své registrované ochranné známky, a zda je vůbec možné jí takovou povinnost uložit soudním rozhodnutím.

16. Dovolání je přípustné pro řešení obou uvedených otázek, protože první dovolací soud dosud tak, jak byla položena, neřešil, druhá pak byla dovolacím soudem rozhodnuta rozdílně.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 78

17. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5184/2009, dovodil, že přesto, že užívání ochranné známky je nekalým soutěžním jednáním, soud její užívání nemůže zakázat, dokud Úřad průmyslového vlastnictví ochrannou známku v řízení podle § 31 odst. 2 zákona o ochranných známkách nezruší. Tutéž otázku však Nejvyšší soud řešil v pozdějších rozhodnutích jinak. Například v usnesení ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 23 Cdo 4321/2009, připustil, že uložít zákaz užívat ochrannou známku obecně možné je, dopustil-li se její vlastník jejím užíváním nekalé soutěže. Stejně tak v rozsudku ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4948/2010, akceptoval Nejvyšší soud názor odvolacího soudu, že výkon formálního práva známkového se nesmí přičít dobrým mravům soutěže, a je-li tomu tak, je soud povinen právo druhé strany bránit.

18. Tříčlenný senát soudního oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, proto věc postoupil podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak odvolání projednal a rozhodl o něm v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

19. Řešení obou otázek, pro které je dovolání přípustné, spolu úzce souvisí. Nejvyšší soud se již v rozsudku ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4933/2009, ztotožnil se závěry odvolacího soudu, který žalovanému uložil mimo jiné, aby změnil svoji obchodní firmu tak, aby neobsahovala označení B. a aby se zdržel užívání označení B. pro jím vyráběné víno. Ztotožnil se s názorem odvolacího soudu, že obrana žalovaných založená na právu užívat obchodní firmu, jejíž zápis předcházela datu podání přihlášky ochranné známky žalobkyně, neobstojí, rozhodné je totiž posouzení jednání žalovaných z pohledu ochrany proti nekalé soutěži. Zdůraznil, že jednání dle formálního práva (tj. též práva z ochranné známky a z obchodní firmy) nevylučuje, aby soud dospěl k závěru, že takové jednání je jednáním nekalé soutěže. V uvedeném sporu mělo tedy (mimo jiné) právo plynoucí z obchodní firmy být překážkou v uplatňování práv z ochranné známky.

20. V projednávané věci je tomu však naopak. Řešena je otázka, zda právo k ochranné známce, které náleží žalované straně, může žalobkyni zabránit v uplatnění jejích práv k obchodní firmě. Též v tomto sporu se nicméně, stejně jako ve věci shora uvedené, prolínají skutečnosti, z nichž soudy dovodily porušení práva k obchodní firmě žalobkyně, a okolnosti, na nichž založily svůj závěr o nekalém soutěžním jednání žalované.

21. Nutno předeslat, že žalované nebyla výslovně uložena povinnost zdržet se užívání její ochranné známky, pouze povinnost zdržet se užívání slova „tenergo“,

tj. jednoho prvku ochranné známky, která podle skutkových zjištění odvolacího soudu byla ke dni jeho rozhodnutí již zapsána v rejstříku ochranných známek. Ochrany ve smyslu zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách (dále též jen „ZOZ“), požívá takové označení (definované v § 1 tohoto zákona), které je zapsáno do rejstříku ochranných známek. Chráněno je jako celek, tj. v té podobě, v níž bylo zapsáno. Bylo-li žalované uloženo zdržet se užívání jednoho z prvků její ochranné známky, znamená to *de facto*, že svou známku (tj. určité označení v té podobě, v níž bylo zapsáno do rejstříku ochranných známek) užívat nemůže.

22. Podle skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů změnila žalovaná svoji obchodní firmu v roce 2013 tak, že zněla t. team s. r. o., práva a povinnosti z této skutečnosti vzniklé se podle § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“), řídí dosavadní úpravou. Její ochranná známka ve znění „t. team“ však byla do registru ochranných známek zapsána až v roce 2015, kolizi této ochranné známky a obchodní firmy žalobkyně je tudíž třeba řešit i s přihlédnutím k současné právní úpravě.

23. Právo k obchodní firmě patří mezi tzv. práva na označení, mezi práva průmyslového vlastnictví ho řadí ve svém čl. 1 odst. 2 Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. 3. 1883, vyhlášená ve Sbírce zákonů pod č. 64/1975 Sb. (dále jen „Pařížská úmluva“). Podle současné, ale i podle předchozí české právní úpravy, podle níž odvolací soud věc posuzoval, je právo k obchodní firmě formálním právem, které vzniká registrací obchodní firmy do obchodního rejstříku (srov. § 8 odst. 1 obch. zák., § 423 odst. 1 o. z.). Obchodní firmě by měla být vlastní schopnost odlišit podnikatele pod touto obchodní firmou podnikajícího od jiného podnikatele. Obchodní firma nesmí být totiž s jinou obchodní firmou zaměnitelná (§ 10 odst. 1 věta první obch. zák., § 424 o. z.). Ustanovení § 12 odst. 1 obch. zák. a § 423 odst. 2 o. z. umožňuje tomu, kdo byl ve svých právech k obchodní firmě dotčen, se proti takovým zásahům bránit.

24. Práva plynoucí z ochranné známky mají obdobný charakter. Vznikají zápisem ochranné známky do příslušného rejstříku (srov. § 2, § 8 odst. 1 a 2 ZOZ), jejich obsahem je právo užívat ochrannou známku ve spojení s výrobky anebo službami, pro které je zapsána, a bránit takovému užívání ostatním (srov. § 8 odst. 1 a 2 ZOZ), s výjimkami uvedenými v zákoně o ochranných známkách. Jednou z výjimek je právě omezení vlastníka ochranné známky právy třetích osob k obchodní firmě. Kolizi těchto práv řeší § 10 odst. 1 písm. a) ZOZ tak, že vlastník ochranné známky není oprávněn zakázat třetím osobám užívat v obchodním styku jejich obchodní firmu, pokud je užívání v souladu s obchodními zvyklostmi, dobrými mravy a pravidly hospodářské soutěže. Z uvedeného plyne, že obě práva jsou rovnocenná, obstojí vedle sebe, a úprava obsažená v § 10 odst. 1 písm. a) ZOZ je toho projevem. Omezení práv k obchodní firmě právy vlastníka ochranné známky dříve platný obchodní zákoník neřešil a výslovnou úpravu nemá ani současný občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.). Jsou-li však obě práva rov-

nocenná, je třeba jejich konflikt řešit z pohledu vlastníků obou práv v principu stejně. Právo k obchodní firmě samo o sobě nemůže být důvodem pro odepření práv vyplývajících z ochranné známky. To však platí pouze za předpokladu, že užívání takového práva je v souladu s obchodními zvyklostmi, dobrými mravy a pravidly hospodářské soutěže, že tedy není nekalým soutěžním jednáním (srov. § 2976 odst. 1 o. z.).

25. Souvislost obou otázek žalovanou stranou položených je ze shora uvedeného výkladu zřejmá. Problém, který plyne z druhé dovolatelčiny otázky (to jest možnost zakázat užívání zapsané ochranné známky soudním rozhodnutím), řešil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5184/2009, v němž uvedl mimo jiné: „Je zřejmé a vyplývá to i z § 13 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, že majitel je povinen ochrannou známku užívat. Pokud by tomu tak nebylo, Úřad průmyslového vlastnictví takovou známku zruší – § 31 odst. 1 písm. a) citovaného zákona. Není proto možné požadovat po majiteli zapsané ochranné známky, aby se jejího užívání zdržel, pokud ovšem nejsou dány další zrušovací důvody. V našem případě jde o důvod uvedený v § 31 odst. 2 citovaného zákona – užívání známky naplňuje znaky nedovoleného soutěžního jednání.“ Nejvyšší soud dovodil v tomto rozhodnutí, že nelze zakázat užívání ochranné známky, dokud ji Úřad průmyslového vlastnictví nezruší v řízení podle § 31 odst. 1 ZOZ.

26. Tutéž otázku však Nejvyšší soud řešil ve svých pozdějších rozhodnutích jinak. Například v usnesení sp. zn. 23 Cdo 4321/2009 připustil možnost, že uložit zákaz užívat ochrannou známku obecně možné je, registrace ochranné známky sama o sobě totiž neznamená, že by se vlastník ochranné známky (při nesprávném způsobu označování výrobků či služeb uvedenou ochrannou známkou) nemohl dopustit i jednání nekalé soutěže. Stejně tak v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 4948/2010 akceptoval Nejvyšší soud názor odvolacího soudu, že výkon formálního práva známkového se nesmí přičítat zásadě hmotného práva (vyjádřené v době rozhodnutí v § 44 odst. 1 obch. zák.), tj. i užití zapsané ochranné známky může být jednáním proti dobrým mravům soutěže, a tedy jednáním nekalým, proti kterému má druhá strana právo se bránit a soud je povinen její dotčené právo chránit. Nejvyšší soud dovodil, že žalobkyni je nutné přiznat právní ochranu poskytnutou v souladu s ustanoveními o nekalé soutěži navzdory existenci starších materiálních práv, protože žalovaná svou ochrannou známku užívala v rozporu s dobrými mravy soutěže. Obdobný závěr přijal Nejvyšší soud též v jednom ze svých posledních rozhodnutí ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 23 Cdo 4315/2014.

27. Velký senát dospěl k témuž závěru, z něhož vycházejí rozhodnutí spisových značek 23 Cdo 4321/2009, 23 Cdo 4948/2010 a 23 Cdo 4315/2014. Definice nekalé soutěže a prostředky ochrany proti ní jsou v principu stejné podle předchozí i nynější právní úpravy. Nekalé soutěže se dopustí ten, kdo se v hospodářském styku dostane do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit

č. 78

újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům (srov. § 2976 odst. 1 o. z., § 44 odst. 1 obch. zák.). Podle § 2988 věty první o. z. osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav (obdobně srov. § 53 větu první obch. zák.). Užívá-li vlastník svoji ochrannou známku tak, že naplní definiční znaky nekalé soutěže, pak je třeba proti takovému užívání ochránit toho, kdo je takovým jednáním zasažen, a to způsoby uvedenými v § 2988 větě první o. z., tedy i uložením povinnosti zdržet se užívání zapsané ochranné známky.

28. Z uvedeného je zřejmé, že z pohledu uplatněných a přípustných dovolacích důvodů je napadené rozhodnutí správné.

29. Nejvyšší soud však přes právě uvedené dospěl k závěru, že rozhodnutí trpí vadami, k nimž je třeba přihlídnout tehdy, je-li dovolání přípustné. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř., je-li odvolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

30. Právo k obchodní firmě, o něž žalobkyně své nároky opírala, patří, jak již bylo shora uvedeno, mezi tzv. práva na označení a je považováno za jedno z tzv. průmyslových práv, kam ho výslovně řadí ve svém čl. 1 odst. 2 Pařížská úmluva. Speciálním předpisem, upravujícím vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, je zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (dále jen „ZVPPV“), který s účinností od 1. 1. 2008 (srov. § 15 ZVPPV) upravil ve svém § 6 zvláštní působnost soudu ve věcech průmyslového vlastnictví. Podle § 6 odst. 1 písm. a) ZVPPV rozhoduje Městský soud v Praze jako soud prvního stupně ve sporech o nárocích vycházejících z průmyslového vlastnictví, o nárocích z ohrožení a porušení práv z průmyslového vlastnictví a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva z průmyslového vlastnictví, a o nárocích podle části první tohoto zákona. Podle § 6 odst. 2 ZVPPV Městský soud v Praze v řízeních právě uvedených jedná a rozhoduje ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců.

31. Podle § 39 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přisídících a státní správě soudů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), je Městský soud v Praze věcně a místně příslušným soudem jako soud prvního stupně ve věcech průmyslového vlastnictví a ochrany práv k odrůdám.

32. Zákon o soudech a soudcích určil ve shora uvedeném ustanovení nejen výlučnou místní příslušnost Městského soudu v Praze, ale též jeho výlučnou příslušnost věcnou (shodně srovnej též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1185/2012). Městský soud v Praze se totiž stal s účinností od 1. 1. 2008 zvláštním soudem, který má působnost krajského soudu, přitom jako jediný v České republice rozhoduje v občanském soudním řízení v prvním

stupni v senátě (§ 36a odst. 3 o. s. ř.). Městský soud v Praze je současně soudem Společenství. Rozhoduje totiž v České republice (rovněž ve specializovaných senátech) jako soud prvního stupně pro ochranné známky Společenství podle čl. 92 Nařízení Rady Evropských společenství č. 40/1994 ze dne 20. 12. 1993 o ochranné známce Společenství [nyní čl. 95 podle kodifikovaného znění nařízení Rady (ES) č. 207/2009 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2424 ze dne 16. 12. 2015] [§ 6 odst. 1 písm. b) ZVPPV], a rozhoduje v České republice jako soud prvního stupně pro (průmyslové) vzory Společenství podle nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. 12. 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství [§ 6 odst. 1 písm. b) ZVPPV].

33. Z obsahu spisu se podává, že o věci nerozhodoval v prvním stupni specializovaný senát Městského soudu v Praze, ale samosoudce Krajského soudu v Brně. Řízení je tudíž stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), protože rozhodoval soud věcně nepřislušný. Věcná příslušnost soudu je totiž jednou z podmínek řízení (§ 103 o. s. ř.), kterou je soud povinen zkoumat kdykoli za řízení, a její případný nedostatek odstranit postupem podle (§ 104a o. s. ř.). Řízení je rovněž zatíženo vadou podle § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř., protože soud, který rozhodoval v prvním stupni, byl nesprávně obsazen.

34. Dovolací soud z uvedených důvodů rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. zrušil a podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. věc postoupil k rozhodnutí Městskému soudu v Praze, jedinému soudu v České republice, který je soudem výlučně věcně příslušným pro řešení daného sporu.

Č. 79

č. 79

Náhrada škody, Správce konkursní podstaty

§ 8 odst. 2 ZKV, § 27 odst. 4 ZKV

Správce konkursní podstaty úpadce neporuší povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí (§ 8 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., ve znění účinném do 31. prosince 2007) tím, že si před zahájením sporu s osobou, o níž má důvod se domnívat, že je úpadcovým dlužníkem, nevyžádá (vzhledem k majetkové nedostatečnosti konkursní podstaty) od konkursních věřitelů zálohu na krytí náhrady nákladů řízení, jež by mohly být přiznány na účet konkursní podstaty úpadcovu dlužníku, kdyby správce konkursní podstaty spor prohrál; ustanovení § 27 odst. 4 poslední věty uvedeného zákona k tomuto účelu neslouží.

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 22 Co 597/2013, v rozsahu, v němž směřovalo proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřovalo proti třetímu výroku o nákladech odvolacího řízení; jinak je zamítl.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2737/2014, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.2737.2014.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Podanou žalobou se žalobce (Ing. M. S.) [dále též jen „M. S.“] domáhal po žalovaném (Mgr. D. L.) [dále též jen „D. L.“] zaplacení částky 113 881 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 27. 1. 2010 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že za trvání konkursu vedeného u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích (dále též jen „konkursní soud“) na majetek úpadce M a D Pardubice spol. s r. o. pod sp. zn. 48 K 16/2004 vůči němu D. L. (coby správce konkursní podstaty úpadce) podal u konkursního soudu žalobu o zaplacení částky 614 481,46 Kč s příslušenstvím. Konkursní soud žalobu zamítl rozsudkem ze dne 10. 6. 2008, č. j. 55 Cm 107/2006-132, a zavázal D. L. (jako správce konkursní podstaty úpadce) zaplatit mu na náhradě nákladů

řízení částku 51 627 Kč. K odvolání D. L. pak Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 4. 2009, č. j. 2 Cmo 267/2008-169, potvrdil rozsudek konkursního soudu a zavázal L. T. (jako správce konkursní podstaty úpadce) zaplatit M. S. na náhradu nákladů odvolacího řízení částku 62 254 Kč. Takto vzniklá pohledávka za podstatou (v celkové výši 113 881 Kč) však žalobci nebyla uhrazena, jelikož v konkursní podstatě úpadce se nenacházely prostředky na její uspokojení (což plyne i z konečné zprávy D. L. z 6. 11. 2009). D. L. měl jako správce konkursní podstaty úpadce povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí [§ 8 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“)] a měl dodržet i prevenční povinnost ve smyslu § 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Tímto způsobem však nepostupoval, čímž žalobci způsobil škodu. Spor o zaplacení pohledávky (614 481,46 Kč s příslušenstvím) totiž zahájil s vědomím, že náklady spojené s jejím uplatněním nejsou kryty prostředky v konkursní podstatě. Přitom ani nepostupoval podle § 27 odst. 4 ZKV (a nevyžádal si od konkursních věřitelů zálohu na krytí těchto nákladů).

2. Rozsudkem ze dne 31. 7. 2013, č. j. 105 EC 97/2010-237, rozhodl Okresní soud v Pardubicích (dále jen „okresní soud“) o žalobě tak, že:

[1] Zamítl žalobu co do částky 51 627 Kč s příslušenstvím (bod I. výroku).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 62 254 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 27. 1. 2010 do zaplacení (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

3. Okresní soud dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

[1] D. L. podal žalobu proti M. S. důvodně. Jediná jednatelka úpadce trvala na tom, že do konkursní podstaty úpadce náleží pohledávka vůči M. S. ve výši 614 481,46 Kč, a nebylo v silách D. L. vyvrátit toto její tvrzení před podáním žaloby, přestože musel vědět [vzhledem ke svému právnímu vzdělání (byl i advokátním koncipientem)], že smlouva o zřízení zástavního práva ze dne 6. září 2000 (dále jen „zástavní smlouva“) uzavřená mezi pozdějším úpadcem a M. S. je absolutně neplatná pro rozpor se zákonem (§ 39 obč. zák.) a její obsah (vymezení zajišťované pohledávky) odporuje (tehdy platnému) ustanovení § 151b odst. 4 obč. zák. Skutečnost, že D. L. v žalobě výše řečené nezohlednil, nic nemění na tom, že žalovaná částka mohla být považována za bezdůvodné obohacení M. S. Promlčení pohledávky se pak zohledňuje až po vznesení námitky promlčení (což se stalo po podání žaloby).

[2] Kdyby D. L. žalobu nepodal, mohl by jej věřitelský výbor nařknout, že v konkursním řízení nepostupoval s odbornou péčí [jak mu ukládá § 8 odst. 1 (správně odst. 2) ZKV]. Ostatně odůvodnění rozsudku konkursního soudu obsahuje závěr, že některé movité věci označené v příloze zástavní smlouvy patřící úpadci byly vydány M. S.

[3] D. L. tedy podal žalobu vůči M. S. důvodně, když postupoval s péčí řádného hospodáře. Proto žalobci nenáleží náhrada škody ve výši 51 627 Kč, představující odměnu, kterou zaplatil (ve sporu, který proti němu vedl D. L.) svému advokátu JUDr. E. P.

[4] Za stavu, kdy konkursní soud v zamítavém rozsudku uvedl, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení je promlčen (a zdůvodnil, proč tomu tak je), bylo povinností D. L. posoudit, zda může uspět s odvoláním, k čemuž měl právnícké vzdělání i osobu s právníckým vzděláním [advokátku JUDr. B. Š. coby svého zástupce]. S odvoláním D. L. neuspěl právě proto, že se odvolací soud bezvýhradně ztotožnil se závěrem konkursního soudu o promlčení nároku. D. L. tedy nepodal odvolání důvodně (nepostupoval s odbornou péčí, jak mu ukládá § 8 odst. 2 ZKV).

[5] Podle § 420 obč. zák. proto D. L. odpovídá žalobci za škodu ve výši částky (62 254 Kč), která mu nebyla nahrazena z konkursní podstaty jen proto, že se v ní nenacházela. Absenci prostředků k uspokojení nároku žalobce za právní zastoupení dle pravomocných rozsudků v konkursní podstatě úpadce nelze přičítat k tíži žalobce. Bylo na žalovaném postupovat obezřetně, aby zbytečnými podáními k soudu nepůsobil škodu. To, že soud schválil konečnou zprávu a ukončil konkursní řízení, aniž shledal žalobcem tvrzené „fatální pochybení“ v souvislosti s podáním žaloby, samo o sobě nezbavuje žalovaného povinnosti nahradit škodu. Ostatně výrok o zamítnutí žaloby co do částky 51 627 Kč opřel soud o přesvědčení, že žaloba byla podána důvodně. Tvrzení žalovaného, že měl a stále má za to, že nárok, který uplatňoval v onom sporu, nebyl promlčen, nebylo možné akceptovat. Z neplatných smluv nemohly totiž nastat právní důsledky odůvodňující vystavení faktury. Byl-li žalovaný skutečně přesvědčen, že nárok nebyl promlčen, měl podat dovolání.

[6] Tím, že žalovaný neuhradil žalobci škodu k jeho výzvě, se dostal do prodlení, proto jej soud zavázal k úhradě této částky se zákonným úrokem z prodlení (ve smyslu § 517 odst. 2 obč. zák., ve výši dle nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky).

4. K odvolání obou účastníků Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 30. 1. 2014, č. j. 22 Co 597/2013-299:

[1] Potvrdil rozsudek okresního soudu v bodu I. výroku (první výrok).

[2] Změnil rozsudek okresního soudu v bodu II. výroku tak, že žalobu i potud zamítl (druhý výrok).

[3] Změnil rozsudek okresního soudu v bodu III. výroku tak, že žalobci uložil zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 72 116 Kč (druhý výrok).

[4] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 24 754,80 Kč (třetí výrok).

Jako s novým žalobcem přitom odvolací soud jednal již se společností Ch., s. r. o., (na základě svého usnesení ze dne 11. 12. 2013, č. j. 22 Co 597/2013-276), která vstoupila do řízení namísto M. S.

5. Odvolací soud dospěl po přezkoumání napadeného rozsudku k následujícím závěrům:

č. 79

[1] Okresní soud provedl ve věci úplné dokazování, důkazy hodnotil jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti a na základě nich dospěl k odpovídajícímu závěru o skutkovém stavu věci a ten také správně po právní stránce hodnotil (s níže uvedeným doplněním odvolacího soudu) co do části nároku na náhradu škody týkající se nezaplacených nákladů řízení vedeného před soudem prvního stupně (bod I. výroku rozsudku okresního soudu).

[2] Odlišný názor má odvolací soud (vycházející ze skutkových zjištění okresního soudu) ohledně nároku na náhradu škody ve výši 62 254 Kč s příslušenstvím, týkajícího se neuhrazených nákladů odvolacího řízení.

[3] Kdyby se prokázalo, že mechanismem tvrzeným v žalobě vznikla žalobci škoda jako důsledek porušení povinnosti dle § 8 odst. 2 ZKV, odpovídal by za ni správce konkursní podstaty dle § 420 obč. zák. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2123/2001, uveřejněný pod č. 88/2003 Sb. rozh. obč., který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2225/2008, uveřejněný pod č. 63/2009 Sb. rozh. obč.

[4] V takto ustaveném právním rámci patří k předpokladům vzniku obecné občanskoprávní odpovědnosti správce konkursní podstaty za způsobenou škodu: 1. porušení právní povinnosti (protiprávní úkon), 2. vznik škody, 3. příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody a 4. zavinění. První tři předpoklady jsou objektivního charakteru a důkazní břemeno ohledně nich leží na poškozeném. Zavinění je subjektivní povahy a jeho existence ve formě nedbalosti nevědomé se předpokládá (§ 420 odst. 3 obč. zák.); naopak škůdce prokazuje, že škodu nezavinil.

[5] S přihlédnutím k § 6, § 14 odst. 1 písm. a) a § 27 odst. 4 ZKV platí, že správce konkursní podstaty musí postupovat (již od prohlášení konkursu na majetek úpadce, nikoli až od soupisu) při výkonu funkce tak, aby se do konkursní podstaty dostal veškerý dosažitelný majetek a aby rovněž byly vymoženy pohledávky úpadce (a tím v co největším rozsahu uspokojeny nároky věřitelů úpadce). To však neznamená, že správce konkursní podstaty je povinen uplatnit jakékoli nároky úpadce. Před uplatněním nároků úpadce (např. žalobou) je povinen posoudit s odbornou péčí pravděpodobnost úspěchu v soudním sporu (zvážit i možnost neúspěchu). Při vymáhání plnění do

konkursní podstaty je tedy nutno zvážit efektivnost vymáhání, tj. nepodávat žaloby proti subjektům, od nichž nelze nic vymoci, a postupovat tak, aby s co nejmenší mírou pravděpodobnosti hrozilo zatížení konkursní podstaty, např. náklady neúspěšného soudního řízení nebo i tím, že správce konkursní podstaty povede soudní řízení bezdůvodně a zjevně bezúspěšně.

[6] D. L. ve sporu vedeném proti M. S. argumentoval (po zpřístupnění názoru konkursního soudu o neplatnosti zástavní smlouvy a posouzení věci dle bezdůvodného obohacení) tím, že daný nárok vychází z účastníky uzavřené kupní smlouvy, což posléze zaznělo i v odvolacím řízení. Oba soudy vyšly v onom sporu z toho, že zástavní smlouva je absolutně neplatná pro neurčitost označení zajišťované pohledávky i vymezení předmětu zástavy, protože posuzovaly nárok podle zásad o bezdůvodném obohacení. Vzhledem ke vznesené námitce promlčení a k průkazu nejzazší doby předání předmětu zástavy (movitých věcí) M. S. (23. 9. 2001) též soudy shodně dovodily, že bezdůvodné obohacení M. S. vzniklo 23. 9. 2001, takže nárok uplatněný žalobou ze 7. 3. 2006 měly (po marném uplynutí čtyřleté promlčecí doby) za promlčený.

[7] I odvolací soud má za to, že D. L. měl před zahájením sporu s M. S. k dispozici informace, které umožňovaly úvahu o oprávněnosti nároku proti M. S. Byť se lze ztotožnit s tím, že si D. L. mohl a měl vyhodnotit otázku neplatnosti zástavní smlouvy, je zřejmé, že daný nárok mohl obstát i z jiného právního důvodu (z titulu bezdůvodného obohacení nebo jiné smlouvy). Jelikož mezi účastníky nebyla od počátku shoda ohledně existence nároku uplatňovaného vůči M. S., lze stěží přičítat k tíži D. L. případnou nečinnost před podáním žaloby (absenci předžalobního jednání). K této nečinnosti nadto (dle skutkových zjištění okresního soudu) ani nedošlo.

[8] V daném případě posuzovaly oba soudy nárok pouze z pohledu bezdůvodného obohacení, u kterého si vystačily se závěrem o promlčení pohledávky, ač se nabízelo posouzení věci i z pohledu dalších tvrzení.

[9] Lze přitakat tomu, že podání žaloby ani vedení sporu D. L. nebylo právně perfektní, když měl uplatnit (i po seznámení s názorem konkursního soudu o neplatnosti zástavní smlouvy a o posouzení věci dle zásad o bezdůvodném obohacení) jednoznačná skutková tvrzení a označit k nim důkazy. Je ale zřejmé, že argumentace o jiném právním důvodu vzniku pohledávky (kupní smlouvě) zazněla před oběma soudy, protože bylo namístě se jí zabývat. Přetrvávají tak pochybnosti o správnosti (pravomocně uzavřeného) výsledku nalézacího řízení. Nutno též akcentovat složitost závazkových vztahů mezi úpadcem a M. S. (srov. osobní propojení dané tím, že M. S. byl společníkem úpadce), důkazní situaci i otázku právního posouzení věci (právní kvalifikace nároku), což nelze vždy s úspěchem předjímat. Pohledávku úpadce nebylo tedy lze vnímat jako zjevně bezúspěšnou (z pohledu

jejího uplatnění v soudním řízení). Byť mohly existovat určité pochybnosti o její důvodnosti (ať z pohledu předvídatelné neplatnosti zástavní smlouvy, či námitky promlčení ve vztahu k bezdůvodnému obohacení), nebylo možno *apriori* vyloučit, že bude alespoň z části úspěšná z pohledu smluvních ujednání účastníků (srov. poznatky konkursního soudu o důvodnosti části nároku z titulu bezdůvodného obohacení), což legitimizuje postup správce konkursní podstaty.

[10] Postup D. L. (coby správce konkursní podstaty) tedy nevybočil z mezi výkonu funkce s odbornou péčí, což platí i pro odvolací řízení o předmětné pohledávce. Občanské soudní řízení je v zásadě (až na výjimky, o něž nejde) dvouinstanční, takže D. L. nebylo lze upírat přezkum věci odvolacím soudem a klást mu k tíži výsledek odvolacího řízení (jen proto dovozovat, že D. L. nepostupoval s odbornou péčí), zvláště když i zde platí, že D. L. opakovaně tvrdil (v reakci na názor konkursního soudu o bezdůvodném obohacení a promlčení) existenci smlouvy. Nelze tedy uzavřít, že by odvolací řízení bylo vyvoláno bezobsažným či zjevně bezúspěšným opravným prostředkem.

[11] V dané věci tedy nelze dovodit již první objektivní předpoklad obecné odpovědnosti za škodu dle § 420 odst. 1 obč. zák. a žaloba je nedůvodná jako celek.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti všem jeho výrokům) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jakož i na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Otázku procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, spatřuje dovolatel v tom, že odvolací soud posoudil nesprávně závaznost rozsudku, jímž konkursní soud zamítl (ve spojení s potvrzujícím rozsudkem Vrchního soudu v Praze) žalobu L. T. (coby správce konkursní podstaty úpadce) proti M. S.

8. K tomu dovolatel poukazuje na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 33 Cdo 1074/98 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 69/2000 Sb. rozh. obč.), a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2003,

sp. zn. 21 Cdo 1382/2002, s tím, že bylo-li o určité otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něj vychází podle § 135 odst. 2 o. s. ř. Výrok pravomocného rozsudku je přitom závazný pro účastníky řízení a podle § 159a o. s. ř. je v rozsahu, v jakém je závazný pro účastníky řízení, závazný též pro všechny orgány. Závazný je přitom výrok rozsudku, avšak v případě zamítavého výroku je třeba výrok posoudit v souvislosti s odůvodněním rozsudku, což odvolací soud v napadeném rozhodnutí pominul. Úvahy odvolacího soudu, že nárok uplatňovaný L. T. (coby správcem konkursní podstaty úpadce) proti M. S. bylo možné posoudit i jinak, jsou liché proto, že tento nárok již byl v pravomocném soudním rozhodnutí posouzen (tak, že neexistuje a že L. T. se nedomáhal žádného plnění z kupní smlouvy). Odvolací soud tak zcela popírá a obrací řešení otázek, o nichž bylo pravomocně rozhodnuto.

9. Dovolacím soudem neřešenou otázkou hmotného práva je (podle dovolatele) otázka odborného postupu správce konkursní podstaty, vymáhá-li do konkursní podstaty spornou a promlčenou pohledávku a nemá-li současně v konkursní podstatě prostředky ke krytí nákladů spojených s uplatněním pohledávky (zejména ke krytí nákladů hrazených protistraně při neúspěchu ve sporu).

10. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že skutečnost, že správce konkursní podstaty neměl v konkursní podstatě prostředky ke krytí nákladů spojených s uplatněním pohledávky, neměl za významnou. K tomu míní, že po svém ustavení do funkce správce konkursní podstaty měl žalovaný náležitě zhodnotit, zda údajná pohledávka (vůči M. S.) vůbec existuje (k čemuž dovozuje, že to nebylo ničím reálně doloženo), zda není promlčena (a mělo mu být zřejmé, že reálně je promlčena) a zda jsou kryty náklady spojené s uplatněním takové pohledávky (zda se v konkursní podstatě nachází dostatek prostředků na úhradu pohledávek spojených s vymáháním pohledávky). V této souvislosti pak dovolatel poukazuje na § 27 odst. 4 ZKV s tím, že žalovaný podle tohoto ustanovení nepostupoval.

11. Vymáhá-li správce konkursní podstaty spornou pohledávku s vědomím, že náhradu nákladů řízení v případě neúspěchu ve sporu nebude schopen uspokojit, pak takový postup nelze označit za postup s odbornou péčí, uzavírá dovolatel.

12. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout jako nedůvodné s tím, že jde o stále se opakující účelové tvrzení žalobce.

III.

Přípustnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

14. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v dané věci.

15. Dovolatel výslovně podal dovolání proti všem výrokům rozsudku odvolacího soudu, tedy i proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, jakož i proti třetímu výroku o nákladech odvolacího řízení. Dovolání ovšem nevymezuje (v rozporu s § 241a odst. 2 o. s. ř.), v čem spatřuje dovolatel ve vztahu k těmto výrokům splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v této věci), je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu § 237 o. s. ř. (či jeho části). K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Srov. ostatně též usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13, ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3982/13, ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 695/14, a ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1407/14 (dostupná na webových stránkách Ústavního soudu).

16. Nejvyšší soud proto potud dovolání odmítl podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř., neboť u označených výroků neobsahuje vymezení toho, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), a v dovolacím řízení pro tuto vadu nelze pokračovat.

17. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti potvrzujícímu a měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádná z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

18. Ve smyslu kritérií obsažených v § 237 o. s. ř. nezakládá přípustnost dovolání v dané věci první z dovolatelem položených otázek (otázka procesního práva). Na řešení otázky nerespektování závaznosti soudního rozsudku totiž napadené rozhodnutí nespočívá [je z něj zjevné, že odvolací soud nesměřoval svými úvahami k popření závaznosti rozsudku konkursního soudu, nýbrž k posouzení toho, zda L. T. v průběhu sporu vedeného proti M. S. konal s odbornou péčí (včetně posouzení, jakých postupů a posouzení věci se v době, kdy zvažoval, zda podá odvolání, jež vyústilo ve vznik nákladů odvolacího řízení, k jejichž náhradě M. S. byl zavázán jako správce konkursní podstaty úpadce, mohl nadít od odvolacího soudu)]. To je ostatně též v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, která již při výkladu pojmu péče řádného hospodáře dovodila, že k tomu, aby dostál požadavku péče řádného hospodáře, je jednatel společnosti s ručením omezeným povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí, že však je současně nezbytné posuzovat splnění této povinnosti z pohledu *ex ante*, tj. prizmatem skutečností, které jednateli byly či při vynaložení

příslušné péče (při využití dostupných informačních zdrojů) mohly a měly být známy v okamžiku, v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil (nikoli tedy podle výsledku, k němuž tato rozhodnutí vedla); srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015.

č. 79

19. Jinak (pro poměry této věci) řečeno, to, zda správce konkursní podstaty úpadce postupoval při vedení sporu s M. S. s odbornou péčí, se neposuzuje až podle výsledku sporu, nýbrž podle toho, zda požadavek odborné péče se prosadil v rámci rozhodnutí, která v daném sporu činil, a postupů, které volil (včetně podání opravného prostředku).

20. Nejvyšší soud však shledává dovolání přípustným pro posouzení dovoláním předestřené otázky hmotného práva, směřující k výkladu § 27 odst. 4 ZKV ve spojení s požadavkem odborné péče kladeným na správce konkursní podstaty úpadce § 8 odst. 2 ZKV. Potud jde o otázku dovolacím soudem nezodpovězenou.

IV.**Důvodnost dovolání**

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Podle § 8 odst. 2 ZKV (ve znění účinném do 31. 12. 2007, pro věc rozhodném) správce je povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud. Je-li správcem ustavena veřejná obchodní společnost, odpovídají za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem funkce správce její společníci společně a nerozdílně. Správce je povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce.

23. Dle § 27 odst. 4 ZKV (v rozhodném znění) peněžitě pohledávky, které má úpadce za svými dlužníky nebo osobami, které zajišťují tuto pohledávku, je správce povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch podstaty; to platí přiměřeně i pro nepeněžitě pohledávky úpadce, pokud je možné ocenit je penězi. Tuto povinnost správce nemá, pokud náklady na uplatnění a vymáhání pohledávek nelze kryt z podstaty, ledaže by konkursní věřitelé poskytli správci přiměřenou zálohu k jejich krytí.

24. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že jeho judikatura je ustálena v tom, že povinnost postupovat při výkonu funkce s „odbornou péčí“ (§ 8 odst. 2 ZKV) je povinností vyššího stupně než povinnost postupovat při výkonu funkce s „péčí řádného hospodáře“ (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2631/2012, uveřejněného v časopise Soudní judikatura č. 11, ročníku

2015, pod č. 129, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2837/2012).

25. Již v rozsudku ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1400/2010, uveřejněném pod č. 110/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 110/2012“), pak Nejvyšší soud vysvětlil, že správce konkursní podstaty je zjednodušeně řečeno správcem cizího majetku, konkrétně správcem úpadcova majetku nebo majetku ve vlastnictví jiných osob, na který se po dobu trvání účinků konkursu pohlíží jako na úpadcův.

26. Tamtéž dodal, že povinností správce konkursní podstaty postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí (§ 8 odst. 2 ZKV) se rozumí i jeho povinnost konkursní podstatu řádně udržovat a spravovat. Správou konkursní podstaty se přitom rozumí zejména činnost (včetně právních úkonů a opatření z ní vyplývajících), která směřuje k tomu, aby nedocházelo ke znehodnocení konkursní podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní patří, aby majetek patřící do konkursní podstaty byl využíván v souladu se svým určením, jestliže tomu nebrání jiné okolnosti, a aby se konkursní podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem k jejímu stavu a k obvyklým obchodním příležitostem (srov. shodně např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 197/2003, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročníku 2004, pod č. 160, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3037/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročníku 2011, pod č. 26).

27. Výčet povinností (činností, k nimž je správce konkursní podstaty povinen ve smyslu § 8 odst. 3 poslední věty ZKV) obsažený ve výše zmíněném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 2631/2012 pak zahrnuje (obsahuje) i povinnost vést místo úpadce soudní spory, zahajovat je a samostatně v nich vystupovat [ve smyslu § 14 odst. 1 písm. c) a d) ZKV, § 16 odst. 1 ZKV, a právě i 27 odst. 4 ZKV].

28. V takto ustaveném rámci je zjevné, že povinnost (činnost) předjímaná § 27 odst. 4 ZKV se váže k naplnění požadavku na řádnou správu konkursní podstaty (tak, aby se rozmnožila o vymožené pohledávky). V duchu této logiky není § 27 odst. 4 poslední věty ZKV ustanovením, jež by správci dovolovalo žádat konkursní věřitele, aby mu pro účely soudního uplatnění pohledávek úpadce poskytli přiměřenou zálohu ke krytí možné náhrady nákladů řízení, k níž bude konkursní podstata zavázána, jestliže ve sporu neuspěje. Postup podle uvedeného ustanovení se naopak předpokládá tam, kde se v konkursní podstatě nenachází dostatek prostředků ke krytí nákladů, jež bude před skončením sporu o vymáhanou pohledávku platit správce konkursní podstaty úpadce jako žalobce (srov. § 140 odst. 1 větu první o. s. ř.). Jinak řečeno, ustanovení § 27 odst. 4 ZKV směřuje (včetně poslední věty) k naplnění požadavku na řádnou správu majetku, na který se pohlíží jako na úpadcův, a nikoli k zajištění ochrany majetkových zájmů úpadcových „odpůrců“ (rozuměj ve smyslu osob, jež s ním vedou spor).

29. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že správce konkursní podstaty úpadce neporuší povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí tím, že si před zahájením sporu s osobou, o níž má důvod se domnívat, že je úpadcovým dlužníkem, nevyžádá (vzhledem k majetkové nedostatečnosti konkursní podstaty) od konkursních věřitelů zálohu na krytí náhrady nákladů řízení, jež by mohly být přiznány na účet konkursní podstaty úpadcovu dlužníku, kdyby správce konkursní podstaty spor prohrál; ustanovení § 27 odst. 4 poslední věty ZKV k tomuto účelu neslouží.

30. Dovolání tedy potud není důvodné.

31. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 80**č. 80****Insolvenční správní orgán, Insolvenční správce, Zpeněžení**

§ 38 odst. 1 IZ ve znění do 31. 12. 2013, § 330 IZ, § 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb., § 4 odst. 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb.

Insolvenčnímu správci nepřísluší (vedle odměny určené ustanovením § 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb., ve znění účinném do 31. prosince 2013) odměna za „inkaso“ pohledávek dlužníka, jimiž byly zajištěny pohledávky věřitelů dlužníka, realizované v období od právní moci rozhodnutí o povolení reorganizace do přeměny reorganizace v konkurs.

Nejvyšší soud zamítl dovolání insolvenční správkyně dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. KSPH 37 INS 23802/2012, 1 VSPH 1843/2014-B.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. 29 NSČR 9/2016, ECLI:CZ:NS:2017:29.NSCR.9.2016.1)

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 21. 8. 2014, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-B-634:

I. Vyslovil souhlas s tím, aby insolvenční správkyně vydala zajištěnému věřiteli č. 2 Č. s., a. s. (dále jen „zajištěný věřitel“) výtěžek zpeněžení zastavených a uhrazených pohledávek dlužníka specifikovaných v příloze usnesení (dále jen „pohledávky dlužníka“), a to částku 36 232 598,60 Kč.

II. Souhlasil s tím, aby insolvenční správkyně vydala zajištěnému věřiteli výtěžek zpeněžení pohledávek dlužníka, a to částku 2 391 928,28 Kč.

III. Určil, že zajišťovací práva věřitelů vážnoucí na pohledávkách dlužníka zanikají zpeněžením.

IV. Uložil insolvenční správkyni, aby do 15 dnů od právní moci výše uvedených výroků vydala částku v nich uvedenou zajištěnému věřiteli, aby po splnění těchto povinností zapsala do upraveného seznamu přihlášených pohledávek, jaká částka byla vyplacena zajištěnému věřiteli a jaká zbývající částka se vypořádá při rozvrhu, a aby splnila svoji (případnou) povinnost podle § 167 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a bezodkladně o tom informovala soud.

V. Uložil zajištěnému věřiteli, aby insolvenční správce sdělil číslo svého bankovního účtu, na němž insolvenční správce bude plnit dle shora uvedených výroků.

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 2. 10. 2012, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-A-13, (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a insolvenční správce ustanovil Mgr. M. C.

[2] Usnesením ze dne 30. 1. 2013, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-B-125, (mimo jiné) povolil reorganizaci dlužníka s tím, že insolvenční správce je Mgr. M. C.

[3] Usnesením ze dne 22. 4. 2014, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-B-529, (mimo jiné) přeměnil reorganizaci dlužníka v konkurs s tím, že prohlášením konkursu přechází na insolvenční správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou (dispoziční oprávnění) a určil, že účinky usnesení nastávají okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku a že rozhodnutím o přeměně reorganizace v konkurs nastávají účinky spojené s prohlášením konkursu.

[4] Zajištěný věřitel v insolvenčním řízení dlužníka přihlásil pohledávky v celkové výši 55 726 344,41 Kč, jakož i právo na uspokojení těchto pohledávek ze zajištění (dle smlouvy o zastavení pohledávek č. ZP3/978/07/LCD 2 ze dne 1. 6. 2007, ve znění dodatků). Přihlášené pohledávky byly v insolvenčním řízení zjištěny co do pravosti i výše, včetně práva na uspokojení ze zajištění.

[5] Návrhy ze dne 2. 7. 2014 a 6. 8. 2014 insolvenční správce navrhla, aby zajištěnému věřiteli byl vydán výtěžek zpeněžení zajištění s tím, že ke dni 21. 4. 2014 (tj. ke dni předcházejícímu dni, kdy byla reorganizace dlužníka přeměněna v konkurs) byly na bankovním účtu finanční prostředky náležející do majetkové podstaty, představující inkaso pohledávek dlužníka v době od 27. 9. 2012 do 21. 4. 2014 v celkové částce 34 720 689,83 Kč a 142 319,98 eur. Jelikož nevznikly žádné náklady na zpeněžení ani náklady spojené se správou inkasa pohledávek, insolvenční správce navrhla vydat výtěžek zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli, a to po odečtení své odměny tak, že výtěžek zpeněžení pohledávek činí 38 624 526,88 Kč, odměna insolvenční správce bez daně z přidané hodnoty 1 262 892,80 Kč, daň z přidané hodnoty z odměny 265 207,49 Kč, odměna insolvenční správce včetně daně z přidané hodnoty 1 528 100,29 Kč a částka určená k vydání zajištěnému věřiteli 37 096 426,60 Kč. Proto požádala, aby insolvenční soud vydal souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli s tím, že z výtěžku zpeněžení bude odečtena dále částka připadající na splnění povinností určené § 157 odst. 1 insolvenčního zákona, když ke dni podání návrhu nebyla do majetkové podstaty uhrazena částka 863 828 Kč.

[6] Proti návrhu insolvenční správkyne podal námitky zajištěný věřitel a věřitel L. České republiky, s. p. (dále jen „věřitel L“). Zajištěný věřitel nesouhlasil s tím, aby od výtěžku zpeněžení byla odečtena odměna insolvenční správkyne, když inkaso zajištěných pohledávek proběhlo před prohlášením konkursu a dle názoru zajištěného věřitele insolvenční správkyne odměna nenáleží. Dále uplatnil výhrady ke „snížení“ výtěžku zpeněžení o částku 863 828 Kč. Rovněž věřitel L zpochybnil nárok insolvenční správkyne na odměnu, když podle jeho názoru „k převedení majetku na peníze došlo před prohlášením konkursu (v průběhu povolené reorganizace)“, tudíž nejde o zpeněžování.

3. Na tomto základě insolvenční soud – cituje § 38 odst. 1, § 157 odst. 1 až 5, § 285 odst. 1 a § 298 odst. 1 až 7 insolvenčního zákona a ustanovení § 1 odst. 2 a 4 vyhlášky č. 313/2007 Sb., odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále jen „vyhláška“), a odkazuje na závěry obsažené v (zajištěným věřitelem zmiňovaném) usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 8. 2012, č. j. 3 VSPH 88/2012-B-326 (jde o usnesení č. j. MSPH 76 INS 3732/2008, 3 VSPH 88/2012-B-326) – uzavřel, že insolvenční správkyne nenáleží odměna za zpeněžení (inkaso pohledávek dlužníka) v době od zahájení insolvenčního řízení do přeměny reorganizace v konkurs, neboť dispoziční oprávnění k pohledávkám měl v rozhodném období dlužník, který tak *de iure* zpeněžování prováděl.

4. Skutečnost, že „některý“ zajištěný věřitel dával insolvenční správkyne pokyny ke správě a zpeněžení zajištěného majetku a že se insolvenční správkyne podílela na inkasu pohledávek dlužníka (např. zřízením bankovního účtu, kam byly pohledávky placeny), je z hlediska vzniku nároku insolvenční správkyne na odměnu nevýznamná, když taková činnost je odměňována paušálními odměnami podle § 2 vyhlášky.

5. Dále insolvenční soud dovodil, že zajištění věřitelé mají povinnost uhradit polovinu zaplacené odměny hotových výdajů znalců, kteří zpracovali znalecké posudky, bez ohledu na to, zda byly schváleny schůzí věřitelů. Jelikož insolvenční zákon nestanoví, že by výši znaleckého měl schvalovat soud, insolvenční soud nerozhodoval o tom, jaká částka má být z výtěžku zpeněžení pro daný účel (viz § 157 insolvenčního zákona) odečtena; proto rozhodl, že zajištěnému věřiteli bude vydán celý výtěžek zpeněžení (bez odečtení odměny insolvenční správkyne, která na ni v daném případě nemá nárok, a bez odečtení částky ve smyslu § 157 insolvenčního zákona), když posledně označenou částku je insolvenční správkyne oprávněna od vydávaného výtěžku zpeněžení odečíst „právě až při tomto vydávání a podle stavu ke dni vydávání“.

6. Vrchní soud v Praze k odvolání insolvenční správkyne usnesením ze dne 27. 8. 2015, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012, 1 VSPH 1843/2014-B-841, potvrdil

usnesení insolvenčního soudu v bodu II. výroku ohledně částky 1 528 100,29 Kč; ohledně částky 863 828 Kč toto usnesení zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

č. 80

7. Odvolací soud zdůraznil, že „za situace, kdy činností insolvenční správkyně v rozhodném období (před konkursem) nebylo, pokud se předmětných pohledávek týká, zpeněžování dlužníkovu majetku v pravém slova smyslu, ale šlo o pouhé inkaso pohledávek dlužníka za třetími osobami“ (jinými slovy, pokud inkasa pohledávek dlužníka bylo dosaženo v době, kdy osobou s dispozičními oprávněními byl dlužník), nevznikl insolvenční správce nárok na odměnu za „zpeněžení“ těchto pohledávek dlužníka.

8. Současně doplnil, že usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 8. 2012, na nějž odkázal insolvenční soud, sice bylo zrušeno usnesením Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2015, č. j. 29 NSČR 4/2013-B-417, nicméně závěr odvolacího soudu o tom, že „výtěžku zpeněžení bylo dosaženo převážně před prohlášením konkursu, tedy v době, kdy osobou s dispozičním oprávněním byl dlužník, což má vliv na otázku odměny správce, nebyl zrušovacím usnesením Nejvyššího soudu dotčen“.

9. Konečně s odkazem na § 154 a § 157 odst. 1 insolvenčního zákona odvolací soud zdůraznil, že „je povinností zajištěných věřitelů společně a nerozdílně uhradit nároky na znalečné ve výši, jež se řídí předpisy o odměňování znalce mimo soudní řízení, a jak byla schválena věřitelským výborem nebo určena soudem“; nelze však připustit, aby „rozhodování o úhradě znalečného bylo nahrazeno závěrem o vadnosti znaleckého posudku“ a současně aby insolvenční soud konstatoval, že „zajištění věřitelé měli povinnost k úhradě poloviny zaplacené odměny a hotových výdajů znalce. Proto bylo povinností insolvenčního soudu ověřit, zda byla odměna znalce schválena postupem určeným v § 154 insolvenčního zákona a zda již nedošlo k úhradě příslušné části odměny a hotových výdajů znalců“.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

10. Proti usnesení odvolacího soudu, v rozsahu jeho potvrzujícího výroku ohledně částky 1 528 100,29 Kč, podala insolvenční správkyně dovolání, majíc za to, že v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny otázky, zda insolvenčnímu správci náleží odměna za činnost (z výtěžku zpeněžení), kterou vykonal v době, kdy měl dispoziční oprávnění dlužník, avšak insolvenční správce tuto činnost vykonával v přímé návaznosti na rozhodnutí insolvenčního soudu a pokyny zajištěných věřitelů, a z jaké části majetkové podstaty, respektive jakým způsobem má být v takových případech uhrazena odměna insolvenčnímu správce za situace, kdy dojde k přeměně reorganizace v konkurs, a jakou formou se na této odměně mají podílet zajištění věřitelé.

11. Podle dovolatelky ani ve fázi insolvenčního řízení, kdy má dlužník dispoziční oprávnění, neprovádí dlužník zpeněžování; naopak povinnosti insolvenční správkyň ve smyslu § 136 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona bylo „inkasovat plnění závazků, který měly třetí osoby vůči dlužníkovi“ (srov. též usnesení o úpadku dlužníka ze dne 2. 10. 2012).

12. Připouští-li § 283 odst. 1 insolvenčního zákona, že odměna insolvenčního správce je počítána i ze zpeněžení „bankovních kont“ dlužníka, tím spíše je nutné považovat za zpeněžování činnost insolvenčního správce související s inkasem pohledávek, byť ve fázi insolvenčního řízení, ve které má dispoziční oprávnění dlužník.

13. Dále dovolatelka polemizuje se závěrem odvolacího soudu, podle něhož její činnost „spočívala jen ve zřízení bankovního účtu pro plnění pohledávek dlužníka za třetími osobami, a že by touto formou bylo možné moderovat odměnu insolvenční správkyň na základě míry úsilí vyvinutého při zpeněžování pohledávek“. Odměna insolvenčního správce totiž musí být stanovena postupem předvídaným vyhláškou a její případná moderace může být realizována pouze v souladu s § 38 odst. 2 insolvenčního zákona.

14. Jelikož v poměrech dané věci inkasovala více jak 22 tisíc pohledávek v celkovém objemu více než 2,31 miliardy Kč, které po celou dobu insolvenčního řízení až do jejich vydání zajištěným věřitelům řádně spravovala na jí zřízených bankovních účtech, při jejich inkasu je řádně identifikovala, posoudila v každém jednotlivém případě, zda jde o pohledávku, ke které bylo uplatněno zajištění, či zda šlo o tzv. nezajištěnou pohledávku, v počátečních fázích insolvenčního řízení komunikovala s bankovními věřiteli, kteří blokovali bankovní účty dlužníka, jakož i s osobami, které byly povinny hradit pohledávky vůči dlužníku, a v konečném důsledku v souladu s pokyny zajištěných věřitelů inkasa pohledávek deponovala na svých účtech, nemůže souhlasit s tím, že vykonávala činnost, za kterou ji nenáleží žádná odměna.

15. Dovolatelka vyjadřuje přesvědčení, podle něhož, rozhodl-li se zajištěný věřitel, uplatňující zajištění k pohledávkám dlužníka, učinit pokyn ke spravování inkasa zajištěných pohledávek realizovaných po úpadku na zvláštním účtu, využil svého práva, které mu dává insolvenční zákon, avšak je zároveň povinen respektovat povinnosti pro něj z toho plynoucí. Za nepřipustné považuje nastolení stavu, kdyby se na odměně insolvenčního správce v případě, kdy dojde k přeměně reorganizace v konkurs, měli podílet jen nezajištění věřitelé, ačkoli faktická činnost insolvenčního správce se týká rovněž zajištěného majetku.

16. Konečně s odkazem na § 4 vyhlášky dovolatelka akcentuje, že „insolvenční řízení představuje z hlediska odměňování insolvenčního správce jeden procesní celek a na celkové odměně insolvenčního správce samozřejmě musí zákonem stanoveným způsobem spravedlivě participovat nejen nezajištění vě-

řitelé, ale i věřitelé zajištění. Situace, kdy zajištění věřitelé obdrží své výtěžky ze zpeněžení zajištění, aniž by se jakkoli podíleli na hrazení odměny insolvenční správkyně, jen z toho důvodu, že zpeněžení proběhlo v době, kdy osobou s dispozičním oprávněním byl formálně dlužník, je právně, morálně i logicky neúnosná“.

č. 80

17. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu v potvrzujícím výroku zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

18. Zajištěný věřitel považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl jako nedůvodné.

19. Je přesvědčen, že veškeré nároky na odměnu insolvenční správkyně až do doby přeměny reorganizace v konkurs jsou představovány paušální odměnou v reorganizaci podle § 2 vyhlášky; teprve provedla-li by insolvenční správkyně v období následujícím po přeměně reorganizace v konkurs zpeněžení majetku, na jehož základě by jí náležela odměna vyšší, než kterou obdržela po dobu trvání (neúspěšně vedené) reorganizace, vznikne jí nárok na další odměnu podle § 4 vyhlášky. Jinými slovy, insolvenční správkyně si musí případnou další odměnu „zasloužit“ svou následnou činností (zpeněžováním majetku) v průběhu konkursu. V poměrech dané věci pak insolvenční správkyni nevznikl nárok na uhrazení odměny z výtěžku zpeněžení, protože „takovou odměnu“ není možné hradit „z jakýchkoliv prostředků“.

20. Věřitelský výbor pouze konstatoval, že právní posouzení jednotlivých námitek dovolatelky je v dané fázi řízení oprávněn posoudit jen Nejvyšší soud.

III.

Přípustnost dovolání

21. Dovolání insolvenční správkyně je přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), když dovolacím soudem dosud nebyla beze zbytku vyřešena otázka určení výše odměny insolvenčního správce v případě přeměny reorganizace v konkurs.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 38 odst. 1 věty první insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013) insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů.

Podle § 167 odst. 1 insolvenčního zákona zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak. Pro pořadí jejich uspokojení je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění.

Podle § 298 insolvenčního zákona zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna (odstavec 1). Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli (odstavec 2).

Podle § 330 insolvenčního zákona, není-li dále stanoveno jinak, je dlužník v průběhu reorganizace dlužníkem s dispozičními oprávněními. Pro povinnosti dlužníka, který je fyzickou osobou, a statutárního orgánu dlužníka, který je právnickou osobou, platí obdobně § 36 a 37 (odstavec 1). Právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, ledaže insolvenční soud rozhodne podle § 332 jinak (odstavec 2).

Podle § 331 insolvenčního zákona insolvenční správce vykonává dohled nad činností dlužníka s dispozičními oprávněními, zajišťuje dohled nad zjišťováním a soupisem majetkové podstaty, sestavuje a doplňuje seznam věřitelů a podává zprávy věřitelskému výboru. Kromě toho plní i další úkoly a provádí další činnosti, které mu uložil insolvenční soud.

23. Případné změny výše citovaných ustanovení insolvenčního zákona, k nimž došlo s účinností od 1. 1. 2014 [zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], nemají v poměrech dané věci na níže uvedené závěry vliv.

Podle § 2 vyhlášky (ve znění účinném do 31. 12. 2013 – viz čl. II bod 2. vyhlášky č. 398/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění vyhlášky č. 488/2012 Sb.), pokud je způsobem řešení dlužníkovy úpadku reorganizace, náleží insolvenčnímu správci za každý započatý měsíc po rozhodnutí o povolení reorganizace odměna, která je stanovena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obrátu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu takto: při obrátu do 250 mil. Kč 83 000 Kč, od 250 mil. do 500 mil. Kč 166 000 Kč, od 500 mil. do 750 mil. Kč 249 000 Kč, od 750 mil. do 1 mld. Kč 332 000 Kč, nad 1 mld. Kč 415 000 Kč.

Podle § 4 odst. 1 vyhlášky, pokud dojde k přeměně reorganizace v konkurs, činí odměna insolvenčního správce částku určenou podle § 1, nejméně však částku určenou podle § 2.

Podle § 5 vyhlášky, nelze-li odměnu určit postupem podle § 1 až 4, rozhodne o výši odměny insolvenční soud s přihlédnutím zejména k délce doby, rozsahu a náročnosti vykonávané činnosti insolvenčního správce.

č. 80

24. Nejvyšší soud předepisuje, že vyhláška je v intencích § 38 insolvenčního zákona oním zvláštním předpisem, podle kterého se odměna insolvenčního správce stanoví, a to i na základě zmocnění obsaženého v § 431 písm. b) insolvenčního zákona (k tomu srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. 29 NSČR 27/2010, uveřejněné pod č. 64/2011 Sb. rozh. obč.).

25. Dále Nejvyšší soud zdůrazňuje, že v případě, kdy je úpadek dlužníka řešen reorganizací, určuje odměnu insolvenčního správce § 2 vyhlášky, a to za každý započatý měsíc po rozhodnutí o povolení reorganizace, ve vazbě na průměrný měsíční obrat za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu. Potud vyhláška (na rozdíl od způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem) neváže výši odměny na výtěžek zpeněžení majetkové podstaty (viz § 1 odst. 1 a 2 vyhlášky ve spojení s § 283 insolvenčního zákona).

26. Je tomu tak právě proto, že právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení. K „inkasu“ pohledávek dlužníka je tak legitimován samotný dlužník (a nikoli insolvenční správce), protože vyhláška ani „nepočítá“ s tím, že by byla odměna insolvenčního správce odvislá od výtěžku zpeněžení majetku (v daném případě pohledávek) dlužníka. Insolvenční správce v takovém případě totiž neprovádí „zpeněžení“ majetku dlužníka, nýbrž je povinován (zásadně) činnostmi předvídanými § 354 insolvenčního zákona. Skutečnost, že reorganizace dlužníka byla následně přeměněna v konkurs (§ 363 insolvenčního zákona) a že v poměrech dané věci tímto rozhodnutím nastaly účinky spojené s prohlášením konkursu, na shora uvedených závěrech nic nemění; jinými slovy, jak správně uzavřel odvolací soud, insolvenční správce za činnost realizovanou v období od právní moci rozhodnutí o povolení reorganizace do přeměny reorganizace v konkurs nepřísluší odměna za „inkaso“ pohledávek dlužníka od jeho dlužníků; případné právo insolvenční správce na náhradu hotových výdajů tím není dotčeno.

27. Úprava obsažená v § 4 odst. 1 vyhlášky přitom, jde-li o (případnou) část odměny v rozsahu nad částku určenou § 2 vyhlášky, je uplatnitelná jen tehdy, je-li odměna určená z výtěžku zpeněžení případajícího na zajištěné věřitele a určená z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele vyšší, než odměna určená podle § 2 vyhlášky; zpeněžením se přitom rozumí činnost předvídaná § 283 insolvenčního zákona, tj. činnost realizovaná v době,

kdy již dlužník nebyl nositelem dispozičních oprávnění (viz zánik dispozičních oprávnění dlužníka – srov. § 363 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona).

28. Vzhledem k závěru, podle něhož insolvenční správce nenáleží (vedle odměny určené § 2 vyhlášky) i (další) odměna za „inkaso“ pohledávek dlužníka, jimiž byly zajištěny pohledávky věřitelů dlužníka, jsou zbývající „otázky“ kladené dovolatelkou nevýznamné.

29. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu v dovoláním dotčeném rozsahu spočívá, je správné, Nejvyšší soud dovolání insolvenční správce zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 22** I. Für die Beurteilung dessen, ob es sich im Sinne § 211 Abs. 1 des Strafgesetzbuchs um eine falsche Angabe bei der Vereinbarung eines Kreditvertrags handelt, muss aus dem Inhalt des vereinbarten Kreditvertrags oder der Kreditvertragsbedingungen, die Bestandteil des Kreditvertrags sind, ersichtlich sein, auf welche Tatsache oder Information sich die konkrete falsche Angabe bezieht und ob diese Angabe für den Vertragsschluss entscheidend ist.
- II. Das Verfahren laut § 265 I Abs. 1 Strafordnung, wodurch das Oberste Gericht eine Strafsache dem Staatsanwalt ausnahmsweise anordnet, kann auch mit der Tatsache begründet sein, dass der Inhalt der Akte Zweifel darüber weckt, ob die Sache in jeder Hinsicht ausreichend erklärt ist, und deshalb gibt es ernsthafte Zweifel über die Schuld des Beschuldigten und über seine Stellung vor Gericht und die Ergänzung der Beweisführung erfordert, dass die Strafsache im Vorverfahren untersucht ist. Die Anordnung der Strafsache dem Staatsanwalt laut § 265 I Abs. 1 Strafordnung ist hier auf die Erfüllung der Bedingungen in § 260 Strafordnung nicht gebunden.
- Nr. 23** Vergehen falsche Beweisaussage und falsches Gutachten laut § 346 Abs. 2 Buchst. a) Strafgesetzbuch sind vorsätzliche Straftaten (§ 13 Abs. 2 Strafgesetzbuch), die auch nicht vorsätzlich begangen werden können [§ 15 Abs. 1 Buchst. b) Strafgesetzbuch]. Der subjektive Aspekt dieses Tatbestands enthält kein anderes sogenanntes fakultatives Zeichen, wie etwa ein Ziel, ein Motiv, eine Absicht oder eine Absicht, die über die objektive Seite des Tatbestands hinausgehen. Begehung dieses Verbrechens erfordert nicht, dass sich der Täter bemüht, ein konkretes Ergebnis zu erreichen (wie z. B. Freispruch für Beschuldigten, in dessen Strafsache er als Zeuge aussagt). Das Verschulden des Täters muss auch damit zusammenhängen, dass es als Zeuge im Strafverfahren falsche Angaben über Umstände anführt, die eine entscheidende Bedeutung für die Entscheidung haben, bzw. solche wesentliche Umstände verschweigt. Es reicht jedoch nur eine grobe (Laien-) Idee des Täters, dass durch die Mitteilung einer falschen wesentlichen Angabe oder durch das Verschweigen dieser Angabe das gesetzlich geschützte Interesse an einer korrekten Identifizierung der Tatsachen als Grundlage für eine rechtmäßige Feststellung des Tatbestands als Grundlage für eine gesetzliche Entscheidung (Objekt einer Straftat) gefährden kann, wenn er damit gleichzeitig einverstanden ist (und zwar mindestens im Umfang im Sinne § 15 Abs. 2 Strafgesetzbuch). Davon, dass der Täter damit einverstanden ist, zeugt die Tatsache, dass es sich um eine bedeutende Angabe, nicht um eine sekundäre, unwichtige Angabe handelt.
- Im so genannten Tatbestandsatz im Urteilsspruch, in dem das Gericht für Recht erkannt hat, dass der Angeklagte Vergehen einer falschen Aussage und eines falschen Gutachtens laut § 346 Abs. 2 Buchst. a) Strafgesetzbuch begangen hat, muss angeführt werden, auf welcher Grundlage die unrichtige Behauptung des Zeugen basiert. Diese Tatbestände sind Grundlage für den Rechtsschluss, dass es sich um einen Umstand handelt, der eine wesentliche Bedeutung für die Entscheidung hat, und deshalb handelt es sich um ein gesetzliches Zeichen, das im sogenannten Tat-

- bestandsatz im Urteilsspruch über die Schuld enthalten ist.
- Nr. 24** Der Einwand, dass die Bedingungen für die Auferlegung einer Anstaltsfürsorge nicht erfüllt wurden und eine ambulante Fürsorge auferlegt werden sollte, ist dem Berufungsgrund untergeordnet, der in § 265 b Abs. 1 Buchst. j) Strafordnung angeführt ist, denn ein Bestandteil der Entscheidung im Sinne § 265a Abs. 2 Buchst. e) Strafordnung, womit eine Fürsorge auferlegt ist, ist auch die Feststellung der Form dieser Fürsorge.
- Nr. 25 I.** Der Bevollmächtigte des Geschädigten ist nicht berechtigt, für den Geschädigten, der Straftatopfer ist, eine Erklärung darüber abzugeben, welchen Einfluss die verübte Tat auf sein bisheriges Leben laut § 43 Abs. 4 Strafordnung (§ 22 Gesetz Nr. 45/2013 Slg., über Straftatopfern, in der Fassung der späteren Vorschriften) hatte. Solche Erklärung der Opfer hat einen persönlichen Charakter, und deshalb ist die Hilfe des Bevollmächtigten, des Anwalts, bei ihrer Verfassung kein Rechtsdienst. Der Bevollmächtigte hat keinen Anspruch auf Entgelt für diese Hilfe. Bei der Festlegung der Höhe der Vergütung eines Beauftragten des Geschädigten, der das Recht auf Entschädigung für den Schaden, der ihm durch eine Straftat entstanden ist, nicht ausgeübt hat (§ 43 Abs. 3 Strafordnung), richtet sich der Tarif der außervertraglichen Vergütung nach § 9 Abs. 1 der Verordnung Nr. 177/1996 Slg., über die Vergütung der Staatsanwälte und das Entgelt der Staatsanwälte für die Leistung von Rechtsdienstleistungen (Anwaltstarif) in der Fassung der späteren Vorschriften.
- II.** Die Entscheidung über die Vergütung des Staatsanwalts laut § 151 Abs. 2, 3 Strafordnung ist auf Antrag des Staatsanwalts gebunden. Wenn der Staatsanwalt also einen Ersatz für die versäumte Zeit verlangt, muss er ausreichend spezifizieren, für welchen Zeitraum er den Ersatz verlangt und aus welchem Grund.
- Nr. 26** Bei Fortsetzung der Zuwiderhandlung gegen die Pflicht zur Verwaltung von Fremdvermögen laut § 220 Strafgesetzbuch ist es notwendig, dass der Täter bei jedem Teilangriff mindestens zum Teil den Schaden vorsätzlich verursacht hat, wenn der Schaden auch einer nicht geringen Höhe erreicht; der Schaden muss jedoch gleichzeitig von dem ersten Angriff mit einem einheitlichen Vorhaben geführt sein, das zum vorsätzlichen Verursachen des nicht geringen Schadens durch alle Teilangriffe in Summe (§ 116 Strafgesetzbuch) führt.
- Nr. 27** Ein Richter, der während einer Voruntersuchung über das vorläufige Sorgerecht für eine Person eine Entscheidung über die Auslieferung getroffen hat (§ 94 Absatz 1 Gesetz über die internationale justizielle Zusammenarbeit) ist aus der Entscheidung über den Antrag der Staatsanwaltschaft hinsichtlich der Zulässigkeit der Auslieferung nicht ausgeschlossen. Die Entscheidung über die vorläufige Haft im Verfahren über die Auslieferung ist kein Grund für die Ausschließung des Richters im Sinne § 30 Abs. 2 Strafordnung (nicht einmal *per analogiam*), denn es handelt sich nicht um die Entscheidung über die Haft des Beschuldigten im Vorverfahren und folgende Entscheidung über die Schuld und die Strafe nach der Vorlage der Strafsache durch den Staatsanwalt bei dem Gericht.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 66** Im Rechtsmittelverfahren gegen eine Entscheidung, mit der das erstinstanzliche Gericht dem Verfahrensbeteiligten die Befreiung von den Gerichtsgebühren nicht gestattet hat, prüft das Berufungsgericht nicht, ob das Gericht erster Instanz über eine sachliche Zuständigkeit für die Verhandlung und die Entscheidung der Sache in der ersten Instanz verfügt (§ 212a, Abs. 6 der bürgerlichen Gerichtsordnung). In den Konkursverhältnissen laut des Gesetzes Nr. 328/1991 Slg. hat die Bestimmung § 9 Abs. 3 Buchst. i) der bürgerlichen Gerichtsordnung in der gültigen Fassung zum 31. 12. 2017 die sachliche Zuständigkeit der Kreisgerichte für die Verhandlung und die Entscheidung einer Sache in der ersten Instanz nur dann begründet, wenn es sich um einen Streit zwischen dem Schuldner – dem Unternehmer – und dem Verwalter „seiner“ Konkursmasse (dem Verwalter der Konkursmasse dieses Schuldners – Unternehmers) handelte.
- Nr. 67** Es ist nicht möglich, aus den Bestimmungen § 18 Abs. 1 Satz 2 der bürgerlichen Gerichtsordnung die Pflicht des Gerichts zur Übersetzung einer von ihm erlassenen Entscheidung in eine Sprache zu erheben, die von einer Partei verstanden wird, die die tschechische Sprache nicht beherrscht.
- Nr. 68** Bei der Feststellung des Erfolgs und des Misserfolgs eines Verfahrensteilnehmers, der neben dem Anspruch auf die Vergütung für immateriellen Schaden im Verfahren auch den Anspruch (die Ansprüche) auf andere Geldleistungen (Zielkumulierung) geltend gemacht hat, ist es im Allgemeinen erforderlich, das Verhältnis der Tarfwerte der geltend gemachten Ansprüche zu begründen, die sich nach § 8 ff. des Anwaltstarifs richten.
- Nr. 69** Die Vollstreckung durch Lohnabzüge des pflichtigen Ehegatten und die Anordnung einer anderen Forderung des pflichtigen Ehegatten, die aufgrund von Vollstreckungsbefehlen durch einen Gerichtsvollstrecker laut § 262a Abs. 2 der bürgerlichen Gerichtsordnung in der gültigen Fassung vom 1. 1. 2014 bis zum 30. 6. 2015 durchgeführt wurde, ist ab dem 1. 7. 2015 nicht mehr gestattet.
- Nr. 70** Wenn ein Nachbar zur Erfüllung seiner Rechte in § 1021 und § 1022 des Bürgerlichen Gesetzbuchs ohne Genehmigung des Eigentümers, ohne Genehmigung der Behörde der öffentlichen Macht und ohne Notfall (§ 1037 BGB in Verbindung mit § 14 BGB) ein fremdes Grundstück betritt, beeinträchtigt er unrechtmäßig den Besitz und die Eigentumsrechte des Grundbesitzers.
- Nr. 71** Die Klage über die gerichtliche Entscheidung über eine Meinungsverschiedenheit über die Änderung einer früher geschlossenen Vereinbarung über die Verwaltung einer gemeinsamen Sache (über das Wirtschaften mit einer gemeinsamen Sache) ist laut § 1139 BGB zu beurteilen.
- Nr. 72** Die Klage über die Genehmigung einer notwendigen Reise (§ 1029 BGB) kann nicht gestattet werden, wenn die erforderliche Reise nur für den Zweck einer Bauherstellung (§ 1022 BGB) oder für die Erhaltung oder Verwaltung einer unbeweglichen Sache im Umfang von § 1021 BGB verlangt wird.
- Nr. 73** Wenn die versicherte Person selbst mit der Zustimmung der Geschädigten die Kosten für die Durchführung des Abrisses eines Gebäudes, das durch das Verhalten des Versicherten geschädigt wurde, übernommen hat, während die geschädigte Person als Eigentümer des Gebäudes zur Durchführung des Abrisses verpflichtet war, hat der Versicherte laut § 44 Abs. 3 des Gesetzes Nr. 37/2004 Slg., über den Versicherungsvertrag, gegenüber dem Versicherer das Recht auf Erstattung dieser Kosten bis in die Höhe, die der Versicherer der Geschädigten andernfalls bezahlen müsste.

- Nr. 74** Die Leistung auf der Grundlage einer gänzlich unwirksamen Vereinbarung über die einmalige Zahlung des künftig fälligen Ernährungsgelds für ein minderjähriges Kind (Abfindung) ist eine ungerechtfertigte Bereicherung des Elternteils, der als Teilnehmer einer ungültigen Vereinbarung diese Leistung angenommen hat.
- Nr. 75** Der Vermieter kann das Wohnraummietverhältnis ohne besondere Kündigungsfrist wegen einer besonders schweren Pflichtverletzung laut § 2291 BGB nur dann kündigen, wenn er zuvor den Mieter zur Beseitigung des mangelhaften Verhaltens (des rechtswidrigen Zustandes) aufgefordert hat und wenn der Mieter trotz dieser Aufforderung sein Verhalten nicht aufgegeben hat. Die Aufforderung ist eine materiell-rechtliche Bedingung für die Kündigung laut § 2291 BGB, bedarf der Schriftform nicht, sie muss jedoch die Spezifizierung (die Beschreibung) eines mangelhaften Verhaltens (eines rechtswidrigen Zustands) enthalten und der Vermieter muss dem Mieter eine angemessene Frist für die Behebung feststellen. Wenn der Mieter sein Verhalten (den rechtswidrigen Zustand) in der (angemessen) geleisteten Frist korrigiert, erlischt der Kündigungsgrund.
Im Verfahren laut § 2290 BGB entscheidet das Gericht über die Gerechtigkeit der Kündigung des Mietverhältnisses in dem Sinne, ob der geltend gemachte Kündigungsgrund erfüllt war; unberechtigt ist auch die Kündigung, die ungültig oder nur anscheinend ist.
- Nr. 76** Das Verfahren über die Erteilung einer Genehmigung für die Restaurierung von Kulturdenkmälern oder Teilen davon, die Kunstwerke oder kunstgewerbliche Arbeiten sind, gemäß § 14a Abs. 3 des Gesetzes Nr. 20/1987 Slg., über staatliche Denkmalpflege, ist das Verfahren, in dem die Verwaltungsbehörde über die Bürgerrechte oder Pflichten eines Teilnehmers im Sinne von Artikel 6 Absatz 1 der Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten, veröffentlicht unter Nr. 209/1992 Slg., entscheidet.
- Nr. 77** Im Falle der Beteiligung des Eigentümers einer benachbarten Immobilie am Bauverfahren über die Baugenehmigung ist der Artikel 6 Absatz 1 der Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten anwendbar, und es ist daher erforderlich, die Angemessenheit der Gesamtdauer im Sinne § 13 Abs. 1 des dritten Satzes des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg., in der Fassung der späteren Vorschriften, zu beurteilen.
- Nr. 78** Wenn der Inhaber seine Schutzmarke so benutzt, dass die kennzeichnenden Merkmale des unlauteren Wettbewerbs erfüllt sind, ist es notwendig, gegen eine solche Nutzung die Person zu schützen, die durch solches Verhalten betroffen ist, und zwar auf die Weisen, die in § 2988, erster Satz, BGB, beschrieben sind, d.h. auch durch die Auferlegung der Pflicht, auf die Nutzung der eingetragenen Marke zu verzichten.
Das Recht auf eine Handelsgesellschaft ist eines der sogenannten kennzeichnen- den Rechte und gilt als eines der sogenannten industriellen Rechte. Das zuständige Gericht für eventuelle Streitigkeiten über die betreffenden Ansprüche ist daher in erster Instanz das sachlich und örtlich zuständige Stadtgericht in Prag, das in spezialisierten Senaten entscheidet, die aus einem Vorsitzenden und zwei Richtern bestehen.
- Nr. 79** Der Konkursverwalter des Schuldners verletzt seine Pflicht zur fachgerechten Ausübung seiner Funktion nicht (§ 8 Abs. 2 des Gesetzes Nr. 328/1991 Slg., in der gültigen Fassung bis 31. Dezember 2007), wenn er vor der Eröffnung eines Streits mit einer Person, von der erhält, dass er Schuldner ist, von den Konkursgläubigern (angesichts der Absenz der Konkursmasse) keinen Vorschuss für die Erstattung der

Kosten verlangt, die der Konkursmasse des Konkursschuldners zuerkannt werden konnten, wenn der Konkursverwalter den Rechtsstreit verloren hatte; die Bestimmungen § 27 Abs. 4 des letzten Satzes des oben genannten Gesetzes dienen zu diesem Zweck nicht.

Nr. 80 Der Konkursverwalter hat (neben der Vergütung nach den Bestimmungen § 2 der Verordnung Nr. 313/2007 Slg. in der gültigen Fassung bis zum 31. Dezember 2013) keinen Anspruch auf die Vergütung für „Inkasso“ der Forderungen eines Schuldners, mit denen die Forderungen der Gläubiger dieses Schuldners gesichert wurden, die im Zeitraum von der Wirksamkeit der Entscheidung über die Genehmigung der Reorganisation in die Umwandlung der Reorganisation in Konkurs realisiert waren.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 22** I. When considering whether a piece of information provided in connection with the conclusion of a credit contract is false within the meaning of Section 211(1) of the Penal Code, the content of the agreed credit contract or the credit terms and conditions constituting an integral part thereof shall clearly imply to what fact or information does the concrete false information relate and whether such information is significant for the conclusion of the contract.
- II. The procedure pursuant to Section 265I(1) of the Code of Criminal Procedure whereby the Supreme Court orders the re-examination of a case by a public prosecutor may also be justified by the fact that the content of the case file gives rise to doubts as to whether the case and all its aspects have been sufficiently clarified, and thus, serious doubts arise regarding the guilt of the accused and their bringing to court, and the complementation of evidence requires additional investigation of the case in preparatory proceedings. Under such circumstances, the ordering of the re-examination of a case by a public prosecutor in accordance with Section 265I(1) of the Code of Criminal Procedure is not dependent on the fulfilment of the conditions set forth in Section 260 of the Code of Criminal Procedure.

No. 23 The misdemeanour of false statement and false expert opinion pursuant to Section 346(2)(a) of the Penal Code is an intentional crime (Section 13(2) of the Penal Code) that may likewise be committed with indirect intent [Section 15(1)(b) of the Penal Code]. The subjective aspect of the body of the crime does not contain any additional facultative characteristic, such as an objective, a motive, an intention, or a purpose that would exceed the objective aspect of the body of the crime. Therefore, the commission of the misdemeanour does not require the offender to act with the aim of achieving a specific result (e.g. the acquittal of the accused in whose criminal case the offender is providing witness testimony).

In this case, the offender's culpability shall also relate to the fact that, as a witness in criminal proceedings, the offender provides false information on a circumstance of substantial significance for the decision and/or conceals such substantial circumstance. The mere rough (laic) idea of the offender that, by stating false substantial information or by concealing the same, they may jeopardize an interest protected by the state consisting in the correct ascertainment of the facts of the case laying grounds for a lawful decision (the object of the crime) is sufficient provided that the offender is concurrently aware thereof (or at least acquiesces therewith within the meaning of Section 15(2) of the Penal Code). As a rule, the offender's awareness may also be deduced from the fact that the information is of a substantial nature and not of a circumstantial or insignificant nature.

The so-called recital of facts of the verdict of the judgment whereby the court finds the accused guilty of the misdemeanour of false statement and false expert opinion pursuant to Section 346(2)(a) of the Penal Code should specify the basis of the false witness statement provided by the accused. These factual findings serve as grounds for the legal conclusion that such circumstance is of substantial significance for the

decision and as such, it constitutes the legal characteristic contained in the clause of the verdict of guilty.

No. 24 An objection claiming that the conditions for the imposition of institutional protective treatment have not been fulfilled and that outpatient protective treatment should have been imposed instead allows subordination under the appellate grounds pursuant to Section 265b(1)(j) of the Code of Criminal Procedure since, within the meaning of Section 265a(2)(e) of the Code of Criminal Procedure, the specification of the form of treatment is a part of the decision whereby protective treatment is imposed.

No. 25 I. An attorney of an aggrieved party who is a crime victim is not authorized to make a statement on behalf of the aggrieved party as regards the impact of the committed crime on the aggrieved party's life pursuant to Section 43(4) of the Code of Criminal Procedure (Section 22 of Act No. 45/2013 Coll., on the Victims of Criminal Offences, as amended). Such statement of the victim is of a personal nature and the assistance of an attorney, who is a legal counsel, in connection with the drawing up thereof cannot be considered as the provision of an act of legal service and the attorney is not entitled to any remuneration for the same.

When determining the fee of an attorney appointed by the aggrieved party, who did not claim compensation for damage inflicted by the criminal offence (Section 43(3) of the Code of Criminal Procedure), Section 9(1) of Decree No. 177/1996 Coll., on the Fees and Compensation of Legal Counsels for the Provision of Legal Services (Legal Counsel Tariff), as amended, shall be used to determine the tariff value of the non-contractual fee.

II. A decision on the legal counsel's fee pursuant to Section 151(2), (3) of the Code of Criminal Procedure is bound by the legal counsel's proposal; thus, if the legal counsel claim compensation for lost time, the legal counsel shall sufficiently specify the time period for which compensation is claimed and based on what grounds.

No. 26 The continued crime of violating a duty when managing another person's property under Section 220 of the Penal Code requires the offender to cause damage at least partly intentionally during each of the partial attacks even if such damage does not amount to damage of a non-inconsiderable extent, at the same time, however, the offender must be guided, from the very first attack, by the single intent, the aim of which is to intentionally inflict damage of a non-inconsiderable extent through all partial attacks aggregately (Section 116 of the Penal Code).

No. 27 A judge who, in proceedings concerning the handover of a person to a foreign country, has decided on preliminary custody of the person to be handed over (Section 94(1) of the Act on International Judicial Cooperation in Criminal Matters) within a preliminary investigation is not excluded from the decision on the public prosecutor's motion questioning the permissibility of the handover. The decision on preliminary custody in proceedings concerning the handover of a person to a foreign country does not lay grounds for the exclusion of a judge within the meaning of Section 30(2) of the Code of Criminal Procedure (or *per analogiam*) because it does not constitute a decision on the custody of the accused in preparatory proceedings or a subsequent decision on the guilt and punishment after submission of the case to the court by the public prosecutor.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 66** In proceedings pertaining to an appeal against a decision whereby a first-level court did not recognize the exemption of a party to the proceedings from court fees, the appellate court does not examine whether the first-level court exercises material jurisdiction to hear and decide the case at the first level (Section 212a(6) of the Civil Procedure Code).
In a bankruptcy situation according to Act No. 328/1991 Coll., the provision of Section 9(3)(i) of the Civil Procedure Code, in the wording effective until 31 December 2007, established the material jurisdiction of the regional court to hear and decide a case at the first level only if the matter concerned a dispute between a bankrupt – entrepreneur and “their” bankruptcy trustee (i.e. the bankrupt – entrepreneur’s bankruptcy trustee).
- No. 67** The provision of the second clause of Section 18(1) of the Civil Procedure Code does not imply the duty of the court to secure a translation of the judgment awarded by the court into a language understandable to a party to the proceedings who cannot speak Czech.
- No. 68** When estimating the success/failure rate of a party who, in addition to claiming satisfaction for non-material damage, filed a claim (claims) for other pecuniary fulfilment (objective cumulation) within proceedings, it is usually necessary to start from the mutual ratio of the tariff values of the claims exercised in this manner, which is determined with the use of Section 8 et seq. of the legal counsel tariff.
- No. 69** Distrainment by way of deductions from the salary of the obligor’s spouse and by ordering another claim of the obligor’s spouse, which is carried out based on distrainment orders issued by the court distrainer in accordance with Section 262a(2)2 of the Civil Procedure Code, in the wording effective from 1 January 2014 until 30 June 2015 cannot be executed with effect from 1 July 2015 onwards.
- No. 70** When, for the purpose of exercising the rights stipulated in Sections 1021 and 1022 of the Civil Code, a neighbour enters another person’s land without the owner’s consent or without being authorized by a decision of a public authority body and not in a state of emergency (Section 1037 of the Civil Code in combination with Section 14 of the Civil Code), the neighbour thereby unlawfully infringes the right of possession and the ownership right of the land owner.
- No. 71** An action demanding the court to decide on a disagreement concerning an amendment of a previously concluded agreement on the administration of a common thing (management of a common thing), should be adjudged according to Section 1139 of the Civil Code.
- No. 72** An action requesting the permission of necessary passage (Section 1029 of the Civil Code) cannot be accorded if necessary passage is requested solely for the purpose of constructing a structure (Section 1022 of the Civil Code) or for maintaining or managing an immovable thing in the scope falling under Section 1021 of the Civil Code.
- No. 73** If the insured, themselves and with the consent of the aggrieved party, covered the costs for the demolition of a building, which was damaged as a result of the actions of the insured, whereas the aggrieved party was obligated to carry out the demolition of the building as its owner, the insured has the right to claim the reimbursement of such costs from the insurer pursuant to Section 44(3) of Act No. 37/2004 Coll., on the Insurance Policy, in particular up to the amount of the indemnity, which the insurer would otherwise be obligated to provide to the aggrieved party.

- No. 74** Performance based on an absolutely void agreement on the one-time payment of maintenance payable in future to a minor child (settlement) constitutes unjust enrichment of the parent who accepted such performance as a party to the void agreement.
- No. 75** The lessor may terminate a lease of a flat by notice without a notice period due to an especially gross breach of the obligations pursuant to Section 2291 of the Civil Code only on condition that the lessor previously demanded the lessee to remedy the wrongful conduct (unlawful state) and the lessee failed to desist from such conduct despite being called upon to do so. Such demand is a substantive condition for serving a notice of termination pursuant to Section 2291 of the Civil Code, it need not be in writing, however, it should contain a specification (description) of the wrongful conduct (unlawful state) and the lessor should provide a reasonable time period to the lessee for the remedy of the same. If the lessee remedies their conduct (unlawful state) within the provided (reasonable) time period, the grounds for the termination of the lease shall pass.
- In proceedings according to Section 2290 of the Civil Code, the court decides on the justifiability of the termination of the lease of a flat, namely on whether the grounds for the termination of the lease were fulfilled; whereas an invalid or an ostensible notice of termination is likewise unjustified.
- No. 76** Proceedings involving the granting of a licence to restore cultural monuments or their parts, which are works of fine arts or arts and crafts, pursuant to Section 14a(3) of Act No. 20/1987 Coll., on State Monument Care, are proceedings, in which the administrative body decides on the civil rights or obligations of the party to the proceedings within the meaning of Article 6(1) of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms published under No. 209/1992 Coll.
- No. 77** The participation of the owner of a neighbouring immovable thing in building permit proceedings is subject to Article 6(1) of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and therefore, the commensurateness of the duration of the proceedings as a whole should be considered within the meaning of the third clause of Section 13(1) of Act No. 82/1998 Coll., as amended.
- No. 78** If the holder is using their trademark in a manner fulfilling the definition characteristics of unfair competition, it is necessary to protect against such use those who are affected by it, namely by making use of the methods set forth in the first clause of Section 2988 of the Civil Code, i.e. by imposing an obligation to abstain from using the registered trademark.
- The right to a trade name belongs among the so-called designation rights and it is considered as one of the industrial rights. Therefore, the Municipal Court in Prague exercises venue jurisdiction at the first level with respect to disputes concerning claims arising therefrom and decides through specialized senates consisting of the chairperson and two judges.
- No. 79** The bankruptcy trustee of the bankrupt shall not violate the obligation of exercising due diligence while managing the bankruptcy estate (Section 8(2) of Act No. 328/1991 Coll., in the wording effective until 31 December 2007) by, prior to initiating a dispute with a person reasonably deemed by the bankruptcy trustee to be the debtor of the bankrupt, failing to demand (with a view to the insufficiency of the bankruptcy estate) a deposit from the bankruptcy creditors to cover the costs of the proceedings that could be recognized as payable from the bankruptcy estate to the debtor of the bankrupt should the bankruptcy trustee lose the dispute; the provision

of the last clause of Section 27(4) of the above mentioned act does not serve this purpose.

- No. 80** An insolvency trustee is not entitled (apart from the fee determined by the provision of Section 2 of Decree No. 313/2007 Coll., in the wording effective until 31 December 2013) to remuneration for “collecting” the debtor’s claims, which were used to secure the claims of the debtor’s creditors and were realized in the period from the legal force of the decision permitting reorganization until the change of the reorganization to bankruptcy.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3 tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Zákaznická linka:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.